

เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ: การศึกษาพหุชีวประวัติ
PATHWAYS OF ADVISORY LEVEL TEACHERS: MULTI-BIOGRAPHICAL STUDY

เขมรัฐ อิมอูร์

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ: การศึกษาพหุวิชาประวัติ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

PATHWAYS OF ADVISORY LEVEL TEACHERS: MULTI-
BIOGRAPHICAL STUDY

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for MASTER OF EDUCATION (Research & Development on Human Potentials)

Faculty of Education Srinakharinwirot University

2018

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ: การศึกษาพหุวิชาประวัติ

ของ

เขมรัฐ อิมอูรัง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุธงษ์พวงกุล)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิยาพร กันตา

ธนะวัฒน์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา)

ชื่อเรื่อง	เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ: การศึกษาพหุชีพระวัติ
ผู้วิจัย	เขมรัฐ อิ่มอรุ้ง
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิพัทธ์ สุวทันพรกุล

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาเรื่องราวชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และ 2) ค้นหาความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ศึกษาโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบกรณีศึกษาตามแนวทางการศึกษาพหุชีพระวัติ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 คน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 22 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงสถานกับการเลือกแบบลูกโซ่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้วิจัย แบบบันทึกประวัติ แบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์อุปนัย การตีความ การจำแนกและเปรียบเทียบข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษทั้ง 3 คน แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั่งสมประสบการณ์ ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และระยะรายงานผลการพัฒนา 2) ครูเชี่ยวชาญพิเศษต้องมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนและรู้หน้าที่ของตนอย่างถ่องแท้ โดยครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่าน มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างสูงที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ และนับว่าวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตความเป็นครู และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ มี 4 ประการ คือ (1) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ (2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน (3) ใฝ่เรียนรู้ และ (4) มีความภาคภูมิใจในตนเอง

คำสำคัญ : กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ, ครูเชี่ยวชาญพิเศษ, การศึกษาพหุชีพระวัติ

Title	PATHWAYS OF ADVISORY LEVEL TEACHERS: MULTI-BIOGRAPHICAL STUDY
Author	KHEMMARATH IMURANG
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2018
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Ittipaat Suwatanpornkool

The purposes of this research were as follows: (1) study the history, biography and academic works and the process of creating academic works for advisory level teachers; and (2) to find the meaning, value and essential characteristics for advisory level teachers. This research used qualitative research methodology with detailed research in a multi-biographical study. The research instruments included the researcher, the history log, the academic performance analysis form and in-depth interview recording form. The data was collected data by studying documents and in-depth interviews with three advisory level teachers and interviewing twenty-two people involved, which were obtained by purposive and snowball sampling. The results of the research as follows: 1) the process of creating academic work among all three advisory level teachers can be divided into three phases; the accumulation of experience phase, the development and creation of academic work phase, and the report of development results phase; 2) advisory level teachers must have expertise in the content that correctly teaches and understands their duties. The advisory level teachers were very proud of being promoted to being advisory level teachers who felt that their greatest reward in life as a teacher and there were four crucial characteristics of advisory level teachers: (1) appreciation of information; (2) having commitment and dedication in work; (3) pursuing learning and (4) self-esteem.

Keyword : process of creating academic works, advisory level teachers, multi-biographical study

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จและความเมตตาโดยตลอดจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิพัทธ์ สุวทันพรกุล อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่ได้อุทิศเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง รวมทั้งผลักดันให้ผู้วิจัยได้รับโอกาสที่ดีและประสบการณ์ที่มีคุณค่า ตลอดจนเคียงเคียงและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ จึงทำให้สามารถเดินทางมาถึงจุดหมายได้สำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในพระคุณของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณอาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายกิตติศักดิ์ ชาญอักษร ผู้อำนวยการเขตเชี่ยวชาญ เขตพื้นที่การศึกษา มัชฌิมศึกษา เขต 6 ดร.กิตติกร คัมภีร์ปรีชา ศึกษาพิเศษผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตูลย์เมธากการ ภาควิชาการ วัตถุประสงค์และวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภวรรณ สัจจพิบูล ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ อาจารย์ ดร.คอรชิต แสนอุบล ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เมตตาและให้ความอนุเคราะห์เสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจความ ถูกต้องและเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิยาพร กันตารณวัฒน์ ประธานกรรมการสอบปริญญา นิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา กรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาในการ ตรวจสอบและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงแก้ไขให้ปริญญาานิพนธ์มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์นะ คุณครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ และคุณครู รัตนา สถิตานนท์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษผู้เป็นแรงบันดาลใจ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาทุกท่าน ที่ให้ ความอนุเคราะห์ เสียสละเวลา และอนุญาตให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณ คุณมนตรา พึ่งไพศาล คุณวรรณิศา พิมพ์ คุณรสริน ชาญอักษร และเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ที่คอยช่วยเหลือและสร้างพลังทางบวกให้กันอยู่เสมอ นำมาซึ่งความสำเร็จของผู้วิจัยในวันนี้

เขมรัฐ อิมอูร์จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามของการวิจัย.....	7
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารเกี่ยววิชาชีพอครุและวิทยฐานะสายครูผู้สอน.....	10
1. ความหมายและมโนทัศน์เกี่ยวกับครู.....	10
2. มาตรฐานวิชาชีพอครุ.....	11
3. การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะของครู.....	14
4. หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ.....	16
แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารเกี่ยวกับแรงจูงใจ.....	26
1. ความหมายของแรงจูงใจ.....	27

2. ประเภทของแรงจูงใจ	28
3. กระบวนการเกิดแรงจูงใจ	29
4. ทฤษฎีแรงจูงใจ	29
5. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจ	35
แนวคิดและมโนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ.....	37
1. ประเภทของผลงานทางวิชาการ	38
2. ลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดี.....	41
3. งานเอกสารทางวิชาการ	43
เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ (Biographical Study).....	46
1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ.....	46
2. จุดมุ่งหมายของการศึกษาชีวประวัติ	49
3. วิธีดำเนินการวิจัยแบบการศึกษาชีวประวัติ	50
4. การตรวจสอบความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ (Trustworthiness).....	59
5. ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาชีวประวัติ	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ.....	65
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ	76
กรอบแนวคิดในการวิจัย	79
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	81
รูปแบบของการวิจัย	81
การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	81
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
อุปกรณ์ภาคสนาม	91

การเก็บรวบรวมข้อมูล	92
การวิเคราะห์ข้อมูล	96
การนำเสนอข้อมูลการวิจัย	102
การตรวจสอบความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ (Trustworthiness)	102
การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	106
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	108
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูศรี ลักษณ์ ผลวัฒนะ	108
ส่วนที่ 1 ชีวประวัติของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ	109
ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูศรี ลักษณ์ ผลวัฒนะ	119
ส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูศรี ลักษณ์ ผลวัฒนะ	131
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูพร พิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	141
ส่วนที่ 1 ชีวประวัติของ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	142
ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูพร พิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	147
ส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูพร พิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	159
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครู รัตนา สติตานนท์	166

ส่วนที่ 1 ชีวิตประวัติของครุรัตนา สติตานนท์.....	166
ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครุรัตนา สติตานนท์.....	170
ส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูรัตนา สติตานนท์.....	183
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ.....	190
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ.....	195
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	197
สรุปผลการวิจัย.....	198
อภิปรายผล.....	202
ข้อเสนอแนะ.....	206
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	206
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	206
บรรณานุกรม.....	207
ภาคผนวก.....	213
ประวัติผู้เขียน.....	231

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1	บัญชีเงินเดือนขั้นต่ำขั้นสูงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2558	15
ตาราง 2	เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	16
ตาราง 3	หลักเกณฑ์ในการขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.....	23
ตาราง 4	เอกสารหลักฐานในการขอรับการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.....	24
ตาราง 5	เกณฑ์การผ่านการประเมิน 3 ด้านของแต่ละวิทยฐานะ.....	25
ตาราง 6	รายละเอียดข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทางการศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561	82
ตาราง 7	รายละเอียดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง.....	84
ตาราง 8	ความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และประเด็นคำถามประกอบสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	88
ตาราง 9	ความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และประเด็นคำถามประกอบสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง.....	89
ตาราง 10	ตัวอย่างแบบสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์	91
ตาราง 11	การวิเคราะห์ระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก	97
ตาราง 12	การสร้างหัวข้อสรุปแนวคิด.....	99
ตาราง 13	การจำแนกหัวข้อสรุปแนวคิด.....	100
ตาราง 14	การสรุปกระบวนการดำเนินการวิจัย.....	105
ตาราง 15	การเปรียบเทียบกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ .	190
ตาราง 16	ตารางการเปรียบเทียบคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ	195

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 การเลื่อนวิทยฐานะในวิชาชีพครู	26
ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	80
ภาพประกอบ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์	130
ภาพประกอบ 4 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยเซาวีวัฒน์	158
ภาพประกอบ 5 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูรัตนา สติตานนท์	182
ภาพประกอบ 6 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ	194

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยเรื่องแนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น บรรลุความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาดังกล่าวนั้น บุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ “ครู” นอกจากนี้ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและเป็นบุคคลสำคัญมากที่สุดต่อคุณภาพการศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553; ศุภชัยพัฒนานุมนูษ์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 2557; ดิเรก พรสีมา. 2554; วราภรณ์ สามโกเศศ. 2553) ครูจึงต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าครูนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าตั้งแต่ระดับบุคคล สังคม ตลอดจนสันติสุขของโลก (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545; ยนต์ ชุ่มจิต. 2553) ดังนั้นเพื่อเป็นการย้ำให้เห็นความสำคัญของอาชีพครู จึงขออัญเชิญพระราชโองการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปเป็นองค์ประธานเปิดงานวันครูโลก ประจำปี 2547 เมื่อวันอังคารที่ 5 ตุลาคม 2547 ณ หอประชุมคุรุสภา โดยทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...ความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปฏิรูปการศึกษาด้านต่าง ๆ ทั่วโลก แต่การที่จะทำให้เป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพดังกล่าวสำเร็จไปได้ย่อมต้องอาศัย “ครู” เป็นปัจจัยสำคัญ แม้ในปัจจุบันเทคโนโลยีจะก้าวหน้า ข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน แต่ก็ไม่สามารถทดแทนครูได้ เพราะการศึกษาไม่ใช่เพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญ คือ การฝึกคิด การบ่มนิสัย ให้แต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเองและมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ซึ่งส่วนนี้ต้องใช้คนสอนเท่านั้น ดังนั้นครูต้องพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันโลก จึงจะสามารถบ่มนิสัยคนยุคใหม่ได้ ...”

(พระเทพฯ ทรงย้ายเทคโนโลยีสมัยใหม่ทดแทนครูไม่ได้. 2547 อ้างถึงใน ยนต์ ชุ่มจิต. 2553) นอกจากนี้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ยังเล็งเห็นความสำคัญของวิชาชีพครู ซึ่งปรากฏในสารจากนายกรัฐมนตรี เนื่องในโอกาสวันครู ครั้งที่ 60 พุทธศักราช 2559 วันที่ 16 มกราคม 2559 ความตอนหนึ่งว่า “...ครูเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศ โดยครูเป็นทั้ง “ผู้ให้” ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ อบรมสั่งสอน รวมทั้งประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้ศิษย์เป็นคนดีคนเก่ง...” (คุรุสภา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2559)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นชี้ให้เห็นว่าอาชีพครูนั้นเป็นอาชีพที่สำคัญมาก เพราะเป็นผู้ปลูกฝังความรู้ทางวิชาการเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนหรือการประกอบอาชีพ ปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม และปลูกฝังความคิด ซึ่งหมายรวมถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรู้จักคิดเพื่อแก้ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ รู้จักประเมินการกระทำ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของครูต่อการพัฒนาผู้เรียนนั้นถือว่าเป็นงานที่สำคัญมาก ยิ่งไปกว่านั้นครูยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง กล่าวคือ ระบบการศึกษากับระบบการเมืองการปกครองประเทศต้องมีความสอดคล้องกัน การศึกษาช่วยพัฒนาการเมืองการปกครอง ในขณะที่เดียวกันการเมืองการปกครองก็ช่วยพัฒนาการศึกษา ครูจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาด้านนี้ เพราะครูต้องเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องและส่งเสริมระบบการเมืองการปกครอง ให้มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ครูยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ โดยการส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการออมทรัพย์ ให้คำปรึกษาและกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนและประชาชนในท้องถิ่น ในแง่ของบทบาทความสำคัญของครูที่มีต่อการส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ต้องเริ่มจากการปลูกฝังให้ผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจและรู้สึกซาบซึ้งในวัฒนธรรมของตน มีความภูมิใจในวัฒนธรรมที่ตนมี โดยกระบวนการปลูกฝังดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งมีครูที่มีความรอบรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นผู้คอยอบรมสั่งสอน ให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้น การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อให้ก้าวสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ครูจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้าง

ปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคม ให้เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ยนต์ ชุ่มจิต. 2553; พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน. 2551; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2554; McKinsey. 2007)

จากความสำคัญของครูดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 วรรค 3 กำหนดให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 7 มาตรา 52 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มี ระบบพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างพอเพียง นอกจากนี้มติที่ประชุม คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2547 ได้อนุมัติหลักการแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพครู โดยระบุให้มีการสร้างเอกภาพ การอบรมที่เน้นโรงเรียนเป็นฐาน (SBT: School-Based Training) และสนับสนุนส่งเสริมเครือข่าย การพัฒนาครู ได้แก่ ครูแกนนำ ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2547) อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน (2551)) จึงอาจกล่าวได้ว่า ทั้งกฎหมายสูงสุด ของประเทศ กฎหมายแม่บททางการศึกษา และนโยบายของรัฐบาลต่างก็ให้ความสำคัญต่อการ พัฒนาครูอย่างสอดคล้องกัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 โดยมีสาระสำคัญที่แสดงถึง ความเจริญก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพครู คือ การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะของครู ซึ่งตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานหรือต่ำกว่าระดับปริญญาตรีนั้น มี 2 ตำแหน่ง คือ 1) ครูผู้ช่วย และ 2) ครู ซึ่งครูและ บุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำแหน่งครูสามารถขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะได้ 4 วิทยฐานะ ได้แก่ ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ การปรับเปลี่ยน ตำแหน่งครูและวิทยฐานะของครูตามพระราชบัญญัตินี้ ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผลงานทางวิชาการของตนเอง และพัฒนา คุณภาพผู้เรียน เพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้นไป ซึ่งการได้เลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้นนั้นนับได้ว่าเป็น ความก้าวหน้าในวิชาชีพครูอย่างหนึ่ง และการได้รับการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ก็นับว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพครูอีกด้านหนึ่งด้วยเช่นกัน (สมาน จันทะดี. 2556; สุวิทย์ มูลคำ. 2553; กรมวิชาการ. 2553)

สำหรับการศึกษาทางจิตวิทยานั้นเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการให้ตนเองประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ชีวิตครอบครัว และมีสมบรูณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการนำไปสู่ความสำเร็จเหล่านี้ นอกจากจะต้องอาศัยความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองปฏิบัติแล้ว สิ่งจำเป็นอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตนต้องประสบในชีวิตประจำวัน บุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครูอีกด้านหนึ่งนั้น หมายถึงการที่ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จนสามารถเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษได้ (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. 2556; กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. 2554; สมาน จันทะดี. 2556)

ปัจจุบันมีการศึกษาเกี่ยวกับความก้าวหน้าและการประสบความสำเร็จในวิชาชีพครูอย่างกว้างขวาง อาทิ ธวัชรัตน์ ทองนิล (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี อัญชลี เห่งตระกูล (2549) ได้พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสำเร็จในวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร สุวรรณ พินิจ (2552) ได้ทำการศึกษาปัจจัยจำแนกความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย มนต์วี เทียบทอง (2556) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด นอกจากนี้ ไสภา ขำเจริญ (2557) ได้ทำการศึกษการให้ความหมาย คุณค่า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี สำหรับการศึกษาค้นคว้าความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครูในต่างประเทศนั้น ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งครูที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้น จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 12 ประการ คือ 1) มีความยุติธรรม 2) มีทัศนคติเชิงบวก 3) มีการเตรียมความพร้อม 4) เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล 5) มีอารมณ์ขัน 6) มีความคิดสร้างสรรค์ 7) ยอมรับความผิดพลาดด้วยความจริงใจ 8) รู้จักการให้อภัย 9) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 10) มีความมุ่งมั่นสูง 11) มีความเมตตา และ 12) มีความศรัทธาในอาชีพ (Robert J. Walker.2008; Susan Thompson, John G. Greer, and Bonnie B. Greer. 2006; Gargani John and Strong Michael. 2014) นอกจากนี้ Dan Goldhaber, Betheny Gross, and Daniel Player (2009) ยังค้นพบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพสูงและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพนั้นจะปฏิบัติงาน

ในโรงเรียนเดิม สำหรับครูที่ย้ายสถานที่ทำงานบ่อยครั้งจะมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำและไม่มี ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ นอกจากนี้ระบบการเลื่อนตำแหน่งที่ยึดถือธรรมเนียม และเงินสนับสนุนสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างไม่จำกัด ยังเป็นหนทางสู่การพัฒนาตนเองของครูสู่ความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพอีกทางหนึ่ง (Dan Goldhaber et al. 2009; Mario I. Castillo. 2014)

การขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้น ผู้ขอรับการประเมิน ต้องเป็นครูเชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยประเมิน 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) ด้านความรู้ความสามารถ และ 3) ด้านผลการปฏิบัติงาน เป็นรายงานผลการพัฒนาผู้เรียน และผลงานทางวิชาการอย่างน้อย 2 รายการ ซึ่งต้องเป็นการวิจัย และพัฒนาอย่างน้อย 1 รายการ ผู้ที่ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษต้องมีค่า คะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (กรมวิชาการ. 2553) จากการศึกษาข้อมูลของกลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นับตั้งแต่มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 จนถึงปี พ.ศ. 2561 มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญ พิเศษ จำนวน 6 คน คือ 1) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน 3)ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และ 4) ครู จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นครูสาขาวิชา วิทยาศาสตร์ (เคมี) จำนวน 2 คน และสาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 1 คน ดังนั้นครูเชี่ยวชาญพิเศษ จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความน่าสนใจในการศึกษาเรื่องราว การศึกษาชีวิตประวัติผู้ที่ เป็นบุคคล ต้นแบบแห่งความสำเร็จในวิชาชีพครูเป็นวิธีการที่ทำให้ทราบถึงชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดที่ ประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผสานกับการค้นหาคุณลักษณะ สำคัญที่ส่งเสริมการประสบความสำเร็จดังกล่าว ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆให้มีประสิทธิภาพและการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการที่มีประสิทธิผล อีกทั้ง ยังนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญที่นำไปสู่วิทยฐานะที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ทำการศึกษาชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ รวมทั้ง การให้ความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู นั้น ประเด็นที่พบส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุของความสำเร็จในวิชาชีพครู ซึ่งพบ ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบผสมผสานวิธี แต่จากการศึกษาพบว่า การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับ ผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงนั้น นิยมใช้รูปแบบของการศึกษาชีวิตประวัติ

(Biographical Study) ดังเช่น อนุรักษ์ กานจันท์ (2552) ทำการศึกษา เรื่อง พูนพิศ อมาตยกุล: ชีวิตประวัติและผลงาน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านดนตรีไทย อรรถพร วรวานิช (2547) ได้ ทำการศึกษาชีวิตประวัติและวิธีการขับร้องของ ศรีสุตา รัชตะวรรณ และ วรณี เพลินทรัพย์ (2554) ศึกษาวิธีการขับร้อง ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ซึ่งทั้งสองท่านมีผลงานดีเด่นด้านการขับร้อง เป็นต้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ (Biographical Study) นั้น พบว่าส่วนใหญ่แล้วจะถูกนำมาใช้ในการศึกษาชีวิตประวัติของบุคคล ที่มีชื่อเสียงด้านดุริยางควิทยา ซึ่งยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จในวิชาชีพครูในรูปแบบของการศึกษาชีวประวัติ (Biographical Study) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาชีวประวัติ (Biographical Study) นั้น เป็นการศึกษาเรื่องราวหรือประวัติชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่มีประวัติ หรือ “เกร็ด” ชีวิตที่น่าสนใจ จากคำบอกเล่าโดยตรงผ่านวาจา หรืออนุทินชีวิตของบุคคลผู้เป็นเจ้าของประวัติชีวิต คำบอกเล่าจากบุคคลใกล้ชิด รวมทั้งวัสดุจดหมายเหตุ (archival material) หรือร่องรอยหลักฐานประเภทอื่น ๆ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบนี้ มุ่งเน้นการสำรวจเรื่องราวของบุคคลใด ๆ แบบเจาะลึก (in-depth exploration) เพื่อให้เกิด “ภาพ” วิถีชีวิต ของบุคคลอย่างละเอียดลุ่มลึกหลายแง่มุม ตาม การตีความ ของนักวิจัย (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. 2554; องอาจ นัยพัฒน์. 2549)

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษา (Case study research) โดยใช้แนวการศึกษาชีวประวัติ (Biographical study) มาใช้ในการวิจัย เพราะงานวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาบุคคลที่ดำรงตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดยทั่วไปแล้วชีวประวัติที่ศึกษาเป็นรายกรณี หรือชีวประวัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 คน จึงเรียกได้ว่าการศึกษาพหุชีวประวัติ (Multi-biographical Study) เพื่อฉายภาพชีวประวัติ ประสบการณ์ชีวิต ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพครู

คำถามของการวิจัย

1. เรื่องราวชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร
2. ครูเชี่ยวชาญพิเศษให้ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษอย่างไร และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องราวชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ
2. เพื่อค้นหาความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาผลงานทางวิชาการ ในการขอเลื่อนวิทยฐานะของครู เพื่อก้าวสู่ความสำเร็จในวิชาชีพครู นอกจากนี้การทำความเข้าใจความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะพิเศษของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ยังสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะของครูให้เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาตนเองสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครูได้ อีกทั้งยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการหล่อหลอมคุณลักษณะแห่งความสำเร็จให้กับนิสิตสายวิชาชีพครูได้ นอกจากนี้การฉายภาพประสบการณ์สำคัญของชีวิตที่แสดงถึงบทบาทของครูเชี่ยวชาญพิเศษที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศนั้นยังเป็นแบบอย่างอันดีงามให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูทุกคน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษา (Case study research) โดยใช้แนวการศึกษาชีวิตประวัติ (Biographical study) เพื่อศึกษาเรื่องราวชีวิตประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ตลอดจนค้นหาความหมายของความสำเร็จในวิชาชีพครู และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมกับการศึกษาเอกสาร

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นักเรียนที่เคยเรียนกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ หรือบุคคลอื่น ที่เกี่ยวข้องได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผสานกับการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball sampling)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษภายใต้ทฤษฎีแรงจูงใจ เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย คุณค่า คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ตลอดจนศึกษาแก่นประสบการณ์ที่เป็นจุดพลิกผันตนเองสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ หมายถึง เรื่องราวชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดที่ประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตที่สำคัญ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ บทบาทที่มีต่อการจัดการศึกษา และคุณลักษณะสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ

การศึกษาพหุชีวประวัติ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวชีวประวัติ ประสบการณ์ชีวิตที่สำคัญ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 คน ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดที่ประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษา (Case study research) โดยใช้แนวการศึกษาชีวประวัติ (Biographical study) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำหน้าที่ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ถ่ายทอดและบอกเล่าเรื่องราว

ผลงานทางวิชาการ หมายถึง รายงานการศึกษาค้นคว้า หรือผลการวิจัยในชั้นเรียน หรือผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น ที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษพัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนานักเรียน และใช้ประกอบการประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ หมายถึง ลำดับการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ตั้งแต่แรงบันดาลใจ การสั่งสมประสบการณ์ เตรียมตัวก่อนสร้างผลงานทางวิชาการ การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ การนำผลงานทางวิชาการไปพัฒนานักเรียน จนกระทั่งการรายงานผลการพัฒนา

ครูเชี่ยวชาญพิเศษ หมายถึง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ที่ได้รับแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561

คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ หมายถึง อุบนิสัย ทัศนคติ ค่านิยม หรือ พฤติกรรมของครูเชี่ยวชาญพิเศษที่แสดงออกเป็นปกติวิสัยและส่งผลต่อความสำเร็จในการเลื่อน วิทยฐานะ

ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ หมายถึง คำจำกัดความ ความรู้สึกรัก และการให้ความสำคัญของวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษในทัศนะของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการและกระบวนการผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ นอกจากนี้ยังทำความเข้าใจการให้ความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพครูและวิทยฐานะสายครูผู้สอน 2) แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารเกี่ยวกับแรงจูงใจ 3) แนวคิดและมโนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ 4) เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ (Biographical Study) 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6) กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

เอกสารเกี่ยววิชาชีพครูและวิทยฐานะสายครูผู้สอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวข้องกับ ความหมายและมโนทัศน์เกี่ยวกับวิชาชีพครู วิทยฐานะสายครูผู้สอน มาตรฐานวิชาชีพครู การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะครู หลักเกณฑ์ และวิธีการให้ครูเลื่อนวิทยฐานะ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ความหมายและมโนทัศน์เกี่ยวกับครู

เนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาและประเทศชาติ จึงมีคนให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) อธิบายว่า คำว่า “ครู” นั้นมาจากรากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ-คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ในความหมายที่เป็นคำนาม แปลว่า “ผู้สั่งสอน ศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์” ส่วนในความหมายที่เป็นคำวิเศษณ์ แปลว่า หนัก สูง ส่วนในภาษาสันสกฤต แปลว่า ใหญ่ หรือ หนัก

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน (2551) กล่าวว่า ครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2557) ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้ว่า ครูโดยทั่วไปหมายถึง ผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ศิษย์ เป็นผู้ที่มีความหนักแน่น ควรแก่การเคารพบูชาของศิษย์ แต่ปัจจุบัน ครู หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอนคน และมักจะใช้กับผู้สอนในระดับที่ต่ำกว่าวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษา ในอีกแง่มุมหนึ่ง ครู หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบอาชีพหลักด้านการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้

ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งภาครัฐและเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้ว่า ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งให้ความหมายไว้อย่างคล้ายคลึงกันกับพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ระบุไว้ว่า ครู หมายความว่า ผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553)

จากการให้ความหมายอย่างหลากหลายข้างต้น จึงสามารถสรุปความหมายของคำว่า “ครู” ได้ว่า “ครู” มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาบาลีว่า “คุรุ-ครุ” หรือมาจากภาษาสันสกฤตว่า “ครุ” ซึ่งแปลว่า ผู้สั่งสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ในปัจจุบัน ครู หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่หลักด้านสอน ให้คำแนะนำ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน หรืออุดมศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

2. มาตรฐานวิชาชีพครู

2.1 การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู

มาตรฐานวิชาชีพครูของประเทศไทยในรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากข้อมูลของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ 1) สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และ 3) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) ได้จัดทำมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ใช้สำหรับผู้ที่จะเข้าสู่วิชาชีพครู ซึ่งจำแนกเป็นมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้จัดทำแบบประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ในการประเมินตนเองเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่มีสายบังคับบัญชาใกล้ชิดกับผู้ถูกประเมิน เช่น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้าช่วงชั้น รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา เข้ามามีบทบาทในการประเมินด้วย เพื่อให้

ข้อมูลจากการประเมินเชื่อถือได้ สมรรถนะครูที่จะใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) เป็นสมรรถนะร่วมที่ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมี เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของทุกตำแหน่งทุกวิทยฐานะประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม

2) สมรรถนะประจำสายงาน (Function Competency) หมายถึง สมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่งสายงานครู ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน

3) วินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นลักษณะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติตน ซึ่งได้แก่ คุณลักษณะ ด้านวินัย การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพ และรับผิดชอบในวิชาชีพ

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) จัดทำมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกตำแหน่ง ทุกวิทยฐานะสำหรับสายงานการสอนประเภทผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษา โดยทั่วไปสายงานการสอนมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการทำหน้าที่หลักด้านการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลายมีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยเน้นความสำคัญทั้ง ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงาม และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้จัดทำไว้เป็นบรรทัดฐานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) มาตรฐานตำแหน่ง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งไว้ 2 มาตรฐาน คือ 1) มาตรฐานตำแหน่งครูผู้ช่วย และ 2) มาตรฐานตำแหน่งครู ซึ่งงานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาเส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาเฉพาะมาตรฐาน ตำแหน่งครู และมาตรฐานวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1) มาตรฐานตำแหน่งครู แบ่งเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1.1.1) หน้าที่และความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา พัฒนาตนเองและวิชาชีพ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน และสถานประกอบการ เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน การบริการทางสังคมด้านวิชาการ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

1.1.2) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มี 8 ประการ คือ (1) ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (2) จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (3) ปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา (4) ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน (5) ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (6) ทำนุ บำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น (7) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และประเมินพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

1.1.3) คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง มี 3 ประการ คือ (1) มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือทางอื่นที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด (2) ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งครูผู้ช่วยเป็นเวลา 2 ปี โดยผ่านการประเมินการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1.1.4) การให้ได้รับเงินเดือน ให้ได้รับเงินเดือนอันดับ คศ. 1 ผู้ดำรงตำแหน่งครูผู้ใดผ่านการประเมิน มีวิทยฐานะครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ หรือครูเชี่ยวชาญพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้ได้รับเงินเดือนอันดับ คศ. 2, คศ. 3, คศ. 4 หรือ คศ. 5 ตามลำดับ

1.2) มาตรฐานวิทยฐานะ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดมาตรฐานวิทยฐานะไว้ 4 มาตรฐาน คือ มาตรฐานวิทยฐานะครูชำนาญการ

มาตรฐานวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ มาตรฐานวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ และมาตรฐานวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งงานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษามาตรฐานครูเชี่ยวชาญพิเศษซึ่งมาตรฐานวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ ประกอบด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบ คุณภาพการปฏิบัติงาน และคุณสมบัติเฉพาะวิทยฐานะ ดังนี้

1.2.1) หน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา พัฒนาตนเองและวิชาชีพ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน และสถานประกอบการ เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน บริการสังคมด้านวิชาการและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย

1.2.2) คุณภาพการปฏิบัติงาน มีความรู้ ความเข้าใจในสาระหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบในระดับสูง มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ บริหารจัดการชั้นเรียน โดยแสดงให้เห็นว่าการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง มีการถ่ายทอดและได้รับการยอมรับและมีการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ มีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสาระหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ และความแตกต่างของผู้เรียน รวมทั้งมีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเป็นผู้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2.3) คุณสมบัติเฉพาะสำหรับวิทยฐานะ ดำรงตำแหน่งครูที่มีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ หรือดำรงตำแหน่งที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด หรือดำรงตำแหน่งอื่นที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ

3. การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะของครู

3.1 ตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูสายงานการสอน

ตำแหน่งข้าราชการครู หมายความว่า ตำแหน่งข้าราชการครูที่กำหนดไว้ในมาตรา 38 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งในหน่วยงานทางการศึกษาที่

สอนระดับต่ำกว่าปริญญา และจะมีอยู่ในหน่วยงานทางการศึกษาได้ก็ได้ กำหนดให้มีได้ 2 ตำแหน่ง คือ 1) ตำแหน่งครูผู้ช่วย 2) ตำแหน่งครู

สำหรับความก้าวหน้าในวิชาชีพครูของ “ตำแหน่งครู” นั้น มาตรา 39 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดวิทยฐานะไว้ 4 วิทยฐานะ ได้แก่ 1) ครูชำนาญการ 2) ครูชำนาญการพิเศษ 3) ครูเชี่ยวชาญ และ 4) ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ส่วนข้าราชการครูจะมีวิทยฐานะใด หรือเลื่อนเป็นวิทยฐานะใด ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้เป็นไปตามมาตรา 54 ความว่า การให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะใด และการเลื่อนเป็นวิทยฐานะใด ต้องเป็นไปตามมาตรา 42 ซึ่งผ่านการประเมิน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความประพฤติด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ประสพการณ์ คุณภาพการปฏิบัติงาน ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

3.2 เงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา กำหนดอัตราเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ดังบัญชีเงินเดือนขั้นต่ำขั้นสูงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ดังตาราง 1

ตาราง 1 บัญชีเงินเดือนขั้นต่ำขั้นสูงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2558

	บาท	บาท	บาท	บาท	บาท	บาท
ขั้นสูง	24,750	34,310	41,620	58,390	69,040	76,800
ขั้นต่ำ	15,050	15,440	16,190	19,860	24,400	29,980
อันดับ	ครูผู้ช่วย	คศ. 1	คศ. 2	คศ. 3	คศ. 4	คศ. 5

ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือนของข้าราชการครูและลูกจ้างประจำของส่วนราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ข้อ 7 ระบุว่าให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีสิทธิได้รับเงินค่าตอบแทนรายเดือนตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือนของข้าราชการและลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ. 2547 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบนี้ ได้รับเงินค่าตอบแทนรายเดือนดังกล่าว นับแต่วันที่พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มีผลบังคับใช้ หรือวันที่ดำรงตำแหน่งที่มีวิทยฐานะตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้วแต่กรณี

พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 กำหนดอัตราเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ดังตาราง 2

ตาราง 2 เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

วิทยฐานะ	อันดับ	เงินวิทยฐานะ	เงินประจำตำแหน่ง
ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	คศ. 5	15,600	15,600
		13,000	13,000
ครูเชี่ยวชาญ	คศ. 4	9,900	9,900
ครูชำนาญการพิเศษ	คศ. 3	5,600	5,600
ครูชำนาญการ	คศ. 2	3,500	-

หมายเหตุ: ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษผู้ใดได้รับเงินเดือนสูงกว่าเงินเดือนขั้นสูงของเงินเดือนอันดับ คศ.4 แล้ว ให้ได้รับเงินวิทยฐานะในอัตรา 15,600 บาทต่อเดือน

4. หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ

สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะใดนั้นมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งงานวิจัยเล่มนี้จะกล่าวเฉพาะหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ สำหรับ

หลักเกณฑ์การให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 คุณสมบัติของผู้ที่ขอเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ มีดังนี้

1) ดำรงตำแหน่งครูที่มีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ หรือดำรงตำแหน่งอื่นที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเทียบเท่าอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือรวมกัน ไม่น้อยกว่า 2 ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอ

2) มีภาระงานสอนไม่ต่ำกว่าภาระงานขั้นต่ำตามที่ส่วนราชการต้นสังกัด กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3) ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนย้อนหลัง 2 ปี ติดต่อกัน นับถึงวันที่ยื่นคำขอ

4.2 ผู้ขอต้องผ่านการประเมิน 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ พิจารณา จากข้อมูลของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเอกสารหลักฐาน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติการรับราชการ (ก.พ. 7)

ส่วนที่ 2 คำรับรองของผู้บังคับบัญชา และคณะกรรมการสถานศึกษา

ส่วนที่ 3 เอกสารหลักฐานที่แสดงการมีส่วนร่วมในการสร้างวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

ด้านที่ 2 ด้านความรู้ความสามารถ พิจารณาจากการพัฒนางานในหน้าที่ และการพัฒนาตนเอง ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเป็นผู้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พิจารณาจากหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/นวัตกรรม แฟ้มสะสมงานคัดสรร

ส่วนที่ 2 การพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในสาขา หรือกลุ่มสาระที่รับผิดชอบหรือในงานที่รับผิดชอบ พิจารณาจากการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ ผลการทดสอบความรู้จากหน่วยงานหรือสถาบันทางวิชาการที่คณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาให้การรับรอง การประมวลความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการและวิชาชีพ และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการบริการทางวิชาชีพ ทั้งนี้การประเมินด้านที่ 1 และด้านที่ 2 ให้คณะกรรมการประเมินจากเอกสาร หลักฐาน รวมทั้งการปฏิบัติจริง ณ สถานศึกษา

ด้านที่ 3 ด้านผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการประเมินหรือผลการทดสอบวิชาที่สอนระดับเขตหรือระดับประเทศ และผลการพัฒนาผู้เรียนด้านอื่น ๆ โดยคำนึงถึงปริมาณงาน คุณภาพ และสภาพของงานด้วย และอาจพิจารณาจากการปฏิบัติงานจริงด้วยก็ได้

ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นรายงานการศึกษาค้นคว้า หรือผลการวิจัยในชั้นเรียน หรือผลงานทางวิชาการที่มีลักษณะอื่นที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา ด้านการเรียนของผู้เรียน และสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา และนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 2 รายการ โดยต้องเป็นงานวิจัยและพัฒนาอย่างน้อย 1 รายการ ทั้งนี้ การประเมินผลงานทางวิชาการให้พิจารณาจากผลงานทางวิชาการที่ผู้ขอรับการประเมินเสนอ และอาจให้ผู้ขอรับการประเมินนำเสนอและตอบข้อซักถามด้วยก็ได้

4.3 ให้มีคณะกรรมการประเมิน ดังนี้

1) คณะกรรมการชุดที่ 1 ประเมินด้านที่ 1 คือ ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และด้านที่ 2 คือ ด้านความรู้ความสามารถ

2) คณะกรรมการชุดที่ 2 ประเมินด้านที่ 3 ด้านผลการปฏิบัติงาน

4.4 เกณฑ์การตัดสิน ผู้ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินต้องได้คะแนนแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านที่ 1 ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ต้องได้คะแนนจากคณะกรรมการทั้ง 3 คน เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

2) ด้านที่ 2 ด้านความรู้ความสามารถ ต้องได้คะแนนจากกรรมการเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

3) ด้านที่ 3 ด้านผลการปฏิบัติงาน ต้องได้คะแนนจากกรรมการแต่ละคนดังนี้

3.1) ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

3.2) ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ ต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

3.3) คะแนนรวมเฉลี่ยส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

กรณีที่การประเมินด้านที่ 1 และด้านที่ 2 ไม่ผ่านเกณฑ์ และกรรมการชุดที่ 1 มีความเห็นว่าผลการประเมินอยู่ในวิสัยที่สามารถพัฒนาให้ผ่านเกณฑ์ได้ ให้ผู้ขอรับการประเมิน

พัฒนาได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 3 เดือน กรณีที่การประเมินด้านที่ 3 ไม่ผ่านเกณฑ์ และคณะกรรมการชุดที่ 2 มีความเห็นว่าผลการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยผลการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนและผลงานทางวิชาการอยู่ในวิสัยที่สามารถปรับปรุงได้ และคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษามีมติให้ปรับปรุงได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ไม่เกิน 6 เดือน ครั้งที่ 2 ไม่เกิน 3 เดือน

4.5 การพิจารณาอนุมัติผลการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้อนุมัติ มีผลไม่ก่อนวันที่สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับคำขอและเอกสารครบถ้วน กรณีที่มีการพัฒนาด้านที่ 1 และหรือด้านที่ 2 หรือปรับปรุงด้านที่ 3 ให้อนุมัติได้ไม่ก่อนวันที่สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับหนังสือที่ส่งรายละเอียดในการพัฒนาหรือปรับปรุงครบถ้วนสมบูรณ์ครั้งล่าสุด

4.6 เมื่อคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพิจารณา ผลการประเมินและมีมติเป็นประการใดแล้วให้ถือเป็นอันสิ้นสุด

4.7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้หมายรวมถึงส่วนราชการด้วย และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา ให้หมายรวมถึง คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่คณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาดังด้วย

สำหรับวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะ ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีรายละเอียดดังนี้

1. ให้ผู้ประสงค์ขอรับการประเมินยื่นคำขอได้ตลอดทั้งปี รอบปีละ 1 ครั้ง โดยส่งคำขอพร้อมทั้งผลการปฏิบัติงาน (ด้านที่ 3) ซึ่งเป็นเอกสารผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และผลงานทางวิชาการ จำนวน 4 ชุด ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นต้นเพื่อตรวจสอบและรับรอง แล้วเสนอ ต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ถึงสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรณี ผู้ที่จะเกษียณอายุราชการ ให้ยื่นคำขอพร้อมทั้งผลการปฏิบัติงาน (ด้านที่ 3) ซึ่งเป็นเอกสาร ผลการพัฒนาผู้เรียนและผลงานทางวิชาการ จำนวน 4 ชุด ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นต้น เพื่อตรวจสอบ และรับรอง แล้วเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก่อนที่จะ เกษียณอายุราชการไม่น้อยกว่า 6 เดือน

2. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูแลตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสาร หลักฐาน ตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ก่อนส่งสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การตั้งคณะกรรมการประเมิน

3.1 คณะกรรมการชุดที่ 1 ประเมินด้านที่ 1 คือ ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และด้านที่ 2 คือ ด้านความรู้ความสามารถ ให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ จำนวน 3 คน เป็นคณะกรรมการประเมิน

3.2 คณะกรรมการชุดที่ 2 ประเมินด้านที่ 3 คือ ด้านผลการปฏิบัติงาน ให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่จะตรวจและประเมินเป็นคณะกรรมการประเมิน การประเมินผู้ขอรับการประเมิน 1 ราย ให้มีกรรมการ 3 คน

4. การประเมินด้านที่ 1 และด้านที่ 2

4.1 ให้กรรมการทั้ง 3 คน ประเมินด้านที่ 1 และด้านที่ 2 พร้อมกันทั้ง 2 ด้าน โดยให้คณะกรรมการบันทึกข้อสังเกตเกี่ยวกับจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ในเรื่องที่ประเมินของผู้ขอรับการประเมินไว้ในแบบประเมินด้วย

4.2 กรณีผลการประเมินทั้ง 2 ด้าน ผ่านเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด และคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พิจารณาแล้วมีมติให้ผ่านการประเมินทั้ง 2 ด้าน ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลการปฏิบัติงาน (ด้านที่ 3) ซึ่งประกอบด้วย เอกสารผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และผลงานทางวิชาการ พร้อมทั้งผลการประเมินด้านที่ 1 ด้านที่ 2 และความเห็นของคณะกรรมการชุดที่ 1 ให้คณะกรรมการชุดที่ 2 เพื่อดำเนินการต่อไป

4.3 กรณีผลการประเมินด้านที่ 1 และหรือด้านที่ 2 ไม่ผ่านเกณฑ์ และคณะกรรมการชุดที่ 1 มีความเห็นว่า ผลการประเมินอยู่ในวิสัยที่สามารถพัฒนาให้ผ่านเกณฑ์ ได้ ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแจ้งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ให้ผู้ขอรับการประเมินพัฒนาตามข้อสังเกตของคณะกรรมการชุดที่ 1 ภายในเวลา 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้ง

4.4 เมื่อผู้ขอรับการประเมินพัฒนาด้านที่ 1 และหรือด้านที่ 2 แล้ว ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งหนังสือแจ้งรายละเอียดการพัฒนา ถึงสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสนอคณะกรรมการชุดเดิมตรวจและประเมินต่อไป

4.5 กรณีที่คณะกรรมการชุดที่ 1 พิจารณารายละเอียดที่พัฒนาแล้ว เห็นสมควรให้มีการพัฒนาเพิ่มเติม ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแจ้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้ผู้ขอรับการประเมินพัฒนาตามข้อสังเกตของคณะกรรมการชุดที่ 1 ภายในเวลา 3 เดือน

4.6 กรณีที่กรรมการประเมินคนเดิมไม่สามารถประเมินได้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการแทนได้ตามที่กำหนด ในวิธีการ ข้อ 3.1

4.7 กรณีผู้ขอรับการประเมินไม่ส่งรายละเอียดการพัฒนาตามข้อสังเกต ภายในเวลาที่กำหนด หรือส่งเกินเวลาที่กำหนด ถือว่าสละสิทธิ์

4.8 กรณีที่ผู้ขอรับการประเมินได้พัฒนาด้านที่ 1 และหรือด้านที่ 2 แล้ว และมีผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด ถือว่าไม่ผ่านการประเมินให้เสนอคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พิจารณาไม่อนุญาติ และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา แจ้งผลการพิจารณาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อแจ้งผู้ขอรับการประเมินทราบ

5. การประเมินด้านที่ 3 ด้านผลการปฏิบัติงาน ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งผลการปฏิบัติงาน (ด้านที่ 3) ซึ่งประกอบด้วยเอกสาร ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และผลงานทางวิชาการพร้อมทั้งผลการประเมินด้านที่ 1 และด้านที่ 2 และข้อสังเกตของคณะกรรมการชุดที่ 1 ให้คณะกรรมการชุดที่ 2 เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

5.1 กรณีคณะกรรมการชุดที่ 2 พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ปรับปรุงด้านที่ 3 ผู้ขอรับการประเมินต้องมีผลการประเมินด้านที่ 3 ผ่านเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จากกรรมการชุดที่ 2 ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 คน ทั้งนี้ ผลงานทางวิชาการ ต้องอยู่ในวิสัยที่สามารถปรับปรุงได้ การปรับปรุงผลงานทางวิชาการให้ปรับปรุงได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ไม่เกิน 6 เดือน และครั้งที่ 2 ไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแจ้งมติให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ

5.2 เมื่อผู้ขอรับการประเมินปรับปรุงด้านที่ 3 แล้ว ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเสนอคณะกรรมการประเมินชุดเดิมตรวจ

และประเมินต่อไป กรณีที่กรรมการประเมินคนเดิมไม่สามารถประเมินได้ด้วยเหตุผลใดก็ตามให้ คณะกรรมการชุดที่ 2 มอบกรรมการคนอื่นในคณะนั้นประเมินได้

5.3 กรณีผู้ขอรับการประเมินไม่ส่งผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ/หรือ ผลงานทางวิชาการที่ปรับปรุงตามข้อสังเกตภายในเวลาที่กำหนด หรือส่งเกินเวลาที่กำหนดถือว่า สละสิทธิ์

5.4 กรณีที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีมติ อนุมัติ ให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของส่วนราชการที่ผู้ขอรับการประเมินสังกัดอยู่เป็นผู้มีอำนาจ สั่งบรรจุ และให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดนำเสนอ นายกรัฐมนตรี เพื่อนำความกราบบังคมทูล เพื่อ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งเพื่อเลื่อนเป็นวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ และให้ ได้รับเงินเดือนอันดับ คศ. 5 สำหรับผู้ที่รับเงินเดือนต่ำกว่าขั้นต่ำของอันดับ คศ. 5 จะแต่งตั้งเป็น วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ และให้ได้รับเงินเดือนอันดับ คศ. 5 ได้ ต้องเป็นผู้ที่ได้รับเงินเดือนต่ำกว่า ขั้นต่ำของอันดับ คศ. 5 ไม่เกิน 1 ขั้น เมื่อดำเนินการแต่งตั้งแล้ว ให้ส่งสำเนาคำสั่ง จำนวน 1 ชุด ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่ว ันออกคำสั่ง

5.5 กรณีคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีมติ ไม่อนุมัติ ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแจ้งมติดังกล่าว ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ เพื่อดำเนินการแจ้งผู้ขอรับการประเมินทราบ

6. ให้ดำเนินการประเมินให้แล้วเสร็จภายในรอบระยะเวลา 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับคำขอและเอกสาร ผลการปฏิบัติงาน (ด้านที่ 3) หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จ ให้แจ้งผู้ขอรับการประเมินทราบ และเร่งรัดการดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

กล่าวโดยสรุป คือ ตามหลักเกณฑ์การให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะได้นั้น ผู้ขอรับการประเมินต้องได้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ การเรียนการสอน และมีผลการพัฒนาผู้เรียนย้อนหลัง 2 ปี นับถึงวันที่ขอ โดยมีภาระงานสอน ไม่ต่ำกว่าภาระงานขั้นต่ำที่ส่วนราชการกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีหรือเลื่อนวิทยฐานะให้ สูงขึ้นนั้น ผู้ขอรับการประเมินจะต้องดำรงวิทยฐานะต่าง ๆ ดังตาราง 3

ตาราง 3 หลักเกณฑ์ในการขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

วิทยฐานะ	หลักเกณฑ์
ครูชำนาญการ	ดำรงตำแหน่งครูไม่น้อยกว่า 6 ปี (วุฒិการศึกษาระดับปริญญาตรี) ดำรงตำแหน่งครูไม่น้อยกว่า 4 ปี (วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท) ดำรงตำแหน่งครูไม่น้อยกว่า 2 ปี (วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก)
ครูชำนาญการพิเศษ	มีวิทยฐานะครูชำนาญการไม่น้อยกว่า 1 ปี
ครูเชี่ยวชาญ	มีวิทยฐานะครูชำนาญการไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษไม่น้อยกว่า 3 ปี
ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	มีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 2 ปี

ผู้ขอจะต้องมีคุณสมบัติตามตรงตามหลักเกณฑ์และยื่นคำขอรับการประเมินปีละ 1 ครั้ง โดยส่งคำขอพร้อมเอกสารหลักฐานครบถ้วน 3 ด้าน จำนวน 4 ชุด ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นต้น เพื่อตรวจสอบและรับรองแล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นต่อไป

เอกสารหลักฐานที่จะขอรับการประเมินทั้ง 3 ด้าน ผู้ขอต้องออกแบบและจัดทำด้วยตนเองให้ถูกต้องครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้รับคะแนนการประเมินจากกรรมการทั้ง 3 คน ถึงเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด ดังตาราง 4

ตาราง 4 เอกสารหลักฐานในการขอรับการประเมินเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

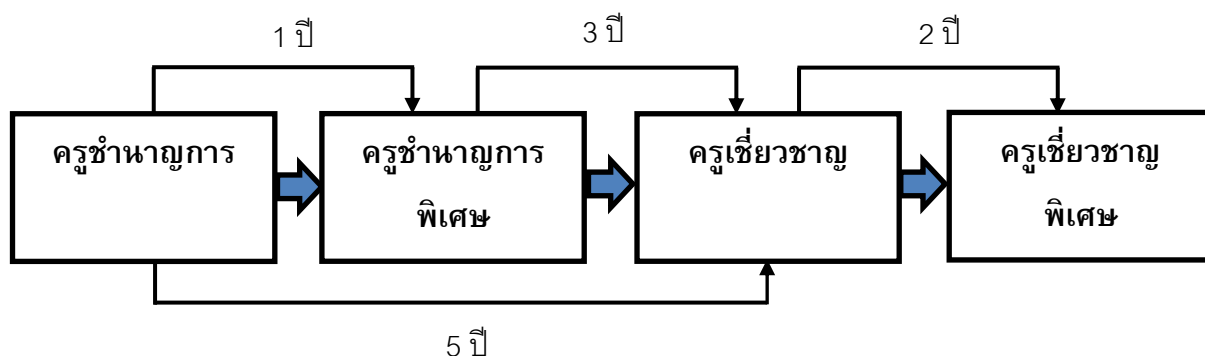
เอกสารหลักฐานการประเมิน		
เอกสารทั่วไป	เอกสารเฉพาะวิทยฐานะ	
1) รายงานด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (ด้านที่ 1)	ครูชำนาญการ	รายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1 เล่ม
	ครูชำนาญการพิเศษ	1) รายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1 เล่ม 2) รายงานการค้นคว้าหรือวิจัยในชั้นเรียน 1 เล่ม
	ครูเชี่ยวชาญ	1) รายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1 เล่ม 2) ผลงานทางวิชาการ ไม่น้อยกว่า 2 รายการ - รายงานการวิจัย 1 เล่ม - รายงานการค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือ รายงานนวัตกรรม หรือรายงานวิจัยในชั้นเรียน 1 เล่ม
2) รายงานด้านความรู้ ความสามารถ (ด้านที่ 2)	ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	1) รายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1 เล่ม 2) ผลงานทางวิชาการ ไม่น้อยกว่า 2 รายการ - รายงานการวิจัยและพัฒนา 1 เล่ม - รายงานการค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือ รายงานนวัตกรรม หรือรายงานวิจัยในชั้นเรียน 1 เล่ม
3) รายงานผลการ ปฏิบัติงาน (ด้านที่ 3)	ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	1) รายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1 เล่ม 2) ผลงานทางวิชาการ ไม่น้อยกว่า 2 รายการ - รายงานการวิจัยและพัฒนา 1 เล่ม - รายงานการค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือ รายงานนวัตกรรม หรือรายงานวิจัยในชั้นเรียน 1 เล่ม

โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ในการผ่านการประเมินสำหรับการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีใบประกอบวิชาชีพไว้ดังตาราง 5

ตาราง 5 เกณฑ์การผ่านการประเมิน 3 ด้านของแต่ละวิทยฐานะ

รายการประเมินแต่ละด้าน	คะแนน เต็ม	เกณฑ์การตัดสินแต่ละวิทยฐานะ			
		ครู ชำนาญการ	ครูชำนาญ การพิเศษ	ครู เชี่ยวชาญ	ครู เชี่ยวชาญ พิเศษ
ด้านที่ 1 วินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ	100	65	70	75	80
ด้านที่ 2 ด้านความรู้ความสามารถ	100	65	70	75	80
ด้านที่ 3 ผลการปฏิบัติงาน	100				
- ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	60	65	65	70	75
- ผลงานทางวิชาการ	40	-	65	70	75
เฉลี่ย	100	65	70	75	80

ในระบบบริหารงานบุคคลได้จำแนกตำแหน่งวิชาชีพครูเป็นประเภท A.R.C. (Academic Rank Classification) หรือระบบตำแหน่งวิทยฐานะ ซึ่งหมายถึงตำแหน่งที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะวิชาชีพ ความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถเฉพาะตัวในการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพครู เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่อยู่ ณ แห่งใด หมายถึง โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่ผู้ดำรงตำแหน่งครูปฏิบัติงานอยู่จะมีขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ หรือใหญ่พิเศษ ก็สามารถพัฒนาวิชาชีพที่ตนครองอยู่ ให้เจริญก้าวหน้าได้แต่งตั้งวิทยฐานะเริ่มแรกจนถึงสูงสุด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 การเลื่อนวิทยฐานะในวิชาชีพครู

ซึ่งแตกต่างจากตำแหน่งทางวิชาการอื่น ที่กำหนดตำแหน่งในลักษณะ Broad banding หมายถึง การจัดกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในลักษณะงานที่มีความยาก-ง่าย ต่างกัน จะใช้บุคลากรที่มีสมรรถนะการทำงานในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน เส้นทางความก้าวหน้าและอัตราเงินเดือนจะถูกกำหนดให้ได้รับสอดคล้องกับความยาก-ง่าย ของงาน ซึ่งโดยทั่วไปจะก้าวหน้าถึงขั้นสูงสุดเท่ากับตำแหน่งในวิชาชีพครูได้ยากมาก (สमान จันทะดี. 2556)

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารเกี่ยวกับแรงจูงใจ

มนุษย์ทุกคนมีความต้องการให้ตนเองประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและชีวิตครอบครัว และเป็นความสำเร็จที่สมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการนำไปสู่ความสำเร็จเหล่านี้ นอกจากจะต้องอาศัยความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองปฏิบัติแล้ว สิ่งจำเป็นอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการปรับตัว ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตนต้องประสบในชีวิตประจำวัน บุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครูจึงมีความสำคัญ และอาศัย การศึกษาด้านจิตวิทยา ในการอธิบายและทำความเข้าใจในพฤติกรรม หรือคุณลักษณะแห่ง ความสำเร็จ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาอิทธิพลด้านแรงจูงใจที่นำไปสู่เส้นทางความสำเร็จในการ เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ

พฤติกรรมมนุษย์ทุกพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมระหว่าง บุคคล หรือพฤติกรรมกลุ่ม ล้วนต้องมีสาเหตุ และสิ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งคือแรงจูงใจ

การที่มนุษย์มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันเพราะมีแรงจูงใจแตกต่างกัน ในอดีตมีแนวคิดที่ว่าแรงจูงใจที่สำคัญที่เป็นตัวผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมนั้นนั่นคือ ความสุขส่วนตัว แต่ปัจจุบันแนวคิดนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เพราะนักจิตวิทยาบางคนบอกว่า แรงจูงใจที่เป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมนั้นอาจเป็นไปได้ทั้งปัจจัยภายในหรือภายนอกร่างกายก็ได้ นอกจากนั้นสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ บางครั้งแรงจูงใจเหมือนกันอาจมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน ในขณะที่บางครั้งแรงจูงใจแตกต่างกันแต่มีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเหมือนกัน ดังนั้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์นั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจและคำนึงถึงความละเอียดลึกซึ้งของแรงจูงใจด้วย

1. ความหมายของแรงจูงใจ

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2556) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะภายในตัวบุคคลที่เป็นพลังทำให้ร่างกายมีการกระทำ เคลื่อนไหว หรือมีพฤติกรรมในลักษณะที่มีเป้าหมาย

เต็มศักดิ์ คทวนิช (2553) ให้ความหมายของแรงจูงใจเอาไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง พลังหรือแรงพื้นฐานที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล เมื่อบุคคลเกิดความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยแรงดังกล่าวจะทำหน้าที่กระตุ้นหรือรบกวนให้ร่างกายเกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมาย และเมื่อบรรลุเป้าหมายแล้วแรงนั้นจะเริ่มลดลงและหมดไป

เอนก สุวรรณบัณฑิต และ ภาสกร อุดลพัฒน์กิจ (2554) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมา โดยมุ่งที่การกระทำเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นส่วนที่เกิดขึ้นจากความเครียดของร่างกายหรือจิตใจในการที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ

ลักขณา สิริวัฒน์ (2557) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะอย่างหนึ่ง หรือแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการจนทำให้เกิดพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

Simmering M (2010) กล่าวว่า ถ้ามีแรงจูงใจเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวหรือเกิดกิจกรรมมุ่งไปยังเป้าหมาย (Goal) หรือไปสู่สิ่งล่อใจ (Incentive) ซึ่ง Simmering ให้ความหมายของคำว่า แรงจูงใจ เอาไว้ว่า แรงจูงใจ (Motives) คือ พลังภายในตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดการเฝ้า การกระตุ้น และชี้นำแนวทางพฤติกรรมให้มุ่งไปสู่เป้าหมาย

Certo C Samuel. (2006) กล่าวว่า การจูงใจ หมายถึง สภาวะภายในจิตใจของบุคคลที่เป็นสาเหตุให้บุคคลกระทำเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

กล่าวโดยสรุปคือ แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดันภายในตัวที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ประเภทของแรงจูงใจ

จิราภรณ์ ตั่งกิตติภาภรณ์ (2556) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motivate) เป็นแรงจูงใจที่เกิดตามธรรมชาติ มิได้เกิดจากการเรียนรู้ แต่เกิดจากมาด้วยวุฒิภาวะหรือสภาพร่างกาย แรงจูงใจปฐมภูมิบางครั้งเรียกว่า แรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจทางด้านสรีระ (Physiological Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย เป็นแรงจูงใจที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น แรงขับแห่งความหิว (Hunger Drive) แรงขับแห่งความกระหาย (Thirst Drive) แรงขับแห่งการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (Pain Reduction Drive) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีแรงจูงใจอีก 2 ประเภท ที่ถือว่าเป็นแรงจูงใจปฐมภูมิ เช่น แรงจูงใจทางเพศ (Sex Motive) และแรงจูงใจแห่งความเป็นแม่ (Maternal Motive) ถึงแม้แรงจูงใจ 2 ประเภทนี้ จะไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่จำเป็นต่อการดำรงพันธุ์

2. แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motives, Psychosocial Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Motive) และแรงจูงใจชนิดนี้มีความสำคัญน้อยกว่าแรงจูงใจด้านสรีระ กล่าวคือ ถึงแม้แรงจูงใจประเภทนี้ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่มีความสำคัญต่อความทุกข์สุขทางจิตใจและความสามารถในการปรับตัวทางสังคม บางครั้งเรียกว่า แรงจูงใจทางจิตสังคม (Psychosocial Motives) แรงจูงใจประเภทนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แรงจูงใจทางจิตใจ (Psychological Motive) ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่ความรักและความเอาใจใส่จากผู้อื่น (Affection Motive) แรงจูงใจใฝ่ยอมรับ (Approval Motive) แรงจูงใจใฝ่ความมั่นคง (Security Motive) แรงจูงใจอยากรู้อยากเห็น (Curiosity Motive) 2) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) แรงจูงใจประเภทนี้มีจุดเริ่มต้นส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตของบุคคล และเป้าหมายของแรงจูงใจชนิดนี้มีความสัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่มีต่อเรา เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive)

นอกจากนี้ แรงจูงใจยังสามารถแบ่งโดยยึดปัจจัยจูงใจหลักได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motives) เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการที่จะกระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก แต่เกิดจากปัจจัยจูงใจ

ภายในตัวบุคคล เช่น ความภูมิใจ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความอึดเอิบใจ เป็นต้น
 2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก ทำให้มองเห็นเป้าหมาย กระตุ้นเร้าให้เกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย ปัจจัยจูงใจจากภายนอก เช่น เงิน เหยี่ยงตรา ปริญญาบัตร ตำแหน่ง เป็นต้น

จากการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจปฐมภูมิ และแรงจูงใจทุติยภูมิ ซึ่งถ้าแบ่งประเภทของแรงจูงใจโดยยึดปัจจัยจูงใจหลักก็แบ่งได้เป็น 2 ประเภท เช่นกัน คือ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก

3. กระบวนการเกิดแรงจูงใจ

3.1 **ขั้นความต้องการ (Need Stage)** จุดเริ่มต้นของกระบวนการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความไม่สมดุลภายในตัวขึ้น ซึ่งการเสียสมดุลครั้งนี้อาจเกิดจากการขาดปัจจัยทางกายภาพหรือปัจจัยทางจิตใจก็ได้ ปัจจัยทางกายภาพ เช่น การขาดอาหาร การขาดน้ำ เป็นต้น ปัจจัยทางจิตใจ เช่น การขาดความรัก การขาดความสนใจ เป็นต้น ซึ่งการขาดปัจจัยเหล่านี้จะทำให้เกิดความ^{ขึ้น}ความต้องการขึ้น

3.2 **ขั้นแรงขับ (Drive Stage)** ภาวะการขาดสมดุลดังกล่าวจะกระตุ้นให้บุคคลเกิดความ^{ขึ้น}ความ^{ขึ้น}เคร่ง^{ขึ้น}ตั้งหรือความรู้สึก^{ขึ้น}กระวนกระวายอยู่ไม่สุข ทำให้ร่างกายพร้อมที่จะเกิดการเคลื่อนไหวหรือการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

3.3 **ขั้นพฤติกรรม (Behavior)** เมื่อเกิดความ^{ขึ้น}เคร่ง^{ขึ้น}ตั้งหรือความรู้สึก^{ขึ้น}กระวนกระวายขึ้น ความรู้สึกเหล่านี้จะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อลดความ^{ขึ้น}เคร่ง^{ขึ้น}ตั้งและความ^{ขึ้น}รู้สึก^{ขึ้น}กระวนกระวาย

3.4 **ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction)** ผลจากการทำกิจกรรมจะทำให้บุคคล^{ขึ้น}รู้สึก^{ขึ้น}ผ่อนคลาย ลดความ^{ขึ้น}กระวนกระวายหรือความ^{ขึ้น}กระสับกระส่ายลง ผลของพฤติกรรมนี้จะเป็นข้อมูลย้อนกลับให้เขาได้พิจารณาว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร เพื่อหยุดการเคลื่อนไหวหรือจะยังคงเคลื่อนไหวต่อไป และการเคลื่อนไหวนั้นจะเคลื่อนไหวในลักษณะใดจึงจะสามารถสนองความต้องการได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเกิดแรงจูงใจนั้นจะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน 4 ขั้น คือ 1) ขั้นความต้องการ 2) ขั้นแรงขับ 3) ขั้นพฤติกรรม และ 4) ขั้นลดแรงขับ

4. ทฤษฎีแรงจูงใจ

จิราภรณ์ ตังกิตติภรณ์ (2556) ได้กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจ อาทิ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีความคาดหวัง และทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow: 1908-1970) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ตีพิมพ์ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการใน ค.ศ. 1954 โดยมีแนวคิดพื้นฐาน 4 แนวคิด คือ 1) มนุษย์ต้องการตลอดเวลา และความต้องการเป็นปัจจัยจูงใจพื้นฐานของการเกิดพฤติกรรม 2) ความต้องการของมนุษย์จะเรียงตามลำดับขั้น จากความต้องการพื้นฐานไปสู่ความต้องการที่ซับซ้อน 3) หากความต้องการในระดับต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการในระดับสูงกว่าจะไม่เกิดขึ้น 4) ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะเป็นปัจจัยกระตุ้นพฤติกรรม ส่วนความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่กระตุ้นพฤติกรรมอีกต่อไป ซึ่งมาสโลว์ได้กำหนดความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 8 ขั้น มีดังนี้

1) ความต้องการทางด้านสรีระ (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น ความหิว ความกระหาย ความง่วง ความต้องการทางเพศ ฯลฯ ความต้องการนี้จะมากในกลุ่มคนที่มีความขาดแคลน เช่น ผู้มีอาชีพหาเช้ากินค่ำ ส่วนใหญ่ในกลุ่มคนเหล่านี้ทำงานเพราะต้องการค่าจ้างเพื่อสนองความต้องการทางสรีระมากกว่าอย่างอื่น

2) ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Safety and Security Needs) เมื่อความต้องการทางด้านสรีระได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะหาทางทำให้ตนเองปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็แสวงหาความมั่นคงในชีวิต ทรัพย์สิน และการงาน ซึ่งความต้องการประเภทนี้ทำให้เกิดการผลักดันให้มีการออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานต่าง ๆ หรือการเกิดบริษัทประกันภัย เป็นต้น

3) ความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Love and Belonging Needs) ความต้องการความรัก ความผูกพัน และการยอมรับจากบุคคลอื่นนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลต้องการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับบุคคลอื่น โดยการแสวงหาและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนการรับผิดชอบต่อการมีชีวิตคู่

4) ความต้องการเกียรติและศักดิ์ศรี (Self-Esteem Needs) เป็นความต้องการขั้นสูง ได้แก่ ความต้องการอำนาจ ความสำเร็จ ชื่อเสียง เกียรติยศ และการยกย่องนับถือ แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) กล่าวว่า ความต้องการนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ความภาคภูมิใจในตนเองกับการให้ผู้อื่นยกย่องให้เกียรติ ความต้องการนี้พบมากในคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือคนที่มีการศึกษาสูง

5) ความต้องการด้านการรู้การคิด (Cognitive Needs) เป็นความต้องการที่ขาดแคลน ได้แก่ ความต้องการสนองต่อความอยากรู้อยากเห็น ความต้องการแสวงหาความรู้ และความเข้าใจในสิ่งแปลกใหม่ตลอดเวลา ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน และความสามารถอธิบายความได้อย่างถูกต้องแม่นยำและมีเป้าหมาย

6) ความต้องการด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Needs) เป็นความต้องการที่ขาดแคลน ได้แก่ ความต้องการชื่นชมและสรรหาความสมดุล ความเป็นระเบียบและความงดงามตามธรรมชาติ ปราศจากการปรุงแต่ง ความต้องการซาบซึ้งและสร้างความสุนทรีย์ให้กับชีวิต และสิ่งแวดล้อม

7) ความต้องการการพัฒนาศักยภาพอย่างแท้จริง (Self-Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ บุคคลที่มีความต้องการระดับนี้จะแสดงพฤติกรรม 6 พฤติกรรม คือ 1) สร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับศักยภาพของตนเอง 2) ยอมรับ ไม่หลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธความเป็นจริงของตนตามธรรมชาติ 3) เป็นคนพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ 4) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถหาแนวทางเพื่อการพัฒนาศักยภาพและความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น 5) มีความเป็นอิสระจากสิ่งล่อใจทางสังคม และ 6) มีมโนธรรม จริยธรรม ประจำใจ

8) ความต้องการเหนือธรรมชาติของคน (Transcendence Needs) มาสโลว์กล่าวว่า เมื่อมนุษย์พัฒนาตนเองไปสู่จุดสมบูรณ์ของชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว จะพัฒนาความต้องการที่เหนือธรรมชาติซึ่งเป็นความต้องการด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะยอมรับและเข้าใจคนอื่นอย่างมีเงื่อนไข สามารถสร้างความใกล้ชิดและสนิทสนมกับคนอื่นแม้ได้พบกันครั้งแรก มีความต้องการที่จะช่วยให้บุคคลอื่นสามารถพัฒนาไปสู่จุดสมบูรณ์ของชีวิตอย่างแท้จริง (Self-Actualization) บุคคลเหล่านี้มีความสุนทรีย์ สามารถเลือกภาษาสละสลวย รวมทั้งโคลงหรือกลอนต่าง ๆ เพื่อการเจรจาช่วยเหลือบุคคล

4.2 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ วิคเตอร์ รูม (Victor Vroom: 1932 – ปัจจุบัน อ้างใน จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. 2556) ได้สร้างทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ใน ค.ศ. 1964 ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ก่อนการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ บุคคลจะพิจารณาดูว่า ผลหรือรางวัลที่ได้รับจากการตัดสินใจนั้นมีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อตนมากน้อยเพียงไร และมีความเป็นไปได้หรือไม่ในการให้ได้มาซึ่งรางวัลนั้น ดังนั้นการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์จึงต้องวิเคราะห์การรับรู้และกระบวนการรับรู้การคิดของบุคคลในเชิงของการคาดหวังและการให้คุณค่ากับผลของการแสดงพฤติกรรม โดย รูม (Vroom)

เสนอว่า การที่จะกระตุ้นให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ (Motive) ในการทำงานนั้นจะต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย 3 อย่าง คือ

1) ระดับความเข้มข้นของความต้องการรางวัล (Valence) หมายถึง ระดับความชื่นชอบรางวัล หากรางวัลที่ได้รับมีความคุณค่าและความสำคัญมาก บุคคลก็จะมี ความชื่นชอบและต้องการให้ได้มาซึ่งรางวัลนั้นสูง

2) ความหมายของผลลัพธ์ (Instrumentality) หมายถึง การรับรู้ถึงคุณค่าของผลลัพธ์ หรือวิธีการที่ผลลัพธ์ที่ 1 จะเป็นเครื่องนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ปรารถนาตามมา หากบุคคลรับรู้ว่าการกระทำของตนจะนำไปสู่รางวัล บุคคลนั้นย่อมมีความอยากหรือมีความพยายามในการกระทำสูง

3) ความคาดหวังของบุคคล (Expectancy) หมายถึง ระดับความเชื่อที่มีต่อความเป็นไปได้ของการได้รับรางวัล

การที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานมากน้อยแค่ไหน จึงขึ้นอยู่กับคุณค่าของรางวัลและระดับความเข้มข้นของความต้องการรางวัลนั้น ซึ่งความคาดหวังของบุคคลนั้นเองที่จะมองว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรในการได้รับการตอบสนองของความ ต้องการในสิ่งนั้น ถ้าเห็นว่ารางวัลที่จะได้รับจากความพยายาม (กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง) มีคุณค่ากับตนมากและมีความเป็นไปได้สูง บุคคลก็จะทุ่มเทความพยายามให้มากขึ้น แต่ถ้าคิดว่ามีความเป็นไปได้น้อยหรือรางวัลที่จะได้มีน้อย ก็จะไม่พยายามเพราะคิดว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า

4.3 ทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Theory) ทฤษฎีนี้เสนอโดย เอ็ดวิน ล็อก และ แกรี ลาแธม (Edwin Locke and Gary Latham. 1990 อ้างถึงใน จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. 2556) อธิบายว่า การปฏิบัติงานของบุคคลถูกใจด้วยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน (Clear Locke) และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสม (Appropriate Feedback) การตั้งเป้าหมายและการรับรู้ผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการรับรู้ การคิดที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นเร้าให้บุคคลเกิดความพยายามในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ โดยมีรายละเอียดของ หลักการตั้งเป้าหมายดังนี้

1) เป้าหมายต้องชัดเจนและเฉพาะ (Clarity) การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง จะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าการตั้งเป้าหมายที่คลุมเครือไม่เจาะจง

2) ความท้าทาย (Challenge) เป้าหมายควรมีความท้าทายอย่างมีเหตุผล และปฏิบัติได้จริง จะนำไปสู่ผลการปฏิบัติที่ยากจะกระตุ้นให้บุคคลทำงานได้ผลดีกว่า

การตั้งเป้าหมายง่าย ๆ จากงานวิจัยของเขาพบว่า การตั้งเป้าหมายที่ยากแก่การบรรลุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงาน

3) พันธะผูกพัน (Commitment) การมีส่วนร่วมในการคิดและตั้งเป้าหมายจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับเป้าหมายและมีพันธะผูกพันที่จะทำงานให้สำเร็จ

4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) จะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีกว่า การไม่ทราบข้อมูลของผลการปฏิบัติงาน

5) ความซับซ้อน (Complexity) หากเป้าหมายมีความซับซ้อน ควรกำหนดเวลาที่เหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้งานและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีแรงจูงใจมีหลายทฤษฎีที่สำคัญมี 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) และทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Theory) นอกจากนี้ทฤษฎีแรงจูงใจดังกล่าวแล้ว จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. (2556) ยังกล่าวถึงแรงจูงใจบางประเภทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมุ่งความสำเร็จ และเป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความต้องการหรือพลังภายในที่ผลักดันให้บุคคลมีความมุ่งมั่น เพื่อเพิ่มหรือรักษามาตรฐานการทำงานของตนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและมีคุณภาพดีเลิศ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะมีความสุขสบายเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังมี ความพยายามที่จะปรับมาตรฐานของตนเองให้ดีเยี่ยมกว่าคนอื่น ๆ โดยคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะดังนี้

1.1) กล้าเสี่ยง (Moderate Risk Talk) คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยว เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ชอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่ท้าทายและท้าทายความสามารถของตน มีความต้องการใช้ความสามารถของตนมากกว่าอาศัยโชคช่วย

1.2) ขยันขันแข็ง (Energetic) มีความมานะบากบั่น ขยันขันแข็งในการคิด ค้นคว้า และปฏิบัติตลอดเวลา มีความตั้งใจและจริงจังกับการทำงาน โดยสังเกตได้จากการทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ของชีวิตให้กับการทำงานมากกว่าสิ่งอื่น ๆ

1.3) ระดับความคาดหวังสูง (High Level of Expectation) พวกนี้มักตั้งมาตรฐานการกระทำของตนเองไว้สูง และมีความละเอียดอ่อนในการทำงาน ผลงานที่ปรากฏออกมาจะต้องสมบูรณ์แบบและดีเลิศเสมอ

1.4) รับผิดชอบในตนเอง (Individual Responsibility) พวกนี้มักจะมีวินัยในตนเอง รู้จักรับผิดชอบ พยายามทำงานให้บรรลุผลสำเร็จโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพิงตนเองมากกว่าที่จะคอยพึ่งพิงคนอื่น มีเสรีภาพในการคิดทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ชอบให้คนอื่นบงการ

1.5) การต้องทราบผลการตัดสินใจของตนเอง (Knowledge of Results of Decision) เมื่อทำงานไปแล้วจะต้องมีการติดตามผลงานของตนเอง และเมื่อทราบผลแล้วจะพยายามแก้ไขปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

1.6) คาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibility) ในการทำสิ่งต่าง ๆ มักมีการวางแผนระยะยาว โดยมีการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความเป็นไปได้หรือแนวโน้มของผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาภายหลัง ตลอดจนการหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้าก่อน

2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Affiliation Motive) หมายถึง ความต้องการความอบอุ่นจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธสูงมักเป็นคนที่มีพฤติกรรมแสดงออกในรูปของการชอบสนทนา พบปะผู้คน ชอบทำงานร่วมกับคนอื่นมากกว่าทำงานคนเดียว มีความเห็นอกเห็นใจคนอื่นเสมอ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีใจกว้างขวางว่องไว ออบอ้อมอารี และมักจะพยายามปฏิบัติตนให้เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายโดยปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธสูง มักจะมาจากครอบครัวที่มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน สมาชิกในครอบครัวมีความเคารพเชื่อฟังซึ่งกันและกัน บิดามารดาไม่มีลักษณะเข้มงวดกดขี่ ช่มชู้ หรือก้าวร้าวเกินไป แต่มักจะถูกเลี้ยงด้วยความรัก ความเอ็นดู ซึ่งบรรยากาศภายในบ้านนั้นจะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาเป็นลักษณะประจำตัว

3) แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) หมายถึง ความต้องการที่จะมีอำนาจเหนือการตัดสินใจผู้อื่น และต้องการที่จะควบคุมผู้อื่นให้อยู่ในอำนาจของตน จะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ คนที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงจะคิดและหาวิธีที่จะได้มาซึ่งอำนาจ หาทางใช้อำนาจและอิทธิพล เอาชนะผู้อื่น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้อื่น บางคนพูดจาดี ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่อาจทำไปเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ใต้อำนาจของตน ในขณะที่บางคนชอบถกเถียงโต้แย้ง หรือใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเหนือคนอื่น คนกลุ่มนี้พอใจที่จะทำงานในลักษณะที่เป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม และรู้สึกไม่พอใจมากขึ้น ถ้ารู้สึกว่าคุณถูกผู้อื่นแนะนำหรือดูถูก ซึ่งแรงจูงใจใฝ่อำนาจ พัฒนามา

จากความรู้สึกที่ต่ำต้อยของบุคคลที่รู้สึกว่าคุณด้อยหรือไม่ทัดเทียมคนอื่น อาจเป็นด้านสรีระ การศึกษา เศรษฐกิจ หรือสังคม จึงเกิดความต้องการที่จะชดเชยปมด้อยของตนเองโดยพยายาม แสวงหาอำนาจหรืออิทธิพล เพื่อเป็นปัจจัยให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนาหรือพึงพอใจ คนกลุ่มนี้มัก มาจากครอบครัวที่มีปัญหา บิดามารดาเลี้ยงแบบปล่อยปละละเลย หรือไม่ก็เข้มงวดจนเกินไป ทำให้ขาดความรักและขาดความมั่นใจ จึงต้องแสวงหาสิ่งเหล่านี้ชดเชยจากภายนอกครอบครัว

จากการศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ มาสโลว์ ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจผาอำนาจ ซึ่งให้เห็นว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาตนเองให้ ไปสู่ความสำเร็จ

5. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจ

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2556) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มี อิทธิพลต่อการผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เราจึงสามารถนำเรื่องแรงจูงใจไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นบริษัท หน่วยงานราชการ สถานศึกษา หรือแม้แต่ครอบครัว ทั้งนี้เพื่อนำเรื่องแรงจูงใจไปใช้ในการจูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่เราต้องการได้ แต่การสร้างแรงจูงใจจะประสบผลสำเร็จได้ ผู้จูงใจจะต้องคำนึงถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristics) เนื่องจากแต่ละคนจะมี เอกลักษณะประจำตัวแตกต่างกันไป การจะสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคคลนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความต้องการ (Needs) เป็นภาวะการณ์ขาดสมดุลภายในร่างกายของ บุคคล ซึ่งอาจจะผ่านทางกายหรือทางจิตใจก็ได้ ภาวะดังกล่าวจะทำให้บุคคลพยายามที่จะทำ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้ร่างกายเกิดความสมดุล

1.2 ทศคติ (Attitude) เป็นความเชื่อและรู้สึกเชิงประมาณค่าของบุคคลที่มี ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งผ่านเข้ามาในประสบการณ์ของบุคคล ความรู้สึกเชิงประมาณค่านี้นี้เป็นได้ทั้ง ทางบวกหรือลบ และมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาได้ตอบออกมา

1.3 ค่านิยม (Values) ค่านิยมประจำตัวบุคคลจะเป็นตัวจูงใจให้บุคคลเลือก ทำกิจกรรม หรืออยากกระทำกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งกาย เป็นต้น

1.4 ความวิตกกังวล (Anxiety) ความวิตกกังวลจะมีผลต่อความสามารถทางการเรียนรู้และการทำกิจกรรมต่าง ๆ คนที่มีความวิตกกังวลสูงมักกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้อยกว่าคนที่มีความวิตกกังวลต่ำ และคนที่ตกอยู่ในภาวะวิตกกังวลจะถูกกระตุ้นเร้าได้ง่ายกว่าคนปกติ ความวิตกกังวลจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งสำหรับการจูงใจ

1.5 ความตั้งใจ (Intention) ความตั้งใจและแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กันและมีผลต่อความสำเร็จของการทำกิจกรรม คนที่มีความตั้งใจสูงจะทำให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สูงกว่าคนที่มีความตั้งใจต่ำ

2. ภาวะแวดล้อมทางสังคม (Society) ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรมประจำสังคม รวมถึงสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้แต่ละคนมีการพัฒนาเอกลักษณ์ประจำตัวที่แตกต่างกัน และมีผลต่อการจูงใจด้วย

3. สถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละสิ่งแวดล้อม (Situation) บรรยากาศในแต่ละสถานการณ์จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจแตกต่างกัน บางสถานการณ์สามารถทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกตื่นเต้น มีกำลังใจในการทำกิจกรรม ในขณะที่บางสถานการณ์อาจทำให้เกิดความรู้สึกสับสน มึนงง หดหู่ หรือหมดกำลังใจในการทำกิจกรรม การสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดแรงจูงใจสามารถกระทำได้ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 การแข่งขัน (Competition) เป็นการสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดความรู้สึกต้องการเอาชนะ ทำตัวให้ดีขึ้น หรือทำตัวให้เหนือคนอื่น การแข่งขันมี 2 ลักษณะ คือ การแข่งขันกับตนเองและการแข่งขันกับคนอื่น การสร้างบรรยากาศของการแข่งขันเป็นวิธีการกระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีอีกวิธีหนึ่ง

3.2 ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน หรือการสร้างให้เกิดความเหนียวแน่นภายในกลุ่มนั่นเอง บรรยากาศของการเกิดอารมณ์ร่วมนี้จะเป็นตัวจูงใจให้บุคคลเกิดความรู้สึกพร้อมและเกิดกำลังใจในการทำงานได้ดีกว่าบรรยากาศที่มีความแตกสามัคคีกัน

3.3 การตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) การทำงานใด ๆ ก็ตาม ถ้ามีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า มีเป้าหมายที่ชัดเจน และทำให้สามารถติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานได้ ย่อมเป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งความคาดหวังไว้

4. ลักษณะของสิ่งจูงใจ (Characteristics of Motivator) การสร้างหรือการสรรหาสิ่งเสริมแรง เพื่อจูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมตามต้องการมี 2 ลักษณะ คือ การให้รางวัล เช่น การให้เงิน สิ่งของ ค่าชมเชย ค่ายกย่อง การให้ความสนใจ หรือการให้การยอมรับ ส่วนด้านการลงโทษ เช่น การตัดเงินเดือน การทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความอับอาย การเยาะเย้ยถากถางหรือการเพิกเฉยไม่สนใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristics) ภาวะแวดล้อมทางสังคม (Society) สถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละสิ่งแวดล้อม (Situation) และลักษณะของสิ่งจูงใจ (Characteristics of Motivator)

แนวคิดและมโนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ

ตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้นตามหลักเกณฑ์ปกติ (ว17/2552) ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นรายงานการศึกษา ค้นคว้า หรือผลงานการวิจัยในชั้นเรียน หรือผลงานในลักษณะอื่นที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของผู้เรียน และสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา และนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้กำหนดให้จัดทำผลงานทางวิชาการไว้ดังนี้ 1) การขอเลื่อนเป็นวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ ให้จัดทำผลงานทางวิชาการ จำนวนไม่น้อยกว่า 1 รายการ 2) การขอเลื่อนเป็นวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ให้จัดทำผลงานทางวิชาการจำนวนไม่น้อยกว่า 2 รายการ โดยต้องเป็นงานวิจัยอย่างน้อย 1 รายการ 3) การขอเลื่อนเป็นวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ให้จัดทำผลงานทางวิชาการจำนวนไม่น้อยกว่า 2 รายการ โดยต้องเป็นงานวิจัยและพัฒนาอย่างน้อย 1 รายการ

จากข้อกำหนดของหลักเกณฑ์พิจารณาเฉพาะการยื่นคำขอเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ต้องจัดทำผลงานทางวิชาการจำนวนไม่น้อยกว่า 2 รายการ ได้แก่ 1) งานวิจัยและพัฒนา 1 รายการ 2) ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น 1 รายการ ซึ่งผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสายงานการสอน หมายถึง รายงานการศึกษาค้นคว้า หรือผลการวิจัยในชั้นเรียน หรือผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่นที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของผู้เรียนและสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาและนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนใน 3 ลักษณะ

คือ 1) ตรงกับสาขาวิชาที่ขอเลื่อนวิทยฐานะ 2) เป็นผลงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาต่าง ๆ และใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน 3) เกิดจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบทางด้านการสอน

1. ประเภทของผลงานทางวิชาการ

ผลงานทางวิชาการที่เสนอขอต้องแสดงความรู้ความสามารถความชำนาญ และความเชี่ยวชาญของผู้ขอให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะ แบ่งตามลักษณะของผลงานวิชาการเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (สमान จันทะดี. 2556; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2559)

1.1 ผลงาน งานแต่งเรียบเรียง งานแปลหนังสือ หรือบทความทางวิชาการ ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับการเผยแพร่มาแล้ว และผลงานดังกล่าวสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 ผลงานวิจัย ซึ่งเป็นวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่มาแล้ว และผลงานดังกล่าวสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.3 ผลงานทางวิชาการลักษณะอื่น เช่น 1) การประเมินงาน หรือการประเมินโครงการที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ 2) สื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา เช่น ผลงานด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ผลงานด้านการคิดค้นพัฒนารูปแบบนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งอาจจัดทำเป็นเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) เอกสารประกอบการปฏิบัติหน้าที่ เอกสารที่สามารถใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ให้สูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในหน้าที่ให้สูงขึ้น สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้ใช้เป็นเอกสารประกอบการประเมินด้านที่ 2 ด้านความรู้ความสามารถเท่านั้น มิให้นำเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ 4) กรณีผลงานทางวิชาการที่ผู้ขอรับการประเมินมิได้จัดทำแต่เพียงผู้เดียว แต่ร่วมจัดทำกับผู้อื่นในรูปหมู่คณะหรือกลุ่ม ให้ชี้แจงให้ชัดเจนว่าผู้ขอรับการประเมินมีส่วนร่วมในการจัดทำในส่วนตัว ตอนใด หน้าใดบ้าง คิดเป็นร้อยละเท่าไรของผลงานทางวิชาการแต่ละเล่ม และให้ผู้ร่วมจัดทำทุกคนรับรอง พร้อมทั้งระบุว่าผู้ร่วมจัดทำแต่ละรายได้ทำส่วนใดบ้าง 5) ผลงานทางวิชาการที่เสนอขอรับการประเมินต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา หรือประกาศนียบัตรใด ๆ หรือผลงานทางวิชาการที่เคยใช้เพื่อเลื่อนวิทยฐานะมาแล้ว

ทวีพล จุฑะพล (2555) กล่าวถึงประเภทของผลงานทางวิชาการว่า ผลงานทางวิชาการมีทั้งหมด 11 ประเภท ได้แก่ 1) หนังสือ 2) ตำรา 3) เอกสารประกอบการสอน 4) เอกสารประกอบคำสอน 5) บทความทางวิชาการ 6) ผลงานวิจัย 7) งานแปล 8) รายงานการศึกษาค้นคว้า 9) สื่อการเรียนการสอน 10) รายงานโครงงาน 11) ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หนังสือ หมายถึง เอกสารทางวิชาการประเภทหนึ่ง ที่ได้มีการแต่งเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ มีความถูกต้อง ชัดเจน มีหัวข้อครบถ้วน สมบูรณ์ตามหลักวิชาการ และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท 1) หนังสือแบบเรียน 2) หนังสือเสริมประสบการณ์ สามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) หนังสืออ่านนอกเวลา (2) หนังสืออ่านเพิ่มเติม (3) หนังสือส่งเสริมการอ่าน และ (4) หนังสืออ้างอิง และ 3 หนังสืออื่น ๆ

2. ตำรา หมายถึง งานแต่งหรืองานเรียบเรียง เอกสารที่ใช้ประกอบการเรียนในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง โดยมีการแต่งและเรียบเรียงอย่างเป็นลำดับถูกต้องตามหลักวิชาการ ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง (เนื้อหาสาระ) สรุป การอ้างอิงที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยโดยมีเนื้อหาละเอียด ครอบคลุมสาระวิชาครบถ้วน ตามความเชี่ยวชาญ ซึ่งตำราจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นหลักในการเรียนการสอน ตรงตามหลักสูตรที่ใช้ภายในสถานศึกษา และมีการจัดทำเป็นรูปเล่มมาตรฐาน เรียบร้อย สวยงาม

3. เอกสารประกอบการสอน เอกสารประกอบการสอนที่ใช้ทำผลงานทางวิชาการ เป็นรูปแบบที่ผู้เสนอผลงานทางวิชาการให้ความสนใจและนิยมทำกันมากที่สุด เพื่อให้ประกอบการสอนในรายวิชาที่ตนถนัดและสอนอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถถอดแทรกไว้ในสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ชุดการสอน แบบเรียนสำเร็จรูปหรือบทเรียนสำเร็จรูป

4. เอกสารประกอบคำสอน หมายถึง เอกสารที่มีการรวบรวมเรียบเรียงอย่างมีลำดับขั้นตอน อาจมีการแบ่งออกเป็นชุด ๆ ตามความต้องการ โดยเป็นลักษณะเอกสารเพื่อประกอบการบรรยายในขณะสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง มักใช้ในการสอนระดับอุดมศึกษา เนื้อหาสาระจะมีความสมบูรณ์มากกว่าเอกสารประกอบการสอน โดยใช้กระบวนการจัดพิมพ์ การสำเนา เป็นแต่ละตอน แต่ละบท หรือจัดทำเป็นรูปเล่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

5. บทความทางวิชาการ หมายถึง เอกสารที่เกิดจากการอ่าน ศึกษา วิเคราะห์ ผนวกกับแนวความคิด การเรียบเรียง แล้วเขียนในแนวของบทความของตนเอง บทความทางวิชาการมักมีการนำเสนอแนวคิดแปลกใหม่ในทางวิชาการด้านต่าง ๆ แล้วจัดพิมพ์ในวารสารทางวิชาการสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ทำการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ หรือการรวบรวมบทความ

ต่าง ๆ ทางวิชาการ ในเนื้อหาสาระประเภทเดียวกันเพื่อนำเสนอในการประชุม สัมมนาทางวิชาการ วิชาการ สามารถระบุเป็นบทความทางวิชาการได้

6. ผลงานวิจัย หมายถึง ผลงานที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ และมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งทฤษฎี หลักการ แนวทางการแก้ปัญหา การให้การรับรองความถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยอาศัยหลักการ การพิสูจน์ทางทฤษฎี เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยมุ่งหวังว่าสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนา แก้ปัญหา หรือการนำลงสู่การปฏิบัติ การประยุกต์ใช้อย่างแท้จริง ทั้งนี้รูปแบบของการวิจัยอาจเป็นการวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบกับผลงานวิจัยจะมีการจัดพิมพ์ออกมาเป็นรูปเล่ม ถูกต้องตามหลักสากลนิยมและสำคัญที่สุดคือ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ

7. งานแปล หมายถึง การที่ผู้ทำผลงานทางวิชาการได้ลงมือแปลหนังสือ ตำรา บทความจากภาษาต่างประเทศให้เป็นภาษาไทยให้ถูกต้อง ได้ใจความ สามารถสื่อความหมายตรงกับต้นฉบับ ผู้อ่านสามารถอ่านได้ใจความ ได้ความรู้ ความหมายที่ถูกต้อง ตลอดจนมีการปรับปรุงในเนื้อหา รายละเอียดตามความเหมาะสมและความจำเป็น ซึ่งงานแปลลักษณะนี้อาจมีการแปลจากตำรา หรือหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง หรือการแปลเฉพาะทางบางบทบางตอนของหนังสือ หรือตำราจากหลายเล่มที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน เพื่อนำมาเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ แล้วรวบรวมเป็นรูปเล่ม แต่ทั้งนี้ต้องไม่ให้เกิดการสอดแทรก ตัดแปลงเนื้อความให้ผิดแผกแตกต่างไปจากเนื้อความเดิมและสาระสำคัญ เพราะอาจทำให้ขาดความเชื่อถือได้

8. รายงานการศึกษาค้นคว้า หมายถึง เอกสารที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าของผู้จัดทำผลงานทางวิชาการ ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในเนื้อหาวิชาที่ตนได้สอน ทั้งในภาคทฤษฎี เนื้อหาการปฏิบัติและการทดลอง โดยการศึกษาค้นคว้าความรู้จาก 1) แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 2) เอกสารต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ งานวิจัยที่มีผู้เคยทดลองมาแล้ว 3) รวมทั้งผลงานทางวิชาการของผู้อื่น 4) หนังสือ ตำรา ที่ใช้ในการเรียนรู้ ตรงตามหลักสูตรปัจจุบัน 5) การสอบถาม สัมภาษณ์ บุคคลผู้มีทักษะ ความรู้ ประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) การสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษากลุ่มโรงเรียนและผู้บริหาร และ 7) การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต (Internet) เฟซบุ๊ก (Facebook) บล็อก (Blog) เป็นต้น

9. สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อประกอบการสอน หรือสื่อประกอบการเรียนรู้ โดยเป็นสื่ออุปกรณ์ที่ครูผู้สอนได้จัดทำขึ้นเอง หรือออกแบบตามแนวความคิด หากสื่อบางชนิดครูผู้สอนไม่สามารถจัดทำได้เอง อาจจำเป็นต้องให้ผู้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จัดทำ

ให้ ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่ง เพื่อช่วยพัฒนา ส่งเสริมให้ กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

10. รายงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง โครงการในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ตรงตามสาขาวิชา สาระการเรียนรู้ หรืองานที่ได้ลงมือปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องระบุเหตุผล และความจำเป็น วัตถุประสงค์ เป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลกระทบ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ขึ้นกับนักเรียน หรือบุคคลที่ได้ศึกษา หรือผู้สนใจโดยทั่วไปโดยมีความจำเป็นต้องจัดทำสรุปการดำเนินงานในรูปแบบของเอกสารทาง วิชาการโดยละเอียดและถูกต้อง

11. ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น ๆ หมายถึง ผลงานทางวิชาการอื่นที่ไม่ใช่ ผลงานทางวิชาการที่ระบุไว้ในข้อ 1-10 ซึ่งปกติแล้วจะหมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่ครูสร้างขึ้น หรืองาน สร้างสรรค์ตามแนวความคิด แต่มีประโยชน์ต่อการศึกษา เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง ผลงานทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) วิทยุทัศน์ กระบวนการเรียนรู้ วิธีการสอนแบบต่าง ๆ และงานทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีต่าง ๆ

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผลงานทางวิชาการนั้น แบ่งออกได้ เป็น 4 ประเภท คือ 1) ผลงานทางวิชาการที่เป็นเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร ประกอบการสอน เอกสารประกอบคำสอน บทความทางวิชาการ งานแปล รายงานการศึกษา ค้นคว้า รายงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ผลงานวิจัย 3) สื่อการเรียนการสอน และ 4) ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น ๆ

2. ลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดี

ทวีพล จุฑะพล (2555) กล่าวว่า ลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดี เมื่อพิจารณา ตามหลักวิชาการ จะพบองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วยเป็นผลงานที่มีความถูกต้อง ทั้งรูปแบบ และลักษณะของการจัดทำมีความทันสมัย เนื้อหาเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ จริง ด้วยเหตุดังกล่าว ผลงานทางวิชาการจึงต้องมีความถูกต้อง สมบูรณ์ ไม่ซ้ำซ้อน สามารถ ทดลอง ทดสอบ และพิสูจน์ได้จริง ดังนั้นคุณค่าของผลงานทางวิชาการย่อมขึ้นอยู่กับความถูกต้อง ของข้อมูล พร้อมหลักฐานประกอบที่สามารถแสดงและเผยแพร่ได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความถูกต้อง สำหรับการจัดทำผลงานงานวิชาการนั้น ความถูกต้องนับว่า เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการจัดทำผลงานวิจัย ซึ่งงานวิจัยจะเรียกว่า ความเที่ยงตรงภายใน นั้นหมายถึง ผลที่ได้จากการวิจัยหรือประมวลความรู้จากการวิจัยที่มีความถูกต้อง หรือหากเป็น

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) หรือการวิจัยในชั้นเรียนจะหมายถึง ผลต่าง ๆ หรือตัวแปรตามที่เกิดขึ้น เพราะตัวแปรต้นหรือนวัตกรรมที่ถูกคิดค้นเพียงเท่านั้นโดยไม่มี เหตุอื่นใดเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่มีตัวแปรส่วนเกิน ไม่มีตัวแปรแทรกซ้อนเลย

2.2 ความทันสมัยหรือมีความใหม่ ผู้จัดทำผลงานทางวิชาการ จำเป็นอย่างยิ่งที่ ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการแสวงหาความรู้ ทักษะใหม่ ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ดัดแปลง หรือพัฒนาภายใต้ข้อมูล ความรู้ เพื่อสร้างสิ่งประดิษฐ์ให้เกิดนวัตกรรมทาง การศึกษาใหม่ ๆ มีประโยชน์มากขึ้นมากกว่าเดิม ก้าวหน้ามากกว่าเดิม หรืออาจอาศัยการต่อยอด ความคิดเห็นเดิม หากเป็นงานวิจัยมีความจำเป็นต้องคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา ด้วยการอาศัย ความคิดสร้างสรรค์เป็นประการสำคัญ

2.3 การนำผลงานทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก กล่าวคือ ปลายทางของผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นคุณภาพทางวิชาการ ซึ่งในงานวิจัยเรียกว่า ความเที่ยงตรงภายนอก นั้นหมายถึง นอกจากจะได้ผลจากการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะ แล้วยังสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง สามารถใช้ได้อย่าง กว้างขวาง เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน หรือผู้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการทำ ผลงานทางวิชาการได้อย่างแท้จริง หากเป็นงานวิจัยที่ด้อยคุณภาพ ขาดความน่าเชื่อถือย่อมไม่ เป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ หากนำเสนอผลงานทางวิชาการดังกล่าวเพื่อการประเมินวิทยฐานะ ย่อมเป็นจุดอ่อน สุ่มเสี่ยงต่อผลงานทางวิชาการที่จะไม่ผ่านการประเมินซึ่งมีความเป็นไปได้สูง ย่อมเสียเวลาและสิ้นเปลืองหรือเสียเปล่า

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะให้ได้ คุณภาพ ซึ่งหมายถึงต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ความทันสมัยและแปลกใหม่ และที่ สำคัญที่สุดคือการนำผลงานทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น ผู้จัดทำผลงานทางวิชาการ จะต้องอาศัยคุณลักษณะของความเป็น “ครูนักวิชาการ” จะต้องมีความตั้งใจจริง อดทน ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา บันทึกลงโดยอาศัยหลักฐาน ข้อมูล ความถูกต้อง เพื่อให้ผลงานทางวิชาการที่ผู้จัดทำตั้งใจ ส่งเพื่อขอรับการประเมินมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ โอกาสของการประเมินแล้วผ่านหรือปรับปรุงยอม เป็นไปได้สูง นอกจากผลงานทางวิชาการแล้ว ผู้ขอรับการประเมินจะต้องจัดทำเอกสาร ทางวิชาการเพื่อประกอบการประเมินผลงานทางวิชาการด้วย

3. งานเอกสารทางวิชาการ

ทวีพล จุฑะพล (2555) เอกสารทางวิชาการเพื่อประกอบการประเมินผลงานทางวิชาการของครู โดยเป็นผลงานหรือชิ้นงานที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ การจัดทำ การพัฒนาเพื่อนำไปใช้จัดการเรียนการสอนภายหลังจากที่ดำเนินการมาแล้วตามหลักเกณฑ์ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ประกอบด้วย 1) ผังความคิดประจำหน่วย 2) แบบวิเคราะห์ตัวชี้วัดเพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา

2. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ ประกอบด้วย 1) ชื่อวิชา รหัสวิชา สาระ การเรียนรู้ที่ ชั้น ภาคเรียนที่ เวลา ผู้สอน โรงเรียน 2) มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ (ความรู้ ทักษะ กระบวนการ) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การประเมินผล กิจกรรม การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ บันทึกผลการเรียนรู้ ปัญหาและข้อเสนอแนะ ผู้ตรวจแผนการจัดการ เรียนรู้

3. เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ซึ่งผู้ขอรับการประเมินสามารถเลือกเพื่อใช้ ประกอบการพิจารณาซึ่งประกอบด้วย 1) สื่อการเรียนรู้ สื่อการสอน นวัตกรรมที่คิดค้นขึ้น และสิ่งประดิษฐ์ 2) รายงานการศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ 3) รายงาน การศึกษาผู้เรียน (Case Study) 4) รายงานการวิจัยในชั้นเรียน 5) รายงานโครงการ การประเมิน โครงการ 6) รายงานการศึกษาผลงานของนักเรียน 7) ผลงานอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ลักษณะของเอกสารทางวิชาการ

3.1.1. แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เอกสารที่ทำขึ้นเพื่อใช้วางแผนในรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ผู้ขอรับการประเมินเพื่อขอมี วิทยฐานะครูชำนาญการ หรือขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อใช้พิจารณากิจกรรมด้านการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน ประกอบ การขอรับการประเมิน ทั้งแผนการจัดการเรียนรู้รายภาครายปี โดยครอบคลุมทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ซึ่งในการกำหนดหัวข้อ รูปแบบของผลการจัดการเรียนรู้สามารถใช้ได้ หลายรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดของรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ บันทึก

ผลการจัดการเรียนรู้ ปัญหาและข้อเสนอแนะ และผลการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ จากฝ่ายบริหารงานวิชาการ

3.1.2 เอกสารทางวิชาการ

1) สื่อ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์

1.1) สื่อ หมายถึง สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ของจริง ของจำลอง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถได้ สูงขึ้น

1.2) นวัตกรรม หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ หรือรูปแบบวิธีใหม่ ๆ ที่ได้คิดค้น ขึ้น เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้เกิดจากการใช้ความคิดริเริ่ม ประยุกต์ ดัดแปลง เพื่อปรับปรุง พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

1.3) สิ่งประดิษฐ์ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ได้คิด จัดทำ ผลิตและพัฒนาขึ้นใน สาขาวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการประเมิน และเพื่อนำไปประกอบ กิจกรรมการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ จำเป็นต้องใช้เป็นสื่อ หรือเอกสารที่ นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ และจำเป็นต้องให้มีปรากฏการณ์ในแผนการ จัด การเรียนรู้ ในปีการศึกษาที่ผู้ประเมินขอรับการประเมินจะต้องจัดทำให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการประยุกต์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าชี้แจง คำแนะนำ วิธีการดำเนินงาน และเหตุผลใน การจัดทำ หากนำมาจากแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีตามปกติหรือแผนการจัดการเรียนรู้ สำเร็จรูปที่มีแพร่หลายทั้งจากเอกสารที่มีจำหน่ายตามท้องตลาด หรือการนำมาจากเครือข่าย สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ไม่ถือว่าเป็นเอกสารทางวิชาการของผู้ขอรับการประเมิน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องต้องมีการประยุกต์ พัฒนาให้เหมาะสมกับการนำไปประกอบ กิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยจำเป็นต้องมีค่าชี้แจงและให้เหตุผลในการจัดทำ ทั้งนี้การเขียน รายงานผลการใช้อาจเป็นในรูปแบบงานวิจัย 5 บท เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพของงาน วิชาการได้อย่างแท้จริง

2) รายงานการศึกษาค้นคว้าที่นำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่ง รายงานการศึกษาดังกล่าวเป็นรายงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของผู้ ขอรับการประเมิน สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการสอน การจัดทำสื่อการสอน นวัตกรรม การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา ในปีการศึกษาที่ขอรับการประเมิน เช่น การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการคิด การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วย

การอาศัยการค้นคว้า การอ้างอิงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความทันสมัย มีเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ตรงตามหลักวิชาการ

3) รายงานการศึกษาผู้เรียน เป็นรายงานในลักษณะการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ที่ผู้ขอรับการประเมินต้องการศึกษา แก้ปัญหา หรือต้องการพัฒนา ด้วยการศึกษาดังกล่าวถึง จุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนความสามารถอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการแก้ไขอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระทั่งสิ้นสุดกระบวนการแล้วนำมาเขียนเป็นรายงานการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Case Study)

4) รายงานการวิจัยในชั้นเรียน เป็นรายงานการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนโดยอาศัยการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ปัญหา การค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา และการลงมือแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบกับผู้เรียนที่ครูผู้สอนทำการสอน โดยจะสอนในเวลาปกติหรืออาจใช้นอกเวลาซึ่งสามารถทำได้

5) รายงานโครงการและการประเมินโครงการ ซึ่งเอกสารทางวิชาการดังกล่าว จำเป็นต้องสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ผู้ขอรับการประเมินเป็นผู้คิดริเริ่มเขียนโครงการอย่างมีลำดับขั้นตอนนำเสนอต่อหัวหน้าสถานศึกษา และดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จในปีที่ขอรับการประเมิน การเขียนรายงานโครงการและประเมินโครงการนั้น ผู้ขอรับการประเมินต้องเขียนในลักษณะการเขียนรายงานโครงการ หากเป็นโครงการที่ดำเนินในปีที่ผ่านมา และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในปีที่ขอรับการประเมินจะต้องเป็นโครงการที่มีการดำเนินการและมีการสรุปผลปีที่ขอรับการประเมินด้วยจึงจะถือว่าโครงการนั้นสามารถนำมาเป็นเอกสารทางวิชาการได้ ซึ่งกรรมการชุดที่ประเมินผลงานทางวิชาการ ต้องพิจารณาผลงานที่เกิดขึ้นในปีที่ขอรับการประเมินได้

6) รายงานการศึกษาผลงานของผู้เรียน รายงานลักษณะนี้เป็นผลงานในลักษณะการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ขอรับการประเมิน เช่น รายงานโครงงานของผู้เรียนที่มีประโยชน์ มีการเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับ หรือผลงานสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ผู้ขอรับการประเมินนำผลงานของผู้เรียนหรือชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ มาวิเคราะห์ว่าเป็นผลงานลักษณะใด ประเภทใด ซึ่งผู้เรียนสามารถแสดงซึ่งความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการคิด เจตคติ อย่างไร เพียงใด แล้วนำมาเขียนเป็นรายงานให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

7) ผลงานอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่ผู้ขอรับการประเมินได้คิดสร้างสรรค์ นำไปใช้ประโยชน์เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสาขาวิชาของผู้รับการประเมินที่ไม่ใช่รายการที่กล่าวไว้ข้างต้น

จากการศึกษาแนวคิดและมโนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการพบว่า ผลงานทางวิชาการนั้นเป็นรายงานการศึกษา ค้นคว้า การวิจัยในชั้นเรียน หรือผลงานอื่นที่มี จุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผลงานทางวิชาการแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ผลงาน งานแต่งเรียบเรียง งานแปลหนังสือ หรือบทความทางวิชาการ 2) ผลงานวิจัย และ 3) ผลงานทางวิชาการอื่น ๆ เช่น สื่อ นวัตกรรมทาง การศึกษา เอกสารประกอบการสอน เป็นต้น ซึ่งลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดีจะต้องมี ความถูกต้อง ทันสมัย และก่อให้เกิดประโยชน์ นอกจากผลงานทางวิชาการแล้ว ในการขอประเมิน เพื่อเลื่อนวิทยฐานะจะต้องส่งเอกสารงานวิชาการประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ รายงานการศึกษา ค้นคว้าที่นำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายงานการศึกษาผู้เรียน รายงานการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ผลงานทางวิชาการและเอกสาร ทางวิชาการจะต้องถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเป็นบุคคล ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

ผู้วิจัยนำแนวคิดและมโนทัศน์เกี่ยวกับผลงานทางวิชาการที่ดี การพัฒนาผลงาน ทางวิชาการมาเป็นแนวทางในศึกษาระบบการสร้างสรรคผลงานทางวิชาการ ซึ่งเริ่มต้นจาก แรงบันดาลใจและการสังมประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ การแสวงหาเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสอนและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนการพัฒนา นวัตกรรมและการรายงานผล การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ (Biographical Study)

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ

รูปแบบของวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีหลากหลายขึ้นอยู่กับแนวคิดของผู้แบ่ง การวิจัยใน ครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดของ Creswell (2003) ที่แบ่งรูปแบบของวิจัยเชิงคุณภาพออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ วิจัยเชิงคุณภาพแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) วิจัยเชิง คุณภาพแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory research) วิจัยเชิงคุณภาพแบบ กรณีศึกษา (Case study research) วิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological research) และการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเล่าเรื่องราว (Narrative research) (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. 2554)

องอาจ นัยพัฒน์ (2549) กล่าวว่า ประเภทหรือรูปแบบของการศึกษาตามแบบแผน ดั้งเดิมที่ได้รับความนิยมนำมาใช้ (Traditions) ในการแสวงหาความรู้ความจริงทาง

พฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาชีวประวัติ (Biography) การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) การศึกษาแบบสร้างสรรคทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) และการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study)

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของครูผู้มีวิถีสอนและครูเชี่ยวชาญพิเศษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาชีวประวัติ ดังนี้

องอาจ นัยพัฒน์ (2549) กล่าวว่า การศึกษาชีวประวัติ เป็นการศึกษาร່วหรือประวัติชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีประวัติหรือ “เกร็ด” ชีวิตน่าสนใจ เช่น นักธุรกิจผู้มีชื่อเสียงที่มีวุฒิการศึกษาแค่เพียงระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีนักวิจัยเป็นผู้ทำการศึกษาและถ่ายทอดเรื่องราวของบุคคลผู้เป็นเจ้าของประวัติชีวิตในลักษณะการเล่าเรื่องไปยังผู้อ่านที่สนใจใคร่รู้ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบนี้ต้องอาศัยข้อมูลหลักฐานจากคำบอกเล่าโดยตรงผ่านทางวาจา หรืออนุทินชีวิตของบุคคลผู้เป็นเจ้าของประวัติชีวิตเอง คำบอกเล่าของบุคคลใกล้ชิดรวมทั้งวัสดุจดหมายเหตุ (archival material) หรือเอกสารหลักฐานร่องรอยประเภทอื่น ๆ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบนี้มีจุดมุ่งหมายไปที่การสำรวจเรื่องราวชีวิตของบุคคลใด ๆ แบบเจาะลึก (In-depth exploration) เพื่อให้เห็น “ภาพ” วิถีชีวิตของบุคคลอย่างละเอียดลุ่มลึกหลายแง่มุมตามการตีความของนักวิจัยและ/หรือผู้เป็นเจ้าของประวัติชีวิต โดยอาศัยข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเรื่องราวหรือประวัติชีวิต (Life story or life history) ของบุคคลใด ๆ ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลหลักฐานที่มีเนื้อหาสาระบรรยายรายละเอียดในช่วงเหตุการณ์ที่เป็นจุดผันเปลี่ยนในชีวิต เช่น ช่วงเวลาการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำการค้าของนักธุรกิจ ผู้มีชื่อเสียง เป็นต้น

ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ (2554) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพแบบเล่าเรื่องราว (Narrative research) ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า ความรู้และความหมายต่าง ๆ แฝงอยู่ในเรื่องราวชีวิตของบุคคลที่สามารถถ่ายทอด เก็บรักษา และนำกลับคืนมาได้ นักวิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องราว (narrator) ให้แก่ผู้อ่านงานวิจัยได้เข้าใจ ส่วนผู้อ่านงานวิจัยจะเป็นผู้ฟัง (Audience) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบเล่าเรื่องราวเป็นการวิจัยที่นักวิจัยศึกษาชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลแล้วเขียนเล่าเรื่องราวตามลำดับเวลา โดยในตอนท้ายของเรื่องราวที่เล่านี้ นักวิจัยมักจะผนวกชีวิตของตนเองเข้ากับชีวิตของผู้เข้าร่วมเข้าร่วมงานวิจัยในลักษณะการเล่าเรื่องราวร่วม (Collaborative narrative) ในเวลาหนึ่ง ๆ ที่นักวิจัยได้เข้าไปมีส่วนในชีวิตของผู้เข้าร่วมการวิจัยนั้นมีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้น และนักวิจัยรู้สึกอย่างไร สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเล่าเรื่องราวอาจแบ่งได้เป็น 2 ชนิด ดังนี้

1) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวประวัติ (Biographical Study) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเขียนเล่าเรื่องราวชีวิตของบุคคลอื่นให้ผู้อ่านได้รับรู้

2) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบอัตชีวประวัติ (Autobiographical Study) เป็นการวิจัยที่ผู้เข้าการวิจัยเล่าเรื่องราวชีวิตของตนเองให้ผู้อ่านได้รับรู้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นงานวิจัยที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักวิจัยเอง

สุพรรณณี ไชยอำพร (2556) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงคุณภาพว่า เป็นกระบวนการค้นคว้าวิจัย เพื่อทำความเข้าใจ บนพื้นฐานของระเบียบวิธีอันมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งนักวิจัยต้องสร้างภาพข้อมูลที่ซับซ้อนเป็นองค์รวม วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานจากทัศนะคนในอย่างละเอียด ซึ่งมีวิธีการศึกษา 5 แบบ (Five Traditions) : 1) วิธีการศึกษาประวัติชีวิต (Life History Collective) 2) วิธีการเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) 3) วิธีการแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded Theory Approach) 4) วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Approach) 5) วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) สำหรับวิธีการศึกษาประวัติชีวิต (Life History Collective) นั้นเป็นการศึกษาเรื่องราวประวัติชีวิตและประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่มีความแตกต่างหรือโดดเด่น หรือน่าสนใจ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เล่าเรื่องราวเพื่อสะท้อนความจริงเกี่ยวกับชีวิตของบุคคลที่ผู้วิจัยศึกษา

งามพิศ สัตย์สงวน (2558) กล่าวว่า การศึกษาพัฒนาการของบุคคลหรือการศึกษาชีวประวัติ (Life history study) เน้นศึกษาประสบการณ์ชีวิตของปัจเจกชนว่าคนแต่ละคนแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างไร และเขาเติบโตมาได้อย่างไรในสังคมของเขา

Jene O. Zinn (2004) กล่าวว่า การวิจัยแบบชีวประวัติเป็นกลยุทธ์ที่แตกต่างจากการวิจัยแบบอื่น ซึ่งเป็นการศึกษาแบบจำเพาะเจาะจง เพื่อค้นหามุมมองใหม่ ๆ แล้วนำมาสร้างแนวคิดหรือรูปแบบที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา นำเสนอในรูปแบบของการเล่าเรื่องราว ซึ่งการวิจัยแบบเล่าเรื่องราวนั้น นับเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งนิยมเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์โดยมุ่งศึกษาคุณลักษณะ บุคลิกภาพ หรือจุดพลิกผันของชีวิต แล้วสะท้อนออกมาในรูปแบบของวาทกรรม ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ เป็นการศึกษาเพียงกรณีเดียว เน้นศึกษารูปแบบของบุคลิกภาพ ความแตกต่างของประสบการณ์ อีกรูปแบบหนึ่ง คือ เป็นการศึกษาวาทกรรมที่มีความเฉพาะเจาะจง ความแตกต่าง แล้วเปรียบเทียบกับโครงสร้างบุคลิกภาพทั่วไป

Beverly Hancock; Elizabeth Ockleford; and Kate Winderidge (2013) กล่าวว่า การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีรูปแบบวิธีวิจัยหลายวิธี ได้แก่ การวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์

วรรณกรรม (Ethnography) การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีฐานราก (Ground theory) การวิจัยแบบสื่อความหมายปรากฏการณ์ หรือปรากฏการณ์วิทยา (interpretive phenomenological Analysis) การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) การวิเคราะห์บทสนทนา (Conversation Analysis) การวิเคราะห์เรื่องราว (Narrative Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการวิเคราะห์เรื่องราวนั้น มุ่งเน้นศึกษาเรื่องราวประวัติชีวิต หรือเหตุการณ์ เพื่อนำมาสร้างรูปแบบตามที่สะท้อนถึงบุคลิกภาพ ซึ่งนิยมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก

Jo Moriarty (2011) กล่าวถึงการวิจัยเชิงคุณภาพแบบประวัติชีวิตและการวิจัยแบบการสืบค้นเรื่องราว (Life history and Narrative inquiry research) ว่า เป็นการศึกษาเรื่องราวประวัติชีวิตของบุคคลสำคัญหรือบุคคลที่เป็นแบบอย่าง ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตที่สำคัญ แล้วนำมาสังเคราะห์รูปแบบหรือแบบแผนของชีวิตของบุคคลที่ผู้วิจัยศึกษา

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาชีวประวัติ เป็นการศึกษาเรื่องราวชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีความโดดเด่น หรือมีเรื่องราวชีวิตที่น่าสนใจ เพื่อค้นหาความรู้ แนวคิด หรือความหมายต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในเรื่องราวชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งการศึกษาชีวประวัติแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การศึกษาชีวประวัติ และการศึกษาอัตชีวประวัติ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาชีวประวัติ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษทั้ง 3 คน

2. จุดมุ่งหมายของการศึกษาชีวประวัติ

เนื่องจากจุดมุ่งหมายและประเด็นคำถามของการวิจัยเป็นเครื่องชี้ทิศทางและแนวทางการสืบเสาะแสวงหาคำตอบของหัวข้อปัญหาการวิจัย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิจัยควรระบุจุดมุ่งหมายหรือประเด็นคำถามย่อย ๆ ของการวิจัยอย่างเจาะจงและชัดเจน เพื่อสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องหรือสนใจติดตามรายงานการวิจัยทราบจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการศึกษาอย่างเด่นชัด ซึ่งส่งผลให้ผู้อ่านรายงานการวิจัยสามารถเข้าใจและติดตามเนื้อหาสาระทั้งหมดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

การศึกษาวิจัยแบบชีวประวัตินั้น อดอง นัยพัฒน์ (2549) กล่าวว่า เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มีจุดมุ่งเน้นไปที่การสำรวจเรื่องราวชีวิตของบุคคลใด ๆ แบบเจาะลึก (In-depth exploration) เพื่อให้เห็นภาพชีวิตของบุคคลอย่างละเอียดลุ่มลึกหลายแง่มุมตามการตีความของนักวิจัยหรือผู้เป็นเจ้าของประวัติ โดยอาศัยข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเรื่องราวหรือประวัติชีวิต (Life story or life history) ของบุคคลใด ๆ ที่สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลหลักฐานที่มีเนื้อหาสาระบรรยายรายละเอียดในช่วงเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนผันในชีวิตของ

บุคคล ในทำนองเดียวกัน ขจรศักดิ์ บั้วระพันธ์ ขจรศักดิ์ บั้วระพันธ์ (2554) กล่าวว่าการศึกษาชีวประวัตินั้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเล่าเรื่องราว (Narrative research) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวชีวิตของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ผู้วิจัยทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวที่ได้จากการศึกษาวิจัยให้ผู้อ่านงานวิจัยได้รับรู้เรื่องราว ซึ่งตอนท้ายของเรื่องราวที่เล่านี้ นักวิจัยมักจะผนวกชีวิตของตนเองเข้ากับชีวิตผู้เข้าร่วมงานวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะการเล่าเรื่องแบบร่วม (collaborative narrative) ในช่วงเวลาหนึ่ง ที่นักวิจัยได้เข้าไปมีส่วนในชีวิตของผู้เข้าร่วมการวิจัย หรือผู้ให้ข้อมูลนั้นมีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้น และนักวิจัยรู้สึกอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัยแบบการศึกษาชีวประวัติ

การศึกษาชีวประวัติเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นวิธีการดำเนินการวิจัยแบบการศึกษาชีวประวัติจึงมีความคล้ายคลึงกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบอื่น ๆ ซึ่ง องอาจ นัยพัฒน์ (2549) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวิจัยแบบการศึกษาชีวประวัติไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นซึ่งเป็นการศึกษาพื้นที่ก่อนลงสนามจริง หรือก่อนการดำเนินการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งนับว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานโดยอาศัยการศึกษาบทวนเอกสารและบันทึกที่อยู่ในรูปวัสดุตีพิมพ์ รวมทั้งวัตถุหลักฐานและร่องรอยที่อยู่ในรูปวัสดุไม่ตีพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยและประเด็นคำถามของการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการสืบค้นหาคำตอบ เอกสารและบันทึกที่กล่าวถึงในที่นี้เป็นสิ่งที่นำมาสื่อความหมายอย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมถึงแหล่งข้อมูลหลักฐานประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วโดยทั่วไปในองค์กร ชุมชน หรือสังคม ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการนี้บางครั้งอาจถูกเรียกว่าการวัดค่าแบบไร้ปฏิกริยาหรือแบบไม่รบกวนความเป็นปกติของสิ่งที่ทำการศึกษา (Unobtrusive/Nonreactive measures) ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้ (Bogdan & Biklen. 2003; Mcmilan & Schumacter. 1997; Merriam. 1998 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์. 2549)

1. เอกสารสำนักงานหรือบันทึกทางราชการ (official document/record) ได้แก่ เอกสาร สำเนาเอกสาร และบันทึกสำคัญที่เจ้าหน้าที่สำนักงานผู้มีอำนาจเต็มในหน้าที่ได้รับรองรวมทั้งที่จัดทำขึ้นและเก็บรวบรวมไว้อย่างต่อเนื่องโดยเจ้าหน้าที่หรือพนักงานขององค์กร ชุมชน หรือสังคม ได้แก่ เอกสารภายในสำนักงาน (internal papers) เอกสารที่เปิดเผยต่อสาธารณชน (public documents) บันทึกและแฟ้มประวัติส่วนบุคคลอย่างเป็นทางการ

2. เอกสารส่วนบุคคล (Personal document) เป็นเอกสารแบบเรื่องเล่าหรือเรื่องบรรยายส่วนบุคคลที่จัดทำขึ้นโดยตัวผู้เล่าเรื่องเองหรือบุคคลอื่นที่กระทำตามคำบอกจากตัวผู้เล่า (First-person narrative) เอกสารแบบนี้มีลักษณะเป็นการพรรณนารายละเอียดเกี่ยวกับการทำกิจกรรมหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน การพบเหตุการณ์สำคัญหรือประสบการณ์ชีวิตในช่วงระยะหนึ่ง ๆ รวมทั้งการถ่ายทอดความเชื่อและทัศนคติของบุคคลผู้เล่า เช่น อัตชีวประวัติ (Autobiography) อนุทินชีวิต (Diary) บันทึกประวัติชีวิตโดยสังเขป (Resume or vitae) คำเทศนา (Sermon) คำปาฐกถา คำปราศรัย หรือคำบรรยาย (Lecture) แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) บันทึกการสอนของคุณ และบันทึกการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน ซึ่งการศึกษาทบทวนเอกสารส่วนบุคคลนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อให้ได้ข้อมูล หลักฐาน ที่สะท้อนหรือบ่งชี้ความหมายของเรื่องราวการดำเนินชีวิต รวมทั้งประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ซึ่งข้อมูล หลักฐานในส่วนนี้ อาจไม่ได้มาจากการสังเกตการณ์กระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลผู้บันทึกที่แสดงออกมาโดยตรง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้อย่างลุ่มลึกและหลายแง่มุม

3. วัตถุหลักฐานทางกายภาพ (Physical trace evidence) เป็นวัตถุสิ่งของ (Object) และเครื่องหมายสัญลักษณ์ (Symbol) ใด ๆ ที่บุคคลในองค์กร ชุมชนหรือสังคมใด ๆ เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นด้วยฝีมือตามความเชื่อ ค่านิยม หรือประเพณีวัฒนธรรมของบุคคลในชุมชนนั้น โดยทั่วไปนักมานุษยวิทยามักนิยมเรียกวัตถุหรือหลักฐานทางกายภาพเหล่านี้ว่า วัตถุสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม (material culture) ในขณะที่ตำรวจหรืออัยการนิยมเรียกว่า วัตถุพยานหลักฐาน (Material evidence) เช่น วัตถุทัศนหรือภาพยนตร์ โลหะที่เกียรดิยศ เหรียญตรา ถ้วยรางวัล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ตลอดจนเอกสารประกอบการสอนที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างขึ้น

4. ร่องรอยหลักฐานทางกายภาพ (Physical trace evidence) เป็นร่องรอยหลักฐานที่บ่งชี้การชำรุดสึกกร่อนหรือสึกหรือของวัตถุต่าง ๆ (Erosion) รวมทั้งส่วนที่เหลืตกค้างหรือเพิ่มเติมเข้ามาจากสิ่งที่เคยมีอยู่ตามสภาวะการปกติ เช่น รอยชำรุดฉีกขาดของเอกสาร หนังสือ รอยขีดเขียนบนวัสดุต่าง ๆ

การศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึกเพื่อสืบค้นข้อมูลสำหรับการวิจัย มีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) สืบค้นหาแหล่งเอกสาร วัตถุหรือร่องรอยหลักฐาน เป็นขั้นตอนการสำรวจหาแหล่งเอกสารและบันทึก รวมทั้งวัตถุ และร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ว่ามีอยู่ ณ บริเวณสถานที่ใด

จัดเก็บหรือมีอยู่ในลักษณะใด และทำอย่างไรจึงจะเข้าถึงแหล่งที่มาของเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐานนั้น

2) แยกแยะรายการเอกสาร วัตถุและร่องรอยหลักฐาน เป็นขั้นตอนแยกแยะรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ค้นพบจากแหล่งที่ผู้วิจัยสืบค้น

3) จัดทำบัญชีรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน ผู้วิจัยต้องทำการลงรหัส จัดทำบัญชีรายการและเขียนคำบรรยายโดยย่อของเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐานพร้อมกันนี้ผู้วิจัยต้องถ่ายเอกสาร ทำสำเนาเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน ถ่ายรูปหรือวิดีโอเพื่อให้อยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อการค้นคืน (retrievable form) เมื่อผู้วิจัยต้องการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานอย่างรวดเร็วในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงสนามแล้ว จึงทำการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การลงสนาม (Entry to the field) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการลงสนามนั้นมีการกำหนดบทบาทผู้วิจัยไว้ดังนี้ 1) ผู้วิจัยจะต้องทำตนเองให้คุ้นเคยกับบุคคล สถานที่ สถานการณ์ สภาพการณ์ สิ่งแวดล้อมที่ต้องการศึกษาโดยคร่าว ๆ 2) ผู้วิจัยจำเป็นต้องชี้แจงและแนะนำตนเองกับสมาชิกหรือบุคคลที่ต้องการศึกษา 3) ผู้วิจัยจะต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับที่ได้ชี้แจงไว้ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) กระบวนการศึกษาวิจัยแบบการศึกษาชีวิตประวัติจะมีลักษณะการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและมีลักษณะของการหลอมน้ำ เช่น การเก็บข้อมูลนี้จะเริ่มตั้งแต่ผู้วิจัยได้ย่างก้าวเข้าสู่สภาพการณ์นั้น ผู้วิจัยจะเริ่มสังเกตเก็บข้อมูลเบื้องต้นง่าย ๆ อาจจะเป็นลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ลักษณะการจัดโต๊ะเรียน ม้านั่ง โต๊ะครู การจัดบอร์ด นอกจากนี้อาจสังเกตลักษณะของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป เป็นต้น เทคนิคในการเก็บข้อมูลของกระบวนการศึกษาวิจัยแบบการศึกษาชีวิตประวัติควรมีวิธีการหลักอย่างน้อย 3 ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสัมภาษณ์นั้นควรจะแบ่งออกมาในลักษณะของการสนทนา (Conversation) มากกว่าที่จะเป็นการสัมภาษณ์ตามรูปแบบที่เราคุ้นเคย แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ประสพการณ์ระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกของสังคมมากกว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยเป็นฝ่ายป้อนคำถามต่าง ๆ และรอรับคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์ ลักษณะของคำถามจะเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์และบุคคล ในการสัมภาษณ์นี้อาจจะจัดรูปแบบทั้งลักษณะเป็นทางการ (Formal

Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและเหตุการณ์ ซึ่งกระบวนการในการสัมภาษณ์ สามารถจำแนกชั้นตอนสำคัญได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) การเตรียมการเตรียมความพร้อม เป็นขั้นจัดเตรียมข้อคำถามในการสัมภาษณ์ การกำหนดสถานที่สัมภาษณ์ การติดต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ยินดีให้การสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ หนังสือสำคัญที่ออกให้โดยมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการแนะนำตนเองของผู้วิจัย และแจ้งจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ ตลอดจนนัดหมายวันเวลาสัมภาษณ์ และเตรียมวัสดุอุปกรณ์บันทึกข้อมูลหลักฐานที่จะใช้ประกอบการสัมภาษณ์ รวมทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวการเตรียมตัวของนักวิจัยในฐานะเป็นผู้สัมภาษณ์เอง เช่น การศึกษาสถานที่ ประวัติโดยย่อ และบุคลิกลักษณะของผู้ให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวและใช้ถ้อยคำขณะสัมภาษณ์ได้อย่างเหมาะสม

1.2) การเข้าสู่การสัมภาษณ์และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นขั้นตอนของการเดินทางเข้าสู่สถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ และแนะนำตนเองต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยในฐานะผู้ทำการสัมภาษณ์จะต้องปรับตัวให้คุ้นเคยกับสถานที่อย่างรวดเร็ว ตลอดจนต้องสรรคส์ร่างบรรยากาศให้เป็นกันเองด้วยการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลด้วยเรื่องทั่วไปก่อน จากนั้นจึงบอกจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้คำสัญญาจะเก็บข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์ไว้เป็นความลับ และในกรณีที่มีการบันทึกคำให้สัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง จะต้องแจ้งและขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลรับทราบก่อน และเมื่อผู้ให้ข้อมูลอนุญาต ผู้วิจัยจึงจะใช้เครื่องบันทึกเสียงได้

1.3) การสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูล เมื่อบรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นกันเองดีแล้ว นักวิจัยจึงเริ่มต้นสัมภาษณ์ตามหลักการสัมภาษณ์ที่ดีดังต่อไปนี้ 1) ใช้คำถามที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ 2) ใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาที่ง่ายต่อการสื่อความหมายเพื่อทำความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูล โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ อายุ และระดับการศึกษานอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับประเด็นคำถามการวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ 3) หลีกเลี่ยงการตั้งคำถามชี้นำ (Leading questions) คำถามซ้ำซ้อน (Multiple questions) คำถามที่ตอบใช่หรือไม่ใช่ (Yes or No question) 4) เป็นผู้รับฟังที่ดี ผู้วิจัยจะต้องตั้งใจรับฟังและติดตามถ้อยคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลด้วยความสนใจ มีการสบตากับผู้ให้ข้อมูลเป็นระยะ ๆ อย่างเหมาะสม 5) ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการสอบถามสืบเสาะหาข้อมูลหลักฐานการวิจัยที่ต้องการ และใช้ศิลปะในการขัดจังหวะผู้ให้ข้อมูลโดยปราศจากความรู้สึกเสียหน้า เช่นอายุหรือขาดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น หรือใช้ข้อมูลหลักฐาน เมื่อเห็นว่าตอบข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไม่ตรงประเด็น 6) กล่าวยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลผ่านทางสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิด

ความรู้สึกมั่นใจว่าข้อมูลหลักฐานที่ได้รับการเปิดเผยเป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัวที่ผู้วิจัยเก็บรักษาไว้ เป็นความลับอย่างดี เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลคลายความวิตกกังวลและเต็มใจในการให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ 7) จดบันทึกสีหน้า ท่าทาง และอากัปกริยาต่าง ๆ (Nonverbal behavior) ของผู้ให้ข้อมูล ควบคู่กับถ้อยคำให้สัมภาษณ์เพื่อประกอบการพิจารณา วิเคราะห์ และตีความหมายของข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจดบันทึกควรกระทำอย่างเหมาะสม ไม่มุ่งเน้นเฉพาะจดมากเกินไปจนทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความอึดอัด ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการจดบันทึกเฉพาะคำหลักหรือใจความสำคัญ เพื่อป้องกันการหลงลืม แล้วรีบเขียนบรรยายรายละเอียดทันทีเมื่อโอกาสเอื้ออำนวย

2) การสังเกต (Observation) สำหรับการสังเกตนี้มีหลายรูปแบบ แต่ที่เป็นหัวใจของการศึกษาแบบชีวประวัติ คือ การเข้าไปอยู่ในสนามที่ศึกษาเพื่อทำการศึกษาวรรณกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การดำเนินชีวิตต่าง ๆ อย่างละเอียดลุ่มลึก (Intensive Field Work) ซึ่งผู้วิจัยจะต้องสังเกตไว้ 6 ประเภท ดังนี้

2.1) สถานที่/บริบทแวดล้อมทางกายภาพ (Physical setting/context) ได้แก่ การสังเกตสภาพของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพโดยทั่วไปว่ามีสภาพหรือลักษณะอย่างไร มีวัตถุสิ่งก่อสร้าง ทรัพยากร และเทคโนโลยีอะไรบ้างที่อยู่ในสถานที่ทำการสัมภาษณ์ มีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นส่วนต่าง ๆ อย่างไร และมีลักษณะของอาณาบริเวณโดยรอบสถานที่ทำการสัมภาษณ์ มีการแบ่งพื้นที่ส่วนต่าง ๆ อย่างไร และมีสภาพแวดล้อมของอาณาบริเวณโดยรอบสถานที่ทำการสัมภาษณ์

2.2) ผู้มีส่วนร่วม (Participant) ได้แก่ การพรรณนาว่าใครเป็นผู้มีส่วนร่วมในฉาก (Scene) หรือสถานการณ์ระหว่างที่ทำการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนร่วมมีจำนวนกี่คน รวมทั้งแต่ละคนมีบทบาทอย่างไร

2.3) แบบแผนการกระทำและปฏิสัมพันธ์ (Activities and interactions) ได้แก่ การสังเกตว่ามีการกระทำหรือพฤติกรรมอะไรบ้างที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องจนเป็นแบบแผน เช่น ค่านิยม ขนบธรรมเนียม บรรทัดฐาน หรือกฎเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์

2.4) การสนทนา (Conversation) ได้แก่ การสังเกตเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่อยู่ในถ้อยคำสนทนาระหว่างบุคคลในฉากหรือสถานที่ทำการสัมภาษณ์ รายละเอียดที่อยู่ในถ้อยคำ วลี หรือประโยค รวมทั้งบทสรุปในการสนทนา ความหมาย ตลอดจนจังหวะการพูด การนิ่งเงียบ และอากัปกริยาต่าง ๆ ในขณะที่สนทนาหรือสัมภาษณ์

2.5) ปัจจัยเร้น (Subtle factors) ได้แก่ แบบแผนการกระทำทั้งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการและไม่ได้วางแผนไว้ ความหมายโดยนัยที่แฝงอยู่ในถ้อยคำหรือสำนวนทางภาษาและสัญลักษณ์ใด ๆ ที่ปรากฏบนสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม (artifact) และการสนทนาที่ไม่ใช่ถ้อยคำสำนวนทางภาษา เช่น การแต่งกาย และร่องรอยชี้แนะต่าง ๆ

2.6) พฤติกรรมของผู้วิจัย (Your own behavior) เนื่องจากผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของฉากที่ทำการสัมภาษณ์และสังเกต ดังนั้น ผู้วิจัยต้องสังเกตบทบาทของตนที่ผู้วิจัยเองว่ามีสภาพ ลักษณะ สภาพะทางร่างกายและจิตใจเป็นอย่างไรในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ มีความรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่อยู่ในฉาก ผู้วิจัยพูดอะไรบ้างและทำอะไรบ้าง มีแนวคิดหรือความเชื่ออะไรบางอย่างที่อยู่ในตัวของผู้วิจัยในขณะที่ทำการสังเกตการกระทำ พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นในฉากระหว่างลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์ ซึ่งในระหว่างการสังเกตก็ควรมีการจดบันทึกข้อมูลหรือสิ่งที่สังเกตได้ โดยข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องคำนึงในการจดบันทึกที่สำคัญมีดังนี้ 1) ข้อมูลต้องมีลักษณะเจาะจง (specific) และตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก 2) บันทึกข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ อย่างละเอียดลุ่มลึกและครบถ้วนทุกประเด็นคำถาม 3) พยายามแยกความรู้สึกลำเอียงหรืออคติส่วนตัว เพื่อให้ข้อมูลที่สังเกตได้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ 4) บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างทันท่วงที เพื่อหลีกเลี่ยงการบิดเบือนหรือความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการลืม 5) เก็บผลที่ได้จากการสังเกตอย่างปลอดภัย

3) การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) เอกสารต่าง ๆ ที่จะใช้ในการวิเคราะห์นั้นมีอยู่หลายรูปแบบนับตั้งแต่หนังสือพิมพ์ ทะเบียนประวัติ จดหมายติดต่อหรืออาจจะเป็นจดหมายติดต่อระหว่างหน่วยงานหรือภายในหน่วยงาน บันทึกข้อความทำจดหมายจดหมายเหตุบันทึกประจำวัน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นกิจกรรมประจำ ความคิดพื้นฐานของสังคมนั้น นอกจากนี้ยังมีบรรดาภาพถ่าย ภาพยนตร์ เหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงบรรทัดฐาน ค่านิยม การดำเนินชีวิตของกลุ่มสังคมนั้นได้ในอีกลักษณะหนึ่ง และยังเป็นการยืนยันข้อมูลที่ได้มาโดย 2 วิธีแรก นอกเหนือจากนี้สิ่งที่ผู้วิจัยสามารถที่จะนำมาศึกษาและวิเคราะห์ได้อีก ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน คำพังเพย คำสอน คำขวัญ เพลงกล่อมเด็กและการศึกษาจากข้อมูลประวัติศาสตร์การบอกเล่าของผู้รู้ ซึ่งกระบวนการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึกมีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1) สืบค้นหาแหล่งเอกสาร วัตถุหรือร่องรอยหลักฐาน เป็นขั้นตอนการสำรวจหาแหล่งเอกสารและบันทึก รวมทั้งวัตถุ และร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ว่ามีอยู่ ณ บริเวณ

สถานที่ใด จัดเก็บหรือมีอยู่ในลักษณะใด และทำอย่างไรจึงจะเข้าถึงแหล่งที่มาของเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐานนั้น

3.2) แยกแยะรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน เป็นขั้นตอน แยกแยะรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ค้นพบจากแหล่งที่ผู้วิจัยสืบค้น

3.3) จัดทำบัญชีรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน ผู้วิจัยต้องทำการลงรหัส จัดทำบัญชีรายการและเขียนคำบรรยายโดยย่อของเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐาน พร้อมกันนี้ผู้วิจัยต้องถ่ายเอกสาร ทำสำเนาเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน ถ่ายรูปหรือวีดิทัศน์ เพื่อให้อยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อการค้นคืน (retrievable form) เมื่อผู้วิจัยต้องการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานอย่างรวดเร็วในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) การศึกษาวิจัยแบบชีวประวัติว่ามีรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายลักษณะ หลายวิธี และระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแตกต่างกัน การศึกษาวิจัยแบบชีวประวัติมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งคือ ขั้นตอนการวิจัยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องรอให้การเก็บข้อมูลเสร็จ จึงเริ่มวิเคราะห์ข้อมูล เพราะการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูล เช่น ในขณะที่เราจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยอาจเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างกระบวนการเก็บข้อมูลนี้ เป็นการช่วยปรับปรุงแนวทางที่จะเก็บข้อมูลต่อไป เป็นการช่วยกำหนดจุดความสนใจในการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการวัดประเมินอย่างต่อเนื่องว่า ผู้วิจัยรู้อะไรบ้างแล้ว และอะไรที่ควรจะรู้เพิ่มอีก สิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องระลึกไว้ว่าเหตุการณ์หรือสิ่งใด ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว หากมาเก็บข้อมูลในภายหลัง ข้อมูลที่ได้รับจะไม่เหมือนหรือไม่สามารถที่จะเทียบเท่ากับการเก็บข้อมูลในขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้น ขั้นตอนกระบวนการของการศึกษาวิจัยแบบชีวประวัติจึงยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์ขณะนั้น หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นมีหลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องที่ศึกษา การสรุปและการวิเคราะห์ข้อมูล ขึ้นอยู่กับ การแปลความหมายของผู้วิจัย ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าถึงข้อมูลที่จะได้ หรือแม้แต่การกำหนดถึงลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผล ทั้งนี้เพราะว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาแบบชีวประวัติมุ่งที่จะความพยายามที่จะเข้าใจการกระทำของบุคคลในสภาพการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติในสถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้นจริง ความพยายามศึกษา เข้าใจบุคคลในสภาพแวดล้อมในสังคมที่เขาเป็นอยู่ ในสังคมที่เขาดำเนินชีวิตอยู่เป็นประจำ

ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาชีวิตประจำวันดำเนินการแบบเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล (Analysis during data collection) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเกิดขึ้นระยะแรกของกระบวนการดำเนินงานในภาคสนาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการวิเคราะห์ในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้สารสนเทศเบื้องต้นสำหรับนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจวางแผนการดำเนินงานและปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตรงประเด็นคำถามการวิจัย รวมทั้งได้ข้อมูลที่ไม่ซ้ำซ้อนมากเกินไปเกินความจำเป็น ซึ่งงานวิจัยนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้กรอบต่อไปนี้ (สุภางศ์ จันทวานิช. 2553)

1.1 การกระทำ (Acts) คือ เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ต่อเนื่องยาวนาน

1.2 กิจกรรม (Activities) คือ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม

1.3 ความหมาย (Meaning) คือ การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน

1.4 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นรูปแบบการเข้ากันได้หรือความขัดแย้งกันก็ได้

1.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

1.6 สภาพแวดล้อม (Setting) คือ สถานการณ์ หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษ

2. การจัดทำรหัสและการสร้างหัวข้อ/กลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดของข้อมูล การจัดการข้อมูล (data management) ที่เก็บรวบรวมมาได้จากการวิจัยภาคสนามให้เป็นระบบหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกต่อการสืบค้น (Retrieval) เมื่อต้องการใช้และจัดเก็บ (Storage) ไว้ อย่างเป็นระเบียบภายหลังกการเลิกใช้ แบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การจัดเตรียมข้อมูล (Data preparation) เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในลักษณะที่พร้อมต่อการดำเนินงานวิเคราะห์ ซึ่งการจัดเตรียมข้อมูลนั้น ประกอบด้วย การเขียนหรือการพิมพ์ข้อมูลจากสมุดบันทึกภาคสนาม หรือการถอดถ้อยคำให้สัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง หรือจากการคัดลอกข้อความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัยจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ตลอดจนการตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์และการจัดรูปแบบให้เหมาะสมต่อการวิเคราะห์

2.2 การจำแนกแยกแยะข้อมูล (Identifying or categorizing data) เป็นการกำหนดถ้อยคำ วลี ข้อความสั้น ๆ เพื่อใช้จำแนกแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ หรือหมวดหมู่ต่าง ๆ และทำให้การสืบค้นข้อมูลในแต่ละส่วนเหล่านั้นสะดวกและรวดเร็ว

2.3 การจัดกระทำข้อมูล (Data manipulation) หรือการจัดทำรหัสข้อมูล ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นสามารถดำเนินการด้วยมือทั้งหมด หรืออาจนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเข้ามาอำนวยความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Computer assisted qualitative data analysis software) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จัดกระทำข้อมูลด้วยมือร่วมกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างรหัสหัวข้อสรุปหรือกลุ่มหัวข้อสรุป ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างหัวข้อสรุปและกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล โดยการอ่านทบทวนข้อมูลที่จำแนกแยกแยะออกเป็นส่วนย่อย (Breaking down) ตามหน่วยความหมาย (Meaning unit) หรือหน่วยวิเคราะห์ (analysis unit) จากนั้นจึงทำการกำหนดถ้อยคำสั้น ๆ เพื่อใช้เป็นโมโนทัศน์หรือหัวข้อสรุปแนวคิดที่สะท้อนความหมายสำคัญทั้งที่ปรากฏชัดแจ้งและแฝงอยู่ในข้อมูลส่วนย่อยนั้น แล้วนำหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันมาจัดกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิด (Conceptual categories) ต่าง ๆ กลายเป็นหน่วยความหมายของข้อมูลที่มีขนาดใหญ่และมีระดับความเป็นนามธรรมมากขึ้น

2.4 เปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดเพื่อตรวจดูความซ้ำซ้อน เป็นขั้นตอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่า หัวข้อสรุปแนวคิดที่สร้างขึ้นซ้ำกัน (Duplication) หรือมีความหมายทับซ้อน (Overlapping meaning) กันหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้เริ่มต้นทำโดยการคัดลอกหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลแต่ละชุดลงบนกระดาษเปล่าที่แบ่งจำนวนสดมภ์ (Column) ตามจำนวนชุดของข้อมูลที่มีอยู่ จากนั้นจึงพิจารณาเปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลที่คัดลอกไว้ในแต่ละสดมภ์ว่ามีความหมายซ้อนทับหรือเหลื่อมล้ำกันหรือไม่ รวมทั้งมีความหมายเหมือนกันอันเนื่องมาจากการเกิดซ้ำของหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลที่แตกต่างกันหรือไม่ หลังจากนั้นจึงทำการขีดเส้นเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีลักษณะดังกล่าวเข้าด้วยกัน

2.5 นำระบบการแบ่งแยกข้อมูลไปทดลองใช้และทำการปรับปรุง เป็นการดำเนินการขั้นสุดท้าย ซึ่งกระทำโดยนำระบบแบ่งแยกข้อมูลชั่วคราวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก ข้อมูลที่เก็บมาได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ในระยะตอนต้นไปทดลองใช้ (Try out) กับข้อมูลแต่ละชุดที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว โดยใช้วิธีการเขียนรหัสซึ่งเป็นคำย่อของหัวข้อสรุปแนวคิดหลักและแนวคิดสำคัญ (Abbreviation for the topic) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากลุ่มหัวข้อแนวคิดในข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การเสนอผลสรุปการวิจัย (Presenting the Study) การที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ ข้อมูลที่ได้จะมีลักษณะเป็นเชิงพรรณนา มีปริมาณของข้อมูลจำนวนมากนับร้อยหน้า การที่จะนำมาวิเคราะห์ทั้งหมดก็จะเป็นการเพิ่มปริมาณผลการศึกษามากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีวิธีการและรูปแบบของการเสนอรายงานผลการวิจัย โดยต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญและลักษณะกลุ่มของผู้อ่าน หรือผู้ที่รับฟังรายงานการวิจัยเป็นหลัก เช่น ถ้าเป็นการเสนอต่อคณะกรรมการวิชาการ ผู้วิจัยจะต้องอธิบายถึงรายละเอียดของสภาพการณ์ การเสนอข้อมูลบางอย่างได้ในรายละเอียด แม้กระทั่งข้อคิดเห็นของผู้วิจัยเอง แต่ถ้าให้ผู้ฟัง หรือผู้อ่านที่เป็นผู้ที่อยู่ในระดับนโยบาย การสรุปอาจจะต้องทำให้สั้นกะทัดรัดและชัดเจน โดยทั่วไปอาจเป็นการบรรยายสรุป โดยนำตัวอย่างข้อมูลบางอย่างมาใช้สนับสนุนการวิเคราะห์หรือการเสนอผลงานได้ อย่างไรก็ตามการตัดสินใจการให้คุณค่าของการศึกษาวิจัยนั้น ขึ้นอยู่กับผู้อ่านที่จะตัดสินใจด้วยตัวผู้อ่านเอง ลักษณะดังกล่าวจะแตกต่างไปจากการเสนอผลการวิจัยในแนวอื่น

สรุปได้ว่า วิธีการดำเนินการวิจัยแบบการศึกษาชีวประวัติ สามารถทำเหมือนการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วไป กล่าวคือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงสนาม ลงสนาม วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล ความสำเร็จและการหาข้อสรุป ซึ่งการศึกษาแบบชีวประวัตินั้นนิยมเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต

4. การตรวจสอบความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ (Trustworthiness)

เกณฑ์การประเมินคุณภาพในการเก็บข้อมูลหลักฐานและผลงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยภาพรวมที่สำคัญ ก็คือ ความถูกต้อง/เชื่อถือได้ (Trustworthiness) ซึ่งประกอบด้วย ความวางใจ (Credibility) ความเชื่อใจ (Dependability) และการรับรอง (Confirmability) รวมทั้งความจริงแท้ (authenticity) ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ความวางใจ (Credibility) เป็นเกณฑ์การประเมินข้อมูลหลักฐานและผลการศึกษาวิจัยที่ได้ตรงกับความเป็นจริง (Truth value) ที่สรรคส์สร้างขึ้นตามการรับรู้ของผู้ให้

ข้อมูล (key informant) หรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ยังหมายความถึงการที่ผู้วิจัยสามารถพรรณนา ถ้อยคำถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจอันหลากหลายตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและ สอดคล้องกัน แสดงว่าผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมและตีความหมายข้อมูลหลักฐานที่ได้จาก ภาคสนามเป็นไปอย่างวางใจ การเพิ่มความวางใจของข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถกระทำได้อดังนี้

4.1.1 การขยายเวลาศึกษาในภาคสนามยาวนานขึ้น (Prolonged and persistent fieldwork) ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสสัมผัสสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเข้าถึงสภาพความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัยที่ต้องการสืบค้นหา คำตอบได้มากยิ่งขึ้น เป็นผลให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลหลักฐานและผลการศึกษาวิจัยที่สรรค์สร้างขึ้น จากข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้จากสนาม สามารถสะท้อนความเป็นจริงอันหลากหลาย (Multiple realities)

4.1.2 การตรวจสอบความถูกต้องโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Member checks) เป็นวิธีการที่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ในสนามวิจัย (Audience members) ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลหลักฐานและผลการศึกษาวิจัยที่ สรรค์สร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดจนกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริง ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

4.1.3 การตรวจสอบโดยกลุ่มเพื่อนผู้วิจัย (Peer exam) เป็นวิธีการร้องขอให้ บุคคลที่เป็นเพื่อนผู้วิจัยด้วยกันให้รายละเอียด วิพากษ์วิจารณ์ แสดงข้อคิดเห็น หรือตั้งข้อสังเกต ใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลหลักฐาน รวมทั้งหัวข้อสรุป กลุ่มหัวข้อสรุป และแบบแผนอันเป็นแก่นสารที่ วิเคราะห์ได้จากข้อมูลหลักฐานที่ได้จากภาคสนามการวิจัย เพื่อกระตุ้นเตือนและกำกับบทบาท ผู้วิจัยให้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยปราศจากอคติหรือความลำเอียงใด ๆ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในใจของผู้วิจัยใน ระหว่างเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในภาคสนามเป็นผลให้การดำเนินกิจกรรมวิจัยดังกล่าวใน ภาคสนามเป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสม

4.1.4 การเชื่อมโยงสามเส้า (Triangulation) เป็นวิธีการที่สะท้อนให้เห็นว่า ข้อมูลหลักฐานและผลการวิจัยที่อาศัยการตีความหมายของข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้มี ความวางใจได้ว่า มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สร้างสรรค์ขึ้น ในทางปฏิบัติวิธีการนี้กระทำ โดย ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data triangulation) หลากหลายวิธี (Methodological triangulation) และโดยนักวิจัยหลายคน (Investigator triangulation) ซึ่งการตรวจสอบความวางใจด้วยวิธีการนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริง (Fact)

หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยตามประเด็นย่อย ๆ ที่แยกแยะจากประเด็นคำถามการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการสืบค้นหาคำตอบได้อย่างละเอียดครบถ้วนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

การวิจัยในครั้งนี้ตรวจสอบความวางใจด้วยการตรวจสอบความถูกต้องโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Member checks) การตรวจสอบโดยกลุ่มเพื่อนผู้วิจัย (Peer exam) และการเชื่อมโยงสามเส้า (Triangulation)

นอกจากความวางใจแล้วการประเมินคุณภาพในการเก็บข้อมูลหลักฐานและผลงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ยังมีความเชื่อใจซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอรายละเอียดต่อไป

4.2 ความเชื่อใจ (Dependability) เป็นเกณฑ์การประเมินว่าข้อมูลหลักฐานที่รวบรวมได้จากภาคสนามและผลการศึกษาวิจัยที่สรรค์สร้างขึ้นจากกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล (Logical) มั่นคง (Stable) สามารถติดตามตรวจสอบได้ (traceable) มีเอกสารและร่องรอยสนับสนุน (Documented) หรือไม่ เพียงใด ความวางใจตามฐานคติเชิงปรัชญาของกระบวนทัศน์แบบสร้างสรรค์นิยมให้ความสำคัญในประเด็นการได้ผลของการวิจัยที่มีลักษณะคงเดิมเมื่อทำการวิจัยแบบเดียวกันซ้ำ (Replication) ซึ่งผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการตีความหมายข้อมูลหลักฐานของผู้วิจัย จะต้องดำเนินไปอย่างเชื่อใจได้ว่ามีลักษณะเชื่อมโยงกับข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้จากภาคสนาม (Chain of evidence) การเพิ่มความเชื่อใจของข้อมูลหลักฐานและผลการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถกระทำได้ดังนี้

4.2.1 การตรวจสอบร่องรอย (Audit trail) เป็นการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ เพื่อสืบค้นหาร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระของประเด็นคำถามการวิจัย ข้อมูลหลักฐานและผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานเพื่อตอบประเด็นคำถามการวิจัย มีความสอดคล้องกลมกลืนและมีความหมายหรือไม่ เพียงใด ซึ่งอาจตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย

4.2.2 การตรวจสอบโดยศึกษาจากทัศนะของผู้วิจัย (Investigator's position) เป็นการตรวจสอบท่าทีหรือจุดยืนของผู้วิจัยที่มีต่อกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงซึ่งประกอบด้วย 1) ประเด็นคำถามการวิจัย 2) กระบวนทัศน์ในการแสวงหาความรู้ความจริง 3) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบอ้างอิง 4) ระเบียบวิธีแสวงหาความรู้ความจริง 5) การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐาน 6) การวิเคราะห์และการตีความหมายข้อมูลหลักฐาน

4.2.3 การเชื่อมโยงแบบสามเส้า (Triangulation) วิธีการนี้นอกจากจะใช้สำหรับตรวจสอบความวางใจของข้อมูลหลักฐานและผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานที่รวบรวมได้

แล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบความเชื่อใจได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการตรวจสอบเชื่อมโยงสามเหลี่ยมที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแตกต่างกัน (Merriam, 1998 อ้างถึงในองอาจ นัยพัฒน์, 2549)

การวิจัยในครั้งนี้ตรวจสอบความเชื่อใจโดยการตรวจสอบร่องรอย (Audit trail) การตรวจสอบโดยศึกษาจากทัศนนะของผู้วิจัย (Investigator's position) และการเชื่อมโยงแบบสามเหลี่ยม (Triangulation)

4.3 การรับรอง (Confirm ability) เป็นการตรวจสอบที่แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาวิจัยไม่ใช่เป็นสิ่งที่แต่งเติมหรือสร้างสรรค์ขึ้นจากอารมณ์ ความรู้สึก หรือจินตนาการใด ๆ ของผู้วิจัย ซึ่งนักวิจัยสามารถตรวจสอบการให้การรับรองได้โดยอธิบายหรือแสดงเอกสารหลักฐานสำคัญประกอบการอธิบายในรายงานการวิจัยว่าข้อมูลหลักฐานที่ใช้ในการวิจัยมาจากแหล่งใด ตรรกะที่ใช้ในการตีความสร้างเป็นข้อสรุปของผลการศึกษาวิจัยคืออะไร และกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลหลักฐานการวิจัยที่นำไปสู่ข้อสรุปผลของการศึกษาวิจัยดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร ถ้าสามารถแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นหลักตามที่ระบุได้อย่างชัดเจน แสดงว่าข้อมูลหลักฐานและผลของการศึกษาวิจัยมีคุณภาพสมควรให้การรับรองหรือยืนยันได้ว่าการดำเนินการวิจัยเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริงและหลักวิชา ไม่ใช่เกิดจากจินตนาการที่เลื่อนลอยของผู้วิจัย

5. ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาชีวิตประวัติ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวิตประวัตินั้น นิยมศึกษาในด้านศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอตัวอย่างงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบชีวิตประวัติ ดังนี้

อรรรณพ วรวานิช (2547) ได้ศึกษาชีวิตประวัติและวิธีการขับร้องของศรีสุดา รัชตะววรรณ โดยใช้หลักการวิจัยทางด้านมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายในการวิจัยไว้ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาชีวิตประวัติของ ศรีสุดา รัชตะววรรณ 2) ศึกษาวิธีการขับร้องของ ศรีสุดา รัชตะววรรณ ผลการวิจัยพบว่า

1) ศรีสุดา รัชตะววรรณ เกิดเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2457 ที่จังหวัดยะลา จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องเดินทางย้ายถิ่นฐานติดตามบิดาไปในจังหวัดต่าง ๆ อันเนื่องจากบิดารับราชการเป็นอัยการ เคยประกอบอาชีพเป็นพนักงานเสมียนที่กรมไปรษณีย์กลาง ขับร้องและเล่นละครวิทยุคณะจากรุกนท พ.ศ. 2495 สอบรับราชการในตำแหน่งนักร้องกรมประชาสัมพันธ์ ต่อมามีการบันทึกแผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง และการแสดงมากมาย ทำให้มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก

ของประชาชน พ.ศ. 2534 ได้เลื่อนขึ้นเป็นหัวหน้าฝ่ายบันเทิง กรมประชาสัมพันธ์จนเกษียณอายุราชการ รวมรับราชการทั้งหมด 39 ปี ผลงานที่สร้างชื่อเสียงในการขับร้องเป็นเพลงในจังหวะเร็ว ประกอบการลีลาศ-รำวง โดยพบเพลงในการขับร้องจำนวน 488 เพลง และมีผลงานเพลงอีกจำนวนมากที่ ศรีสุตา รัชตะวรรณ ยืนยันว่าได้ขับร้องและบันทึกแผ่นเสียงไว้แต่ไม่พบแหล่งข้อมูล ได้รับโล่และใบประกาศเกียรติคุณจำนวนมาก และได้รับเกียรติอันสูงสุดของการรับราชการ คือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ มงกุฎไทย ชั้นที่ 2 ชื่อทวีติยาภรณ์พระราชทาน ปัจจุบันป่วยสุขภาพไม่แข็งแรง เนื่องจากโรคที่ป่วยทางสมอง แต่ความจำของ ศรีสุตา รัชตะวรรณ ยังปกติ

2) การศึกษาวิธีการขับร้องของ ศรีสุตา รัชตะวรรณ เพลงที่ใช้ในการศึกษามีทั้งหมด 18 เพลง เป็นเพลงในจังหวะเร็ว คุณลักษณะในการขับร้องทั่วไปของ ศรีสุตา รัชตะวรรณ เป็นการขับร้องเสียงนิ่ง เสียงตรง เสียงเต็ม เอกลักษณะเสียงของ ศรีสุตา รัชตะวรรณ เป็นเสียงใสแหลมสูงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ในเรื่องการเปล่งเสียงคำร้องนั้นมีความชัดเจน มีการใช้เทคนิคพิเศษหลายอย่างขับร้องเพื่อให้เข้ากับเนื้อหาและอารมณ์เพลง ได้แก่ การเน้นเสียงเน้นคำ การลากเสียง การกระโดดเสียง การรวบเสียงรวบคำ การถอดเสียง การซ้ำเสียง และการใช้นาสิก

อนุรักษ์ กานจันทร์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พูนพิศ: ชีวประวัติและผลงาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านดนตรีไทย ศาสตราจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ที่มีต่อสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า ศาสตราจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ให้ความรู้ด้านดนตรีไทยแก่นักศึกษาและสาธารณชน อันมีผลต่อพัฒนาการด้านการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยในประเทศไทย นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ได้ศึกษาบทบาทของท่านที่มีต่อสังคมไทยในด้านดนตรีไทยอันเป็นศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมคือศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล และบุคคลที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นบรรยายแบบพรรณนาโวหาร แผนผังและรูปภาพต่าง ๆ เพื่อประกอบการอธิบาย

ด้านชีวประวัติ จากการวิจัยพบว่า ทั้งมารดาและบิดาของคุณหมอต้งเป็นลูกหลานขุนนางตระกูลใหญ่สายสกุล “อมาตยกุล” ซึ่งมีฐานะเป็นพระญาติของพระมหากษัตริย์ และมีสมาชิกในครอบครัวเป็นนักดนตรีจำนวนมาก รวมถึงได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตท่ามกลางสังคมชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นสูง ชีวิตที่ผ่านระบบครอบครัวอมาตยกุลและพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเหมวดี ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การดำรงชีวิตแบบวิถีประจำและขนบธรรมเนียมประเพณีชาววัง นำไปสู่ความเข้าใจบริบททางสังคมของแวดวงดนตรีไทยใน

อดีตและปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ส่วนผลงานด้านการถ่ายทอดความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีไทยในสื่อที่หลากหลาย เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีไทยให้กระจายอย่างกว้างขวางและครอบคลุมสังคมทุกระดับ ล้วนมาจากประสบการณ์ตรงที่สั่งคมและเรียนรู้จากปวงชนเียนบุคคลด้านดนตรีหลายท่าน นำไปสู่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติแขนงนี้ได้อย่างจริงจัง

งานวิจัยชิ้นนี้ได้สะท้อนภาพบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยชาติกำเนิด การศึกษาและปฏิบัติตนที่ดีงาม และผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านดนตรีไทยอันทรงคุณค่าอย่างมากมาย นำมาซึ่งความตระหนักในคุณค่าศิลปะด้านดนตรีไทยและปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมได้รับรู้และหวงแหนสมบัติอันล้ำค่าของชาติ

วรรณิ เพลินทรัพย์ (2554) ได้ศึกษาวิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล โดยใช้หลักการวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล 2) เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล พบว่า ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เกิดวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2497 ณ จังหวัดจันทบุรี บิดาชื่อ นายทองอยู่ ปิ่นภิบาล มารดาชื่อ นางวรรณะ ปิ่นภิบาล มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน สมรสกับพลโทศุภชัย โพธิ์ทองนาค มีบุตรธิดา 2 คน จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขาสังคมศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทิพย์วัลย์มีความสามารถในการขับร้องเพลงและได้เข้าประกวดตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตลอดมา จึงทำให้มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงได้รางวัลที่สำคัญ คือ รางวัลแห่งแผ่นดินเสียงทองคำพระราชทาน 2 ครั้ง รางวัลที่วิฑูรดาของมหาชน รางวัลგრင့်ปรีช์ สยามกลการ มิวสิคฟาวเดชั่นและรางวัลพระพิฆเนศทอง 2 ครั้ง 2) ศึกษาเทคนิควิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล พบว่า 2.1) ข้อมูลด้านบทเพลง บทเพลงที่นำมาวิจัย เป็นเพลงที่ได้รับรางวัลแผ่นดินเสียงทองคำพระราชทาน รางวัลที่วิฑูรดาของมหาชน รางวัลกรင့်ปรีช์ สยามกลการ มิวสิคฟาวเดชั่นและรางวัลพระพิฆเนศทอง ซึ่งประพันธ์โดย วรหัท วรเวช พงษ์พรหม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ไอฟาร เพียรธรรม ชัยรัตน์ วงเกียรติขจร ชาลี อินทรวจิตร และวิมล จงวิไล โครงสร้างของเพลงส่วนใหญ่เป็นรูปแบบ Ternary Form และ Binary Form 2.2) ข้อมูลด้านเทคนิคการขับร้อง พบเทคนิคการขับร้องที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การบังคับควบคุมลมหายใจพบการแบ่งวลีที่มีเนื้อหาเดียวกัน ใช้ลมหายใจในการขับร้องเดียว เพื่อให้เนื้อเพลงเน้นคำการเน้นเสียงให้ดังขึ้น การแผ่วลงมีความต่อเนื่อง โดยพบการแบ่งลมหายใจแต่ละเพลงตั้งแต่ 16 วลีถึง 31 วลี การลากเสียงยาวเพื่อให้ได้อารมณ์ตามบทเพลงพบว่า มีการลากเสียงให้สูงขึ้น

และต่ำลง ยาว 3 ถึง 6 จังหวะ ส่วนการเอื้อนเสียงให้เทคนิคการบังคับลมให้สูงขึ้นหรือต่ำลงโดยใช้ลมหายใจเดียวกันไล่เสียงตัวโน้ต 2 ถึง 5 ตัวโน้ต ประการที่สอง การออกอักขระพบการใช้เทคนิคการเน้นเสียงเน้นคำ การเน้นเสียงให้ดังขึ้น การแผ่วเสียง การพลิ้วเสียง การลากเสียง การครวญเสียง การกระโดดเสียงจากสูงไปต่ำและจากต่ำไปสูง การทอดเสียงขึ้นลง การผ่อนเสียง เทคนิคการผันอักษรตามทำนองพบการใช้เทคนิควิธีการผันอักษรร่วมกัน โดยเฉพาะคำร้องที่เป็นอักษรสูงที่มีเสียงวรรณยุกต์จัตวา จะใช้วิธีการร้องโดยการเปล่งเสียง อักษรต่ำเสียงสามัญ ผันอักษรและวรรณยุกต์ร่วมกัน และจบลงด้วยเสียงขึ้นนาสิกเป็นวรรณยุกต์จัตวา ส่วนการร้องคำเป็นใช้เทคนิคการลากเสียงคำร้องให้ยาวขึ้น คำตายให้เทคนิคการหยุดเสียงให้สั้นตามคำร้อง และมีการลากเสียงต่อเฉพาะบางคำ ประการที่สาม การสื่อความหมาย พบการใช้สุนทรียรส โดยการใช้เสียงในการถ่ายทอดอารมณ์ เปรียบเทียบได้กับรสของวรรณคดีไทย คือรสনারีปราโมทย์รสแห่งความรัก จะใช้การเน้นเสียงและการพลิ้วเสียง รสพิโรชวาทังรสแห่งความโกรธ คับแค้นใจจะใช้การทอดเสียงให้เบาลง รสสลลาปังคพิสัยรสแห่งความเศร้า เหงา ใช้การครวญเสียง โดยทอดเสียงขึ้นและผ่อนเสียงให้เบาลง ส่วนเทคนิคการมณเฑาะคือการใช้หน่วยเสียงสองเสียงขึ้นลงสลับกันด้วยการพลิ้วเสียงพบว่ามีการใช้ในบทเพลงเป็นส่วนใหญ่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชีวประวัติพบว่า เป็นการศึกษาประวัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียว ส่วนใหญ่แล้วใช้หลักการวิจัยทางด้านมานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ และนิคมศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีความโดดเด่นในด้านดนตรีและการขับร้อง ยังไม่พบบางงานวิจัยที่ศึกษาชีวประวัติของครูที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพครู ซึ่งเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 คน โดยศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลไว้ในการศึกษาในครั้งนี้ จึงเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาแบบพหุชีวประวัติ (The multi-biographical study)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในวิชาชีพครูนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจำแนกเสนอผลการสืบค้นและสรุปผลการวิจัยไว้เป็น 2 ส่วน คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จและการเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครู

และบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะและแรงจูงใจในการเลื่อนวิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอตัวอย่างงานวิจัยโดยเรียงลำดับตามปีที่ทำการศึกษาวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

เรณู ตริโลเกศ (2549) ได้ทำการศึกษาปัญหาและปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อขอกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูเพื่อขอกำหนดตำแหน่งที่สูงขึ้น และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูเพื่อขอกำหนดตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed method) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับปัญหาในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูเพื่อขอกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 16 ข้อ ระดับน้อย 16 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ไม่สะดวกในการเดินทางไปขอคำแนะนำจากผู้รู้ เนื่องจากอยู่ไกล รองลงมา คือ เป็นงานที่ยากเกินกว่าที่ท่านจะทำได้ และไม่มีเวลาทำผลงานทางวิชาการเนื่องจากต้องรับผิดชอบงานสอนมาก และไม่มีเวลาทำผลงานทางวิชาการเนื่องจากต้องรับผิดชอบงานพิเศษของโรงเรียนมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประโยชน์ที่ได้ไม่คุ้มกับการลงทุน 2) ความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อขอกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 7 ด้าน ระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การสนับสนุนจากหน่วยงาน เพื่อนร่วมงานและครอบครัว รองลงมาคือ ผลตอบแทนที่ได้ และการได้รับยกย่องและยอมรับจากสังคม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความต้องการความสำเร็จ และ 3) จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างของข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง คศ. 3 พบว่า ปัญหาในการจัดทำผลงานทางวิชาการที่พบทางวิชาการที่พบมาก 3 อันดับแรก คือ ค่าใช้จ่ายในการจัดทำผลงานทางวิชาการสูง รองลงมาคือ ขาดอาจารย์ที่ปรึกษาหรือวิทยากรที่สามารถให้คำแนะนำในการจัดทำผลงานทางวิชาการ และขาดความขยันและอดทน ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการทำผลงานทางวิชาการที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก

คือ ความต้องการความก้าวหน้าในวิชาชีพโดยเลื่อนวิทยฐานะ รองลงมาคือ ต้องการเงินวิทยฐานะ และการชักชวน สนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

อัญชลี เสงี่ยมกุล (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ ความสำเร็จในวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความสำเร็จในวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อพัฒนาและทดสอบความตรงโมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จในวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ความสำเร็จในวิชาชีพของครูอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสำเร็จด้านการทำงาน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสวัสดิการ และด้านความก้าวหน้าในงานมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด ส่วนด้านการพัฒนาชุมชน และสังคมที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จในวิชาชีพครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 21.65 ที่องศาอิสระเท่ากับ 66 ; $p = 1.00$ ค่า GFI เท่ากับ 1.00 ค่า AGFI เท่ากับ .99 เท่า RMR เท่ากับ .018 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-SQUARE) เท่ากับ .89 ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อความสำเร็จในวิชาชีพครูที่สุด คือ ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว

เทพเทวัญ ศิลาโชติ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ 1) ศึกษาระดับความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของครู และปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ 2) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารวิชาการกับความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ 3) ศึกษาการร่วมกันส่งผลของปัจจัยทางการบริหารวิชาการกับความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ 4) ค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีของความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ และ 5) สร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 สถิติวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ด้านนโยบายและการบริหารสถานศึกษา ($M = 3.24$) ด้านทักษะการจัดทำผลงานทางวิชาการ ($M = 3.14$) ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ ($M = 2.94$) ด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ($M = 2.94$) ด้านสภาพการปฏิบัติงาน ($M = 3.14$) และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ($M = 3.27$) ปัจจัยบริหารทางวิชาการทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์ในทางบวก และส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการ ทั้งนี้ปัจจัยทางการบริหารวิชาการดังกล่าว เป็นตัวพยากรณ์ที่มี 3 ตัวแปร คือ การปฏิบัติงานทางวิชาการ การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ และทักษะการจัดทำผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดี ส่งผลคิดเป็นร้อยละ 44.00 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สามารถเขียนสมการการพยากรณ์ที่ดีที่สุดได้ คือ สมการคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = 0.274Z_{\text{ปฏิบัติ}} + 0.227Z_{\text{ทักษะ}} + 0.225Z_{\text{ประโยชน์}}$ และสมการคะแนนดิบคือ $\hat{Y} = 1.036 + 0.296X_{\text{ปฏิบัติ}} + 0.221X_{\text{ทักษะ}} + 0.196X_{\text{ประโยชน์}}$

พูลทรัพย์ นาคานาคา (2552) ได้ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในวิชาชีพครู ภายใต้วัตถุประสงค์การศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู โดยมุ่งศึกษาตัวแปรในด้านคุณลักษณะส่วนตัวและครอบครัว ด้านการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูและด้านสถานศึกษา 2) เพื่อสร้างสมการทำนายความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู จากความสัมพันธ์ที่พบ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู ($r = .62$) ภูมิหลังครอบครัว ($r = .59$) การทำวิจัยในชั้นเรียน ($r = .58$) การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($r = .52$) ความพร้อมในด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ($r = .45$) ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ($r = .38$) การให้นักเรียนทำโครงงาน ($r = .37$) การใช้แหล่งวิทยาการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ($r = .35$) ภูมิหลังด้านการศึกษา ($r = .28$) การเป็นคณะกรรมการวิชาการ ($r = .27$) บรรยากาศทางวิชาการ ($r = .21$) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ($r = .20$) สภาพของเพื่อนร่วมงาน ($r = .17$) และความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์ ($r = .16$) ตามลำดับ 2) สมการทำนายความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลและสามารถนำมาใช้ทำนายความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู ได้แก่ ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูและการทำวิจัยในชั้นเรียน สมการทำนายในรูปแบบคะแนนดิบ ซึ่งมีอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 38.00 เป็นดังนี้

ความสำเร็จใจการประกอบวิชาชีพครู = $2.146 + 0.432X_{(ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู)} + 0.124X_{(การทำวิจัยในชั้นเรียน)}$

สมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐานเป็นดังนี้

ความสำเร็จใจการประกอบวิชาชีพครู = $0.457Z_{(ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู)} + 0.145Z_{(การทำวิจัยในชั้นเรียน)}$

สุวรรณณี พินิจ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยจำแนกความสำเร็จในการจัดทำผลงานวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย และวิเคราะห์ปัจจัยจำแนกความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลงานทางวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2551 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย จากปัจจัยที่ทำการศึกษากำหนด 12 ปัจจัย มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทำงาน การวางแผนทำงาน ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความเชื่อมั่นในตนเอง การได้รับการยกย่องและยอมรับจากสังคม ระเบียบหลักเกณฑ์การประเมินผลงานทางวิชาการ ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัจจัยที่สามารถจำแนกความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ซึ่งสามารถจำแนกข้าราชการครูที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถจำแนกกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 73.00 ปัจจัยที่นำหนักในการจำแนกสูงสุดเรียงตามลำดับเป็นดังนี้ คือ ระเบียบหลักเกณฑ์การประเมินผลงานทางวิชาการ ประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการทำงาน สภาพการปฏิบัติงาน และความมุ่งมั่นในการทำงาน

จากการศึกษางานวิจัยของ สุวรรณณี พินิจ (2552) พบว่า ระเบียบหลักเกณฑ์การประเมินผลงานทางวิชาการ เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักสูงสุดในการจำแนกความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครู ซึ่ง กนิษฐศรี ศรีเคลือบ (2553) ได้ศึกษาหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกลยุทธ์การขับเคลื่อนที่พึงประสงค์: การวิจัยพหุกรณี ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกฤษฎีการับเคลื่อนแบบเดิมและแบบใหม่ 2) วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลของการใช้หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกฤษฎีการับเคลื่อนแบบเดิมและแบบใหม่ และ 3) วิเคราะห์หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกฤษฎีการับเคลื่อนที่พึงประสงค์ตามมุมมองผู้ที่เกี่ยวข้อง การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) โดยภาพรวมหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกฤษฎีการับเคลื่อนแบบเดิมและแบบใหม่มีความแตกต่างกันในเรื่องการประเมินในส่วนผลการปฏิบัติงานเท่านั้น หลักเกณฑ์แบบใหม่จะเน้นผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ส่วนหลักเกณฑ์แบบเดิมจะเน้นเอกสารหรือรายงานที่ผู้ขอรับการประเมินทำการส่งเข้ามา สำหรับกฤษฎีการับเคลื่อนหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูแบบเดิมและแบบใหม่ไปสู่ครูพบว่า มีความแตกต่างกันในหน่วยงานระดับนโยบาย (ก.ค.ศ.) คือการรับเคลื่อนหลักเกณฑ์แบบเดิมใช้การชี้แจงกับเขตพื้นที่การศึกษาพร้อมกันทั่วประเทศ แต่หลักเกณฑ์การประเมินแบบใหม่ใช้การชี้แจงโดยแยกชี้แจงกับเขตพื้นที่การศึกษาตามภูมิภาค 4 ภูมิภาค 2) ผลของการใช้หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครู พบว่า ครูมีการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาระของหลักเกณฑ์และความยากในการนำหลักเกณฑ์ไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาระของหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูแบบเดิมสูงกว่าแบบใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่แตกต่างเมื่อจำแนกตามภูมิภาคหลัง ความยากในการนำหลักเกณฑ์แบบเดิมไปปฏิบัติมีค่าแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน ครูทั้งสองวิทยฐานะมีคุณภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยครู คศ. 3 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า คศ. 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของครูทั้งสองวิทยฐานะอยู่ในระดับมากและไม่มีความแตกต่างเมื่อจำแนกตามภูมิภาคหลัง 3) หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกฤษฎีการับเคลื่อนที่พึงประสงค์ควรเน้นหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูที่ครูสามารถทำผลงานไปพร้อมกับการปฏิบัติงานประจำวัน ควรจัดให้มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครู ทำการประเมินในสภาพจริง และเน้นการประเมินที่กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูมากกว่าการทำผลงานทางวิชาการ

สิทธิพันธ์ พ่วงจัน (2553) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จำแนก

ตามวุฒิและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้ ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom) ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่ง วิทยฐานะของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการคาดหวังว่าสามารถทำงานได้สำเร็จ ด้านการคาดหวังว่างานสำเร็จแล้วจะได้รางวัล และด้านคุณค่าของรางวัล 2) แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูในโรงเรียน มัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและด้านการคาดหวังว่าสามารถทำงานสำเร็จได้ และด้านการคาดหวังว่างานสำเร็จ แล้วได้รางวัล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านคุณค่าของรางวัล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เชาวลิต เหล่าชัย (2554) ทำการศึกษาการกำหนดวิทยฐานะข้าราชการครูตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ภายใต้วัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดวิทยฐานะข้าราชการครู ของประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ 2) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดวิทยฐานะของข้าราชการครูตามพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง 3) ศึกษา เปรียบเทียบกฎหมายในการบริหารงานบุคคลทางการศึกษาของต่างประเทศทั้งในระบบกฎหมาย คอมมอนลอว์และระบบกฎหมายซีวิลลอว์บางประเทศ กับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎหมายในการบริหารงานบุคคลทางการศึกษา ฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย และ 4) เสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในส่วน ของการกำหนดวิทยฐานะให้มีการกำหนดวิทยฐานะข้าราชการครูที่มีความเหมาะสม สัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นของผู้เรียน ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางกฎหมายโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง คุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสารจากตำรา กฎหมาย บทความทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดวิทยฐานะของข้าราชการครูมี ปัญหาด้านความเหมาะสมของระบบการกำหนดเงินวิทยฐานะตามพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ทั้งในด้านารได้รับค่าตอบแทน และมีปัญหา

ในด้านกาหนดวิทยฐานะข้าราชการครูไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่มีคุณภาพสูงและสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้น จึงควรปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้เอื้อประโยชน์และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง และปรับปรุงพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ครูบรรจุใหม่สูงกว่าปัจจุบัน ขยายฐานเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์จูงใจต่าง ๆ ของข้าราชการครูให้สูงขึ้นให้เพียงพอต่อการดำรงชีพและสามารถจัดการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีคุณภาพ

สุธี ประจักษ์ศักดิ์ (2553) ได้ทำการศึกษากระบวนการพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการไปสู่ตำแหน่งวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ (A study on Processes and Step on Producing Academic Papers to be Ranked as Specialist Teacher) ซึ่งเป็นการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน 2) ผลการปฏิบัติงาน ทุกคนมีความตั้งใจ มีสมรรถนะตรงตามข้อกำหนด 3) ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยในเขตพื้นที่การศึกษา 4) มีส่วนร่วมกับชุมชนเมื่อมีโอกาส 5) กระบวนการทำผลงานทางวิชาการได้คำแนะนำปรึกษาจากเพื่อนครูและศึกษานิเทศก์ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญ การเข้ารับการฝึกอบรม 6) สิ่งจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนรู้ และเงินค่าตอบแทน และ 7) นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมาจากปัญหาการขาดสื่อการเรียนการสอน

เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ (2554) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะที่สามารถจำแนกการเลื่อนวิทยฐานะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่สามารถจำแนกการเลื่อนวิทยฐานะของครู โดยเก็บข้อมูลจากครูที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษและครูที่ไม่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษ ในปีการศึกษา 2550 – 2552 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้การวิเคราะห์จำแนก (Discriminant Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีสมรรถนะที่สามารถจำแนกการเลื่อนวิทยฐานะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนล่างได้

ณัฐนันท์ พงษ์ธนวิสิฐ (2554) ทำการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของครูในโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัด

นครปฐม ซึ่งมีความมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของครูในโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม โดยอาศัยแนวทาง หลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษาในด้านที่ 3 คือ ด้านผลการปฏิบัติงานและผลงานทางวิชาการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของครูในโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม พบปัญหาด้านผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เรียงลำดับความสำคัญได้แก่ ปัญหาการรายงานผลที่เกิดจากการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ไม่ผ่านเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด ปัญหาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต้องใช้เวลาานาน ด้านผลงานทางวิชาการ พบปัญหาตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ปัญหาในการพิมพ์และจัดรูปเล่ม ผลงานขาดความถูกต้องตามหลักวิชาการ ผลงานที่ไม่เกิดองค์ความรู้ใหม่ ขาดหลักฐานการเผยแพร่ที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะทางแก้ปัญหา คือ ครูที่ขอเลื่อนวิทยฐานะต้องพยายามค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สอบถามผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในหลักเกณฑ์การประเมิน ระเบียบวิธีวิจัย รูปแบบของสื่อ และนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ความรู้ในเนื้อหาสาระที่นำมาจัดทำผลงานทางวิชาการ ซึ่งสิ่งสำคัญ คือ ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมก่อนทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ

ธวัชรัตน์ ทองนิล (2555) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology Design) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ และเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จกลุ่มสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสำเร็จในอาชีพอยู่ในระดับสูงมากที่สุด 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยครอบครัว (Fi) ปัจจัยบุคลิกภาพ (Pi) ปัจจัยบรรยากาศองค์กร (Org) และปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล (Hour, Money) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) สมการมาตรฐานทำนายความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ

$$\hat{Z} = .30Z_{Pi} + .24Z_{Fi} + .16Z_{org} - .13Z_{Hour} + .08Z_{Money}$$

จากสมการทำนาย แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่สามารถทำนายความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย ปัจจัยบุคลิก ร่วมกับปัจจัยสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยครอบครัว ปัจจัยบรรยากาศองค์กร ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านชั่วโมงการทำงานและปัจจัยเงินเดือน และผลตอบแทน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นแนวทางสำคัญสำหรับการส่งเสริมข้าราชการครูสู่ความสำเร็จในอาชีพ

มนตรีวี เทียบทอง (2556) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและอัตราเงินเดือน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความคาดหวังว่าสามารถทำงานสำเร็จได้ ด้านความคาดหวังว่าทำงานสำเร็จแล้วจะได้รางวัลและด้านคุณค่าของรางวัล 2) แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด จำแนกตามอัตราเงินเดือน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สำหรับรายด้านนั้น ด้านการคาดหวังว่าสามารถทำงานสำเร็จได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการคาดหวังว่าทำงานสำเร็จแล้วจะได้รางวัลและด้านคุณค่าของรางวัล พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โสภา ขำเจริญ (2557) ได้ทำการศึกษาการให้ความหมาย คุณค่า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครู และ 2) ศึกษาการให้ความหมาย คุณค่า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยในตัวครูที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความสำเร็จในหน้าที่การงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านความรับผิดชอบที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยภายนอกตัวครูที่เกี่ยวข้องกับ

การเลื่อนวิทยฐานะของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านนโยบายและการบริหารงาน และด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 2) ครูให้ความหมายและคุณค่าของการเลื่อนวิทยฐานะของครู ว่าเป็นการแสดงถึงความสามารถของครูเป็นการส่งเสริมรายได้ และเป็น การสร้างการยอมรับนับถือจากสังคมทั่วไป ครูมีวิทยฐานะยังให้คุณค่ากับวิทยฐานะครูในฐานะที่ เป็นการพัฒนาตนเอง การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการสร้างชื่อเสียงให้กับ สถานศึกษา

นอกจากนี้ ภัทรพงศ์ สุขมาลี (2557) ได้ทำการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของปัจจัยเชิงสาเหตุและความสำเร็จในการพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษของ ข้าราชการครู 2) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างปัจจัย เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครู กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผล ต่อความสำเร็จในการพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดของปัจจัยเชิงสาเหตุ และความสำเร็จใน การพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครู มีดังนี้ (1) สมรรถนะครู วัดได้จาก การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จิตวิทยาสำหรับครู ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวัดและการประเมินผล (2) ความเข้มแข็งทางจิตใจ วัดได้จาก การพิจารณาไตร่ตรองและสมาธิ (3) บทบาทของผู้บริหาร วัดได้จากการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ อย่างต่อเนื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การยอมรับนับถือ และการสนับสนุนงบประมาณ (4) ความผูกพันต่อเป้าหมายงาน วัดได้จากความมุ่งมั่นในงาน และการฟันฝ่าอุปสรรคในงาน (5) คุณค่าของงาน วัดได้จากความสำคัญ ความสนใจ และอรรถประโยชน์ (6) ความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตน วัดได้จากความเชื่อทั่วไป และความเชื่อ เฉพาะงาน (7) อารมณ์ วัดได้จากอารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบ (8) ความเชื่อในองค์รวม ส่วนบุคคล วัดได้จากความเชื่อในบุคคล ความเชื่อในสิ่งสนับสนุน และความเชื่อในสถานการณ์ (9) ความสำเร็จในการพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ วัดได้จากวินัยคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ความรู้ความสามารถ และผลการปฏิบัติงาน 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยความสำเร็จใน

การพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษได้ร้อยละ 62.7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุด คือ สมรรถนะของครูที่มีอิทธิพลเท่ากับ 0.48 ปัจจัยรองลงมา ได้แก่ ความเข้มแข็งทางจิตใจ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.19 บทบาทของผู้บริหาร มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.18 และความผูกพันต่อเป้าหมายงาน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.16 ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุด คือ คุณค่าของงานและประสิทธิภาพแห่งตน ซึ่งมีอิทธิพลเท่ากัน คือ 0.13 ปัจจัยรองลงมา ได้แก่ อารมณ์ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.04 และความเชื่อในองค์รวมส่วนบุคคล มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.03

จากตัวอย่างงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า การเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู ได้รับความสนใจในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างมากในวงการศึกษาศึกษาของประเทศไทย สำหรับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าและความสำเร็จในวิชาชีพครูในต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอในหัวข้อถัดไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

สำหรับในต่างประเทศนั้น การประสบความสำเร็จในวิชาชีพครูวัดได้จากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งนับว่ามีนักวิจัยหลายท่านให้ความสนใจศึกษา ดังผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้

Robert J. Walker (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการอภิปรายกลุ่มและเขียนสรุปเกี่ยวกับลักษณะเด่นของครูที่มีประสิทธิภาพตามทัศนะของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 12 ประการ ได้แก่ 1) มีการเตรียมการสอน (Prepared) 2) มีทัศนคติเชิงบวก (Positive) 3) มีความขยัน มุ่งมั่น (Hold high expectations) 4) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) 5) มีความยุติธรรม (Fair) 6) เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล (Display a personal touch) 7) มีการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก (Cultivate a sense of belonging) 8) มีความเมตตา (Compassionate) 9) เป็นบุคคลที่อารมณ์ดี (Have a sense of humor) 10) รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน (Respect student) 11) ให้อภัย (Forgiving) 12) ยอมรับความผิดพลาด (Admit mistakes)

ในทำนองเดียวกัน Susan Thompson et al. (2006) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติแห่งความสำเร็จในอาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพครูนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญ 12 ประการ คือ 1) มีความยุติธรรม (Fairness) 2) มีทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) 3) มีการเตรียมความพร้อม (Preparedness) 4) เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล (Personal Touch) 5) มีอารมณ์ขัน (Sense of Humor)

6) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 7) ยอมรับความผิดพลาดด้วยความจริงใจ (Willingness to admit mistakes) 8) รู้จักการให้อภัย (Forgiving) 9) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น (Respect) 10) มีความมุ่งมั่นสูง (High expectation) 11) มีความเมตตา (Compassion) และ 12) ศรัทธาในอาชีพ (Sense of belonging)

Michael Strong; John Garani; and Ozge Hacifazlioglu (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับครูที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ภายใต้วัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อทดสอบตัวชี้วัดที่สามารถจำแนกครูที่ประสบความสำเร็จ 2) เพื่อศึกษาความเท่าเทียมและยุติธรรมในการดำเนินการประเมินครู และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพของครู ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการสอนไม่สามารถจำแนกครูที่ประสบความสำเร็จได้ 2) การดำเนินการประเมินมีความเหมาะสม 3) แนวทางการประเมินประสิทธิภาพครูนั้น อยู่ในระดับที่น่าพอใจ และเป็นไปได้ที่จะนำไปพัฒนาการประเมินแบบใหม่ที่สามารถทำนายความสำเร็จของครู

Dan Goldhaber et al. (2009) ได้ศึกษาเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพครู คุณภาพครู และพฤติกรรมในชั้นเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู โดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายซึ่งมุ่งเน้นการวัดตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงมีแนวโน้มที่จะทำงานอยู่ในโรงเรียนเดิม แต่ครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำจะมีการย้ายโรงเรียนบ่อย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา และการส่งเสริมประสิทธิภาพครูนั้น จะเป็นตัวแปรสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของนักเรียนด้วย

Gargani John and Strong Michael (2014) ได้ศึกษาตัวแปรในการจำแนกความสำเร็จของครู โดยใช้รูปแบบการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางการประเมินที่ดี รวดเร็ว ประหยัด และมีความยุติธรรม ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง ผู้ประเมินสามารถจำแนกประสิทธิภาพของครูโดยใช้เวลาเพียง 20 นาทีแรกของหนึ่งบทเรียน ซึ่งได้ผลลัพธ์ที่ดีว่าการประเมินโดยใช้อุปกรณ์ ซึ่งวิธีการวัดประเมินประสิทธิภาพของครูโดยวิธีการนี้วัดได้ดีกว่า เร็วกว่า ประหยัดกว่า

Mario I. Castillo (2014) ได้ศึกษาโมเดลปัจจัยความก้าวหน้าในอาชีพครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในภาครัฐและเอกชนในเมืองซาน พาโบล การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโมเดลปัจจัยความก้าวหน้าในอาชีพครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในภาครัฐและเอกชน

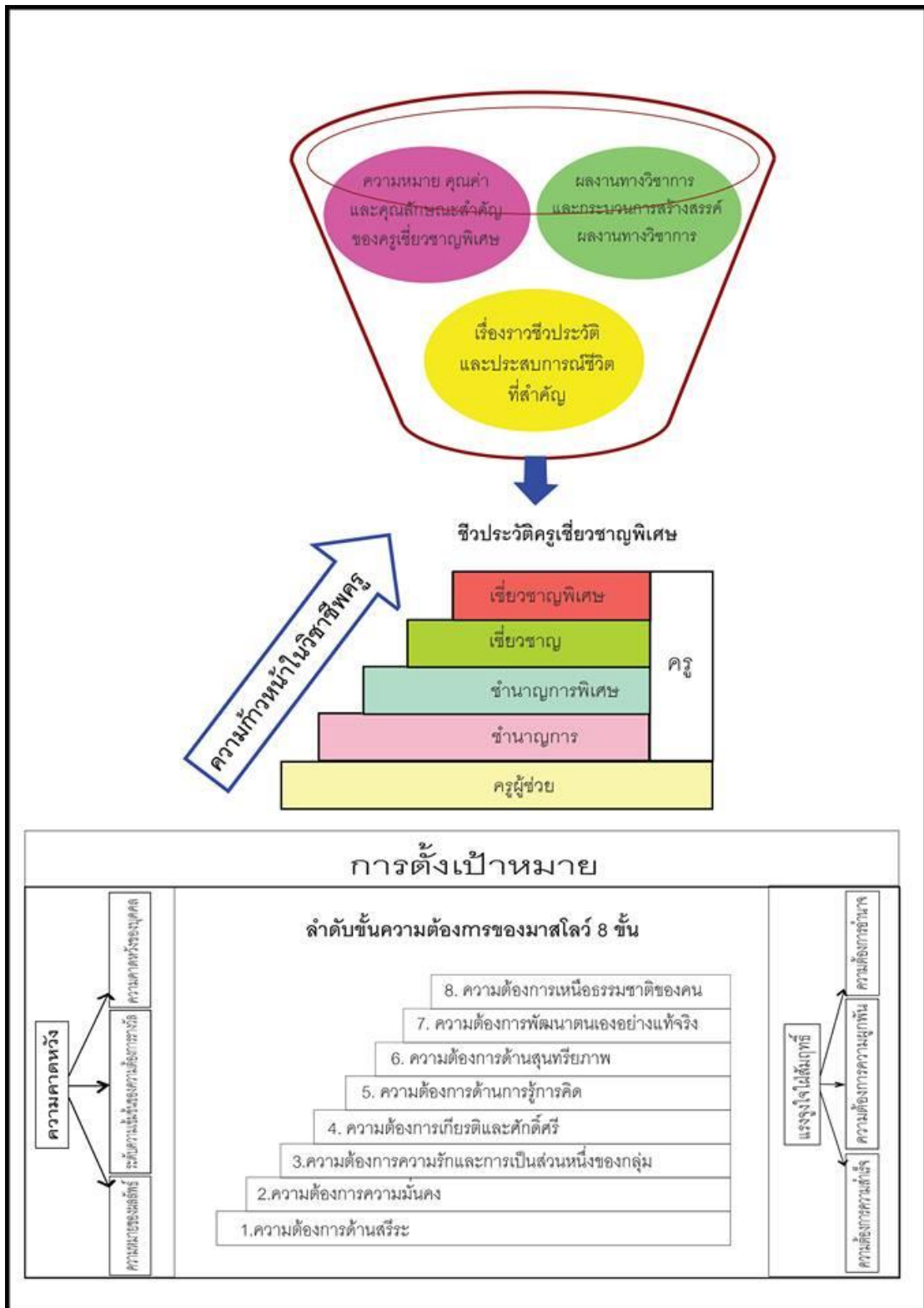
ในเมืองซาน พาโบล โดยเก็บข้อมูลจากครูที่มีความเชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล โดยการสัมภาษณ์อย่าง คุครูจากโรงเรียนของภาครัฐ จำนวน 235 ราย และโรงเรียนเอกชน จำนวน 1,190 ราย ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพครู ได้แก่ เงินสนับสนุนเพื่อพัฒนาระบบการเรียน การสอนของโรงเรียน ระบบการเลื่อนตำแหน่งที่ยุติธรรม ซึ่งเงินสนับสนุนสำหรับการพัฒนา การเรียนการสอนอย่างไม่จำกัด จะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จในอาชีพครู สำหรับโรงเรียนที่มี การจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

Kirchhoff Allison (2009) ได้ทำการศึกษาเส้นทางความสำเร็จของครู คณิตศาสตร์และครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนที่มีการแข่งขันสูง โดยการสร้างทฤษฎีฐานราก การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางในการบูรณาการในพื้นที่เพื่อการลงทุนด้วยการมอบ ทุนการศึกษา ซึ่งผู้ที่ได้รับทุนการศึกษาจะต้องสอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 2 ปี ภายใต้คำถาม การวิจัยที่ว่า ปัจจัยใดคือเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจประกอบอาชีพครู ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่สามารถอธิบายเส้นทางความสำเร็จในอาชีพครูในโรงเรียนที่มีการแข่งขันสูงนั้น มี ความซับซ้อน และมีปฏิสัมพันธ์กับการคัดเลือกครู สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ชุมชน ระดับ การศึกษา และการให้ทุนการศึกษา ซึ่งการให้ทุนการศึกษานั้นเป็นปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจ นอกจากนี้การศึกษาในครั้งนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสรรหาครูซึ่งจะได้ครูที่มี ประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความสำเร็จในวิชาชีพครูและการเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นวิจัยการเชิงปริมาณหรือแบบผสมผสานวิธี นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า นักวิจัยสนใจศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุ แรงจูงใจ และปัจจัยจำแนกความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะครูชำนาญการ พิเศษเท่านั้น ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในกลุ่มครูที่มีวิทยฐานะ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเส้นทางสู่ความสำเร็จ ในวิชาชีพครู ในกลุ่มครูที่มีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพ ครู ทั้งนี้ในปัจจุบันมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ พิเศษเพียง 3 รายเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบการศึกษาชีวประวัติมาใช้ในการดำเนินการ วิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากยังไม่พบการศึกษาชีวประวัติในด้านการศึกษา และมีความเหมาะสมกับ จำนวนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการศึกษาชีวประวัตินั้นนิยมศึกษาเป็นรายกรณี ดังนั้นการวิจัยใน ครั้งนี้ทำการศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 กรณี จึงการเรียกรายการวิจัยในครั้งนี้ ว่า การศึกษาพหุชีวประวัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพนั้น ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด จะต้องผ่านการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) ด้านความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ประเมินจากความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ 3) ด้านผลการปฏิบัติงาน ประเมินจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบระดับประเทศ (O-NET) ผลการพัฒนาด้านผลการพัฒนาด้านสุขภาพ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สภาพการทำงาน และผลงานทางวิชาการ ซึ่งผู้ขอรับการประเมินจะต้องมีผลงานทางวิชาการอย่างน้อย 2 รายการ และต้องเป็นงานวิจัยและพัฒนาอย่างน้อย 1 รายการ (กรมวิชาการ. 2553) ทั้งนี้ผู้ขอรับการประเมินจะต้องมีการพัฒนาตนเอง พัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องเป็นที่ประจักษ์ ผู้วิจัยศึกษาเส้นทางสู่ความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพครู โดยอาศัยทฤษฎีแรงจูงใจ อาทิ ลำดับชั้นความต้องการ 8 ชั้นของมาสโลว์ ความคาดหวัง การตั้งเป้าหมาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. 2556) มาใช้เป็นแนวทางในการตั้งข้อคำถามประกอบ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับชีวประวัติ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และคุณลักษณะแห่งความสำเร็จ ซึ่งสามารถเขียนภาพกรอบการวิจัยดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายหลัก 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเรื่องราวชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ 2) เพื่อค้นหาความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งมีรายละเอียด วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษา (Case study research) ตามแนวทางการศึกษาชีวประวัติ (Biographical study) เพราะการวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาและถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตประวัติ (Biography) ผลงานทางวิชาการและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ รวมถึงทำความเข้าใจการให้ความหมายของการเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ และค้นหาแก่นประสบการณ์ของครูเชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหล่อหลอมคุณลักษณะสำคัญที่จะนำไปสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ที่สามารถนำไปพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันผลิตครู ซึ่งโดยทั่วไปแล้วศึกษาชีวประวัตินั้น นิยมศึกษาเป็นรายกรณี หรือศึกษาชีวประวัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 คน จึงเรียกการวิจัยในครั้งนี้ว่าการศึกษาแบบพหุชีวประวัติ (Multi-biographical Study)

การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษที่ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นักเรียนที่เคยเรียนกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การเลือกผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับประเด็นคำถามการวิจัย และความมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก (Focus of the study) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง โดยมีรายละเอียดการเลือกผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มดังนี้

2.1 การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก นับตั้งแต่มีการประกาศใช้การประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ในปี พ.ศ. 2547 ถึงปี พ.ศ. 2561 มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษเพียง 6 คน ดังตาราง 6

ตาราง 6 รายละเอียดข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทางการศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561

พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
2550	นายนคร ตังคะพิภพ	โรงเรียนเบญจมเทพูทิศ จังหวัดเพชรบุรี	ผู้อำนวยการโรงเรียน
2551	นางศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ	โรงเรียนเบญจมราชาลัย ใน พระบรมราชูปถัมภ์	ครูวิทยาศาสตร์ สาขา เคมี
2551	นางสาวพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	โรงเรียนบางมด “สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์”	ครูวิทยาศาสตร์ สาขา เคมี
2552	นายสมเดช ศรีแสง	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 1	ผู้อำนวยการเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
2552	นางสาวรัตนา สถิตานนท์	โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย	ครู สาขาภาษาไทย
2558	นางกิตติกร คัมภีร์ปรีชา	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1	ศึกษานิเทศก์

ที่มา: ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (Education Management Information System: EMIS) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

ผู้วิจัยเลือกข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ มาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 3 คน คือ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ และครูรัตนา สถิตานนท์ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาด้านการให้ข้อมูลที่ตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย ที่ผู้วิจัยต้องการแสวงหาคำตอบมากที่สุด

2.2 การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองด้วยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้เทคนิคการเลือกกรณีเป็นไปตามสภาพปกติ (typical-case sampling) ผสมผสานกับการเลือกกรณีสืบเนื่องแบบลูกโซ่ (snowball sampling) เพราะการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการเลือกกรณีเป็นไปตามสภาพปกติ (typical-case sampling) นั้น เป็นการเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะเป็นไปตามสภาพปกติทั่วไป สำหรับการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการเลือกกรณีสืบเนื่องแบบลูกโซ่หรือแบบเครือข่าย (snowball sampling) ดังนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองในการวิจัยครั้งนี้จึงหมายถึง ผู้ที่มีความใกล้ชิด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและการทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองไว้ดังนี้

1) บุคคลในครอบครัว บุคคลใกล้ชิด หรือคนรอบข้างอื่น ๆ ของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

2) ผู้บังคับบัญชาของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

3) เพื่อนร่วมงานในโรงเรียนที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษทำงานหรือเคยทำงาน

4) นักเรียนที่เคยเรียนกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ

5) บุคคลที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองนี้พิจารณาตามโอกาส ความเหมาะสมและความสะดวกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยบุคคลทั้ง 5 กลุ่มนี้ การวิจัยครั้งเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 รายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์	ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	ครูรัตนา สถิตานนท์
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง	1. บุคคลในครอบครัว จำนวน 1 คน 2. ครู จำนวน 4 คน 3. ลูกศิษย์ จำนวน 1 คน	1. ครู จำนวน 6 คน 2. ผู้บริหาร จำนวน 1 คน 3. บุคคลที่เคยทำงานร่วมกัน (อาจารย์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ) จำนวน 1 คน 4. ลูกศิษย์ จำนวน 1 คน	1. บุคคลในครอบครัว จำนวน 1 คน 2. ครู จำนวน 3 คน 3. ลูกศิษย์ จำนวน 3 คน
รวม	6 คน	9 คน	7 คน

จากตาราง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองทั้ง 22 คน เป็นบุคคลที่จะสามารถสะท้อนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและครบถ้วนตามประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลมาใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองได้อีกด้วย

3. วิธีการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 การค้นหากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำโดยค้นหารายชื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ในช่วงปี 2547-2561 จากเว็บไซต์ของระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (Education Management Information System: EMIS) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หลังจากนั้นจึงทำการยืนยันข้อมูลที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อีกครั้ง

3.2 การค้นหากลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ทำโดยการสอบถาม และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของโรงเรียนที่ผู้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทำงานหรือเคยทำงาน เช่น ผู้อำนวยการ

โรงเรียน เพื่อนร่วมงาน นักเรียนที่เคยเรียนกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ บุคคลในครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด

3.3 ค้นหาช่องทางในการติดต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย เช่น สถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ และประวัติเบื้องต้นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล อาทิ สถานที่ทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 ทำการติดต่อประสานงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ โดยผู้วิจัยได้ทำการแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาและชี้แจงวิธีดำเนินการให้ผู้ให้ข้อมูลทราบในเบื้องต้น

3.5 ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการจากมหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แจ้งความมุ่งหมายของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย ประโยชน์และความสำคัญของการวิจัย ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทราบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นั้น เครื่องมือที่สำคัญที่สุด คือ ผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยต้องใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต ร่วมกับการศึกษาเอกสารและบันทึกต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยนั้นก็ต้องมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องราวชีวิตประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกประวัติ แบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างและการหาคุณภาพของแบบบันทึกประวัติ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบบันทึกประวัติและการหาคุณภาพของแบบบันทึกประวัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและแนวทางการสร้างแบบบันทึกประวัติจากคู่มือการจัดทำ ทะเบียนประวัติข้าราชการ (ก.พ.7) ที่ปรับปรุงใหม่

1.2 ออกแบบและสร้างแบบบันทึกประวัติ โดยผู้วิจัยได้ยึดประเด็นสำคัญที่ต้องบันทึกโดยดัดแปลงจากโครงสร้างของทะเบียนประวัติข้าราชการ (ก.พ.7) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติส่วนตัว ประกอบด้วย 5 รายการ ดังนี้

รายการที่ 1 ชื่อตัว-ชื่อสกุล

รายการที่ 2 วัน เดือน ปี เกิด

รายการที่ 3 ชื่อคู่สมรส

รายการที่ 4 ชื่อบิดา-มารดา

รายการที่ 5 ชื่อบุตร-ธิดา

ส่วนที่ 2 ประวัติการศึกษา ประกอบด้วย 2 รายการ ดังนี้

รายการที่ 1 ประวัติการศึกษา

รายการที่ 2 ประวัติการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน

ส่วนที่ 3 เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ประกอบด้วย 3 รายการ

รายการที่ 1 วันสั่งบรรจุแต่งตั้งและวันครบเกษียณอายุ

รายการที่ 2 สาขาวิชาที่สอน

รายการที่ 3 การเลื่อนวิทยฐานะ

ตอนที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ ประกอบด้วย 3 รายการ ดังนี้

รายการที่ 1 ประวัติการได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

รายการที่ 2 รางวัล

รายการที่ 3 รายการอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ความสามารถพิเศษ การ

ปฏิบัติราชการพิเศษ

ตอนที่ 5 รายการที่เป็นข้อมูลแสดงถึงการรับรองความถูกต้องของการ

บันทึกข้อมูลในตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 4

1.3 นำแบบบันทึกประวัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกประวัติตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 นำแบบบันทึกประวัติไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม

2. การสร้างและการหาคุณภาพของแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบในศึกษา วิเคราะห์เอกสารผลงานทางวิชาการ และเป็นแนวในการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์

2.2 สร้างแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย 5 รายการ ดังนี้

รายการที่ 1 ชื่อผลงานทางวิชาการ

รายการที่ 2 ชื่อผู้จัดทำผลงานทางวิชาการ

รายการที่ 3 ประเภทของผลงานทางวิชาการ

รายการที่ 4 องค์ประกอบของผลงานวิชาการ

รายการที่ 5 ข้อมูลอื่น ๆ

2.3 นำแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 นำแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม

3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ จากการศึกษาเอกสาร ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นนับว่าเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลและรับฟังสิ่งที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดข้อมูลที่สะท้อนถึงประสบการณ์ชีวิตของการเป็นผู้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพครู ผู้วิจัยได้สร้างแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อค้นหาคำตอบของคำถามการวิจัย โดยได้กำหนดประเด็นคำถามประกอบเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังตาราง 8

ตาราง 8 ความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และประเด็นคำถามประกอบสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ความมุ่งหมายของการวิจัย	คำถามการวิจัย	ประเด็นคำถามประกอบ
1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ	1. เรื่องราวชีวประวัติผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ เป็นอย่างไร	1. เรื่องราวชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร 2. ประสบการณ์ใดบ้างที่สะท้อนออกมาจากเรื่องราวชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ 3. ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างสรรค์ขึ้นมีลักษณะอย่างไร 4. เทคนิคและขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร 5. ผลงานทางวิชาการที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษมีลักษณะสำคัญอย่างไร 6. อะไรคืออุปสรรคในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ 7. ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปจากวิทยฐานะอื่นอย่างไร
2. เพื่อค้นหาความหมายคุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ	2. ครูเชี่ยวชาญพิเศษให้ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษอย่างไร และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร	1. ความหมายและคุณค่าของการเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร 2. เรื่องราวชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษตอนใดบ้างที่สามารถใช้เป็น “ภาพตัวอย่าง” ในการแสดงให้เห็นความหมายของความสำเร็จในวิชาชีพครูได้อย่างชัดเจน 3. คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในวิชาชีพครูในทัศนะของครูเชี่ยวชาญพิเศษคืออะไร 4. แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษคืออะไร

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสร้างประเด็นคำถามประกอบที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองเพื่อใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ (Trustworthiness) และการเชื่อมโยงสามเส้า (Triangulation) ดังตาราง 9

ตาราง 9 ความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และประเด็นคำถามประกอบสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง

ความมุ่งหมายของการวิจัย	คำถามการวิจัย	ประเด็นคำถามประกอบ
2. เพื่อค้นหาความหมายคุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ	ครูเชี่ยวชาญพิเศษให้ ความหมายและคุณค่าของการเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษอย่างไร และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร	1. ท่านมีทัศนคติต่อครูเชี่ยวชาญพิเศษที่ท่านรู้จักอย่างไร 2. ท่านคิดว่าคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้ครูเชี่ยวชาญพิเศษประสบความสำเร็จในวิชาชีพครูคืออะไร และภาพเหตุการณ์ใดที่สะท้อนถึงคุณลักษณะดังกล่าว 3. ความประทับใจของท่านที่มีต่อครูเชี่ยวชาญพิเศษ และประสบการณ์ร่วมกันระหว่างท่านกับครูเชี่ยวชาญพิเศษตอนใดที่สะท้อนถึงความประทับใจดังกล่าว 4. อะไรคือสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้จากครูเชี่ยวชาญพิเศษ

หลังจากที่ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามประกอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำประเด็นคำถามดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม จำนวน 5 คน คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมินผล 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีจิตวิทยา 4) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะครู และ 5) ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญพิเศษ ผู้มีประสบการณ์ในการสร้างสรรคผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยการปรับสำนวนในการเขียนข้อคำถามประกอบ ลดจำนวนคำถามประกอบที่ซ้ำซ้อนกัน และจัดประเด็นคำถามประกอบโดยแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลังจากนั้นจึงนำคำถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการลงพื้นที่

ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป เมื่อผู้วิจัยปรับแก้ประเด็นคำถามประกอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงสร้างออกแบบเอกสารเพื่อใช้ในการบันทึกการ

นอกจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยยังได้สังเกตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลระหว่างการให้สัมภาษณ์ ซึ่งการสังเกต (observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยจะเฝ้าสังเกตผู้ให้ข้อมูลและบันทึกพฤติกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกมา เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเกตในสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนบริบทรอบข้างที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ และเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการอื่น ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ใช้การสังเกตเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ใช้เป็นวิธีการรองเพื่อใช้สนับสนุนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้สร้างกรอบการสังเกต เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกลุ่มลึกมากที่สุด ซึ่งมีรายละเอียดของสิ่งที่ต้องสังเกตดังนี้

1) การกระทำ (acts) ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ท่าทางของผู้ให้ข้อมูลที่สามารถสังเกตเห็นได้ รวมทั้งพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกในแต่ละครั้งขณะที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก

2) พฤติกรรมที่สะท้อนความหมาย (meaning) ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลในขณะที่ถูกสัมภาษณ์ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ ทัศนคติ รวมถึงอวัจนภาษาต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของผู้ให้ข้อมูล

3) ความสัมพันธ์ (relationships) ในระหว่างสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมพื้นฐานที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจประสบการณ์ที่นำไปสู่วิถีสถิติเฉพาะตัวและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแวดล้อมและผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นการสังเกตความสัมพันธ์แบบสองทาง

4) ฉากและบริบทที่เกี่ยวข้อง (setting) ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้สังเกตฉาก บุคคลที่เกี่ยวข้อง บริบท สภาพแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพ สภาพซึ่งผู้วิจัยเข้าไปในสนามวิจัย เพื่อทำความเข้าใจว่ามีบริบทอะไรบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลที่สังเกตได้ระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังตาราง 10

ตาราง 10 ตัวอย่างแบบสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์

ประเด็นคำถาม ประกอบ	เหตุการณ์			
	การกระทำ (acts)	พฤติกรรมที่ สะท้อน ความหมาย (meaning)	ความ สัมพันธ์ (relationships)	ฉากและ บริบทที่ เกี่ยวข้อง (setting)
ประสบการณ์ใดบ้างที่ สะท้อนออกมาจากราย ชีวิตประวัติของครูเชี่ยวชาญ พิเศษ				
เรื่องราวชีวิตประวัติของครู เชี่ยวชาญพิเศษตอนใดบ้าง ที่สามารถใช้เป็น “ภาพ ตัวอย่าง” ในการแสดงให้เห็น เห็นความหมายของ ความสำเร็จในวิชาชีพครูได้ อย่างชัดเจน				

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำไปใช้ในเก็บข้อมูลภาคสนาม

อุปกรณ์ภาคสนาม

อุปกรณ์ภาคสนามมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล และเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันความถูกต้องของ

ข้อมูลอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาสรุป วิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้ง ตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ภาคสนามที่สำคัญ 3 รายการ ดังนี้

1. สมุดจดบันทึกภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกภาคสนาม นับว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการวิจัย เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถบันทึกเรื่องราว หรือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต ตลอดจนใช้บันทึกอารมณ์ ความรู้สึก ของผู้ให้ข้อมูลขณะที่ผู้วิจัยกำลังเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการป้องกันความมีอคติในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสามารถนำไปประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลได้อีกทางหนึ่ง

2. เครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้บันทึกรายละเอียดข้อมูลขณะที่ทำการสัมภาษณ์หรือสนทนากับผู้ให้ข้อมูล เพื่อช่วยในการเก็บบันทึกข้อมูลและป้องกันการสูญหายของข้อมูล ซึ่งก่อนทำการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์หรือสนทนานั้น ผู้วิจัยได้แจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่า จะมีการบันทึกเสียง และเมื่อได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยจึงทำการบันทึกเสียง

3. กล้องถ่ายรูป ผู้วิจัยใช้กล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการช่วยบันทึกภาพเพื่อเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับบริบท บรรยากาศ ระหว่างที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นสถานที่ทำงาน ภาพถ่ายขณะสนทนา เพื่อนำภาพเหล่านั้นมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ก่อนที่จะทำการถ่ายภาพ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่มีการกำหนดโครงสร้างแบบแน่นอนตายตัว การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นซึ่งเป็นการศึกษาพื้นที่ก่อนลงสนามจริง หรือก่อนการดำเนินการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล หลังจากนั้นจึงได้ทำการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย

ตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก (Document and record review) ที่เกี่ยวข้องกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดยอาศัยการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึกที่อยู่ในรูปวัสดุ

ตีพิมพ์ รวมทั้งวัตถุหลักฐานและร่องรอยที่อยู่ในรูปวัสดุไม่ตีพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.1) เอกสารสำนักงานหรือบันทึกทางราชการ (Official document/record) ที่เกี่ยวข้องกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ ได้แก่ เอกสารภายในสำนักงาน (Internal papers) เอกสารที่เปิดเผยต่อสาธารณชน (Public documents) บันทึกและแฟ้มประวัติส่วนบุคคลอย่างเป็นทางการ ประกาศราชกิจจานุเบกษา

1.2) เอกสารส่วนบุคคล (Personal document) เช่น อัตชีวประวัติ (Autobiography) บันทึกประวัติชีวิตโดยสังเขป (Resume or vitae) แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) บันทึกการสอนของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และบันทึกการพัฒนาการเรียนรู้อันของผู้เรียน

1.3) วัตถุหลักฐานทางกายภาพ (Physical trace evidence) เช่น วัตถุที่ค้นได้ เกียรติยศ เหรียญตรา ถ้วยรางวัล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ตลอดจนเอกสารประกอบการสอนที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างขึ้น

1.4) ร่องรอยหลักฐานทางกายภาพ (Physical trace evidence) เช่น รอยชำรุดฉีกขาดของเอกสาร หนังสือ รอยขีดเขียนบนวัสดุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ

2) กระบวนการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก เพื่อสืบค้นข้อมูลสำหรับการวิจัย มีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1) สืบค้นหาแหล่งเอกสาร วัตถุหรือร่องรอยหลักฐาน เป็นขั้นตอนการสำรวจหาแหล่งเอกสารและบันทึก รวมทั้งวัตถุ และร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ว่ามีอยู่ ณ บริเวณสถานที่ใด จัดเก็บหรือมีอยู่ในลักษณะใด และทำอย่างไรจึงจะเข้าถึงแหล่งที่มาของเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐานนั้น

2.2) แยกแยะรายการเอกสาร วัตถุและร่องรอยหลักฐาน เป็นขั้นตอนแยกแยะรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ค้นพบจากแหล่งที่ผู้วิจัยสืบค้น

2.3) จัดทำบัญชีรายการเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน ผู้วิจัยต้องทำการลงรหัส จัดทำบัญชีรายการและเขียนคำบรรยายโดยย่อของเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐาน

3) การลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสนทนาหรือการเจรจาโต้ตอบอย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้วิจัยในฐานะผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้ถูกสัมภาษณ์ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการวิจัยแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างตายตัวแน่นอน โดยผู้วิจัยทำ

การสัมภาษณ์ตามกรอบประเด็นคำถามและคำถามประกอบที่เตรียมมา ประกอบการสัมภาษณ์ แบบโครงสร้างยืดหยุ่นโดยผู้สัมภาษณ์สามารถตั้งคำถามขึ้นเองในขณะทำการสัมภาษณ์ โดยยึดสาระสำคัญของข้อคำถามที่จัดเตรียมมาเป็นแนวทาง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการตั้งคำถามดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นและทำให้ได้รับข้อมูลหลักฐานที่มีความละเอียดถูกต้องและครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบ กระบวนการในการสัมภาษณ์สามารถจำแนกขั้นตอนสำคัญได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1) การเตรียมความพร้อม เป็นขั้นจัดเตรียมข้อคำถามในการสัมภาษณ์ การกำหนดสถานที่สัมภาษณ์ การติดต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ยินดีให้การสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ หนังสือสำคัญที่ออกให้โดยมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการแนะนำตนเองของผู้วิจัย และแจ้งจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ ตลอดจนนัดหมายวันเวลาสัมภาษณ์ และเตรียมวัสดุอุปกรณ์บันทึกข้อมูลหลักฐานที่จะใช้ประกอบการสัมภาษณ์ รวมทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวการเตรียมตัวของนักวิจัยในฐานะเป็นผู้สัมภาษณ์ เช่น การศึกษาสถานที่ ประวัติโดยย่อ และบุคลิกลักษณะของผู้ให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวและใช้ถ้อยคำขณะสัมภาษณ์ได้อย่างเหมาะสม

3.2) การเข้าสู่การสัมภาษณ์และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นขั้นตอนของการเดินทางเข้าสู่สถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ และแนะนำตนเองต่อผู้ให้ข้อมูล สนทนากับผู้ให้ข้อมูลด้วยเรื่องทั่วไป จากนั้นจึงบอกจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้คำสัญญาจะเก็บข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์ไว้เป็นความลับ ผู้วิจัยแจ้งและขออนุญาตบันทึกคำให้สัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลรับทราบก่อนบันทึกเสียง และเมื่อผู้ให้ข้อมูลอนุญาต ผู้วิจัยจึงทำการบันทึกเสียง

3.3) การสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นสัมภาษณ์ตามหลักการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกำลังให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะตั้งใจรับฟังถ้อยคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลด้วยความสนใจ และจดบันทึกเหตุการณ์ สีหน้า ท่าทาง และอากัปกริยาต่าง ๆ (Nonverbal behavior) ของผู้ให้ข้อมูล ควบคู่กับถ้อยคำให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะจดบันทึกเฉพาะคำหลักหรือใจความสำคัญเพื่อป้องกันการลืม แล้วรีบเขียนบรรยายรายละเอียดทันทีเมื่อโอกาสเอื้ออำนวย

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานทั้งที่ได้จากการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก (Document and record review) การลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เหล่านี้นมาทบทวนและทำการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดไว้ใน ตอนที่ 3

ตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลหลักฐาน เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้เก็บข้อมูลโดยการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก การลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1) วิพากษ์แหล่งที่มีและเนื้อหาสาระที่อยู่ในเอกสาร วัตถุและร่องรอยหลักฐาน เป็นวิธีการประเมินคุณภาพของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัยว่ามีความถูกต้อง เชื่อถือได้ (Trust worthiness) เป็นที่น่าให้ความวางใจ ความเชื่อใจ และความรับรองได้

1.2) การศึกษาทบทวนและตีความเนื้อหาสาระในเอกสาร วัตถุ และร่องรอยหลักฐาน เพื่อสืบค้นหาข้อเท็จจริงของเนื้อหาสาระในเอกสาร วัตถุ หรือร่องรอยหลักฐานที่ได้รับการวิพากษ์ การตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมด้วย เพื่อให้แน่ใจยิ่งขึ้นว่าข้อเท็จจริงที่ได้มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

2) การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข้อมูลการวิจัยให้สัมภาษณ์ในลักษณะกล่าวอ้างอิงถึงภาพถ่าย เอกสาร และบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัย ผู้วิจัยจะขออนุญาตชมและบันทึกข้อมูลเก็บไว้เป็นหลักฐาน นอกจากนี้ในบางกรณีอาจร้องขอผู้ให้ข้อมูลอ้างอิงชื่อบุคคลอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลหลักฐานการวิจัย เพื่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากบุคคลดังกล่าวต่อไปภายหน้า และใช้สำหรับตรวจสอบความถูกต้อง/เชื่อถือได้ของข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้

3) การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต เพื่อเป็นการตรวจสอบว่ามีความวางใจและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงไร โดยการปรึกษาและพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กลุ่มเพื่อนนักวิจัยที่ร่วมสัมภาษณ์ด้วยกัน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก (Document and record review) และการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทบทวนเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการ

สังเกตนั้น ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยทันทีเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นวัฏจักรต่อเนื่อง (On-going cyclical process) รวมทั้งมีความเป็นระบบและเป็นแบบองค์รวม จึงค่อนข้างยากต่อการกำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์ให้ชัดเจน งานวิจัยนี้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาทบทวนเอกสารและบันทึก โดยอ่านเนื้อหาและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด

1.2 แยกแยะรายการเอกสาร วัตถุประสงค์และร่องรอยหลักฐาน

1.3 จัดทำบัญชีรายการเอกสาร วัตถุประสงค์ และร่องรอยหลักฐาน ผู้วิจัยต้องทำการลงรหัส จัดทำบัญชีรายการและเขียนคำบรรยายโดยย่อของเอกสาร วัตถุประสงค์ หรือร่องรอยหลักฐาน

1.4 วิพากษ์แหล่งที่มาและเนื้อหาสาระที่อยู่ในเอกสาร วัตถุประสงค์และร่องรอยหลักฐาน เป็นวิธีการประเมินคุณภาพของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัยว่ามีความถูกต้อง เชื่อถือได้ (Trust worthiness) เป็นที่น่าให้ความวางใจ ความเชื่อถือ และความรับรองได้

1.5 เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลหลักซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเกิดขึ้นระยะแรกของกระบวนการดำเนินงานในภาคสนาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการวิเคราะห์ในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศเบื้องต้นสำหรับนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจวางแผนการดำเนินงานและปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะต่อไป ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้กรอบที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้

ดังตาราง 11

ตาราง 11 การวิเคราะห์ระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก

เหตุการ์ณ / ชนิดข้อมูล	พฤติกรรม (อะไร)	กิจกรรม (อะไร และ อย่างไร)	ความหมาย (ทำไม)	การมีส่วนร่วม (ใคร)	ความสัมพันธ์ (อย่างไร)	สภาพแวดล้อม (ที่ไหน)
1.....						
2.....						
3.....						

2.2 การวิเคราะห์หลังการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์หลังการสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อค้นหาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ และ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ มีการดำเนินการดังนี้

1) การแตกข้อมูล (Segmenting) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเสียงบทสัมภาษณ์เชิงลึกมาอ่านทบทวนและพิจารณาโดยละเอียด จากนั้นจึงแตกข้อมูลดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ตามลักษณะความสอดคล้องของกลุ่มข้อมูล

2) การให้รหัสข้อมูล (Coding) ผู้วิจัยเลือกหน่วยต่าง ๆ ที่ได้จากการแตกข้อมูล โดยเลือกหน่วยที่มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ มากำหนดเป็นชื่อเรียกว่า การให้รหัสข้อมูล เพื่อลดทอนให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสั้นลง

3) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing) ผู้วิจัยรวมรหัสข้อมูล เพื่อพิจารณาแล้วสังเคราะห์โดยการจัดหน่วยของข้อมูลที่สกัดไว้ โดยให้ข้อมูลที่มีรายละเอียดเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา เส้นทางการศึกษาของครูเชี่ยวชาญพิเศษ รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ ความเป็นมา

และแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการ เทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

4) การหาประเด็นหลักของข้อมูล (Thermalizing) ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกลุ่มข้อมูลจากประเด็นย่อย ๆ เพื่อนำไปสร้างกลุ่มข้อมูลใหญ่ ซึ่งแบบออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ กลุ่มผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และกลุ่มกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งเป็นการจัดทำรหัสและการสร้าง กลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดของข้อมูล แบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดเตรียมข้อมูล (Data preparation) เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในลักษณะที่พร้อมต่อการดำเนินงานวิเคราะห์ ซึ่งการจัดเตรียมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ทำการพิมพ์ข้อมูลจากสมุดบันทึกภาคสนาม และการถอดถ้อยคำให้สัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง หลังจากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์และการจัดรูปแบบให้เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ แล้วอ่านเพื่อทำความเข้าใจอย่างละเอียด

2) การจำแนกแยกแยะข้อมูล (Identifying or categorizing data) เป็นการกำหนดถ้อยคำ วลี ข้อความสั้น ๆ เพื่อใช้จำแนกแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้การสืบค้นข้อมูลในแต่ละส่วนเหล่านั้นสะดวกและรวดเร็ว

3) การจัดกระทำข้อมูล (Data manipulation) หรือการจัดทำรหัสข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูล เพื่อสร้างรหัสกลุ่มหัวข้อสรุป ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล โดยการอ่านทบทวนข้อมูลที่จำแนกแยกแยะออกเป็นส่วนย่อย (breaking down) ตามหน่วยความหมาย (meaning unit) หรือหน่วยวิเคราะห์ (analysis unit) จากนั้นจึงทำการกำหนดถ้อยคำสั้น ๆ เพื่อให้เป็นมโนทัศน์หรือหัวข้อสรุปแนวคิดที่สะท้อนความหมายสำคัญทั้งที่ปรากฏชัดแจ้งและแฝงอยู่ในข้อมูลส่วนย่อยนั้น แล้วนำหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันมาจัดกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิด (conceptual categories) ต่าง ๆ กลายเป็นหน่วยความหมายของข้อมูลที่มีขนาดใหญ่และมีระดับความเป็นนามธรรมมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบตารางสำหรับการสร้างหัวข้อสรุปแนวคิดดังตาราง 12

ตาราง 12 การสร้างหัวข้อสรุปแนวคิด

ผู้ให้ข้อมูล	ข้อมูล	หัวข้อสรุปแนวคิด
คนที่ 1		
คนที่ 2		
คนที่ 3		

หลังจากที่ผู้วิจัยสร้างหัวข้อสรุปแนวคิดเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดเพื่อตรวจดูความซ้ำซ้อนหรือทับกัน ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

4) การเปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดเพื่อตรวจดูความซ้ำซ้อนหรือทับกัน เพื่อตรวจสอบว่า หัวข้อสรุปแนวคิดที่สร้างขึ้นซ้ำกัน (Duplication) หรือมีความหมายทับซ้อน (Overlapping meaning) กันหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้เริ่มต้นทำโดยการตัดลอกหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลแต่ละชุดลงบนกระดาษเปล่าที่แบ่งจำนวนสดมภ์ (Column) ตามจำนวนชุดของข้อมูลที่มีอยู่ จากนั้นจึงพิจารณาเปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลที่ตัดลอกไว้ในแต่ละสดมภ์ว่ามีความหมายซ้อนทับหรือเหลื่อมล้ำกันหรือไม่ รวมทั้งมีความหมายเหมือนกันอันเนื่องมาจากการเกิดซ้ำของหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลที่แตกต่างกันหรือไม่ หลังจากนั้นจึงทำการขีดเส้นเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีลักษณะดังกล่าวเข้าด้วยกัน หลังจากนั้นจึงทำการตัดลอกหัวข้อสรุปแนวคิดลงบนกระดาษที่แบ่งเป็น 3 สดมภ์ ตามลำดับความสำคัญ คือ 1) หัวข้อสรุปแนวคิดหลัก (Major topic) เป็นหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีลักษณะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันมากที่สุด ในชุดข้อมูลที่ทำการศึกษา เช่น ชีวประวัติ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 2) หัวข้อสรุปแนวคิดสำคัญ (Important topic) เป็นหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีความหมายเฉพาะและค่อนข้างมีความสำคัญต่อความมุ่งหมายของการวิจัย แม้ว่าหัวข้อสรุปแนวคิดนี้จะไม่เกิดขึ้นในข้อมูลบ่อยครั้งก็ตาม และ 3) หัวข้อสรุปแนวคิดเหลือค้าง (Leftover topic) เป็นหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีลักษณะเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับประเด็นคำถามการวิจัยน้อยมาก แต่อาจกลายเป็นหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นคำถามการวิจัยในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งก็ได้ เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามครั้งต่อไป

ซึ่งการจำแนกหัวข้อสรุปแนวคิดออกเป็น 3 กลุ่มตามลำดับความสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 สดมภ์นั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบตารางการจำแนกหัวข้อสรุปแนวคิดไว้ดังตาราง 13

ตาราง 13 การจำแนกหัวข้อสรุปแนวคิด

หัวข้อสรุปหลัก	หัวข้อสรุปสำคัญ	หัวข้อสรุปเหลือค้ำ

5) การนำระบบการแบ่งแยกข้อมูลไปทดลองใช้และทำการปรับปรุง เป็นการดำเนินการขั้นสุดท้าย ซึ่งกระทำโดยนำระบบแบ่งแยกข้อมูลชั่วคราวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อมูลที่เก็บมาได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ในระยะตอนต้นไปทดลองใช้ (Try out) กับข้อมูลแต่ละชุดที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว โดยใช้วิธีการเขียนรหัสซึ่งเป็นคำย่อของหัวข้อสรุปแนวคิดหลักและแนวคิดสำคัญ (Abbreviation for the topic) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากรู่มหัวข้อแนวคิดในข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดรหัสข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

1) การอ่านทบทวนข้อมูลและรหัสข้อมูลเพื่อสร้างความคิดรวบยอดเพื่อระลึกถึงความทรงจำเกี่ยวกับรหัสจนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนย่อยทั้งหมดในระหว่างและภายหลังการอ่านทบทวนข้อมูลและรหัสข้อมูล

2) การจัดกรู่มหัวข้อสรุปแนวคิดจากรหัสหรือดัชนีข้อมูลที่จัดทำขึ้นซึ่งอาจจำแนกรหัสเป็นกรู่ม ๆ คือ (1) รหัสด้านการกระทำ (Acting code) (2) รหัสด้านแบบแผนการกระทำ (Activity code) (3) รหัสด้านความหมาย (Meaning code) (4) รหัสด้านการมีส่วนร่วม (Participation code) (5) รหัสด้านความสัมพันธ์ (Relationship code) (6) รหัสด้านฉากหรือสถานที่ทำการวิจัย (setting code)

3) ตั้งชื่อกรู่มหัวข้อสรุปแนวคิดของข้อมูลที่กำหนดขึ้น ซึ่งการตั้งชื่อนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) อาศัยมุมมองของนักวิจัย ในฐานะคนนอก (Etic view) ปรัชญาการณที่ศึกษาวิจัย (2) อาศัยมุมมองของผู้ให้ข้อมูล (Research participants) ในฐานะคนใน (Emic view) ปรัชญาการณที่ศึกษาวิจัย (3) อาศัยข้อมูลสารสนเทศที่ผู้วิจัยสืบค้นจากแหล่งภายนอก ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ตั้งชื่อกรู่มหัวข้อสรุปแนวคิดของข้อมูลโดยอาศัยหลักการตั้งชื่อทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น โดยพิจารณาตามความเหมาะสม งานวิจัยในครั้งนี้ตั้งชื่อหัวข้อสรุปโดยอาศัย

มุมมองของผู้วิจัยเป็นหลัก เช่น ชีวประวัติ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ คุณลักษณะสำคัญ

3. การสืบค้นและประเมินแบบแผนความสัมพันธ์ในข้อมูล เป้าหมายสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การพรรณนาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อปรากฏการณ์นั้นได้อย่างถ่องแท้และลุ่มลึก อันนำไปสู่การสร้างสรรค์ทฤษฎีขึ้นมาใหม่ (Generative theory) หรือทฤษฎีฐานราก (Ground theory) จากข้อมูลเชิงรูปธรรมที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อให้มองเห็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อาจเป็นไปได้ในข้อมูลที่ทำกรวิเคราะห์ และเกิดความเข้าใจแบบเป็นองค์รวมต่อแนวคิดเชิงนามธรรมที่ซ่อนหรือแฝงอยู่เบื้องหลังแบบแผนความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลระหว่างส่วนย่อย ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องเขียนแผนภูมิเพื่อแสดงความสัมพันธ์อันซับซ้อนให้อยู่ในรูปที่ผู้อ่านรายงานการวิจัยสามารถมองเห็นเป็นรูปด้วยสายตา (Visual representation) ซึ่งการจัดทำแผนภูมิตรรกะแสดงลักษณะแบบแผนความสัมพันธ์ของข้อมูลมีวิธีการจัดทำ 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล เป็นการนำหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลย่อยส่วนต่าง ๆ ทั้งหมดมาพิจารณาถ่วงน้ำหนักว่าหัวข้อสรุปแนวคิดใด ๆ มีความสำคัญต่อการการนำเสนอแบบแผนภูมิ จากนั้นจึงพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลย่อย 2 ส่วนใด ๆ ที่มีความสำคัญ ว่าเป็นไปในรูปแบบเชิงสาเหตุ สันนิษฐาน ได้แย้ง สันนิษฐาน อธิบาย หรือแบบอื่น ๆ แล้วค่อยพิจารณาว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นไปในทิศทางบวกหรือลบ

3.2 เรียงลำดับกลุ่มหัวข้อแนวคิดในข้อมูล ผู้วิจัยเรียงกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลตามลำดับการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ การกระทำ หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลง ภายใต้สถานการณ์ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ที่สะท้อนมาจากมโนทัศน์หรือแนวคิดหลักซึ่งบรรจุอยู่ในกลุ่มหัวข้อสรุป

กล่าวโดยสรุปคือ การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเกิดขึ้นพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ขั้นตอนแรก คือ การหาหัวข้อสรุปแนวคิดหลัก (Topics or first-order concept) จากข้อมูลภาคสนามที่แยกแยะเป็นส่วนย่อย ๆ หลังจากนั้นก็จัดกลุ่มเป็นกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดหลัก (Categories of second-order concept) แล้วนำมาเชื่อมโยงกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดอันดับสองเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย กลายเป็นแบบแผนความสัมพันธ์แนวคิดเชิงนามธรรม

การประเมินความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ของแบบแผนความสัมพันธ์ในข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้สร้างแบบแผนความสัมพันธ์ในข้อมูลซึ่งนำไปสู่การสร้างและการนำเสนอทฤษฎีใหม่ที่มีรากฐานมาจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากภาคสนาม (Ground theory) เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงประเมินคุณค่าด้านความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ (trustworthiness) ของแบบแผนความสัมพันธ์ โดยการแสดงข้อมูลหลักฐานบ่งชี้ว่าแบบแผนความสัมพันธ์ในข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้เป็นอย่างดี และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบได้อย่างครอบคลุม ครบถ้วน และมีความหมาย ซึ่งการประเมินคุณค่าด้านความถูกต้อง น่าเชื่อถือได้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

การนำเสนอข้อมูลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอด้วยการบรรยายโดยใช้ถ้อยคำ และการนำเสนอด้วยแผนภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอด้วยการบรรยายโดยใช้ถ้อยคำ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
 - 1) การบรรยายด้วยภาษาและการถ่ายทอดของนักวิจัย เพื่อแสดงถึงผลการวิเคราะห์ การตีความของนักวิจัย อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อตามลำดับเวลา เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพความจริงได้ยิ่งขึ้น และ 2) การแสดงหลักฐานสนับสนุนจากข้อมูลโดยตรง ไม่ผ่านการตีความ ไม่ปรับแต่งข้อมูล โดยการยกคำพูดของผู้ให้ข้อมูลมาแสดงไว้ในเครื่องหมายอัญประกาศ (“...”) ประกอบไว้ด้านล่าง
 2. การนำเสนอด้วยแผนภาพที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยแผนภาพรูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อความชัดเจนและสะดวกในการทำความเข้าใจ

การตรวจสอบความถูกต้อง/ความเชื่อถือได้ (Trustworthiness)

เกณฑ์การประเมินคุณภาพในการเก็บข้อมูลหลักฐานและผลงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยภาพรวมที่สำคัญ ก็คือ ความถูกต้อง/เชื่อถือได้ (Trustworthiness) ซึ่งประกอบด้วย ความวางใจ (Credibility) ความเชื่อใจ (Dependability) และการรับรอง (Confirmability) รวมทั้งความจริงแท้ (Authenticity) ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความวางใจ (Credibility) เป็นเกณฑ์การประเมินข้อมูลหลักฐานและผลการศึกษาวิจัยที่ได้ตรงกับความเป็นจริง (truth value) ที่สรรค์สร้างขึ้นตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

(key informant) หรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ยังหมายความว่าผู้วิจัยสามารถพรรณนาถ้อยคำ ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจอันหลากหลายตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกัน แสดงว่าผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมและตีความหมายข้อมูลหลักฐานที่ได้จากภาคสนามเป็นไปอย่างวางใจ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างความวางใจข้อมูลโดยการปฏิบัติดังนี้

1.1 ตรวจสอบความถูกต้องโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Member checks) ผู้วิจัยนำข้อมูลหลักฐาน บันทึก ข้อมูลที่ถอดความได้จากการอัดเสียงและผลการวิเคราะห์ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน และตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

1.2 ตรวจสอบโดยกลุ่มเพื่อนผู้วิจัย (Peer exam) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรายละเอียด วิพากษ์ วิจรรณ์ แสดงข้อคิดเห็น หรือตั้งข้อสังเกต ตลอดจนข้อมูลหลักฐาน รวมทั้งหัวข้อสรุป กลุ่มหัวข้อสรุป และแบบแผนอันเป็นแก่นสาระที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้จากข้อมูลหลักฐานจากสนามการวิจัย

1.3 เชื่อมโยงสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data triangulation) ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี (Methodological triangulation) ได้แก่ การใช้แบบบันทึกประวัติ แบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต สำหรับการตรวจสอบข้อมูลโดยนักวิจัยหลายคน (Investigator triangulation) ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากเพื่อนนักวิจัยและอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล

นอกจากความวางใจแล้วการประเมินคุณภาพในการเก็บข้อมูลหลักฐานและผลงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ยังมีความเชื่อใจซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอรายละเอียดต่อไป

2. ความเชื่อใจ (Dependability) เป็นเกณฑ์การประเมินว่าข้อมูลหลักฐานที่รวบรวมได้จากภาคสนามและผลการศึกษาวิจัยที่สรรค์สร้างขึ้นจากกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล (Logical) มั่นคง (Stable) สามารถติดตามตรวจสอบได้ (Traceable) โดยมีเอกสารและร่องรอยสนับสนุน (Documented) ซึ่งผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการตีความหมายข้อมูลหลักฐานของผู้วิจัย จะต้องดำเนินไปอย่างเชื่อใจได้ว่ามีลักษณะเชื่อมโยงกับข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้จากภาคสนาม (Chain of evidence) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อใจ โดยการตรวจสอบร่องรอย (Audit trail) ต่าง ๆ ได้แก่ บันทึกประวัติ ครูผู้เชี่ยวชาญพิเศษ บันทึกการวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ บันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ถ้อยคำที่ถอดจากเครื่องอัดเสียง และได้ขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญใน

การตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว โดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้ช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการตรวจสอบ สำหรับการตรวจสอบทัศนคติของผู้วิจัย (Investigator's position) ผู้วิจัยได้แสดงทัศนคติของตนเองที่มีต่อการศึกษาเส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนอธิบายไว้ในรายงานการวิจัยฉบับนี้

3. การรับรอง (Confirm ability) เป็นการตรวจสอบที่แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาวิจัยไม่ใช่เป็นสิ่งที่แต่งเติมหรือสร้างสรรค์ขึ้นจากอารมณ์ ความรู้สึก หรือจินตนาการใด ๆ ของผู้วิจัย ซึ่งนักวิจัยสามารถตรวจสอบการให้การรับรองได้โดยอธิบายหรือแสดงเอกสารหลักฐานสำคัญประกอบการอธิบายในรายงานการวิจัยว่าข้อมูลหลักฐานที่ใช้ในการวิจัยมาจากแหล่งใด ตรรกะที่ใช้ในการตีความสร้างเป็นข้อสรุปของผลการศึกษาวิจัยคืออะไร และกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลหลักฐานการวิจัยที่นำไปสู่ข้อสรุปผลของการศึกษาวิจัยดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบการรับรองโดยกระทำการร่วมกับการตรวจสอบความเชื่อใจ ซึ่งใช้วิธีการตรวจสอบแบบบันทึกชีวประวัติ แบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ สมุดบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตในภาคสนาม (Field note) และเอกสารสำเนาข้อมูลการถอดเสียงถ้อยคำให้สัมภาษณ์ (Interview transcript) ซึ่งกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปไว้ในตาราง 14

ตาราง 14 การสรุปกระบวนการดำเนินการวิจัย

คำถามการวิจัย	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล (มาจากที่ไหน)	วิธีการรวบรวม (ได้มาอย่างไร)	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เชื่อถือได้อย่างไร (การตรวจสอบความเชื่อถือได้)	ทำเมื่อไร (เวลา)
1. เรื่องราวชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการและกระบวนการสร้างสรรค์ ผลงานทางวิชาการของครู เชี่ยวชาญ พิเศษเป็นอย่างไร	- ชีวประวัติของครู เชี่ยวชาญ พิเศษ - องค์กรประกอบ เทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์ ผลงานของครู เชี่ยวชาญ พิเศษ - แรงจูงใจในการเลื่อนวิทยฐานะ เป็นครู เชี่ยวชาญ พิเศษ	1. ครู เชี่ยวชาญ พิเศษ 2. บุคคลในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และนักเรียนที่เคยเรียนกับครู เชี่ยวชาญ พิเศษ 3. เอกสารเกี่ยวกับชีวประวัติของครู เชี่ยวชาญ พิเศษ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	- ศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร และวีดิทัศน์จากสื่อออนไลน์ - การสัมภาษณ์เชิงลึก - การสังเกต	วิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัย	1. การตรวจสอบความถูกต้อง โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (member checks) 2. การตรวจสอบโดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ (peer exam) 3. การเชื่อมโยงสามเ้า (triangulation)	การทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยพื้นที่ภาคสนามตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562 ถึง 15 พฤษภาคม 2562

ตาราง 14 (ต่อ)

คำถามการวิจัย	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล (มาจากที่ไหน)	วิธีการรวบรวม (ได้มาอย่างไร)	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เชื่อถือได้อย่างไร (การตรวจสอบความเชื่อถือได้)	ทำเมื่อไร (เวลา)
2. ครูเชี่ยวชาญพิเศษให้ ความหมายของ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ และ คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษอย่างไร	- คุณค่า ความหมายของครูเชี่ยวชาญพิเศษ -คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ	1. ครูเชี่ยวชาญพิเศษ 2. บุคคลในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และนักเรียนที่เคยเรียนกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ หรือ บุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	- การสัมภาษณ์เชิงลึก - การสังเกต	วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย	1. การตรวจสอบความถูกต้องโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (member checks) 2. การตรวจสอบโดยเพื่อผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ (peer exam) 3. การเชื่อมโยงสามเ้า (triangulation)	การทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยลงพื้นที่ภาคสนามตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562 ถึง 15 พฤษภาคม 2562

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ก่อนทำการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลหลักฐานอย่างเป็นทางการจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒส่งถึงผู้ให้ข้อมูลหลักฐานและต้นสังกัด เพื่อขออนุญาตและชี้แจงกระบวนการในการทำวิจัยให้แก่ผู้ให้ข้อมูลหลักทราบ และได้ทำการโทรศัพท์ติดต่อโดยตรงถึงผู้ให้ข้อมูล และสอบถามความความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย หากได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงสามารถลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ผู้วิจัยจึงไม่กล่าวถึงตัวบุคคลอย่างจำเพาะเจาะจงก่อนได้รับอนุญาต

ในขั้นตอนการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานนั้น ผู้วิจัยขออนุญาต ผู้ให้ข้อมูลก่อนทำการบันทึกเสียงหรือถ่ายภาพทุกครั้ง และแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ โดยมีสิทธิไม่ตอบคำถามในประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูล รวมถึงผู้ให้ข้อมูลสามารถแจ้งให้งดการบันทึกภาพและเสียงในบางสถานการณ์ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามคำขอของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด ส่วนการรักษาความลับของข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นการสัมภาษณ์และการถ่ายภาพไว้ในที่ที่ปลอดภัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒนะ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูรัตนา สติตานนท์

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 นับได้ว่าเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษคนแรกของประเทศไทย การศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา

ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ชีวิตประวัติของครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ และส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ

ส่วนที่ 1 ชีวิตประวัติของครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ

การศึกษาชีวิตประวัติของครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ ผู้วิจัยได้วิจัยได้วิเคราะห์ และนำเสนอเป็น 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ประวัติส่วนตัว ด้านที่ 2 ประวัติการศึกษา ด้านที่ 3 เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษของครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ และด้านที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติ และเกียรติยศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ประวัติส่วนตัว

ครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ เกิดเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2492 ปัจจุบันอายุ 70 ปี (ในปี 2562) มีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม บิดาและมารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ท่านมีพี่น้องทั้งหมด 4 คน โดยครุศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ เป็นคนที่ 3 ช่วงชีวิตวัยเด็ก ท่านไม่ได้สุขสบายมากนัก เพราะคุณพ่อถึงแก่กรรมตั้งแต่อายุ 9 ขวบ มีคุณแม่ที่คอยดูแลและเป็นต้นแบบแห่งการทำความดีโดยการทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ท่านยังเล่าด้วยความซาบซึ้งว่า ท่านมีครูที่ดีดูแลท่านเหมือนลูกและคอยส่งเสริมให้ท่านได้รับโอกาสทางการศึกษา

“...บ้านอยู่สามพราน อยู่ใกล้โรงเรียน ภ.ป.ร. คุณพ่อกับคุณแม่ก็ทำนาทำไร่ แต่ก่อนที่คุณพ่อจะเสียชีวิต คุณแม่ก็มาเปิดร้านขายของชำ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

“...คุณพ่อก็เสียชีวิตตั้งแต่เรา 9 ขวบ คุณแม่ก็การศึกษาน้อยแม่ไม่จบถึง ป.4 หรือเราไม่มีที่พี่ แม่ทำงานมาตลอด หาเงินเลี้ยงลูกตั้ง 4 คน แต่คุณแม่ก็ประสบความสำเร็จนะ แม่ไม่เคยสอน แต่แม่ทำให้เห็น จ้ะเราก็พยายามทำดีนะ และทุกคนก็ประสบความสำเร็จด้วยที่มีแม่เป็นตัวอย่าง และเราเจอครูดีมาตลอดไงคะ คุณครูเขาก็ดูแลเราเหมือนลูก (น้ำตาคลอ)

แล้วก็สอนเก่งมากทุกคน คุณครูเป็นคนแนะนำให้มาสอบเข้าสตรีวิทยา...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

ท่านสมรสกับนายทหารท่านหนึ่ง มีบุตรธิดาทั้งหมด 2 คน คือ คนโตเป็นผู้จัดการฝ่ายการตลาดของบริษัทแห่งหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น คนรองเป็นผู้จัดการฝ่ายพัฒนาธุรกิจของบริษัทด้านมีเดีย

ด้านที่ 2 ประวัติการศึกษา

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดสรรเพชร หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พุลประชาอุปถัมภ์) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หลังจากนั้นท่านสอบเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนสตรีวิทยา โดยได้รับคำแนะนำจากครู ท่านเป็นเด็กที่ตั้งใจเรียน และเรียนหนังสือเก่ง สอบเข้าโรงเรียนสตรีวิทยาได้ลำดับที่ 8 และได้เรียนในห้องเรียนที่มีแต่นักเรียนที่มีความสามารถทางวิชาการ ทั้งนี้ท่านไม่เคยเรียนกวดวิชา เพราะต้องช่วยคุณแม่ทำงาน

“...ตอนเด็กเรียนที่โรงเรียนวัดสรรเพชร จบ ป.4 แล้วก็ไปเรียน ป.5 ที่โรงเรียนวัดไผ่ล้อมนครปฐม จบชั้น ป.7 ตอนนั้นพี่สาวเนียพาไปสอบ พี่สาวเรียนราชินี ก็พาไปสอบที่วัดไผ่ล้อม แล้วก็ได้เรียนที่นั่น...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

“...คุณครูเป็นคนแนะนำให้มาสอบสตรีวิทยา แล้วก็สอบสตรีวิทยาก็ได้ที่ 8 จากเด็กตั้งเป็นพัน ได้ไปอยู่ห้องคิง แล้วไปอยู่ที่สตรีวิทยาก็ได้ไปเจอครูดี ๆ เยอะ เยอะจริง ๆ ...แล้วอยากเป็นหมอ ใคร ๆ ก็คิดอยากเป็นหมอ เรื่องกวดวิชาไม่มี ต้องช่วยคุณแม่ทำงาน อยู่สตรีวิทยาเนี่ยไปกลับเข้าชั้นรถมาจากสามพราน แล้วก็มาเรียน เลิกเรียนก็รีบกลับบ้านไปช่วยแม่ทำงาน เพราะว่าสงสารที่แก เออ...ต้องค้าขาย...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

หลังจากที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสตรีวิทยา เพื่อนชวนท่านไปสอบเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา แต่ท่านสอบไม่ผ่าน จึงไปสมัครเรียนที่โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน เรียนได้เพียง 2 เดือนก็ต้องลาออก ด้วยบริบทที่แตกต่างกันของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชน หลังจากนั้นท่านจึงมาศึกษาต่อที่โรงเรียนศรีอยุธยา นอกจากนี้ท่านจะเป็นนักเรียนดีเด่นด้านวิชาการแล้ว ยังเป็นคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนศรีอยุธยาอีกด้วย

“...เออ...มาอยู่ที่สตรีวิทยาเนี่ย จบ มศ.3 เพื่อนก็ชวนไปสอบเตรียมอุดม ทั้ง ๆ ที่เราไม่ค่อยอยากจะไปเท่าไร แต่ความที่ติดเพื่อนอะ ตอนสอบเราใจไม่ดีเลย เพราะเรารักสตรีวิทยามาก แล้วก็อาจารย์ที่สตรีวิทยาก็ดี ไปสอบที่เตรียมอุดม เขียนหนังสือไม่ถูกเลย ก็มันตื่นตื่น แล้วก็ไม่ได้ ก็ต้องไปเรียนวัฒนาวิทยาลัย

อยู่ได้แค่ 2 เดือน ลักษณะของโรงเรียนเอกชนกับสตรีวิทยาความต่างกันช่วงนั้นนะ
 เลยออกมา แล้วมาขอเข้าที่โรงเรียนศรีอยุธยา แล้วพอเข้าโรงเรียนศรีอยุธยา
 ก็เป็นกรรมการนักเรียนเป็น แล้วก็ช่วยทำกิจกรรมหาเงินเข้าโรงเรียนอะ
 ฉายหนังเอาเงินเข้าโรงเรียน...”
 (ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

หลังจากที่ท่านสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ท่านได้สอบเข้าศึกษา
 ต่อในมหาวิทยาลัย โดยเลือกคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอันดับที่ 1 อันดับ
 ที่ 2 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และอันดับที่ 3 คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน
 นอกจากนี้ ท่านยังไปสอบพยาบาลสภาการศึกษาไทย เพราะอาชีพในฝันของท่านมี 3 อาชีพ
 คือ อาชีพหมอ ครู และพยาบาล

“...สอบเอ็นทรานซ์ก็เลือกหมออันดับ 1 แล้วก็เออ... หมอจุฬา หมอมหิดลที่ 2
 และที่ 3 เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน ก็ไม่ได้เรียนกวดวิชา แล้วก็ไม่มีเวลาดูหนังสือด้วย
 ก็ได้ที่ปทุมวัน แล้วก็ไปสอบที่พยาบาลสภาการศึกษาไทย เพราะอยากเป็นครู เป็นหมอ
 เป็นพยาบาล 3 อาชีพ อาชีพอื่นไม่รู้จัก เพราะเราไม่รู้จักอาชีพอะไร...”
 (ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

ท่านสอบผ่าน 2 สถาบัน คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน และพยาบาล
 สภาการศึกษาไทย ช่วงเวลานั้นท่านต้องตัดสินใจว่าจะเลือกเรียนสาขาอะไร จึงไปปรึกษาครูที่
 โรงเรียนศรีอยุธยา จากคำแนะนำของครู ท่านจึงตัดสินใจเลือกเรียนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ปทุมวัน

“...กลับมาถามครูว่า หนูจะเลือกอะไรระหว่างพยาบาลกับครู คุณครูที่ศรีอยุธยา
 ท่านก็บอกว่า เธออยากได้กล่องหรืออยากได้เงิน ถ้าเธออยากกล่องก็เป็นครู
 ถ้าเธออยากได้เงินก็เลือกพยาบาล เพราะว่าครูตอนนั้นไม่ได้มีรายได้อะไร
 นอกจากเงินเดือน ส่วนพยาบาลนะ มีการเผ้าใช้คืนละ 700 เลยเมื่อก่อนเนี่ยนะ
 เลยบอกครูว่าอยากได้กล่อง ก็เลยเลือกเป็นครู กล่องก็คือรางวัล ไม่ใช่สิ่งของนะ
 แต่เป็นรางวัลทางจิตใจ เป็นคำชื่นชม เป็นความรัก เป็นการยกย่อง...”
 (ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

การเลือกเรียนวิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษาปทุมวัน ทำให้ท่านได้พบกับครูที่ดีมากมาย ซึ่งเป็นแบบอย่างทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดี

“...อาจารย์สอนดีมากเลย ที่จริงไม่ได้อยากเรียนเคมี อยากเรียนภูมิศาสตร์ เพราะ ดร.แถบ นี่แหละกับ ดร.เทพ ทำให้อยากเรียนเคมี เพราะท่านสอนดีมาก สอนละเอียด ให้ประสบการณ์ชีวิตนะคะ ให้ทักษะชีวิตเยอะแยะมากมาย ก็ยังนึกถึงท่านอยู่ทุกวันนี้ ท่านก็เอาพวกโมเดลมาต่อให้เราเห็นโครงสร้างของอินทรีย์เคมี บางที 1 โมเลกุล มีคาร์บอนตั้ง 18 อะตอม แล้วหนูฟังก็ชั้นนะ มันไม่เข้าใจ มันเห็นแค่มิติเดียวแบบ ๆ บนบอร์ดจี่ พอเราดูบ๊ีบ...ท่านอธิบายอะไร เราก็ทั้งหมดเลย ได้หมดเลย สอบปลายเทอมได้ 93 จาก 100 ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษาปทุมวัน (มศว.ปทุมวัน) วิชาเอกเคมี เมื่อปี พ.ศ. 2515 หลังจากนั้นได้สอบบรรจุเข้ารับราชการครูได้ที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบอาชีพครูได้ 12 ปี จึงตัดสินใจสอบเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาการศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ทำงานไปตั้ง 12 ปีมั้ง ไปสอบเรียนปริญญาโทที่จุฬา เมื่อปี 27 นะ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี กศ.บ. ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาศึกษาปทุมวัน และจบครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย...”
(วารสารวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา. ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 และเอกสารแนะนำวิทยากร โดยครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์)

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้รับทุนจากศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์: เรคแฮม (SEMEAO Regional Center for Education in Science and Mathematics: RECSAM) ศูนย์เรคแฮมตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีการศึกษา โดยจัดฝึกอบรมครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ท่านเลือกศึกษาด้าน Technique in Teaching Secondary Science to Gifted and Slow Learner ที่ศูนย์เรคแฮม ปีนี้ ประเทศมาเลเซีย

“...ตอนหลังเนี่ยะก็สอบชิงทุนไปเรคแคมได้จริง ๆ ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562

และเอกสารแนะนำวิทยากร โดยครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์)

“...ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้รับ Certificate หลักสูตร Technique in Teaching

Secondary Science to Gifted and Slow Learner โดยทุน SEMEAO

ณ ศูนย์เรคแคม ปีนัง ประเทศมาเลเซีย...”

(วารสารวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา. ปีที่ 28 ฉบับที่ 3)

นอกจากนี้ ท่านยังมีครูที่ช่วยปมเพาะให้ท่านเก่งอีกคนหนึ่ง นั่นก็คือนักเรียนของท่านเอง ที่สอนให้ท่านได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป็นสิ่งสะท้อนให้ท่านต้องพัฒนาตนเอง และพัฒนาความรู้ที่อยู่เสมอ

“...ในช่วง 12 ปี คนที่ช่วยปมเพาะให้เราเก่งเนี่ยะก็คือนักเรียน เพราะไม่ค่อยได้สอนห้องคิง

สอนแต่เด็กอ่อนนะ เด็กอ่อนนะ เค้าจะมีปัญหาเยอะ ทำให้ต้องสอนไปประเมินไป

นี่แหละคือกรประเมินตามสภาพจริง เกิดตั้งแต่ปี 24...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ด้านที่ 3 เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษของครูศรีลักษณ์

ผลวัฒน์

หลังจากที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษายุคใหม่ ในปี พ.ศ. 2515 ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ สอบบรรจุได้ลำดับที่ 1 กลุ่มอาชีวศึกษา ท่านเลือกวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ อาชีวศึกษาสงขลา แต่ไม่ได้ไปบรรจุ เนื่องจากคุณแม่ไม่อนุญาต เพราะระยะทางไกลและเกรงจะมีอันตราย ครูที่โรงเรียนศรีอยุธยาจึงแนะนำให้ท่านไปสมัครเป็นครูอัตราจ้าง และท่านก็ได้เริ่มต้นในการประกอบอาชีพครูโดยการเป็นครูอัตราจ้างที่โรงเรียนศรีอยุธยา

“...ตอนเรียนปริญญา จบมาเนี่ยไปสอบ จริง ๆ แล้วก็สอบได้ที่ 1 กลุ่มอาชีวะ แต่ว่าแม่ไม่ให้ไป เพราะมันอยู่ไกล แล้วก็กลัวอันตรายด้วย เลือกเทคนิคภาคใต้สงขลาไว้แล้ว

ก็เลยไปหาครูที่โรงเรียนศรีอยุธยา ครูชวนสมัครเป็นครูอัตราจ้างที่นั่น

ก็เลยได้สอนที่โรงเรียนศรีอยุธยา...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562 และ 4 เมษายน 2562)

พ.ศ. 2517 ท่านสอบบรรจุเข้ารับราชการ และได้บรรจุในตำแหน่งครูตรีที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยบริบทของโรงเรียนนี้มีความเป็นเลิศด้านภาษา นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนศิลป์-ภาษา จะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 สำหรับนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ สอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ไม่ถึงร้อยละ 20 ท่านจึงนำตัวอย่างข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยมาบูรณาการกับวิชาที่สอน และนำมาสอนเสริมความรู้ให้กับนักเรียนเวลาหลังเลิกเรียน โดยจัดกิจกรรมทั้งปี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

“...เราก็เลยลองวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนว่า เอ๊ะเด็กศิลป์เนี่ยเอ็นทรานซ์ได้ยกห้องเนี่ยะ เด็กวิทย์ได้ 17-18 เปอร์เซ็นต์ เป้าหมายของผู้ปกครองทุกคนหวังให้เข้ามหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะยากดีมีจน คำก็มีความเชื่อว่า ถ้าลูกได้เรียนมหาวิทยาลัยแล้วมันจะทำให้ครอบครัวดีขึ้น เมื่อคิดอย่างนี้แล้ว จะทำยังไงให้ลูกของเราไปสู่เป้าหมาย ก็เอาหลักสูตรมาวิเคราะห์ แล้วก็เอาข้อสอบเอ็นทรานซ์มาบูรณาการการเรียนการสอนแล้วคิดวิเคราะห์ไปด้วย บูรณาการไปกับเนื้อหาที่เราสอนเลย... เราก็ตีตัวตนเอ็นคือเอาข้อสอบเอ็นทรานซ์ มาตีตลอดทั้งปี ผลมันก็ดีขึ้น ปีแรกก็ได้ 27 เปอร์เซ็นต์ แล้วมา 36 แล้วมา 40 กว่า 50 กว่า ตอนหลังไปถึง 60 70 80 ก็มี ทุกคนเห็นว่าดีก็เลยทำตาม...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนานักเรียน และเรียนรู้ไปกับนักเรียน จนโรงเรียนมีชื่อเสียงด้าน QC และการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และได้รับรางวัลระดับประเทศ

“...โรงเรียนก็มีชื่อเสียงเรื่อง QC เรื่องโครงการวิทยาศาสตร์ สมัยก่อนไม่ได้อบรม แต่เรารู้กระบวนการ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ก็ค่อย ๆ เรียนรู้ไป ดูเด็กทำโครงการไปเรื่อย ๆ โครงการวิทยาศาสตร์ได้รางวัลระดับที่ 1 ระดับประเทศ แล้วไป EXPO ที่ญี่ปุ่น...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

หลังจากนั้น ท่านได้รับทุน RECSAM เพื่อไปเรียนด้าน Technique in Teaching Secondary Science to Gifted and Slow Learner ระยะเวลา 3 เดือน พอกลับมาก็มีครูท่านหนึ่งแนะนำให้ท่านขอเลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3 ระดับ 8 (ณ ขณะนั้น ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6) ในปี พ.ศ. 2531 ท่านจึงรวบรวมเอกสารที่สอน

นักเรียนมาเรียงเรียงเป็นเอกสารประกอบการสอนวิชาเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วนำไปยื่นที่ ก.ค.ศ. หลังจากนั้นได้นำเอกสารกลับมาปรับปรุงแล้วส่งใหม่ ในที่สุดท่านก็ได้เลื่อนตำแหน่งเป็น อาจารย์ 3 ระดับ 8 ในปี พ.ศ. 2535

“...ได้ทุนไป RECSAM 3 เดือน แต่เค้าอบรมครุศาสตร์อาจารย์ 3 ระดับ 8 เมื่อเดือนตุลาคม ก็มีพี่ใจดีอะ เค้ามาบอกว่าครีลักษณะ เค้าอบรมกันไปแล้วนะ แต่พี่เห็นว่าหนูเนี่ยะมีคุณสมบัติที่จะขออาจารย์ 3 ได้นะ หนูเอาไปศึกษา แล้วก็ทำขอซะ นี่คือกัลยาณมิตร ผู้ใหญ่เค้าก็ส่งเสริมอะ ก็ยังนึกถึงบุญคุณท่าน จนถึงทุกวันนี้เนี่ยะ เอาการก็ไม่ได้สนใจเพราะไม่รู้ว่าจะทำอะไร ตอนนั้นเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6 เสร็จแล้วพอประมาณมกราฯ มั้งของปี 31 ผอ.บอกว่าให้ส่งอะ ก็เลยเอาซีทีของตัวเองสอนเด็กวิเคราะห์ส่ง แต่ว่าไปอยู่ตรงนั้น 4 ปี ไม่ได้ตาม ไม่ได้สนใจตามความก้าวหน้าของตนเองเอาจริง ๆ อะ
ปรับปรุงด้วยปี 35 ถึงจะได้...”
(ครีลักษณะ วัฒนนะ, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ครูครีลักษณะ วัฒนนะ ค้นหาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ มาบูรณาการ ในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังสร้างสื่อการสอนที่ดีมีคุณภาพ และสามารถดึงความสนใจ ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีการประเมินผลตามสภาพจริงเป็นระยะ สอดแทรกด้วยตัวอย่าง ข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัย และได้รวบรวมเป็นเอกสารคำสอนวิชาเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้ ประกอบการสอน และให้นักเรียนอ่านทบทวนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ท่านยังได้จัดทำโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2541 ท่านจึงได้รวบรวม ผลงานส่งเพื่อขอรับการประเมินเป็นอาจารย์ 3 ระดับ 9 และผ่านโดยไม่ต้องปรับปรุง

“...เป็นครูเนี่ยเนื้อหาต้องดี เทคนิคการสอนต้องดี ต้องใช้สื่อเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ต้องประเมินตามสภาพจริงตามระยะ ๆ ทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น ที่สำคัญคือว่า อย่าให้เด็กนั่งนิ่ง ๆ ต้องมีกิจกรรมให้ทำ มันเป็นการกระตุ้นเด็กให้ตั้งใจเรียนอย่างเนี่ยะ ตอนนั้นพอดีไปเจอคำนี้บนปกหนังสือวิชาการมั้ง เค้าเขียนว่าเอกสารคำสอน หมายถึง เอกสารที่ครูใช้ในการเรียนการสอนในช่วงเวลานั้น ๆ มันก็คล้ายแผนของเรา ก็เลยทำเอกสารคำสอน ใช้กับแผนการสอน อย่างเช่นเอกสารคำสอนที่ 1 เนี่ยะ ก็ใช้กับแผนที่ 1 มี 29 แผนก็ 29 เอกสารคำสอนนะ กิจกรรมที่มีการทดลอง เรามีแบบฝึกหัดให้เด็กทำ ก็ทำตามนี้ตามกิจกรรม แล้วเราก็แอบใส่ข้อสอบเอ็นทรานซ์ไว้ด้วย อันนี้คือเราเขียนเอง แม้เด็กไม่มาเรียน

ก็สามารถเอาไปอ่านเองที่บ้านได้ แล้วต่อมาก็คือเด็กมีปัญหาอีกจะไม่ยอมทำแลบ ให้นั่งทำแลบก็อึด ๆ ออด ๆ ก็เลยทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะปฏิบัตินักเรียน ม.6 ต้องทำตอนเย็นไรเงี้ยะ มันดีมากอะ เด็กหันมาสนใจแหละ เพราะว่าทำแล้วมันได้ทักษะชีวิต พอปี 41 ก็เลยส่งเป็นผลงานอาจารย์ 3 ระดับ 9 ใช้เวลารวม 2 เดือนครึ่ง รวบรวมงานเสร็จ 25 ตุลาคม 41 แล้วก็ส่ง ประกาศพฤษภภาพ ผ่านโดยไม่ต้องปรับปรุงเลย...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

หลังจากนั้น ท่านได้พัฒนานักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาเอกสารประกอบการสอน 4 ชุด ได้แก่ 1) เอกสารคำสอน 2) กิจกรรมตรวจสอบผลการเรียนรู้ 3) คู่มือปฏิบัติการ และ 4) ตัวอย่างแบบทดสอบเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ท่านเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สร้างคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ มีการสรุปผล ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนด้วยการทำแบบฝึกหัด เสริมความรู้ด้วยการทำแบบทดสอบเข้ามหาวิทยาลัย และที่สำคัญคือมีการจูงใจนักเรียนด้วยการเพิ่มคะแนนได้จนกว่านักเรียนจะพอใจ ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

“...การสอนเรื่องเซลล์กลวามิกเนี่ยะ ให้เด็กสร้างก่อนจากการทำแลบ แล้วก็มีการถาม แล้วก็สรุปนะคะ จากนั้นก็ให้ความรู้เพิ่มเติม เราก็ทำกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจด้วยการเขียนแผนภาพ ถ้ารูปแบบนี้เขียนแบบนี้ แล้วก็มาสรุป ให้เด็กสรุปหลักการ แล้วดูชิตตรงกับเรามั้ย เสร็จแล้วทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วยนี่คือข้อสอบเอ็นทรานซ์ทั้งหมดเลย เนี่ย 10 ข้อเป็นอย่างน้อย พอทำกิจกรรมบีบเนี่ยให้คนนี่ ก เอาของ ข ไปตรวจ ข เอาของ ค ไปตรวจ ถ้าเพื่อนผิดอะไรจดไว้ ข ผิดอะไร ก จดไว้ เสร็จแล้วพอได้คะแนนเท่าไรมาลงในเล่มนี้ เมื่อปี 47 นะ เสร็จแล้วพอจบเราก็บอกว่าใครอยากได้คะแนนเพิ่มไปแก้อีกผิดมา แล้วก็เอาไปวางบนโต๊ะครูถ้าครูถูกใจจะให้คะแนนเพิ่ม แล้วเราก็มีร่องรอยของการให้คะแนน แก่คะแนนจาก 6 เป็น 10 ก็มาจาก 7 เป็น 10 ก็มี นี่คือการจูงใจเด็กนะมันเลยทำให้มีการ Active กระตือรือร้น เนี่ยะเรียนไปทำไปผลออกมาดีมาก ผลสัมฤทธิ์มากขึ้น 4 ก็มากขึ้น...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

การประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ณ วันที่ 21 ธันวาคม 2547 มาตรา 39 ให้ตำแหน่งครูมีวิทยฐานะ 4 วิทยฐานะ คือ ข้าราชการ ข้าราชการพิเศษ เชี่ยวชาญ และเชี่ยวชาญพิเศษ เมื่อ ครูศรีลักษณ์

ผลวัฒน์ ได้ทราบว่าข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สามารถเลื่อนวิทยฐานะ ได้สูงสุดคือเชี่ยวชาญพิเศษ จึงได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้ปฏิบัติมา แล้วเขียนรายงานการวิจัย ในชั้นเรียน เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณ์แบบที่เน้นการเรียนรู้ แบบกระตือรือร้น แล้วส่งผลงานเพื่อขอรับการประเมิน และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ครูศรีลักษณะ ผลวัฒน์ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะ ครูเชี่ยวชาญ ให้ดำรงตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2551 ประกาศ ณ วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2552 ในปี พ.ศ. 2549 ในวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

“...แล้วใครจะรู้ว่าเมื่อ 10 เชี่ยวชาญพิเศษมาเปิดเมื่อปี 48 ปีแรกเลย ก็เลยคิดว่าลองดู ในเมื่อเรามีข้อมูลที่เขียนงานวิจัยละ มีทุกปีที่เก็บไว้เนี่ย แต่บทที่ 2 อะมีข้อบกพร่องคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่มี เพราะไม่มีใครทำ ก็มียุติคนเดียว เลยผลส่งปี 49 ให้เค้าประเมิน ด้าน 1 ด้าน 2 เค้ามาประเมิน เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 50 เหลืออีก 23 วันก็หมดเวลา แล้วก็มาแบบไม่รู้ตัวด้วย พี่อะแต่งลูกเสือ 2 ท่อน จะไปเป็นผู้อำนวยการค่ายลูกเสือป่าสักที่ลพบุรี กำลังจะขึ้นรถบัสอะ น้องที่โรงเรียนถามว่าพี่จะไปไหน วันนี้เค้าจะมาประเมินด้าน 1 ด้าน 2 ที่ ตอนบ่าย 3 โมง...ถ้าเป็นคนอื่นก็ซื้อคละ แต่พี่ไม่ซื้อคละหรอก เพราะพี่พร้อม เตรียมไว้ที่บ้าน ก็เลยโทรศัพท์มาบ้านบอกให้ช่วยขนของที่บ้านไปวางไว้ที่ห้องสมุด แล้วที่ห้องสมุดเค้าก็ช่วยจัดวางไว้ พอประเมินเสร็จ พี่เลยมาส่งท่านคณะกรรมการที่ลิฟท์ บอกหนูขอโทษนะคะ เตรียมรับท่านไม่สมเกียรติเลย หนูจะไปเป็นผู้อำนวยการค่ายลูกเสือ ไม่งั้นหนูไปแล้วเนี่ย ถ้าไม่มีใครบอกป่านนี้ท่านไม่รู้จะประเมินใคร เสร็จแล้ว ท่านบอกไม่เป็นไรครับ ทำดีเราต้องได้ดี โอ้คำพูดคำนี้เนี่ย พี่บอกว่า เอ้อ...ผลงานวิชาการ พี่ไม่ผ่าน พี่ไม่เป็นไรเลย แต่ด้าน 1 ด้าน 2 มัน คือ...ครู แล้วก็ 34 เดือนนับตั้งแต่วันยื่น ถึงประกาศ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 51...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ปัจจุบัน ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ เป็นข้าราชการบำนาญ อาศัยอยู่กับลูก ๆ และหลาน ๆ ที่หมู่บ้านหนึ่งย่านรามอินทรา กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ท่านยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนางานการศึกษา โดยการเป็นวิทยากร เป็นคณะกรรมการประเมินวิทยฐานะ และเป็น คณะทำงานของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ

คุณศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ประพฤติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู และมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องมีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ทำให้ได้รับรางวัลและเกียรติยศดังนี้ (เอกสารแนะนำวิทยากร โดย คุณศรีลักษณ์ ผลวัฒน์)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ท่านได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่สำคัญดังนี้

- 1) เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้นประทมภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)
- 2) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ชั้นประทมภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
- 3) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้นสูงสุดมหาวชิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)

รางวัลเชิดชูเกียรติ

ท่านได้รับรางวัลต่าง ๆ ดังนี้

- 1) โล่รางวัลครูดีเด่น จากโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปี 2532 และ 2534
- 2) โล่รางวัลครูวิทยาศาสตร์ดีเด่น ระดับประเทศ จากสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย สาขาครูวิทยาศาสตร์ เนื่องในวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ 18 สิงหาคม 2533
- 3) โล่รางวัลครูผู้ปฏิบัติการสอนดีเด่น จากคุรุสภาในกรมสามัญศึกษา ปี 2533
- 4) โล่รางวัลข้าราชการตัวอย่างระดับ 4-6 จากกรมสามัญศึกษา ปี 2534
- 5) โล่รางวัลครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน รางวัลที่ 3 ของคุรุสภา เนื่องในโอกาสวันครู 16 มกราคม 2535
- 6) เข็มครูสุดี จากคุรุสภา เนื่องในโอกาสวันครู 16 มกราคม 2537
- 7) โล่รางวัลครูเกียรติยศ บุคคลต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ งานเสมา 45
- 8) เข็มเสมาคุณูปการ บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 122 ปี เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2557

ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

จากการศึกษาเอกสาร ผลงานทางวิชาการ ด้วยแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำเสนอเกี่ยวกับผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความเป็นมาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ด้านที่ 2 องค์ประกอบและความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการ และด้านที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ความเป็นมาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้พัฒนาการเรียนการสอน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหา แล้วค้นหาแนวทางในการพัฒนา จนได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการคือการได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี

“...อาจารย์เอาพวกโมเดลมาต่อให้เราเห็นโครงสร้างของอินทรีย์เคมี พอเราดูบ๊ีบ ท่านอธิบายอะไรเราก็ทั้งหมดเลย ได้หมดเลยแหละ...แต่นั้นมาก็มีความเชื่อว่าครูทุกคนต้องมีสื่อ ถ้าไม่มีสื่อแล้วเด็กจะไม่เข้าใจ สื่อมันจะช่วยมากกว่า ไปยื่นอธิบายเป็นร้อยเป็นพันคำแต่เห็นรูปภาพเห็นโมเดลบ๊ีบ เนี่ยมันช่วยลดระยะเวลาในการเรียนรู้ไปเยอะเลย...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

เมื่อ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ 3 ระดับ 9 แล้ว ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ในปี 2544 ท่านได้นำหลักสูตรมาวิเคราะห์ แล้วทำเอกสารประกอบการสอนให้นักเรียนหยิบเอกสารทีละแผ่นคนละชุด ซึ่งในเวลาต่อมาพบว่าการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้เวลาในการจัดการเรียนรู้ลดลง

“...พอเปลี่ยนหลักสูตร 44 ก็เอามาวิเคราะห์อะ เวลาที่เราสอนเด็กเนี่ย ปรากฏว่าแจกซีทไปเนี่ยเสียเวลาแจก 10 นาที ห้องเนี่ยวุ่นวายหมดเลย หนูไม่ได้หน้านั้นไม่ได้หน้านี้

บางครั้งหายทั้งชุด ต้องมาซื้อชุดใหม่ หมดเวลาไปแล้ว 10 นาที เวลา 50 นาที
กว่าจะย้ายห้องมา เหลือสอนอีกประมาณ 35 นาที ตอนจะปล่อยอย่างนี้ไม่ได้
เพราะบางที่ก็ไปเจอซีทเนี่ย ตกอยู่ได้โต๊ะก็มี บางที่ก็ไปเจอในถังขยะ
เอ๊ะมันเสียเวลาด้วย นี่คือปัญหา...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ท่านได้นำปัญหาที่พบในชั้นเรียนมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไข ในปีต่อมา
ท่านจึงรวบรวมเอกสารประกอบการสอนทั้งหมดมาจัดทำเป็นเล่ม มีทั้งหมด 4 เล่ม คือ 1) เอกสาร
คำสอน ใช้คู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบฝึกหัด สำหรับจัดกิจกรรมตรวจสอบผลการเรียนรู้
ตามวัตถุประสงค์ 3) คู่มือปฏิบัติการ สำหรับใช้ประกอบการทำการทดลอง และ 4) แบบทดสอบ
เข้ามหาวิทยาลัย สำหรับเสริมความรู้ให้กับนักเรียน ท่านให้เอกสารทั้ง 4 ชุด กับนักเรียนในวัน
ปฐมนิเทศ เพื่อให้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดทั้งภาคเรียน เมื่อท่านนำเอกสารดังกล่าว
มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนบางคนนำเอกสารมาไม่ตรงกับที่ท่านจัด
กิจกรรมการเรียน อาทิ ในวันที่ท่านจะสอนให้นักเรียนทำแบบทดสอบเข้ามหาวิทยาลัย แต่นักเรียน
นำคู่มือปฏิบัติการมา เหตุการณ์เช่นนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้

“...พอปี 47 ก็เลยทำเป็น 4 เล่มเนี่ยเนี่ยคะ เอกสารคำสอนนี่คือเนื้อหา
นี่กิจกรรมตรวจสอบผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ แล้วก็เอ่อ...
นี่คือคู่มือปฏิบัติการ แล้วนี่ก็คือเตรียมเคมีเตรียมเอ็นทรานซ์ 4 เล่มนี้
แจกวັນปฐมนิเทศ เรียนทั้งหมด เนี่ยจะใช้ในการเรียนการสอน
ทั้งเวลาเราสอนเราก็จะใช้นี้อาตราบนี้ ให้เด็กรู้เนื้อหาตรงนี้ เวลาตรวจสอบกิจกรรม
เราก็ใช้เล่มนี้ แล้วก็เวลาที่ทำแลบก็เอาเล่มนี้ พอสอนจบเรื่องนั้น
ก็เอาข้อสอบเอ็นทรานซ์เฉพาะเรื่องนี้ ก็จะแบ่งเป็นเรื่องเอาไว้ให้เด็กทำ
ปรากฏว่าวันนี้จะสอนเด็กแลบ เด็กไม่ได้เอาคู่มือมาถึง 7 คน เป็นปัญหาคะ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

หลังจากที่พบปัญหาแล้ว ท่านจึงได้รวบรวมเอกสารประกอบการสอนทั้ง
4 ชุด ให้เป็นชุดเดียวกัน เรียกว่า นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณ์แบบ โดยรวบรวมไว้
เป็นหน่วยการเรียนรู้ แล้วนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบกับการใช้เทคนิคการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และมี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ท่านจึงได้นำเทคนิคดังกล่าวไปสร้างนวัตกรรมในการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเช่นกัน หลังจากนั้นจึงเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน แล้วเสนอเพื่อขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ

“...เอาใหม่ เอาเอกสารมารวมเป็นชุด 1 ชุด ต่อ 1 หน่วย วิธีการนี้ดี สมมุติว่าพอสอนจบหน่วย 1 เนี้ยะ ให้เด็กเอามาวางคืนไว้บนโต๊ะ เราจะดูว่าทำกิจกรรมตามที่เราสั่งรีเปล่า เสร็จแล้วก็เอาหน่วยที่ 2 ไป แล้วพอเราสอนเสร็จเราก็เอามาวาง เราก็คืนหน่วย 1 พอเรามีเวลาว่างเมื่อไหร่ ก็เช็คว่าคุณทำตามนี้มั้ย ไล่ไปเรื่อย ๆ เนี้ยะ จนกระทั่ง เอ้อ...ดี ต่อไปเนี้ยะ ตั้งแต่ปี 48 เป็นต้นไปเนี้ยะเราจะใช้วิธีสอนแบบนี้แหละ เราพบว่ามันประสบความสำเร็จดีมาก แล้วเนี้ยะก็ถ่ายโอนไปใช้กับอินทรีเคมีในเทอม 2 เราก็ทำกับอันนี้เป็นสารชีวโมเลกุล ก็มีรูปภาพเหมือนกัน แล้วมันก็คือ ดีทั้ง 2 เทอม เลยส่งทั้งปีนะ ผลงานไม่ได้ส่งเล็ก ๆ น้อย ๆ นะ ทั้งรายวิชา...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ใช้รายงานผลการวิจัยในชั้นเรียน 2 เรื่อง เป็นผลงานทางวิชาการประกอบการขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ดังนี้

1) การพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น รายวิชาเคมี ว40224 เรื่อง ไฟฟ้าเคมี และธาตุและสารประกอบในอุตสาหกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2) การพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น รายวิชาเคมี ว40225 เรื่อง เคมีอินทรีย์ สารชีวโมเลกุล และเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลงานทางวิชาการทั้ง 2 เรื่องที่กล่าวมา มีกระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์ที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เกิดจากการถ่ายโอนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 มาประยุกต์ใช้ในภาคเรียนที่ 2 จึงแตกต่างกันเพียงสาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านที่ 2 องค์ประกอบและความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

องค์ประกอบของนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ที่ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรม

การเรียนรู้ แบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) เอกสารบทเรียนหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เอกสารบทเรียนหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น 1 หน่วย ประกอบด้วย 1) ชื่อหน่วยการเรียนรู้ 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนทราบเป้าหมายของการเรียนรู้ 3) ลำดับแนวคิดสำคัญในหน่วยการเรียนรู้ (Idea Flow) เพื่อให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงของสาระสำคัญตั้งแต่เริ่มต้นจนจบหน่วยการเรียนรู้ 4) ผังมโนทัศน์ประจำหน่วยการเรียนรู้ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อหลัก หัวข้อรอง และหัวข้อย่อย 5) บทเรียนประจำหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ครบถ้วนตามหลักสูตร และภาพประกอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและคงทน 6) กิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจประจำหน่วย เพื่อใช้ประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เป็นแบบเขียนตอบ 7) กิจกรรมฝึกทักษะปฏิบัติประจำหน่วย ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการทดลอง ประกอบด้วยวิธีการทดลอง ภาพประกอบ แบบบันทึกผล คำถามกระตุ้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และสรุปผลการทดลอง เพื่อให้นักเรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และ 8) แบบทดสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยเลือกแบบทดสอบที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อเสริมความรู้และเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ประกอบด้วย 1) การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น โดยครูต้องแจ้งเป้าหมายการเรียนรู้ ให้นักเรียนทราบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายและเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม การทำกิจกรรมเพื่อนคู่คิด การทำการทดลอง การอภิปราย เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนกับนักเรียน มีการฟัง พูด อ่าน เขียนแบบกระตือรือร้น 3) การประเมินผลการเรียนรู้สภาพจริง การประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการเรียนของนักเรียน โดยต้องประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทันที และใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย เช่น การใช้คำถามกระตุ้นการคิด การกิจกรรมตรวจสอบความรู้ การสอบกิจกรรมเพื่อนคู่คิด การสอบแบบ Open Book เป็นต้น 4) การสร้างแรงจูงใจ ครูศรัลักษณ์ ผลวัฒนะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยการเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถพัฒนาคะแนนจากผลการทำกิจกรรมการเรียนรู้ และแจ้งผลการพัฒนาให้นักเรียนทราบทุกครั้งที่มีการเพิ่ม

คะแนน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเคมีเพิ่มขึ้นด้วย

ความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น และรายงานผลการพัฒนาผลงานทางวิชาการพบว่า นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ที่ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่พบในชั้นเรียน โดยมีการแก้ไขและพัฒนาจนได้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งความโดดเด่นของนวัตกรรมรายการดังกล่าว คือ เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการแก้ปัญหาในชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ ทั้งด้านเนื้อหาสาระในการเรียน ด้านทักษะปฏิบัติ และการเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในยุคหลังการปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้ของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ นับว่าเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง มีการเฝ้าความสนใจของนักเรียนด้วยการกำหนดให้นักเรียนสามารถพัฒนาคะแนนสะสมระหว่างภาคเรียนได้จนกว่านักเรียนจะพอใจ และเป็นองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดไปยังใช้กับบทเรียนอื่น ๆ ได้จริง

ด้านที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูศรีลักษณ์

ผลวัฒน์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสารผลงานทางวิชาการที่ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ใช้ประกอบการขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการท่าน โดยแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสังสมประสบการณ์ 2) ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และ 3) ระยะรายงานผลการพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะสังสมประสบการณ์ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ เป็นบุคคลที่ไปศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ แล้วนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างกลมกลืน ส่งผลให้ท่านมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และประสบความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพครูในเวลาต่อมา วิธีแห่งการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ของท่านแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ท่านเป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่าน ชอบอ่านหนังสือ ไม่ว่าจะเดินทางไปไหนก็จะซื้อหนังสือเพื่อนำกลับมาอ่านและสร้างเป็นสื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ท่านยังเป็นบุคคลที่ชอบสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เมื่อเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ จะมอง

หาสิ่งที่สามารถนำกลับมาสร้างสื่อการเรียนรู้ แล้วถ่ายรูปเพื่อนำมาพัฒนาเป็นสื่อเพิ่มเติมหนังสือแบบเรียน

“...พี่ชอบอ่านหนังสือ และเวลาไปต่างประเทศก็ไม่ได้อะไรกะเค้าหรอก
พี่ก็ซื้อแต่หนังสือ ของเค้าดีนะ มีรูปเยอะ สวย ๆ ทั้งนั้นเลย นีดูสิ
อันนี้เค้าสอนเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี...เล่มไหนดี ๆ เราก็ซื้อมาฝากเพื่อน...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...มีครั้งนึงไปเที่ยวบนดอย เห็นเค้าเอาไม้มาขัดกันเพื่อให้อบป็นขึ้นเขาได้
พี่ก็ถ่ายรูปไว้ อันนี้เป็นเรื่องการเพิ่มแรงเสียดทาน...ไปโรงพยาบาลเห็นทางลาด
ก็ถ่ายไว้อันนี้ลดแรงเสียดทาน..เวลาไปเที่ยวเจอดอกไม้สวย ๆ ก็ถ่ายเก็บไว้
เพราะในหนังสือมีแต่รูปดอกชบา เราต้องหาดอกไม้อื่น ให้นักเรียน
รู้จักบ้าง...เวลาไปไหนสายตาพี่ก็สอดส่อง (หัวเราะ) มองหาแต่สื่อ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

1.2 การเรียนรู้จากบุคคล ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้มีโอกาสได้

เรียนรู้จากครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีหลายท่าน การสังเกตอย่างละเอียด จุดจำสิ่งที่ดึงมาจากบุคคลที่เป็นแบบอย่างเหล่านั้น นำพาท่านไปสู่ความมุ่งมั่นและพัฒนาเด็กด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู นอกจากนี้ท่านยังกล่าวถึงบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนทำให้ท่านได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง นั่นก็คือนักเรียน ท่านได้เรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การนำวงจรคุณภาพมาใช้ในการทำงาน QC การทำโครงการวิทยาศาสตร์ สำหรับ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ แล้ว นักเรียนยังเป็นผู้ประเมินครู การรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน เป็นข้อมูลที่ท่านนำมาวิเคราะห์ เพื่อแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป

“...ก็เจอครูดีไง..ท่านชอบถุงสีน้ำตาล ท่านบอกข้างในมีสื่อ
พวกเธอจะได้เข้าใจ พอเราดูปุ๊บ เราก็มองเลยนะ...
นับแต่นั้นมาก็เลยตั้งใจว่าครูต้องมีสื่อ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ตอนนั้นมี QC นักเรียนไปอบรมมา 5 คน ให้พี่เป็นที่ปรึกษา
แต่พี่ไม่ได้ไปนะ พี่ก็บอกนักเรียน ตอนเย็นมาหาคุณนะ

มาแล้วให้ครูฟังหน่อยว่ามันเป็นยังไง ตกเย็นนักเรียนก็มา

นั่งล้อมวงกัน...นี่ก็ทำงานได้รางวัลนะ”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

1.3 การเรียนรู้จากการทำงาน ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้รับ

มอบหมายให้เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ โดยรับผิดชอบหลายงาน อาทิ งานแผนงาน งานวิจัย งานติดตามและประเมินโครงการ งานสารสนเทศ งานพัฒนาวิชาชีพครู งานประกันคุณภาพ ส่งผลให้ท่านมีความรอบรู้ในเนื้องาน มีประสบการณ์ทำงานรอบด้าน และสามารถวางแผนในการบริหารงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การที่ท่านได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหลายงาน ส่งผลให้ท่านได้เรียนรู้การจัดเก็บเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบและมีระบบในการบริหารจัดการด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่จะนำไปสู่การเขียนรายงานผลการพัฒนาผลงานทางวิชาการ

“...ที่ถูกต้องตั้งให้เป็นผู้ช่วยฝ่ายแผนงาน งานวิจัย งานติดตามและประเมินโครงการ งานสารสนเทศ งานพัฒนาวิชาชีพครู งานประกันคุณภาพ...มันทำให้เรารู้จักวางแผน มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น...ที่จะเก็บข้อมูลเป็นล๊อคๆ ล๊อคนี้แผน ล๊อคนี้ติดตามประเมินโครงการ ล๊อคนี้ เอ้อ...สารสนเทศ คนเค้าก็จะเอางานมาใส่เข้าล๊อคที่จัดไว้...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

นอกจากนี้ท่านยังได้เรียนรู้ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้จากการเรียนระดับปริญญาโท สาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์ (เคมี) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โครงการ RECSAM ปีนี้ ประเทศมาเลเซีย ด้วยประสบการณ์สอนอันยาวนานผนวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี และการเรียนรู้จากการทำงาน ท่านจึงมีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน มีเทคนิควิธีการ ในการจัดการเรียนรู้ที่เข้ากับยุคสมัย ส่งผลให้ท่านประสบความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

2. ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการแต่ละรายการ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ จะเริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล หลักสูตร โรงเรียน และปัญหาที่พบในชั้นเรียนแล้วสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานักเรียน ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ท่านได้รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลหลายๆ ด้าน ได้แก่ วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล วิเคราะห์บริบทของโรงเรียน และวิเคราะห์ปัญหาที่พบระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างละเอียด แล้วจดบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งด้านดีและด้านที่เป็นปัญหาหรือที่ต้องการพัฒนา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาต่อไป

“...ตอนนั้นเด็กสายศิลป์จะสอบเอนซ์ได้เยอะกว่าเด็กวิทย์...
 ที่จึงวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน หลักสูตร ผู้ปกครอง และปัญหา
 ที่พบในชั้นเรียน...นักเรียนบางคนไปเรียนพิเศษมา พอให้ทำแล็บ
 ก็อืด ๆ ออด ๆ เพราะเค้าคิดว่าเค้ารู้แล้ว...ที่จะจดบันทึกข้อมูลการสอนของพี่ทุกคาบ
 เอาสมุดมาแบ่งเป็นช่อง วันเดือนปี ห้อง ผลการสอน จุดทุกวัน
 อย่างน้อยมันก็ทำให้เรารู้ว่าห้องนี้สอนถึงไหนแล้ว แยกไว้เป็นเล่ม
 เพราะบันทึกหลังแผนในแผนการสอนมันแค่เขียนสรุปไว้แค่นี้เดียว...”
 (ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...การสอนนี่นะ อย่าทิ้งคาบสอน อย่าทิ้ง และต้องสังเกตนักเรียนทุกเม็ด
 ทุกเม็ด...อย่าคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเล็ก ๆ แล้วปล่อย เราต้องใส่ใจกับทุกปัญหา...”
 (ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

2.2 การสืบเสาะหาวิธีในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ท่านทบทวนความรู้และประสบการณ์ที่ท่านสั่งสมมา หรือสืบค้นหาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย แล้วนำมาการประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

“...พอแจกชี้ให้นักเรียนหยิบที่ละแผ่น ปรากฏคนนั้นหน้านั้นหน้า
 คนนี้ได้ไม่ครบ ร่นวายเป็นหมด เสียเวลาด้วย นี่คือปัญหา เราก็จัดไว้
 แล้วคิดวิธีแก้ไข...ปีรุ่งขึ้นเราก็แก้โดยการรวมเป็นเล่มแล้วแจกให้นักเรียน...”

“...ไปเรื่อย ๆ จนได้เล่มนี้...นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เป็นครูเนี่ยเนื้อหาต้องดี เทคนิคการสอนต้องดี ต้องหาสื่อ หาหนังสือ หาภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ...ที่สำคัญคือว่าอย่าให้เด็กนั่งนิ่ง ๆ คือสอนแบบเนี่ย ต้องมีกิจกรรมให้ทำ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

2.3 การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ ท่านจัดทำสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ซึ่งประกอบด้วย 4 เล่ม คือ เอกสารคำสอน แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะปฏิบัติ และแบบทดสอบเข้ามหาวิทยาลัย หลังจากนั้นจึงได้รวมเอกสารทั้ง 4 เล่ม ไว้เป็นชุดเดียวกันเป็นนวัตกรรมที่มีคุณภาพ เรียกว่า นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น

“...ปี 47 ก็เลยทำเป็น 4 เล่ม...เวลาสอนใช้เล่มนี้ เวลาตรวจสอบกิจกรรมก็ใช้เล่มนี้ แล้วก็เอาเล่มนี้ พอจบเรื่องนี้ก็เอาข้อสอบเอนทรานซ์เฉพาะเรื่องนี้มาให้ทำ...ปรากฏว่าวันนี้จะสอนแบบ แต่เด็กไม่เอาคู่มือมา...เอาใหม่ เอาเอกสารมารวมเป็นชุด 1 ชุด ต่อ 1 หน่วย วิธีการนี้ดี...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

2.4 การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ โดยการออกแบบการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างกระตือรือร้นโดยการจูงใจให้นักเรียนสามารถพัฒนาคะแนนสะสมได้จนกว่านักเรียนจะพอใจ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้ แล้วบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด

“...ต่อมาทางฝ่ายวิชาการให้ประเมินตามผลการเรียนรู้ ดีเลย สมมุติคะแนนเต็ม 10 นักเรียนที่เรียนอ่อนก็ได้คะแนนแค่ 5 หรือ 6 คะแนน ก็เลยบอกว่าใครอยากได้คะแนนเพิ่มให้ทำงานมาส่ง ครูจะเพิ่มคะแนนให้ แล้วให้นักเรียนดูผลการเพิ่มคะแนน จาก 5 เป็น 10 นี่ก็เป็นการจูงใจนะ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

2.5 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ท่านนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน แล้วจัดระเบียบฐานข้อมูลเป็นสารสนเทศ แล้วนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา แล้วนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาคเรียนถัดไป ท่านได้ปฏิบัติเช่นนี้เป็นระยะเวลาหลายปี จนได้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเป็นเลิศ แล้วถ่ายโอนองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในทุกปีการศึกษา

“...ที่ะบันที่กิจกรรมอย่างละเอียด...บางที่เราอาจนำคำถามที่เด็กถามมาเป็นข้อสอบได้นะ จดไว้เป็นเล่ม ๆ เลย...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...อันนี้ทำตั้งแต่ปี 45 46 47 เลยนะ เก็บข้อมูลไว้ตลอด พอปี 49 ประกาศก็เลยมีข้อมูลในการเขียนงาน...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

2.6 การปรับปรุงและพัฒนา เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการจดบันทึกไว้มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในปีถัดไป

“...สอนนี้เราต้องสังเกตนะ พอสอนเสร็จก็จดเอาไว้ พบปัญหาอะไรจดเอาไว้ แล้วปีรุ่งขึ้นปัญหานี้จะต้องไม่เกิดอีก...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

3. ระยะเวลาผลงานผลการพัฒนา หลังจากที่ท่านได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้จนได้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเลิศแล้ว ท่านจึงจัดทำรายงานผลการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน เป็นการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมินวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษและการเขียนรายงานรายงานการวิจัยในชั้นเรียน ท่านศึกษาระเบียบวิธีการและเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ส่งผลให้ท่านได้ทราบว่า การประเมินวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษนั้นต้องส่งผลงานทางวิชาการอย่างน้อย 2 รายการ และต้องมีอย่างน้อย 1 รายการที่เป็นการวิจัยและพัฒนา ท่านจึงเชื่อมโยงหลักเกณฑ์การประเมินกับข้อมูลหลักฐานที่ท่านเก็บรวบรวมไว้ เพื่อนำไปเขียนเป็นรายงานผลงานทางวิชาการโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา

“...ปี 49 พอรู้ว่ามียี่สิบ 10 เขียนวิทยุพิเศษ ก็เอาเกณฑ์มาอ่าน แล้วก็มาดูซิว่า สิ่งที่เราทำอยู่
ครูศรีลักษณ์ ทำงานหนักขนาดนี้ เค้าจะประเมินให้เราอยู่ระดับไหน...
เขียนรายงาน ก็เป็น 5 บท แต่บทที่ 2 ไม่ค่อยมีนะ เพราะยังไม่มีคนทำ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

3.2 การจัดเตรียมข้อมูล ท่านนำข้อมูลที่ท่านได้เก็บรวบรวมไว้ อาทิ
คะแนนสะสมระหว่างเรียนของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
มาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นกรอบในการเขียนรายงานการวิจัยและพัฒนา

“...เอาข้อมูลที่มีอยู่มาพิจารณา ทำไมเราจะเขียนไม่ได้ล่ะ ก็เราเก็บข้อมูลไว้หมดเลย
บันทึกการสอน บันทึกคะแนนต่าง ๆ ก็เก็บไว้หมดเลย...เนี่ยคะแนนเก็บ
...นี่ข้อมูลนักเรียน ก็จะมีชื่อ ข้อมูลส่วนตัว คณะที่อยากเรียน พอเรียนจบ
เค้าก็จะกลับมาเขียนว่าเรียนคณะอะไร...นี่ นี่ ข้อมูล พี่เก็บไว้หมดเลย...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

**3.3 การเขียนรายงานในรูปแบบของรายงานการวิจัยและ
พัฒนา** ท่านวางกรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาโดยใช้ข้อมูลหลักฐานที่เกิดจากการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน แล้วเขียนรายงานการพัฒนาผลงานทางวิชาการโดยใช้ระเบียบวิธี
วิจัยทางการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

“...อันนี้รายงานผลการพัฒนา ก็ทำเล่มธรรมดา ๆ แบบนี้แหละ
แต่ครบ 5 บท เขียนในสิ่งที่เราทำ เล่าในสิ่งที่เราทำ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ
ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะสังสมประสบการณ์ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
การเรียนรู้จากบุคคล การเรียนรู้จากการทำงาน การอบรมโครงการ RECSAM และการศึกษาต่อ
ระดับปริญญาโท 2) ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 6 ชั้น คือ (1) การวิเคราะห์
ข้อมูล (2) การสืบเสาะวิธีการแก้ปัญหาในชั้นเรียน (3) การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ (4) การทดลอง

ส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

การศึกษาความหมายและคุณค่า การวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ผู้วิจัยนำเสนอออกเป็น 2 ข้อ คือ 1) ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และ 2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

ข้อ 1 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

สำหรับความหมายของครูเชี่ยวชาญพิเศษในทัศนะของครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาหรือรายวิชาที่สอนอย่างละเอียด นอกจากนี้ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน มีความเชี่ยวชาญด้านการสอน มีความรอบรู้ในทุก ๆ ด้าน อาทิ ด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กฎหมายการศึกษา และต้องใส่ใจนักเรียน ทุ่มเทเสียสละเวลาให้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

“...ต้องรู้เรื่องหลักสูตร รู้เรื่องการเรียนการสอนดีมาก และรู้กฎหมายด้วย และอย่าทิ้งห้องเรียน เวลาสอนก็ต้องใส่ใจนักเรียนทุกเม็ด ทุกเม็ด ปีสุดท้ายเนี่ยมีเด็ก ที่เด็กเค้านั่งอยู่หน้าห้องที่ตลอดเวลา 3 ปี แกบบอกว่า เห็นครูศรีลักษณ์ทำงาน แล้วก็เหนื่อยแทน งานเยอะไปหมดเลย แต่ครูจะเหนื่อยยังไง ครูไม่เคยทิ้งพวกหนู แม้แต่ชั่วโมงเดียว นี่คือความประทับใจของเด็ก ... แสดงว่าผู้ประเมินครูที่แท้จริงคือนักเรียนนะไม่ใช่ผู้บริหารนะ หนึ่งอย่าทิ้งห้องเรียน สองก็คือว่าเมตตาเด็ก ให้เท่าเทียมกัน คือต้องเอาใจใส่เค้าทุกคน เจอหน้าก็ต้องทักทาย อย่าเดินผ่านเฉย ๆ เจอก็ยิ้มแล้วก็ถามไปไหนทำอะไร กินข้าวรึยัง อะไรอย่างเนี่ย ก็คือก็ต้องใส่ใจเค้า ให้กำลังใจ เสริมแรงให้แก่เด็กนะ แล้วก็ให้สิ่งที่ดี ให้แง่คิดดี ๆ กับเค้า...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ มีความภาคภูมิใจที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษคนแรกของประเทศไทย เพราะถือว่าเป็นรางวัลที่ยิ่งในชีวิตความเป็นครู เพราะนอกจากจะเป็นตำแหน่งที่สูงสุดในวิชาชีพครูแล้ว ยังเป็นตำแหน่งที่มีพระบรมราชการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้ท่านมีชื่อเสียงในกระทรวงศึกษาธิการและเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

“...ก็รู้สึกภูมิใจนะ ที่มันเป็นตำแหน่ง ที่ในหลวงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง รัฐมนตรีก็เอาเรื่องเนี่ยะทูลเกล้าฯ ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็น คศ.5 ก็นับว่าเป็นเกียรติประวัติสูงสุด มีคนบอกว่า เป็นคนสร้างประวัติศาสตร์ เพราะเป็นคนแรก นี่ก็เป็นสิ่งที่เราไม่ได้คาดหวัง มันสูงสุดในชีวิต แต่ว่ามันคือความภาคภูมิใจในส่วนนี้ แต่ถามว่าแล้วมันจะทำให้เราไปมีอะไรดีขึ้นเนี่ย ก็คือเราเป็นที่รู้จักของคนมากขึ้น...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

นอกจากการได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษแล้ว ท่านยังมีความภาคภูมิใจที่เกิดจากการทุ่มเทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็คือการได้รับความรักจากศิษย์ ความภาคภูมิใจที่ศิษย์มีความเจริญงอกงาม และการได้รับคำชื่นชมคนจากนักวิชาการการศึกษา

“...มีลูกศิษย์เยอะ และเค้าก็มีงานทำที่ดี ตามที่เค้าต้องการกันทุกคน พี่ก็รู้สึกดีใจนะ และเนี่ยคือ ลูกศิษย์เค้าเขียนอวยพรให้พี่ ตอนที่พี่เป็นมะเร็ง เขียนในเน็ต มีคนปริ้นท์ให้... อีกคนก็เป็นหมอนะ ก็ยังติดต่อกันอยู่ บอกแล้วไง ความรักความศรัทธาเนี่ย มันเอาเงินซื้อไม่ได้ มันต้องได้จากการกระทำ เด็กเค้าจะรู้ว่าใครจริงใจ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...กรรมการที่มาประเมินคนแรกท่านก็บอก ทำดีเราต้องได้ดี คำเนี่ยะ ที่ทำให้เรา รู้สึกว่า ตกก็ไม่เป็นไร ก็ผู้ใหญ่คำพูดเป็นทองคำนะ พี่ว่าคนระดับอธิบดี จะชมใคร เค้าไม่ได้ชมง่าย ๆ นะ ไม่ได้ชมเกรอะ เลอะเทอะนะ ไม่ได้เห็นใครก็ชม ท่านเอ่ยปากมาอย่างเงี้ยะ ใจพี่นี่บอกตัวเองตอนนั้นเลย ไม่เป็นไร ตกก็ไม่เป็นไร แค่นี้ก็ดีใจแล้วละ ด้าน 1 ด้าน 2 คือ ความเป็นครู ด้าน 3 คือ ความเป็นนักวิชาการ แต่ว่าด้านความเป็นครูเราถือว่า เราเป็นครูสมบูรณ์แล้ว คำพูดนี้ ดีใจจนถึงทุกวันนี้คำพูดนี้ก็ป็นรางวัลในใจแล้ว ...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

ข้อ 2 คุณลักษณะสำคัญของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

จากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 6 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ได้ดังนี้

1) **ใส่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด** ท่านเป็นคนที่ใส่ใจนักเรียนทุกคน สังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศ

ทางกายภาพของชั้นเรียน ผู้ปกครอง และพิจารณาสิ่งที่พบเห็นอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนา

“...เราก็เออเราก็ต้องเอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล บางที่เราช่วยเค้าได้นะก็เด็กเนี่ยะ มีเด็กอยู่คนหนึ่งนะเค้านั่งรถสามล้อมาทุกวัน แต่ก็กลางวันพอดีเดินไปเห็นแกกินขนมปัง ก้อนละ 50 สตางค์ กับน้ำ เลยถามว่าทำไมไม่ทานข้าว หนูมีเงินมาวันละ 5 บาท เราก็เลยต้องช่วยเค้า ให้ทุนอาหารกลางวันให้อาทิตย์ละ 50 บาท เพราะว่าข้าวตอนนั้น จานละ 50 สตางค์เอง แล้วเด็กเค้าก็มีกำลังใจเค้าเรียนดีอยู่แล้วเนี่ยะ ในที่สุดเค้าก็สอบติดธรรมศาสตร์...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...สอนเสร็จ ก็จะออกจากห้องทีหลัง เพราะอะไร เพราะว่าไม่อยากจะยืน บางทีพอเราไปสอนแล้วเราเจอขยะเนี่ย เราชู้สึกไม่ดีกับครูที่สอนเช่นเดียวกัน เราก็ไม่อยากจะให้ครูคนอื่นรู้สึกไม่ดีกับเรา ที่มาใช้ห้องต่อจากเรา เพราะนั่นเด็กออกไปแล้ว ที่จะได้คิดว่าเช็คสารเคมีสะอาดรีเปลา...เพราะมันอันตรายถูกมัย เช็ดสะอาดมัย มีกระดาษตกริเปลา บางคนชี้ทนายทั้งหมด ต้องมาชี้รื้อกันคือปัญหา...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เวลาสอน เราเห็นหน้าเด็ก สายตาเรากวาดเด็กได้ทุกคน งั้นเราให้แง่ การพูดแบบกระตือรือร้นก็คือการพูดโดยเอาใจใส่ผู้ฟังทุกคน...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ก็มาจากการเก็บข้อมูล ใส่ใจในปัญหาการเรียนการสอนทุกเม็ด ทุกเม็ด ทำประจำด้วย ต้องทำงานเป็นนิสัยอะ ทำเป็นกิจวัตร เหมือนกินข้าวอะไรเงี้ย บางคนไม่ใส่ใจ นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ละเลย แต่เราคิดว่าเป็นปัญหา...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

“...น้องว่าเค้าเป็นเป็นคนละเอียดมาก ใส่ใจนักเรียน...”

(ครูโรงเรียนศรีอยุธยา, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

“...อาจารย์เค้ามีความจำดีมาก จำได้หมดเลย เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ละเอียดมาก จริงจังมาก รายละเอียดทุกอย่างนี่เป๊ะ เป๊ะ เป๊ะ แสดงว่าเวลาเค้าทำอะไรนี่คือเค้าใส่ใจมาก ถึงได้จำได้ดีขนาดนี้...”

(ครูโรงเรียนสมุทรปราการ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2562)

“...พี่ว่าอาจารย์เค้าเป็นคนละเอียด ใส่ใจกับทุกอย่างรอบตัว ใส่ใจนักเรียน ห้องเรียน สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และชอบสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และความจำนี่ดีมาก...”

(ครูโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2562)

2) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ ท่านเป็นที่ให้ความสำคัญกับ เอกสาร ตระหนักในคุณค่าของข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสังเกต และข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน มีความสามารถในการรวบรวมเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน เอกสารงานสอน ผลงานทางวิชาการ และจัดเก็บไว้ได้อย่างเป็นระบบ

“...นี่คือกระดาษที่เราใช้กับเด็ก เนี่ยะคะก็มีรูปตัวอย่างธาตุ แต่ละชนิดธาตุแต่ละชนิด เรามีข้อมูลที่เก็บไว้ทุกปี...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...กำลังจะไปเป็นผู้อำนวยการค่ายลูกเสือ น้องก็มาบอก เค้าจะมาประเมิน ด้าน 1 ด้าน 2 พี่ ตอนบ่าย 3 โมง...ถ้าเป็นคนอื่นก็ซื้อคละ แต่พี่ไม่ซื้อคละหรอก เพราะพี่พร้อม เตรียมไว้ที่บ้าน ก็เลยโทรศัพท์มาบ้านบอกให้ช่วยขนของที่ไปวางที่ห้องสมุด แล้วที่ห้องสมุดเค้าก็ช่วยจัด แต่ละตัวชี้วัดก็วางไว้แล้ว...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...อุปสรรคก็คือขาดข้อมูลที่ใช้ในการเขียน เพราะฉะนั้นพี่ไม่ได้มานั่งเขียนใหม่ เอาของเก่าส่ง เพราะว่าปัญหาคือ ว่าข้อมูลเก่าไม่เก็บ ข้อมูลการพัฒนาเด็กในแต่ละปี ไม่ได้เก็บไว้ ไม่ว่าจะปีไหนคณบดี ผลงานเด็ก หรืออะไรอะ นี้อะเก็บไว้หมดตั้งแต่ปี 45 ซึ่งยังไม่มียี่สิบ 10 ตั้งแต่ปี 45 46 47 ข้อมูลการพัฒนาเด็กในแต่ละปี และผลสัมฤทธิ์ของเด็กในแต่ละปี มาเขียนรายงานส่ง...”
(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

“...อีกเรื่องหนึ่งก็คือการเก็บข้อมูล จะต้องเก็บข้อมูล คือเราเป็นครูเราทำงานอยู่แล้ว การเก็บข้อมูลเป็นสารสนเทศ ที่ดีให้กับตนเอง เค้าจะพูดเสมอว่า ทุกครั้งที่บรรยายณะคะ ก็ยังจะเก็บ บพ. ไว้ตั้งแต่ ปี 46 ข้อมูลเด็กที่จบไปแล้วก็ยังจะมีอยู่ที่บ้าน สามารถเปิดดูได้ตลอดเวลา นั้นหมายความว่า การจัดระบบสารสนเทศ ของเค้าเนี่ย ยอดเยี่ยมมา...”
(ครูโรงเรียนสมุทรปราการ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2561)

“...อาจารย์เค้าก็วางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มีขั้นตอน มีระบบเก็บ ของเค้ามาเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นอาจารย์เค้าทำนะ มันไม่ได้เป็นอะไรที่ยุ่งยากเลย เพราะอาจารย์ ทำในสิ่งที่เค้ามีอยู่แล้ว แค่อามารรวบรวมเป็นหมวดหมู่ ก็ดูแล้วว่าสิ่งที่ทำไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก...”
(ครูโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2562)

3) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน ท่านเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทุ่มเทและเสียสละเวลาพัฒนาการสอน กระตุ้นตัวเองให้มีแรงบันดาลใจในการทำงานอยู่เสมอ และค้นหาทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคโดยมีเป้าหมายคือการพัฒนานักเรียน

“...เราก็เอาตัวอย่างข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้มาเด็กดู ทำไปแล้วคิดวิเคราะห์ไปด้วย บูรณาการไปกับเนื้อหาที่เราสอนเลย เมื่อสอนจบเรื่องเราก็ทิวตอนเย็น คือเอาข้อสอบเอนทรานซ์มาทิวตลอดทั้งปี ตอนเย็นก็ทิวกันไปเรื่อย ๆ อย่างนี้ผลมันก็ดีขึ้นปี ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ตอนเย็นเนี่ยจะยังไม่กลับบ้าน แล้วเมื่อก่อนเด็กทำโครงการเนี่ย เนื่องจากเป็นเด็กผู้หญิงเค้าเลิกทำประมาณ 6 โมงทุ่มเจ็ย เราทิวผู้ปกครองจะว่าเราก็จับใส่รถ แล้วขับไปส่งตามบ้านแล้วค่อยกลับบ้าน เพราะว่าถ้าเกิดเด็กเป็นอะไรไป เราคงจะไม่มีความสุขไปตลอดชีวิต ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เอ่อ เด็กมีปัญหาอีกละ ไปเรียนพิเศษมาแล้วไม่ยอมทำแลบ...ก็เลยทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะปฏิบัติ แล้วเสร็จแล้วก็ขอ ผอ.ทำ เพราะต้องทำตอนเย็นอะไรเงี้ย มันดีมากอะ เด็กหันมาอยากสนใจ เพราะว่าทำแล้วมันได้ทักษะชีวิต เปลี่ยนทัศนคติ Attitude เด็กที่มีต่อการทดลองได้เลยอะ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...พี่ศรีลักษณ์ เค้าเป็นคนจริงจังนะ ทำอะไรก็มุ่งมั่น ไม่เหมือนครู สบาย ๆ...”

(รัตนา สถิตานนท์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...อาจารย์ไม่เคยไม่มาสอน พี่เห็นอาจารย์ทำงานตลอดเวลาเลย ไม่มีรู้มีเวลาทานข้าวรีเปลา เวลาทำอะไรก็จริงจังมาก แต่มันก็ทำให้เราประสบความสำเร็จอะนะ...”

(ลูกศิษย์ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2562)

“...คุณแม่พี่ตอนที่ทำงานนะ กลับบ้านค่ำมืดตลอด บอกว่าพาเด็กทำโครงการ แต่ท่านก็ไม่เคยละทิ้งหน้าที่แม่เนะ ท่านจะจัดหาอาหารเตรียมทุกอย่างให้ลูก ๆ ตลอด คือแม่พี่ทำงานคนเดียว แต่ท่านก็ยังมั่งเงินให้พี่ไปเรียนภาษาที่อังกฤษนะ...”

(ลูกสาวครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เป็นความทุ่มเทที่ให้กับนักเรียน แล้วก็เป็นคนที่ไม่ทอดทิ้งภาระงานของตัวเอง แล้วก็เอาใจใส่นักเรียน เพราะฉะนั้นที่แกได้มานี้เนี่ย เคยดูเอกสารที่แกใช้สอนเด็ก ที่เบญจมาชาลัย แล้วแกก็จะสอนเด็กตลอดทุกวันให้ทำ KM การกระตุ้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ แกก็เลยพยายามถ่ายทอดอันนี้ให้ครูมองเห็น

เช่นการทำบันทึกการสอนหน้าเดียวอย่างนี้เอง เอ้อเนี่ยะ แกเป็นคนมองอะไร

ทะลุปรุโปร่ง แล้วก็ถ่ายทอดด้วยคำพูดง่าย ๆ

วิธีการง่าย ๆ แต่ปลายทางคือต้องการให้เราดูแลเด็ก นี่คือนวัตกรรม...”

(ครูโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี), สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“...สิ่งแรกที่เกิดขึ้นคืออาจารย์เค้ามีความมุ่งมั่น

ทุ่มเทกับการสอน การทำงาน และทำงานเป็นระบบมาก ๆ ...”

(ครูโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2562)

4) มีความคิดสร้างสรรค์ ท่านเป็นคนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คิดค้นเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างสื่อและนวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะท่านเชื่อว่า การใช้สื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยขยายมโนภาพและช่วยลดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“...เราเป็นที่ปรึกษาเนี่ย เอ้อ คิวซีที่เวลาจะจบก็ต้องมีการแต่งกลอนอย่างเช่น บางทีเด็กก็แต่งไม่ได้เราก็แต่งให้ คิวซีมีคุณค่าช่วยพัฒนาทุกหน่วยงาน ความรู้วิทยากร อะไรเนี่ย จะก้าวไกล ถ้าท่านเห็นคุณค่า มาเออะมา มาร่วมใจ คิวซีนั่นดีไซร์ มาร่วมใจกันพัฒนา อะไรอย่างเนี่ย ก็จะแต่งให้เด็กตอนจบเวลาเด็กพิธีเซ็น...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ให้นักเรียนสอนกันเอง บอกครูมาถึงครูจะขึ้นไปดูเธอ ว่าเธอทำมั้ย เราเอาคิวซีมาถ่ายโอนให้กับกลุ่มเด็กของเรา แล้วมันให้เค้าเรียนรู้กันอะ เราเรียกว่ากลุ่มคุณภาพเพราะฉะนั้นก็เมื่อเป็นกลุ่มคุณภาพก็สอนกันอะ แล้วเพื่อนก็สอนเพื่อนเนี่ยมันก็ตรงกับโมเดลการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ที่ฐานรากเลยอะเค้าเขียนว่าใช้สอนผู้อื่นและใช้สิ่งที่เรียนรู้ทันที

มันจะเกิดความเข้าใจคงทนถึงถึง 90 เปอร์เซ็นต์...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เราก็ทำสื่อตารางธาตุซึ่ง ๆ ตารางธาตุเนี่ย เด็กทำได้ใหญ่มากมันเป็นนวัตกรรมนะ มันก็จะมีรูปธาตุให้ดูด้วยว่าธาตุแต่ละตัวเป็นไงเนี่ยะคะ ก็มีรูปตัวอย่างธาตุแต่ละชนิด ... มันก็เป็นสื่อบูรณาการกับสื่อเทคโนโลยี อะ ซึ่งเราไม่ค่อยรู้อะ แต่เราอยากได้แบบเนี่ยเด็กก็ไปศึกษาได้ด้วยตนเอง

ก็ทำงานได้รางวัล เอาไปประกวด 300 กว่าชิ้นอะได้ที่ 3 นะ

ก็ได้อันดับเนี่ยะ ก็จะได้รางวัลมาจากความที่เราไม่ได้ตั้งใจ ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ที่สำคัญคือความคิดสร้างสรรค์ในการทำสื่อ เพราะเอกสารเนี่ยที่เค้าชอบมากก็เพราะว่ามันเป็นเอกสารที่องค์ประกอบมันครบถ้วน มีรูปภาพประกอบ มันไม่เลี่ยนอะ มีให้ขีดเขียนให้ดู ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อ คือเป็นคนที่ไปไหนก็มองหาแต่สื่อ ไปไหนก็คิดเรื่องสื่อ อะไรก็เป็นสื่อ เห็นดอกไม้อันนี้ เอ้อ องค์ประกอบครบถ้วนถ่ายรูปไว้ดีกว่าไม่ใช่เห็นแต่ดอกชบา ดอกด้อยดึง เพราะบางทีสื่อมันหายากนะสมัยก่อน บางทีสื่อจากเน็ตก็ไม่ตรงนะ ไม่ได้จากชีวิตจริง...”
(ศรีลักษณ์ วัฒนนะ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

“...สื่อต้องมีความทันสมัย มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ ไม่ใช่นำเสนอแบบโบราณเก่า ๆ อะไรแบบนี้ ไม่ใช่ตัวหนังสือเยอะเยอะเลย แล้วก็ความเหมาะสมกับวัยของเค้า ต้องมีรูปประกอบ เพราะรูปจะช่วยขยายความเข้าใจ แล้วก็สื่อประกอบอ่านแล้วเข้าใจง่าย ถูกต้องตามตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ และก็มีการทำให้เด็กทำตรวจสอบคือบูรณาการระหว่างเนื้อหากับการทดสอบ กับการตรวจสอบความเข้าใจตลอด...”
(ศรีลักษณ์ วัฒนนะ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

“...น้องว่าแกเป็นคนที่มีความสามารถสร้างนวัตกรรมนะ การสอนของแกถือว่าไม่ตกยุคนะ ในยุคนั้นการสอนของแกถือว่าทันสมัยมาก...”
(ครูโรงเรียนศรีอยุธยา, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

5) ใฝ่เรียนรู้ ท่านเป็นคนที่มีความเพียรพยายามในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการเรียนรู้จากบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ท่านยังมีความสามารถในการสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมนักเรียนอย่างละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์และเสาะแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียน

“...ขณะที่สอนเนี่ยเราก็อ่านไปกับเด็กนะ อย่างเรื่องคิวซีสมัยก่อน ที่ใช้วงจรคุณภาพมาใช้เป็นหลักในการทำงานให้มีคุณภาพ เราก็อ่านก็จับเด็ก 5 คน ที่ไปอบรมมานั่งล้อมวงตอนเย็น เอาเอกสารมาแล้วให้ครูฟังซิเค้าอบรมเค้าทำยังไง มีอะไรบ้างทุกคนก็ช่วยกันเล่า เราก็อ่านจากเด็ก...เรื่องโครงการวิทยาศาสตร์สมัยก่อนก็ไม่ได้อบรมแต่เรารู้กระบวนการวิธีการทางวิทยาศาสตร์ก็ค่อย ๆ เรียนรู้ไปดูเด็กทำโครงการไปเรื่อย ๆ โครงการวิทยาศาสตร์ก็มีส่วนที่จะให้แก่ได้รางวัลระดับที่ 1 ...”
(ศรีลักษณ์ วัฒนนะ, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ครูเนี่ยจะต้องเรียนรู้ตลอดเวลา แล้วเราทำสื่อ เราก็อ่านเอาใจใส่เด็ก เป็นรายบุคคล หาเกมวิทยาศาสตร์เกมใหม่ ๆ และเรื่องข้อมูลสารสนเทศ

การประเมิน การบริหารจัดการชั้นเรียนซึ่งต้องมีข้อมูลสารสนเทศ
เด็กเราต้องรู้จักสังเกตเงี่ยะ เพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเด็กนะ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ได้ทุนไปแรกแซม 3 เดือน ไปเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอน สำหรับนักเรียน
ที่มีการเรียนรู้เร็วและช้านี้ได้อะไรเออะนะ พอกลับมาก็ได้ใช้ประโยชน์
จะทำอะไรก็นึกถึงนักเรียนมากขึ้น การออกข้อสอบก็ต้องมีทั้งข้อยาก
เพื่อสร้างความท้าทายให้กับเด็ก ข้อปานกลาง และข้อง่ายเพื่อให้กำลังใจเด็กอ่อน...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เท่าที่รู้เนอะ อาจารย์เป็นคนไม่หยุดนิ่งนะ พัฒนาการตลอด ทำโน่นทำนี่ตลอด
มีความรอบรู้ด้วย ทุกวันนี้ยังไม่หยุดทำงานเลย...”

(ครูโรงเรียนศรีอยุธยา, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

6) ขอบวางแผน ท่านเป็นคนที่มีการวางแผนชีวิต วางแผนการทำงาน
วางแผนการสอน และตั้งเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการพิจารณา ตัดสินใจล่วงหน้าว่า
จะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ทำที่ไหน ทำเพื่อใคร และมีวิธีปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้
อย่างเต็มศักยภาพ

“...จะสอนเสริมทุกเย็นวันละชั่วโมง แต่เวลานั้นมันไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง
ก็คิดว่าป็นรุ่นพี่ช่วยผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเค้บออกให้สอบตามจุดประสงค์
งั้นพอสอบจุดจบจุดประสงค์ที่ 1 ก็สอบแล้วก็แก้ไขกันก่อน...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยฝ่ายแผนงานและวิจัยตั้งแต่ปี 38 ก็ดูงานแผน
งานติดตามประเมินโครงการ งานวิจัย งานสารสนเทศ งานพัฒนาวิชาชีพครู
แล้วก็ปี 45 ได้ประกันคุณภาพอีก มีหัวหน้างานเหมือนกับผู้ช่วยคนหนึ่งเลยอะ
... แต่มาตอนหลังได้ทำงานซ้กสองสามปี รู้สึกว่าชอบคุณที่ทำให้เรามีประสบการณ์
ทำให้เรารู้จักวางแผน ทำให้เรามีสมาธิในการทำงานมากขึ้น เพราะว่าเราจะต้องบริหารเวลา
ให้พอดี ๆ พอเปิดเทอมมาเราจะต้องไม่ไปยุ่งกับงาน แผนนี้ที่จะจัดเป็นล๊อค
ล๊อคนี้วิจัย ล๊อคนี้แผน ล๊อคนี้ติดตามประเมินโครงการ ล๊อคนี้เอกสารสนเทศ
อันนี้เป็นพัฒนาวิชาการอาชีพครูเป็นอย่่างเนี่ยะ ทุก ๆ คนจะใส่เข้าล๊อคหมดเลย...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ก็เลยไปบอกผู้อำนวยการ ว่า ผอ. ค่ะหนูจะส่งอาจารย์ 3 ระดับ 9
เสาร์อาทิตย์วันเสาร์ขออนุญาตไม่มาทำงาน เพราะว่าจะทำจะใช้เวลารวมงานส่ง
เสร็จ 25 ตุลา 41 แล้วก็ส่งประกาศพฤษภาฯ ผ่านโดยไม่ต้องปรับปรุง...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...การวางแผนคือถ้าไม่มีการวางแผนก็คือการที่จะประสบความสำเร็จในถึงขั้นเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษอย่างเนี้ยแทบจะเป็นโอกาสที่จะเป็นไปได้เลยเพราะว่าจากที่ฟังในการบรรยายนะมีตอนหนึ่งท่านพูดว่า 2 ปีสุดท้ายคือประมาณว่าท่านจะเกษียณอยู่แล้วแต่ท่านก็จะส่งเชี่ยวชาญพิเศษซึ่งในความเป็นจริงเนี้ยมันไม่ว่าจะทันแต่ว่าก็ทำทันเพราะว่าในระบบการทำงานคือวางแผนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดแล้วมีการเก็บข้อมูลหลักฐานจริงโดยตลอดเลยทำให้ถึงจะเหลืออายุราชการน้อยอะ ก็สามารถที่จะประสบความสำเร็จจนถึงขั้นเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษได้...”

(ครูโรงเรียนสมุทรปราการ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2561)

“...อาจารย์เค้าก็วางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เค้าได้ปฏิบัติจริงในการสอนของเค้าอะ อาจารย์เค้าสอนอะไร...เค้าเก็บสะสมไว้เรื่อย ๆ ไม่ใช่ว่านี่ก็อยากจะทำ แล้วก็เอ้ย อันนั้นไม่มีอันนี้ไม่มี อาจารย์เค้ามีการวางแผนที่ดีเออ...อาจารย์เค้าเป็นหัวหน้างานเยอะ เวลาให้ส่งงานนี่นะ เค้าเขียนไว้เลยอันไหนใส่ช่องไหน...”

(ครูโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2562)

7) มีสมาธิ ท่านเป็นคนที่มีสมาธิในการทำงาน ตระหนักในความสำคัญในงานที่กำลังปฏิบัติ มีจิตใจแน่วแน่ จดจ่อ ตั้งใจฟัง และพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยสติ ทำให้ท่านมีความจำที่ดีและคงทน

“...สมัยเรียนที่ ปทุมวันอาจารย์ก็ไล้ให้ไปเรียนสมาธิที่ศาลาพระแก้วใต้ถนนศาลาพระแก้ว ชมรมจิตศึกษา มันก็ทำให้มีสมาธิทำงานอย่างสมมุติหนึ่งรอรถที่มารับเราสามารถออกข้อสอบได้ตั้งหลายข้อ คนอื่นเค้าคุยกันไปก็ไม่สนใจอะ เพราะตรงที่รอรถจะมีคนเยอะ...เราก้ทำงานได้โดยใช้สมาธิช่วย และถ้าเรารู้จักวางแผนทำให้เรามีสมาธิในการทำงานมากขึ้น เพราะว่าเราจะต้องบริหารเวลาให้พอดี ๆ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เวลาไปประชุม พี่จะไม่ลุกไปไหนจนกว่าจะเบรก หรือจนกว่าจะทานข้าวอะไรอย่างเงี้ย พี่จะนั่งอยู่ตลอด แล้วก็เอาใจใส่การประชุม แล้วก็ให้ข้อคิดที่ดี เป็นประโยชน์...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2562)

8) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง ท่านเป็นคนที่มีทัศนคติมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเคารพและเห็นความสำคัญของตนเอง ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการทำงาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียน

ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย มีความรู้สึกชื่นชมตนเองที่มีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

“...ก็เลยบอกเรื่องการประเมินผลเนี่ย มันเรื่องสำคัญนะ สร้างแรงบันดาลใจได้ แล้วก็เรื่องการเก็บข้อมูลเด็กเนี่ย เป็นรายบุคคลนะ ช่วยได้นะ หนูลองดูสิว่า ไอ้เนี่ยเนี่ยะเด็กคนนี้เค้าบอกชอบเคมี แล้วเค้าก็ชอบติดตามคุณะวิศวะกรรมศาสตร์เคมี สถาบันพระจอมเกล้าเทคโนโลยีธนบุรีเนี่ยะ ตรงกับอนาคตเค้า หลายคนเลยนะ นี่คือหลังจากที่เค้าเอนท์แล้วจะมาเขียนในใบเนี่ยะ อย่างเค้าติดตามคุณะอะไรเนี่ย คนนี้ก็ชอบวิธีเออเค้าบอกเค้าชอบภาษาไทย ไปติดตามศิลปะศาสตร์ มีอะไรอย่างนี้ก็มีเนี่ยเค้าก็มีรูปเราที่ทำอย่างนี้เพราะเราจะได้อำชื้อเด็กได้ไง...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...เป้าหมายอยู่ที่นักเรียน อยาก ๆ ให้นักเรียนเค้าประสบความสำเร็จแล้วมันก็น่าชื่นใจนะ ลูกศิษย์ครูศรีลักษณ์เนี่ยะ ตอนนี้อย่างไม่เจอเด็กที่ไม่ประสบความสำเร็จตามอัตรภาพของเค้าอะ มีความสุขแล้วที่สำคัญคือเค้าเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยเค้าช่วยเหลือกันเนี่ยเค้าดูแลกันดีอะ บอกเลยว่าชื่นใจ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...รู้สึกว่าการได้ คศ. 5 เนี่ยะ มันไม่ใช่จะได้ง่าย ๆ นะ ไม่ใช่ว่าได้รางวัลอะไรเยอะ ๆ แล้วจะได้เลย แต่ว่าเค้าก็จะดูเรื่องความประพฤติ พฤติกรรมของเรา การครองตนครองคน ครองงาน เค้าดูทุก ๆ ด้าน เยอะนะ ดูเยอะมากเท่าที่รู้ แต่คนอื่นไม่รู้นะ แต่สำหรับพี่นะถูกทดสอบหลายด้านมาก แล้วก็เราก็เสี่ยงลูกเราคนเดียวมาตลอดแล้วก็ส่งลูกไปเรียน ยังมีเงินส่งลูกไปเรียนซัมเมอร์ที่อังกฤษ ภาษาอังกฤษพอผลกลับมาแล้วในนั้นนะ เด็กที่ภาษาอังกฤษดี ทำให้ได้งานดี...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

9) มองโลกในแง่ดี ท่านเป็นคนที่มีมองอุปสรรคต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ท้าทาย ทำให้ท่านได้มีโอกาสได้พัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จ

“...การเป็นครูมันผ่านพ้นมาได้ถึงตรงนี้เนี่ยะ รู้สึกขอบคุณ เออ ความรู้สึกคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย ก็เลยเชื่อมั่นในเรื่องของความดีนะ ถ้าเราทำดีเราก็เป็นครูที่ดีประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูทั้ง 9 ข้อเนี่ย...บทบาทของครู 7 ข้อ แล้วก็อย่างที่หม่อมหลวงปิ่นซึ่งเป็นครูของโลกยูเนสโกก็ยกย่องว่าเป็นครูที่ดีที่สุดคนหนึ่งของโลกที่ว่าตามอดีตเรื่องของการกระทรวงศึกษาธิการนะ ใครก็เป็นครูเชี่ยวชาญ

ได้ไม่ใช่ครูศรีลักษณ์คนเดียวที่มีสิทธินะ...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...พี่ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยฝ่ายแผนงานและวิจัยตั้งแต่ปี 38 ก็ดูงานงานแผนงาน ติดตามประเมินโครงการ งานวิจัย งานสารสนเทศงานพัฒนาวิชาชีพครูแล้วก็ปี 45

ได้ประกันคุณภาพอีก...เพราะว่าเราสอนเคมี ตรวจงานก็เยอะ ตรวจข้อสอบ ตรวจอะไรแบบ ๆ แล้วเด็กก็สอบ แล้วเราประเมินตามสภาพจริง แต่มาตอนหลัง

ได้ทำงานซัก 2-3 ปี รู้สึกว่าขอบคุณทำให้เรามีประสบการณ์ทำให้เรารู้จักวางแผน ทำให้เรามีสมาธิในการทำงานมากขึ้น...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“...ที่นักเรียนประสบความสำเร็จนะ พี่เชื่อว่าครูดีนักเรียนเก่ง เป็นครูเนี่ยะ ถ้าไม่ขยันไม่อดทน แล้วก็ไม่มุ่งมั่นก็จะไม่ประสบความสำเร็จ ม.ต้น ไม่มีใครสอนอย่างเนี่ย คนอื่นก็ไม่ยอมไป พี่สอนหมด ม.1 ว่าง ม.2 ก็สอนได้ ชั้นไหนว่างสอนได้หมดได้ทั้ง ม.4 ม.5 ม.6 มันดี ทำให้เราเห็นภาพของการจัดการเรียนรู้ทะเลตั้งแต่ ม.1 ยัน ม.6 ไม่มีใครสอนโครงการ กิ่งไปสอน เพราะมันมันเป็นข้อดีที่เราเห็นหลักสูตรทั้งหมด...”

(ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ มีคุณลักษณะสำคัญ 9 ประการ คือ 1) ใส่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด 2) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ 3) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน 4) มีความคิดสร้างสรรค์ 5) ใฝ่เรียนรู้ 6) ขอบวางแผน 7) มีสมาธิ 8) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง และ 9) มองโลกในแง่ดี

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) โรงเรียนบางมด “สีสุกหวาดจวนอุปลัถัมภ” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) คนที่ 2 และเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษที่มีอายุน้อยที่สุดในประเทศไทย การศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ชีวประวัติของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการและกระบวนการ

สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ และส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

ส่วนที่ 1 ชีวิตประวัติของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

การศึกษาชีวิตประวัติของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอเป็น 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ประวัติส่วนตัว ด้านที่ 2 ประวัติการศึกษา ด้านที่ 3 เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ และด้านที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ประวัติส่วนตัว

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2498 ปัจจุบันอายุ 64 ปี (ในปี 2562) มีภูมิลำเนาอยู่ที่แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ท่านมีพี่น้องทั้งหมด 8 คน โดยท่านเป็นคนที่ 3 หลังจากนั้นครอบครัวของท่านได้ย้ายบ้านไปอยู่ฝั่งธนบุรี

“...ที่มีญาติเยอะนะ 8 คนแหละ พี่เป็นคนที่ 3 ค่ะ ต่อมาก็ย้ายมาอยู่ฝั่งธนฯ จะแถว ๆ บางปะกอก หนูจำได้...”

(พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ช่วงชีวิตวัยเด็กท่านใช้ชีวิตเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป คุณพ่อของท่านมีอาชีพรับจ้างส่วนคุณแม่เป็นแม่บ้าน ถึงฐานะจะไม่ได้ร่ำรวยนัก แต่คุณพ่อของท่านก็ส่งเสริมให้ท่านได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครู และความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนรู้ ท่านจึงมีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับญาติย่านบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร

“...เออ แม่เป็นแม่บ้านอะ ส่วนพ่อก็รับจ้าง...วัยเด็กหรือ ชีวิตก็เรียบ ๆ ง่าย ๆ

ก็ประเภทที่ก็ครอบครัวก็ไม่ได้ร่ำรวยอะไร แต่พ่อก็พอมีเงินให้เรียนนะ

ก็เป็นเด็กธรรมดา ๆ ทุกวันนี้ก็ไปอาศัยอยู่กับญาติคนโน้นบ้าง ญาติคนนี้บ้าง

คนเป็นนางสาวก็อย่างนี้แหละ (หัวเราะ) ...”

(พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ด้านที่ 2 ประวัติการศึกษา

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนวัดมหาพฤฒาราม หลังจากนั้นจึงเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (มศ.1) ที่โรงเรียน

อันญ์มันอิสลาม จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (มศ.3) ต่อมาท่านได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนยานนาเวศ
วิทยาคม จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (มศ.5) แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

“...เรียนโรงเรียนวัดมหาพุดมหาราม จนจบ ป.7 แล้วก็ไปเรียน ม.ต้น
ที่โรงเรียนอันญ์มันอิสลามจนจบ มศ.3 หลังจากนั้นพี่ก็ย้ายบ้าน
มาอยู่ฝั่งธนฯ ก็เลยเรียน ม.ปลาย ที่โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม
สมัยก่อนเรียก มศ.5 นะ แผนการเรียนวิทย์คณิตจะ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

หลังจากที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านได้สอบเข้าศึกษาต่อระดับ
มหาวิทยาลัย โดยเลือกคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นลำดับแรก อาชีพครูเป็น
อาชีพในฝันของท่าน เพราะท่านรู้สึกมีความสุขเวลาที่ท่านสอนหนังสือให้กับน้อง ๆ ท่านเลือกเรียน
วิชาเอกเคมี เพราะในช่วงวัยเด็ก ท่านมีความรู้สึกที่ ครูที่สอนรายวิชาเคมีในชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย มีเทคนิค วิธีการการสอนที่ดี

“...พอจบ มศ.5 แล้วก็ไปเอนทรานซ์ สมัยนั้นเลือกได้ 6 อันดับ นะ แต่พี่ก็เลือกครูนี้แหละ
อันดับหนึ่ง มีน้องเยอะอะนะ ชอบสอนน้อง ส่วนอันดับ 2 อันดับ 3 นะ จำไม่ได้แล้ว
ตอนที่เข้าไปใหม่ ๆ ถามอาจารย์ที่ปรึกษาว่าจะเรียนเอกอะไรดี ครูที่ปรึกษาก็ดู
ผลการเรียนเราอะนะ ก็บอกอะไรก็ได้ เสร็จแล้วเราก็นึกตอนสมัยเรียน ม.ปลาย อะ
มศ.4 มศ.5 คือชอบอาจารย์ไง จริง ๆ การชอบวิชาอะไรมันค่อนข้างเกี่ยวกับครูด้วยนะ
สอนวิชานี้เหมือนกัน เค้ามี่เทคนิค มีวิธีอะไรที่แบบเอ...เราชอบ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ด้วยความมุ่งมั่น วิริยะ อุทิศตน ท่านจึงจบการศึกษาสาขาเคมี คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง และได้รับทุนการศึกษาประเภท
เรียนดีตลอดทุกปีการศึกษา หลังจากนั้นท่านจึงสอบเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขา
การศึกษาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งท่านสอบบรรจุเพื่อรับราชการ
ครูได้ในช่วงเวลาเดียวกัน และ 3 ปี ต่อมา ท่านก็จบการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

“...อ้อ ตอนที่พี่เรียน ป.ตรี พี่ได้ทุนเรียนดีทุกเทอมเลยนะ ไม่ต้องเสียค่าหน่วยกิต ให้ประมาณ 10 เปอร์เซนต์ของนิสิต...พี่จบปี 21 ค่ะ หลังจากนั้นก็สอบบรรจุได้เลย แล้วก็สอบเรียนต่อโทด้วย ก็เรียนไปด้วยแล้วก็ทำงานไปด้วยเค้าเรียกว่าไรนะอ่า เรียนนอกเวลา เข้าไปสอนนี่นะ ครูที่อยู่ในนั้นแหละที่เค้าแก่กว่าเราอะ เค้าเรียกเราว่าพี่ (หัวเราะ) ก็โทรมมาก...”
(พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ในเวลาต่อมา ท่านได้สอบชิงทุนจากศูนย์ระดับภูมิภาคว่าด้วยการศึกษาวិทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของซีมีโอ (SEAMEO RECSAM) และท่านเป็นหนึ่งในสองคนที่ได้รับทุนการศึกษา โดยท่านได้รับทุนการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) จัดขึ้นที่ป็นัง ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย การได้รับทุนเรคแซมจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ส่งผลให้ท่านจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการสอดแทรกกระบวนการทำโครงงานวิทยาศาสตร์

“...ตอนนั้นรองฯ ฝ่ายวิชาการเป็นเลขฯ ศูนย์ กลุ่มโรงเรียน... ให้พี่ไปสอบ สอบเป็นภาษาอังกฤษนะ เพราะต้องไปเรียนที่ต่างประเทศ เราก็ไม่อ่านหนังสือเลย เพราะว่าเราไม่อยากจะไปซีก็เลยไป เค้าบังคับให้มาสอบก็เข้าไปสอบปรากฏว่าสอบได้ ทั้งประเทศได้แค่ 2 คน นะ ก็จะมีทั้งหมด 10 ประเทศ พี่ไป 3 เดือนครึ่งนะ บางคนพอกลับมาเขียนหนังสือได้เป็นเล่ม ๆ เลยนะ...”
(พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ด้านที่ 3 เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ เริ่มต้นชีวิตราชการโดยการสอบบรรจุเข้ารับราชการครู ด้วยความสามารถของท่าน ท่านจึงสอบได้ลำดับที่ 1 และได้รับการแต่งตั้งให้ไปบรรจุในตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนนนทรีวิทยา

“...พีจิบแล้วก็บรรจุเลย น่าจะปีการศึกษา 20 นะ สมัยก่อนเค้าให้เลือกเลยนะว่า
เราเนี่ยจะสอบจังหวัดไหน โรงเรียนอะไร มีแต่โรงเรียนนนทรีหรืออย่างพวกเจ้าพระยา
แล้วที่นี้สอบได้ที่ 1 แล้วเราก็เลือกนนทรี ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ท่านมุ่งมั่นทำงานและพัฒนาผู้เรียนจนได้เลื่อนตำแหน่งมาเป็นลำดับ
จนกระทั่ง 13 ปี ต่อมาท่านได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7 และด้วยระยะระหว่างโรงเรียน
นนทรีวิทยากับบ้านของท่านมีระยะไกลถึง 10 กว่ากิโลเมตร นอกจากนี้การเดินทางไปโรงเรียนยังมึ
ความซับซ้อน เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ท่านจึงขอย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียน
วัดอินทาราม ย่านบางลำพู

“...คือนนนทรีเนี่ยนะ เวลาไปต้องนั่งรถไป 2 ต่อนะ เพราะว่าบ้านอยู่ฝั่งธนฯ นะ
ก็ต้องนั่งข้ามสะพานกรุงเทพมาต่อรถ แล้วต้องเดินมาตรงถนนตก ถึงจะต่อรถไปได้
เพราะว่านนทรีจะไปทางคลองเตยต้องเดินไป ใช้เวลานานนะ ขนาดที่ว่ารถไม่ได้ติดเลยนะ
ฉลุยเลยนะ เพราะว่าชอบมาเข้า ๆ อะนะ ยังใช้เวลาตั้ง 45-50 นาทีแหละ
ก็เลยย้ายมาที่วัดอินทาราม แถวตลาดพลู...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ มุ่งมั่นพัฒนาการเรียนการสอน และได้ส่งผล
งานเพื่อขอรับการประเมินเป็นอาจารย์ 3 ระดับ 8 ที่โรงเรียนวัดอินทาราม ด้วยความรักและ
ความศรัทธาในวิชาชีพครู ท่านจึงตั้งใจพัฒนาจัดกิจกรรมผู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและให้นักเรียน
ได้แสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเอง ในปี พ.ศ. 2545 ท่านจึงได้เลื่อนตำแหน่งเป็น
อาจารย์ 3 ระดับ 9 และ 12 ปีต่อมา ท่านจึงขอย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนบางมด “สีสุกหวาด
จวนอุปถัมภ์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3

“...อาจารย์ 3 ระดับ 8 คือต้องทำใหญ่ นะ เป็นผลงาน เป็นเรื่องเป็นราวอะ
แล้วก็ได้ระดับ 9 ปี 45 แล้วเค้าก็เปลี่ยนชื่อเป็นเชี่ยวชาญ
เออ อยู่วัดอินทารามนี่น่าจะ 12 ปี นะ แล้วก็ย้ายไปบางมด
น่าจะราว ๗ ปี 46 นะ บางมดเนี่ยจะใกล้บ้านมากกว่าเพื่อนเลย ...”
(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

หลังจากที่ท่านได้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 ได้มีการเปลี่ยนตำแหน่งเป็นครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ท่านจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา นักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ ในรายวิชาที่ท่าน ได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้ด้วยท่านมีความเชื่อว่าการจัดการเรียน การสอนด้วยการสอดแทรกกระบวนการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่าง เต็มศักยภาพ เพราะการทำโครงงานจะทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และมีความคิดสร้างสรรค์ ในปีการศึกษา 2550 ท่านจึงรวบรวม เอกสารและผลงานทั้งหมดที่ท่านเก็บเรียบเรียงไว้อย่างเป็นระบบ มาจัดทำเป็นรายงานผล การพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อใช้ในการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ และในปี พ.ศ. 2552 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวี วัฒน์ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ให้เลื่อน วิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ โรงเรียนบางมด “สีสุกหวาดจวนอุบลัมภ์” สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2551 ประกาศ ณ วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2552

“...พี่ได้เชี่ยวชาญพิเศษนี้ที่บางมดนะ ส่งไปปี 50 ได้ตอน 51 ตอนนั้นพี่ก็ไม่ได้
รู้เรื่องรู้ราวอะไรหรอก มัวแต่ก้มหน้าก้มตาสอน แต่มีพี่เชี่ยวชาญเหมือนกันคนนึง
เค้าเล่าให้ฟังว่ามีเชี่ยวชาญพิเศษนะ จะส่งเปล่า พี่ก็อยากรู้ว่าพี่ทำงานขนาดนี้
ผู้ประเมินจะให้พี่อยู่ในระดับไหนก็เลยส่งไป แล้วก็ผ่าน แต่ไม่ได้จากวันที่ส่งนะ
เพราะเค้าให้เขียนบทสรุปของผู้บริหาร ชื่อมันก็บอกบทสรุปของผู้บริหาร
เพราะผู้บริหารเนี่ยงานเค้าเยอะ เค้าไม่มีเวลามาอ่านเป็นร้อย ๆ หน้านี่หรอก
ก็คือให้เราอะ สรุปสำหรับให้ผู้บริหารเค้าอ่าน ...”
(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ด้านที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ มีความมุ่งมั่นการจ้ดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียน มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ จากการศึกษาวารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 ทำให้ทราบว่าท่านได้รับรางวัลและเกียรติยศมากมายดังนี้

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ท่านได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่สำคัญดังนี้

- 1) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้นประทมภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)
- 2) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ชั้นประทมภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
- 3) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้นสูงสุดมหาวชิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)
- 4) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ชั้นสูงสุดมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)

รางวัลเชิดชูเกียรติ ท่านได้รับรางวัลต่าง ๆ ดังนี้

- 1) โล่พระราชทานสำหรับผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชนจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน)
- 2) เข็มเชิดชูเกียรติครูสดุดี จากคุรุสภา
- 3) โล่เกียรติคุณ ครูแม่แบบสาขาวิทยาศาสตร์ดีเด่น จากคุรุสภา
- 4) โล่เชิดชูเกียรติและก่เกียรติบัตรครูผู้สอนดีเด่นระดับมัธยมศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 5) โล่เกียรติยศครูผู้ปฏิบัติงานมีผลงานดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 6) ครูต้นแบบของกรมสามัญศึกษา
- 7) ครูแกนนำของกรมสามัญศึกษา

ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

จากการศึกษาเอกสาร ผลงานทางวิชาการ ด้วยแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำเสนอเกี่ยวกับผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์

ผลงานทางวิชาการของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความเป็นมาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ด้านที่ 2 องค์ประกอบและ ความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการ และด้านที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ความเป็นมาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ชอบเล่นตุ๊กตาทะดาะโดยสวมบทบาทเป็นครู และชอบสอนน้อง ส่งผลให้น้องสอบได้ลำดับที่หนึ่งของห้อง ท่านจึงมีความเป็นครูตั้งแต่ยังเยาว์ เมื่อบรรจุเข้ารับราชการครูแล้ว ท่านก็มุ่งมั่น ทุ่มเทกับการสอนอย่างสม่ำเสมอ กระทั่งเห็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับตัวนักเรียน คือ เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับตอนต้น ด้วยท่านมีความเชื่อว่าโครงการวิทยาศาสตร์มีความสำคัญ ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง

“...คือสมัยเด็ก ๆ ชอบเล่นตุ๊กตาทะดาะ เล่นเป็นครู จะชอบบิดน่องจนน้องเค้าได้ทอปในห้องอะ สอบเอ็นทรานซ์ก็เลือกครูเป็นอันดับต้นเลย แล้วก็สอบเข้าได้ พอมาเป็นครูนี่นะ หลังจากที่สอนมา 20 กว่าปี พี่ก็มองว่าโครงการนี้น่าสนใจ ซึ่งหลายโรงเรียนเลยนะ เด็กที่เรียนสายวิทยย์นี้เค้าจะจบได้ต่อเมื่อต้องมีทำโครงการงาน โครงการวิทยเด็กจะทำได้มันต้องมีการบูรณาการกันหลายสาขาวิชานะ ถึงจะทำโครงการออกมาได้ แล้วก็เป็นการแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเลยนะ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์อันนี้ยะ มันทำให้ประเทศพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนะ พวกเครื่องบิน พวกคอมพิวเตอร์ พวกอะไรอย่างนี้ มันก็มาจากความคิดสร้างสรรค์ทั้งนั้นนะ...”

(พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

นอกจากนี้ท่านยังมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความสามารถแตกต่างกัน การทำโครงการวิทยาศาสตร์จึงเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเอง อีกทั้งยังสามารถบูรณาการความรู้หลาย ๆ ด้านเข้าด้วยกัน และสามารถสร้างอาชีพให้กับนักเรียนได้อีกทางหนึ่ง ท่านจึงนำกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์มาบูรณาการในรายวิชาเคมีพื้นฐาน เพราะ

กระบวนการที่เกิดจากการได้ฝึกทำโครงการวิทยาศาสตร์ นักเรียนสามารถใช้ในการคิด การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือประกอบอาชีพได้

“...เพราะฉะนั้นที่เลยต้องสอนเด็กทำ

แล้วมันก็แสดงศักยภาพของเด็กด้วยนะ เวลาให้เด็กทำเนี่ย

เราจะรู้เลยว่าเด็กบางคนเรียนไม่เก่งนะ แต่ชนะโครงการได้ที่ 1 ที่ 2 อย่างเงี้ยนะ...

เค้าเรียนไม่เก่ง แต่ไม่ใช่หมายความว่าเค้าไม่เก่งอะไรเลย เค้ามีศักยภาพ

ทางด้านนี้ เราก็ส่งเสริมเค้าไปตามศักยภาพของเค้า ใครเก่งด้านไหน เราก็ส่งเสริมเค้าไป

ให้เค้าได้พัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของเค้า แล้วก็เลยคิดว่าจะเอาโครงการเนี้ยมาสอน ในวิชาของเรา เอากระบวนการโครงการมาบูรณาการในวิชาของเรา กระบวนการทั้งหลายเนี้ย

ก็เอาเนื้อหารายวิชาของเราใส่เข้าไป ก็เลยมีคำว่าสอดแทรกโครงการ จุดเริ่มต้นคือ

เห็นความสำคัญของโครงการ ว่ามันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งอันนี้มันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของคน

ถึงแม้เราไม่ได้สอนในตารางสอนเรา แต่เราก็ยังต้องสอนเด็กให้รู้ถึงกระบวนการ

ในการทำเพื่อว่าเค้าจะสามารถเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันเค้าได้ เอาไปใช้

ในการแก้ปัญหาเค้าได้ แล้วก็สามารถเอาไปสร้างสรรคงาน ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ท่านได้ปมเพาะประสบการณ์ มุ่งมั่น ทุ่มเทในการสอนนักเรียนอย่าง สม่ำเสมอ โดยการสอดแทรกการทำโครงการวิทยาศาสตร์ในรายวิชาที่สอน เพื่อให้ นักเรียนได้ พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือประกอบอาชีพได้ ท่านจึงมีความพร้อมใน การส่งผลงานทางวิชาการ ขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดย ผลงานทางวิชาการที่ท่านส่งขอรับการประเมินมี 2 รายการ ดังนี้

1) ผลของการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ว41101 วิทยาศาสตร์ พื้นฐาน สารและสมบัติของสาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการ วิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และความคิด สร้างสรรค์

2) ผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสมบัติของสาร

ผลงานทางวิชาการทั้ง 2 รายการ ที่กล่าวมา มีกระบวนการพัฒนาผลงานทางวิชาการคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เกิดจากการทดลอง ศึกษาและพัฒนาจนเกิดองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบการสอนแบบบูรณาการกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์กับสาระวิชาที่สอน แล้วถ่ายโอนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

**ด้านที่ 2 องค์ประกอบและความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการของ
ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์**

องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์

วิวัฒน์

ท่านได้พัฒนาผลงานทางวิชาการขึ้นเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนโรงเรียนบางมด “สีสุกหวาดจวนอุปถัมภ์” แบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) นวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนรู้ และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 นวัตกรรมสำหรับการเรียนรู้ที่ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ สร้างขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียน มี 2 รายการ ดังนี้

รายการที่ 1 เอกสารประกอบการเรียนรู้รายวิชา ว41101 เคมีพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ โดยท่านได้จัดทำเอกสารประกอบการสอนโดยแบ่งเป็นหน่วยครบทั้งรายวิชา มีส่วนประกอบสำคัญ คือ 1) ผังมโนทัศน์ประจำหน่วยการเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระสำหรับการจัดการเรียนรู้รายวิชาเคมีพื้นฐาน โดยแบ่งเป็นเรื่องย่อย ๆ 3) กิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ได้แก่ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ กิจกรรมชวนคิด 4) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และ 5) แบบฝึกหัดเกี่ยวกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์

รายการที่ 2 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนรายวิชา ว41101 เคมีพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ มีส่วนประกอบสำคัญ คือ 1) หน้าเมนูหลัก ซึ่งประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ กระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ผลการเรียนรู้ ผังมโนทัศน์ประจำหน่วย 2) หน่วยการเรียนรู้ มีส่วนประกอบย่อย ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ แบบฝึกหัด และแบบทดสอบ และ 3) กระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ มีส่วนประกอบย่อย ได้แก่ ที่มาและความสำคัญของโครงการวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

นวัตกรรมกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 รายการ ใช้จัดการเรียนรู้ตามแผน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1) บันทึกข้อความขออนุญาตใช้แผน การจัดการเรียนรู้ 2) ผังมโนทัศน์ประจำหน่วย 3) เป้าหมายการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ 4) กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนในระดับ เดียวกันซึ่งสอดคล้องกับแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 5) หลักฐานการเรียนรู้ ได้แก่ แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ แบบทดสอบ แบบประเมินพฤติกรรม และ 6) บันทึกผลการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกกระบวนการ ทำโครงการวิทยาศาสตร์ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ ได้พัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้น ประกอบด้วย

1) การกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้บูรณาการ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกการทำโครงการ วิทยาศาสตร์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการทำโครงการวิทยาศาสตร์

2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดย การสอดแทรกการทำโครงการวิทยาศาสตร์

3) ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน เพื่อทำโครงการ วิทยาศาสตร์ แล้วกำหนดติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

4) ประเมินโครงการวิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอ ผลงานที่เกิดจากการทำโครงการวิทยาศาสตร์

จากข้อมูลจากต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดย การสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ กระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือ ปฏิบัติ และได้แสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเอง

ความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์

วิวัฒน์

จากการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร เอกสารประกอบการสอนและบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาเคมีพื้นฐาน ที่สอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และ รายงานผลการพัฒนาผลงานทางวิชาการของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ พบว่า การสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ในรายวิชาที่สอนนั้น ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนา ทักษะปฏิบัติ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ เป็นการ จัด

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) สามารถพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของตนเอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สำหรับความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการที่ ครูพรพิมล ชาญชัยชาววิวัฒน์ สร้างสรรค์ขึ้นคือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสื่อนวัตกรรมเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ซึ่งในยุคนั้นมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้้น้อยมาก นอกจากนี้ในรายงานผลการวิจัยและพัฒนาพบว่า ท่านได้รายงานผลการพัฒนาโดยการศึกษาเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนละเอียดสละเอกสารประกอบการสอนที่สอดคล้องกระบวนการจัดทำโครงการงานวิทยาศาสตร์ จึงเป็นความโดดเด่นที่สุดของผลงานทางวิชาการของท่าน

ด้านที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยชาววิวัฒน์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสารผลงานทางวิชาการ ที่ ครูพรพิมล ชาญชัยชาววิวัฒน์ ใช้ประกอบการขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของท่าน โดยแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสังสมประสบการณ์ 2) ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และ 3) ระยะรายงานผลการพัฒนา

1. ระยะสังสมประสบการณ์ ครูพรพิมล ชาญชัยชาววิวัฒน์ เป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกกระบวนการทำโครงการงานวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การเป็นครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์ส่งผลให้ท่านได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากนักเรียนมากมาย ท่านจึงนำความรู้ที่ได้มาใช้วางแผนเพื่อพัฒนานักเรียนในรุ่นต่อ ๆ ไป ด้วยท่านเป็นบุคคลที่มีระเบียบวินัย ทำให้ท่านมีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน เอกสาร หนังสือ หรือรายงาน ๆ ต่างได้อย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงสามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างกลมกลืน วิธีแห่งการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ของท่านแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ท่านเป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่าน ชอบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ท่านเก็บรักษาหนังสือทุกเล่มไว้เป็นอย่างดี เพื่อนำออกมาอ่านทบทวนหรือสำหรับค้นหาข้อมูลที่ต้องการ

“...พี่ชอบอ่านตำรา จะเก็บไว้หมดเลยนะ ตั้งแต่ มศ.3 เก็บไว้จนกว่ามันจะผุ ถ้าเราทิ้งไปนี่ เวลาจะหาข้อมูลที่เราอยากรู้ เราจะหาที่ไหน...ตอนนั้นพี่ก็อ่านเอง

ทำเองหมดเลย ทำด้วยตัวเอง และทำทุกอย่างอย่างสุดฝีมือ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนจะส่ง คศ.5 พี่ก็ศึกษาเกณฑ์เอง ศึกษาจากที่เค้าให้มา ตอนที่เค้าประชุมครูนั้นแหละ แล้วเราก็ทำตามนั้น ตามเกณฑ์...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

1.2 การเรียนรู้จากบุคคล ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์ ได้รับโอกาสเข้าไปเรียนรู้กับครูต้นแบบ ด้านการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้พัฒนาและสร้างสรรค์บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สอดคล้องกระบวนการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ โดยมีครูต้นแบบเป็นผู้ให้คำแนะนำและประเมินติดตามผลเป็นระยะ ๆ อีกทั้งยังได้เรียนรู้จากนักเรียนผ่านการเป็นครูที่ปรึกษาโครงงานวิทยาศาสตร์

“...พี่จะเล่าให้ฟัง หนูรู้จักครูต้นแบบมัย...พี่เรียนเรื่องการทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ จากครูต้นแบบ...แล้วเค้าก็มาติดตามนะ ตั้ง 3 ปีแหละ นี่แหละคือที่มาของผลงาน...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...เราก็เรียนรู้ไปกับเด็ก ๆ นั้นแหละ อะไรที่เค้าไม่รู้ เราก็บอก

ถ้าเราไม่รู้เราก็ต้องหาข้อมูล ไม่ก็บอกแหล่งเรียนรู้ที่คิดว่าจะหาคำตอบได้...

ทำโครงงานนี้ได้เรียนรู้อะไรหลายอย่างนะ เด็กบางคนเรียนไม่เก่ง

แต่เค้าทำเก่ง ก็ประสบความสำเร็จได้...เค้าไม่เก่ง แต่ชนะโครงงาน

แค่นี้ก็เป็นความภาคภูมิใจของเค้าแล้ว... บางคนเอาความรู้จากการทำโครงงาน

ไปประกอบอาชีพได้เลยนะ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

นอกจากนี้เมื่อครั้งที่ท่านศึกษาต่อระดับปริญญาโท ท่านยังได้เรียนรู้ ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ สาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์ (เคมี) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับทุนโครงการ RECSAM เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ปีนัง ประเทศมาเลเซีย ด้วยประสบการณ์สอนอันยาวนานผนวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และจากบุคคลต้นแบบ ส่งผลให้ท่านประสบความสำเร็จในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งนำไปสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ

2. ระยะเวลาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ ท่านมีแรงบันดาลใจมาจากความต้องการให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพของตน ผสานกับท่านตระหนักถึงความสำคัญของการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ท่านจึงสอดแทรกกระบวนการทำโครงการไว้ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและเอกสารประกอบการสอน รายวิชาเคมีพื้นฐาน ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำโครงการ ท่านเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยการทำโครงการ ท่านจึงสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและเอกสารประกอบการสอน รายวิชาเคมีพื้นฐาน

“...โครงการวิทยาศาสตร์นี้สำคัญนะ... พี่จึงเอากระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์มาสอนแทรกไว้ในเอกสารประกอบการสอน... ทำเป็นเล่ม ๆ เลยนะ แล้วก็เอาไปสอนเด็ก... ผลสัมฤทธิ์ก็สูงขึ้นกว่าตอนแรกเยอะเลย พอเป็นอย่างนี้พี่ก็เลยทำมาตลอด... เด็กบางคนเรียนไม่เก่ง แต่เค้าทำโครงการได้ เค้าก็เกิดความภาคภูมิใจ บางคนก็เอาไปประกอบอาชีพได้ พี่ว่ามันสำคัญ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“ CAI ที่สอดแทรกกระบวนการทำโครงการ พี่สอดแทรกเป็นบางเรื่องนะ ไม่ได้ทำทั้งหมด เพราะบางเรื่องก็ทำไม่ได้... ก็ได้คำแนะนำจากครูต้นแบบ ที่เป็น คศ.4 นั้นแหละคอยแนะนำ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

2.1 การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ ท่านจัดทำเอกสารประกอบการสอนและบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการ

“...อันนี้เริ่มทำตั้งแต่ปี 45 ก็ทำไปเรื่อย พี่ก็ไม่ค่อยรู้คอมฯ สมัยก่อนมันยังไม่มีโปรแกรมสำเร็จรูปเหมือนเดี๋ยวนี้อีกยากอยู่นะ... แต่พอเอาไปใช้มันก็ดี... ส่วนเอกสารประกอบการสอนนี้จะสอดแทรกเยอะหน่อย เราถนัดใจ ”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

2.3 การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ ท่านออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อนวัตกรรมที่สอดแทรกกระบวนการทำโครงการ มาใช้ในการสอนวิชาเคมีพื้นฐาน

และให้นักเรียนทำโครงการนอกเวลาเรียน แล้วท่านก็คอยให้การปรึกษา แล้วให้นักเรียนนำเสนอโครงการในรูปแบบของการประกวดโครงการ

“...ที่โรงเรียนมีวิชาโครงการนะ พี่ไม่ได้สอน พี่ก็เลยเอากระบวนการทำโครงการ มาสอดแทรกไว้ในวิชาของพี่ แล้วก็ให้เด็กมาทำตอนเลิกเรียน...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...พอเสร็จแล้วก็ให้นักเรียนมานำเสนอ มาประกวดกัน แล้วก็ให้รางวัลกันไป ...ใครได้รางวัลชนะเลิศก็เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งต่อ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

2.4 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ท่านเป็นคนที่มินิส์รักข้อมูล รักเอกสาร และเห็นคุณค่าของเอกสาร ท่านจึงนำข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็น เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัด ข้อมูลที่นักเรียนเขียน บันทึกหลังการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน มาเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของแฟ้มสะสมงาน

“...พี่จะเก็บไว้หมดเลยนะ เป็นแฟ้ม ๆ แล้วเราก็เอามาดูว่านักเรียนเขียนอะไร แล้วเก็บข้อมูลไว้ปรับปรุงครั้งต่อไป...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

2.5 การปรับปรุงและพัฒนา เป็นการนำผลการจัดการเรียนรู้หรือปัญหาที่พบระหว่างการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาหรือวางแผนในการแก้ไขปัญหาในปีต่อไป

“...การสอนโครงการนี้ปัญหามันเยอะ เราก็ต้องเก็บข้อมูลไว้ ปีต่อไปจะต้องไม่เกิด ปัญหาแบบนี้อีก...อย่างตัวเราก็เหมือนกัน กลับบ้านค่ำมืด โดนกระดากกระเป่า

เราก็ต้องกลับให้เร็วขึ้นถูกปะ...แต่ก็โดนกระดากอีก (หัวเราะ) ...

เป็นสองรอบ.. ดังนั้นข้อมูลนักเรียนเก็บให้ดี เราจะได้แก้ปัญหาให้ถูกจุด...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...นักเรียนจะเป็นคนบอกเราเองว่าเราต้องปรับปรุงตรงไหน บางทีเค้าไม่ได้บอกเราตรง ๆ เราต้องคอยสังเกต หรือไม่ก็ให้นักเรียนเขียนใส่กระดาษไว้ แล้วเราก็เอาข้อมูลนี้เก็บไว้ปรับปรุง”

(พรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

3. ระยะเวลางานผล หลังจากที่ท่านได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้จนได้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเลิศแล้ว ท่านจึงจัดทำรายงานผลการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมิน เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษและการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน เมื่อท่านทราบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สามารถเลื่อนวิทยฐานะได้สูงสุดคือ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ ท่านจึงศึกษาระเบียบวิธีการและเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะด้วยตนเอง สำหรับการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนนั้น ท่านเรียนรู้จากการศึกษาในระดับปริญญาโทผนวกกับการศึกษาเอกสาร

“...ตอนนั้นประชุม เค้าแจกเอกสารประเมินวิทยฐานะแบบใหม่...ที่คิดว่าเราก็มีงานนะ และพี่ก็อยากรู้ว่า คณะกรรมการประเมินจะประเมินให้พี่อยู่ในระดับไหน ก็เลยลองดู...”

(พรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...วิจัยหรือ วิชาพวกนี้พี่ได้ 4 หมวด ไม่งั้นจะได้เกียรติคุณหรือ... พี่ว่ามันมีส่วนทำให้พี่เขียนรายงานได้ดีนะ...เราเองก็ต้องศึกษาหาข้อมูลใหม่ ๆ อยู่ตลอด จะได้ทันสมัยทันเหตุการณ์...”

(พรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

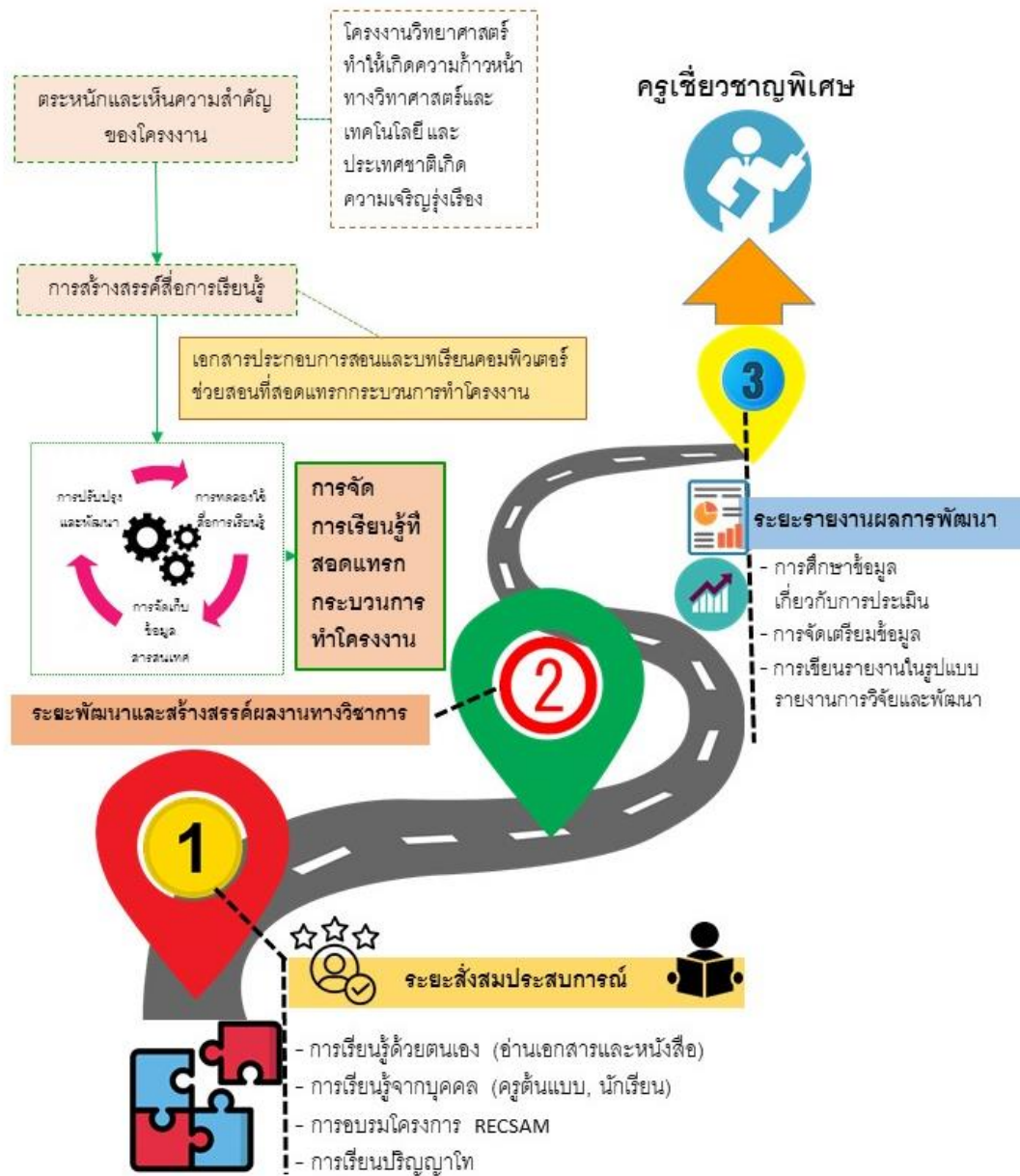
3.2 การจัดเตรียมข้อมูล ท่านนำข้อมูลที่ท่านได้เก็บรวบรวมไว้ มาวิเคราะห์ แล้วจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อใช้เป็นกรอบในการเขียนรายงานผลการพัฒนาผลงานทางวิชาการ

“...โอ้ ข้อมูลที่พี่เก็บไว้มีเยอะมาก ต้องเอาออกมาแยก
 ว่าเราจะใช้อันไหนประกอบการเขียนรายงาน...นี่โชคดีนะที่พี่เป็นคนรักเอกสาร
 ไม่งั้นนโยบาย 5ส คงเอาเอกสารพี่ไปหมดแล้ว (หัวเราะ)...”
 พรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

3.3 การเขียนรายงานในรูปแบบของรายงานการวิจัย ท่านใช้ผล
 ที่เกิดจากการเรียนรู้มาเป็นกรอบแนวคิดในการเขียนรายงานการวิจัย แล้วเขียนรายงานผลงานทาง
 วิชาการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

“...พี่เอาข้อมูลที่เก็บไว้มาเขียน...รายงานนี้ต้องต้องเต็มรูปแบบนะ แบบวิทยานิพนธ์นะ
 ...ต้องหาคุณภาพของเครื่องมือด้วย ทำหมดยอะ... ที่สำคัญห้ามพิมพ์ผิดเลย...”
 พรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ
 ครูพรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์ มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะสั่งสมประสบการณ์เป็นการเรียนรู้จาก
 การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากบุคคล การอบรมโครงการ RECSAM และการศึกษาต่อระดับ
 ปริญญาโท ท่านมีกระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 5 ขั้นตอน คือ
 (1) การตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำโครงการ (2) การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้
 (3) การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ (4) การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ และ (5) การปรับปรุงและพัฒนา
 และ 3) ระยะรายงานผลการพัฒนา มี 3 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน
 (2) การจัดเตรียมข้อมูล (3) การเขียนรายงานในรูปแบบรายงานการวิจัย ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูพรพิมล ชาญชัยชาวีวัฒน์

ส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์

การให้ความหมาย คุณค่า ของครูเชี่ยวชาญพิเศษในทัศนะของ ครูพรพิมล ชาญชัย-
เชาว์วิวัฒน์ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญ ผู้วิจัยนำเสนอออกเป็น 2 ข้อ คือ
1) ความหมายและคุณค่าของวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษในทัศนะของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์
วิวัฒน์ และ 2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์
วิวัฒน์

1. ความหมายและคุณค่าของวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ

สำหรับความหมายของครูเชี่ยวชาญพิเศษในทัศนะของ ครูพรพิมล ชาญชัย
เชาว์วิวัฒน์ คือ ต้องเป็นคนที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครู รู้หน้าที่ของตนเองอย่างถ่องแท้ มีความรู้
และความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และต้องเสียสละทั้งด้านกำลังกาย เวลา พุณทรัพย์ และทุ่มเทใน
การปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างเต็มกำลังความสามารถ

“...ต้องเป็นครูที่รักในอาชีพครู แล้วก็ต้องมีความทุ่มเทให้กับงานในอาชีพ
ต้องมีความรู้ในหน้าที่ของเราเนี่ยอย่างถ่องแท้ เพราะมีคำว่าเชี่ยวชาญ
แล้วพิเศษด้วย แล้วก็ต้องเสียสละให้กับงานในหน้าที่เราด้วย
ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง เป็นเวลา เป็นความคิด เราจะต้องเสียสละและทุ่มเท
ให้กับคำว่าครูเชี่ยวชาญพิเศษในหน้าที่ของเราให้ได้ ก็คือหน้าที่ครูนี้แหละนะ
ก็มีคำว่าเชี่ยวชาญก็ต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้ในงานของเรา...”
(พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เลื่อน
วิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ เพราะถือว่าเป็นรางวัลที่สูงที่สุดในชีวิต นอกจากจะเป็นตำแหน่งที่
สูงสุดในวิชาชีพครูแล้ว ยังเป็นตำแหน่งที่มีพระบรมราชการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจาก
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้ท่านเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและได้รับเชิญไปเป็นวิทยากร
ด้านการจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และเป็นผู้เชี่ยวชาญ
สาขาการสอนเคมี แต่อย่างไรก็ตาม วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษไม่ใช่เป้าหมายสูงสุด แต่การได้
พัฒนานักเรียนให้สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพคือเป้าหมายที่ท่านมุ่งมั่น ทุ่มเท ตลอดชีวิต
ความเป็นครู ด้วยท่านมีความเชื่อว่า กระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่นักเรียน
สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการทำโครงการวิทยาศาสตร์ยังมีส่วนสำคัญต่อ

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ประเทศชาติพัฒนา

“...เป็นรางวัลสูงสุดในการเป็นครูแล้วแหละ ในหลวงทรงแต่งตั้ง ใครจะไม่ภูมิใจ คุณค่าของมันก็คือ อันนี้มันก็เป็นรางวัลอะนะ มันเป็นรางวัลสูงสุดสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู เป็นรางวัลสูงสุดแล้วแหละ แต่พี่ว่าใคร ๆ ก็สามารเป็นได้นะ ตอนนั้นก็รู้สึกว่าเป็นคนนั้นก็มาสัมภาษณ์ คนนั้นก็มาสัมภาษณ์ คนโน้นก็มาสัมภาษณ์ คนนั้นก็เชิญไปพูด คนโน้นก็เชิญไปพูด อะไอย่างเงี้ยะ เยอะแยะไปหมดเลย (หัวเราะ) คือมีคนรู้จักมากขึ้น แล้วก็มีคนมาขอคำปรึกษานะ และพี่ก็มีความเชื่อว่า ถ้าเราทำดีแล้วเนี่ย เราก็จะได้รับผลดีตอบ มีคนมาสอบถามมากขึ้น แต่ว่างานการสอน ชีวิตการทำงาน เราก็ยังรักในงาน เราก็ยังทุ่มเทเหมือนเดิม เพราะว่ามันเป็นอุปนิสัยของเรา เพราะว่าทำแต่งงาน (หัวเราะ) ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนที่ได้อะไรใหม่ๆ ก็จะมี ศูนย์สำหรับครูอะไรอย่างเงี้ยะ ก็จะมาแบบ ให้เราสร้างเครือข่าย ขยายเครือข่าย โรงเรียนในระแวกนี้ มาเป็นเครือข่าย มาอบรมกันมาประชุมกัน ให้เราเป็นคนดูแลนะ แต่พี่ก็โอเคนะ เพราะพี่บอกตัวเองเสมอว่า จงเป็นผู้ให้มากกว่าการเป็นผู้รับเพราะว่าการให้เนี่ยะ มันทำให้ผู้ให้มีความสุข และผู้รับก็มีความสุขด้วย ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...เราไม่ได้คิดว่า เออ เราจะทำเพื่อรางวัล แต่อันนี้เราอยากให้ได้ประเมินดูว่าการทำงาน แบบเราเนี่ยเค้าจะให้เราอยู่ระดับไหน เราก็อยากได้เค้าประเมินดูว่า... งานเราก็มีอยู่ลองประเมินดู มันก็เป็นผลพลอยได้ เป็นรางวัลชีวิตของเรานะ เพราะจริง ๆ แล้วพี่มองผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวเด็กมากกว่า...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

ข้อ 2 คุณลักษณะสำคัญของครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์

จากการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 9 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ ได้ดังนี้

1) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ ท่านเป็นที่ให้ความสำคัญกับเอกสาร ตระหนักในคุณค่าของข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เกิดจากการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสังเกต โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน มีความสามารถในการรวบรวมเอกสาร หลักฐาน

ข้อมูลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน เอกสารงานสอน ผลงานทางวิชาการ และจัดเก็บไว้ได้
 อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ออกมาใช้ได้เมื่อต้องการ

“...อย่างพี่นะ มีนิสัยอีกอย่างก็คือ ในกรณีพวกเอกสารพวกหนังสืออะไรอย่างนี้นะ
 จะเป็นคนที่รักหนังสือมาก ไม่ว่าจะเลขเซอริไม่ว่าจะเป็นหนังสือนี้
 สมัยที่ทำงาน ยังเก็บไว้อยู่เลย เพราะเป็นคนรักเอกสารรักหนังสือมาก เพราะมีความรู้สึก
 หนังสือพวกนี้ยะ เมื่อเวลาผ่านไป เราจะไปหามันไม่ได้แล้ว เพราะเวลาผ่านไป
 มันมีค่ามาก มีค่ามากกว่าเงินอีก เพราะฉะนั้นจะเก็บมันไว้ตลอดเลยนะ จนมันเก่า
 จนมันเปื่อย จับแล้วเป็นขุยเลยเพราะมันเป็นกระดาษใช้มัย เนี่ยจะเก็บไว้ตลอดเลย
 เพราะฉะนั้นเนี่ยเวลาทำงาน เอกสารของเรา เราต้องเก็บไว้ แล้วพี่ก็จะเป็นแฟ้มของพี่
 เก็บไว้เป็นระเบียบ อย่างสมมุติว่าเรามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเนี่ยะ เราสามารถไปเปิดดูได้
 เพราะคนเราสมองมันจำได้ไม่หมดหรอก ฎุมัย เราสามารถไปเปิดดูได้ไปค้นได้
 ถ้าสมมุติเราทิ้งมันไปแล้วนะ มันก็จะหาอะไรไม่ได้อีกแล้ว เออ แล้วสมัยก่อนเนี่ยะ
 เวลาทำงานนะ ไม่เหมือนสมัยนี้มีในคอมฯ ยังหาได้นะ แต่พอเครื่องเสียก็จบอะนะ
 แต่เอกสารสามารถหยิบออกมาให้เค้าดูได้เลย...อย่างเค้าพูดถึงอะไร
 เรายกหยิบมาให้เค้าดูได้ ไม่มีปัญหา อือ บางคน 55 นี่หายหมดเลยทั้งโต๊ะ
 หายไปหมด เอ้อ ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวินวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...เค้าเป็นคนทีเปะมาก เอกสารนะจะเก็บไว้เป็นแฟ้ม ๆ ใส่ตู้ล็อกกุญแจไว้เป็นอย่างดี
 เค้าเก็บทุกอย่างอะ แม้กระทั่งเศษกระดาษที่เด็กเขียนอะไรไว้เค้าก็ยังเก็บ...”

(ครู A โรงเรียนบางมด “สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2562)

“...อาจารย์แกเป็นคนเก็บข้อมูลดีมาก ตอนที่พี่ไปขอดูแฟ้มนะ ตอนนั้นพี่จะประเมิน
 ชำนาญการพิเศษ แกจัดไว้เป็นลิ้นชัก ๆ เลย เยอะแยะไปหมด ไม่รู้จะดูอะไร
 พี่ว่าแกเป็นตัวอย่างด้านการจัดแฟ้มประเมินเลยนะ เก่งมาก...”

(ครู B โรงเรียนบางมด “สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2562)

“...เจ้าแก่ง ทำรายงานอะไรก็ดี มีช่วงหนึ่ง มีการประเมินภายนอก ผอ.ให้ทุกคนเอาแฟ้ม
 ไปวาง ปรากฏว่าเหลือโต๊ะหนึ่ง เย็นแล้วก็ไม่เอามาวาง พอเข้ามานี่ของเต็มโต๊ะเลย
 ผู้หญิงคนนี่เค้าเก่ง พี่ยอมรับเลย”

(ครู C โรงเรียนบางมด “สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2562)

“...พี่เค้าเก่งมาก พี่เองก็ได้ดูแฟ้มเค้านี้แหละ ตอนที่ประเมิน คศ.3 เค้าก็ให้คำแนะนำดีนะ
 แฟ้มนี้เต็มตู้ไปหมด แต่แกทำได้หมดเลยแฟ้มไหนคืออะไร ความจำดีมาก...”

(ครู D โรงเรียนบางมด “สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

“...แกร็กแฟ้มแก่มาก ตอนแกเกษียณแกก็หอบกลับบ้านไปหมดเลยนะ จำได้ว่าแกเป็น
 หัวหน้างานเศรษฐกิจพอเพียง ตอนกรรมการมาประเมินนี่คือข้อมูลหลักฐานเพียง

ตอนนั้นรู้สึกจะได้รางวัลด้วยนะ แก่งจริง ๆ...”

(ครู E โรงเรียนบางมด “สี่สุมหาจนวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

“...ของแกเยอะ เต็มตู้เลย ใส่ตู้ล็อกกุญแจไว้ แต่ถ้าไปขอแกดู แกก็ให้ดูนะ แต่ไม่รู้จะดูอะไร แพ้มอะไรต่อมิอะไรเต็มไปหมด...”

(ครู D โรงเรียนบางมด “สี่สุมหาจนวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

“...เป็นคนที่ละเอียด จะเก็บผลงานเด็ก เก็บแฟ้ม เก็บชิ้นงานไว้ทุกอย่างนะคะ...”

...เพราะมันเป็นศักดิ์ศรีของโรงเรียน หน้าตาของโรงเรียน หลักฐานนี่เพียบ พร้อม ดีไม่แตก

เค้าเรียกว่าจับผิดไม่ได้เลย อาจารย์เก็บทุกงาน แม้แต่เศษกระดาษที่ให้เด็กเขียนอะไรๆ

อาจารย์เก็บหมดเลย ทุกอย่าง ละเอียด คือดีใจที่แตก เค้าใจว่าดีใจที่แตกมัยคะ

สมมุติว่าใจที่ยื่นนี่คะแนนเต็ม 10 ก็ให้มันได้ 10 อะ ให้มันได้สมคะคะแนน...”

(รองผู้อำนวยการโรงเรียนบางมด “สี่สุมหาจนวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการในการทำงาน ท่านเป็นคนที่มี

ความมุ่งมั่นในการทำงาน ทั้งด้านการปฏิบัติงานราชการ การจัดการกรรมการเรียนรู้ มุ่งมั่น ทุ่มเท เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ ทุนทรัพย์ เพื่อพัฒนาการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ พัฒนาคอนเองอย่างเต็มศักยภาพ

“...คือเวลาให้เด็กทำโครงการเนี่ย เราต้องดูแลเค้า ซึ่งในที่นี้บางทีเนี่ย คือโครงการ

มันต้องใช้เวลาเยอะนะ บางทีที่ต้องอยู่กับเด็กถึง 4 ทุ่ม 5 ทุ่ม นะ...

ก็มัวแต่ก้มหน้าก้มตาทำงาน แล้วก็ในที่นี้เนี่ย คือโครงการต้องทำนอกเวลา

เพราะมันไม่มีในตารางสอนของเรา ไซมัย แล้วเราก็ต้องแบบเนี่ยะ

เราก็ต้องกลับบ้านดึก ๆ มีดเค้า แล้วก็ได้รับบาดเจ็บเนี่ยะเงยหน้าขึ้นมา

เข้าตาย ตกปูนไปแล้ว (หัวเราะ) ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...การจะได้เชี่ยวชาญพิเศษ จะต้องมุ่งมั่น แน่วแน่ เก็บงานละเอียด ใส่ใจ...”

(ครู E โรงเรียนบางมด “สี่สุมหาจนวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

“...ท่านชอบทำงานที่โรงเรียน กลับบ้านดึก เดินกลับบ้าน ด้วยความสมถะ เลยได้ซื้อรถ

จนมีอยู่ครั้งนึงโดนรถกระบะเป้า ถูกตีข้อมือ กระเป๋าหลุด...”

(รองผู้อำนวยการโรงเรียนบางมด “สี่สุมหาจนวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

“...ที่สัมผัสได้ก็คือ อาจารย์ขยัน มากแล้วทุ่มเทมากนะคะ ทุ่มเทกับการทำงานมาก ๆ

ตลอดเวลา เหมือนอาจารย์แทบจะไม่ทำอย่างอื่นเลย นอกจากงาน นึกถึงการสอนตลอดเวลา

ว่า อาจารย์ทุ่มเวลาให้เกินร้อยเปอร์เซ็นต์ทุกวัน กลับเย็น 3 ทุ่ม 4 ทุ่ม อะไรอย่างเงี่ยะ...

เออ ทุก ๆ วัน แล้วก็ตอนนั้นครูยังเด็กอยู่เลย มาทำงานใหม่ ๆ มั้ง จบ ป.เอก มาใหม่ ๆ

แล้วก็เชิญอาจารย์มาแล้วก็ อาจารย์ผู้ใหญ่มานั่งฟังด้วย แล้วอาจารย์พวกผู้ใหญ่บอกว่า โอ้ อันนี้อาจารย์ทุ่มเทกับงานมากเกินไป ส่วนอาจารย์มองว่า ชัยันดี ทุ่มเท อะไรอย่างเงี้ยะ แต่บางมุมมองก็เป็นครูคนแก่กะ ... โอ้ อาจารย์มีชีวิตสมดุลรีปาว ที่อาจารย์ผู้ใหญ่เค้าถาม...”

(อาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2562)

“...อาจารย์สอนดีค่ะ ให้ทำโน่นนี่นั่นตลอด และตอนที่ทำโครงการนะคะ เล่มนี้แกแล้วแกก็อีกอาจารย์ก็อยู่ด้วยตลอด ช่วงนั้นกลับบ้านมีดี แต่อาจารย์จะกลับหลังจากพวกเรากลับไปแล้ว จนมีช่วงนึงแกโดนฉกกระเป๋...”

(ลูกศิษย์ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2562)

“...อาจารย์เค้าให้ทำงานเยอะมาก และตอนที่จะมีงานวันวิทยาศาสตร์นะ กลับบ้านนี่ 3 ทุ่ม 4 ทุ่ม อาจารย์ก็อยู่ด้วย ทำโน่นทำนี่อะไรของเค้าไปไม่รู้อะไรเยอะแยะเต็มตู้ไปหมด แต่ก็ได้อะไรจากอาจารย์เยอะ อาจารย์ขยันมาก ไม่เคยเห็นเค้าว่างเลย ไม่รู้มีเวลาคุยกับคนอื่นบ้างรึเปล่า...”

(ลูกศิษย์ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2562)

“...พี่ไม่ค่อยได้คุยกับแกหรอกนะ ไม่ค่อยจะได้เจอ แกก็ทำงานอยู่ห้องแก ไม่ค่อยออกไปไหน ไปก็คือไปเป็นวิทยากรนอกโรงเรียนเลย แกชอบทำงานดี ๆ ดี ๆ ทำแต่งงาน จนไม่มีเวลาคุยกับคนอื่น...”

(ครู D โรงเรียนบางมด “สีสุกหวาดจวนอุปถัมภ์”, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2562)

3) ใฝ่เรียนรู้ ท่านเป็นคนที่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และเรียนรู้จากบุคคลครูต้นแบบ นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้และพัฒนา สื่อการจัดการเรียนรู้ และยังส่งผลให้ท่านได้รับทุนการศึกษาจากศูนย์เรคแคม เพื่อไปพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา

“...พี่สอบชิงทุนได้ไปเรคแคม 3 เดือนครึ่งนะ ไปเรียนเกี่ยวกับคอนสตรัคติวิส ข้อสอบนี้เป็นภาษาอังกฤษหมดเลย แต่ไม่รู้ยังงี้พี่ก็ติด 1 ใน 2 คนที่ได้ทุน ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...เฮ้ย เดี่ยวพี่เล่าให้ฟัง อะนะ หนูเคยได้ยินว่าอันนี้มัย ครูแห่งชาติอะ เคยได้ยินมัย เค้าจะมีครูแห่งชาติของ สกศ. นะนะ คือ จะเป็นครูแห่งชาตินี้ไม่ใช่ง่าย ๆ นะ คัดสรรแบบยากมากเลยนะ แล้วก็ครูแห่งชาติคนนึงเค้าอยู่สมุทรปราการแหละ ตอนนั้น CAI เริ่มบูมนะ ปี 43 นะ เริ่มบูม เค้าก็คัดเลือกครูนะ จากกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ มา แล้วก็มาอบรม CAI ให้ฟรี 3 ปี เสร็จแล้วก็อย่างนี้แหละ คือ ตัวเราไม่ได้แบบจะไป สอดส่องว่าเค้ามีอะไร อะไรก้าว อะไรที่ไหนนะ เราก็อำนาจที่เราไปเรียนนะ ก็มีเนี่ยะแหละ พวกกรอวิชาการอะไรพวกเนี่ยะ ก็จับพี่ไปส่งไปเป็นตัวแทน เข้าไปฝึกอบรมกับ

ครูแห่งชาติเนี่ยะ 3 ปี เกี่ยวกับการทำ CAI นี่แหละ อืม แล้วพี่ก็ใช้ความรู้อันนี้
มาทำอันนี้แหละ การสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์
เรื่องสารและสมบัติของสาร เออ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สอดแทรก
กระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสมบัติของสาร อะนะ เป็นกระบวนการ
แทรกเข้าไปอยู่ในนี้ เราต้องมีการรายการจัดทำ รายงานการใช้ รายงานการหา
ประสิทธิภาพของมัน แล้วก็ผลของการใช้ด้วย มันเป็นเรื่องที่เราสร้างขึ้น
กับมือเราเองไง ซึ่งเราก็สามารถเอามาใช้เป็นผลงานทางวิชาการได้ ถูกมั๊ย
ซึ่งเราก็ต้องทำเต็มรูปแบบของงานวิจัย ในสื่อชิ้นนี้ ซึ่งมันก็ต้องเป็นชิ้นใหญ่อะ...”
(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

4) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง ท่านเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจต่อตนเองใน
ทางบวก มีความเชื่อมั่นในตนเอง เคารพในตน และมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ใช้ความสามารถที่มี
อยู่ในการทำงาน และในการพัฒนานักเรียนด้วยการสอดแทรกกระบวนการทำโครงการ
วิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

“...อ้อเรียนที่จุฬานี่ๆ เป็นทุนเรียนดีทุกปีเลยนะ ไม่ต้องเสียค่าหน่วยกิตอะ
คะแนนสูงสุดได้มา 10 เปอร์เซนต์อะ พอจบมา เออ พี่จบปี 21 ก็สอบ
แล้วก็สอบได้ที่ 1 เลย ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนส่งผลงานเชี่ยวชาญพิเศษ พี่ไม่ต้องปรับปรุงแก้ไขนะ เพียงแต่เหมือนกับ
เขียนอะไรนะ สำหรับผู้บริหารอะ สรุปสำหรับให้ผู้บริหารเค้าอ่านแค่นี้
เค้าก็รู้เรื่องหมดอย่างนี้ไงเพราะงั้นมันคือบทสรุปของผู้บริหารไงคะ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...แล้วช่วงนั้นเนี่ยคือการที่ได้โล่ ก็รู้อยู่แล้วว่าจะต้องมีการพัฒนาตัวเอง
แล้วก็แบบอะไรนะคะมีชื่อเสียงในระดับหนึ่ง ที่แบบเป็นที่รู้จักของคนในแวดวง
พี่นะเป็นประธานกลุ่มนะ รวมเอกชนหมดเลยมันก็จะมี 43 โรงเรียน แล้วก็สมัยก่อน
งานวิทยาศาสตร์เนี่ยเค้าจะให้กลุ่มโรงเรียนเนี่ยเป็นคนจัด จัดหมดเลย จัดทั้งระดับประเทศด้วย
มีอยู่ยุคนึง ซึ่งต้องจัดหมดเลยนะ แข่งขันตอบปัญหา แข่งขันวาดภาพ แข่งขันการพูด
แข่งขันทักษะวิทยาศาสตร์ แข่งขันโครงการวิทยาศาสตร์เนี่ย ต้องเป็นจัดหมดเลยทั้งหมด
เลยต้องทำนั่น ต้องออกคำสั่ง ต้องทำหนังสือเชิญ ทั้งติดต่อ ทำอะไรทุกอย่างเลย
ไม่งั้นทั้ง 43 โรงเรียน จะเดินไปได้ไง จัดแข่งทั้งระดับประเทศเงี้ยะ จัดค่ายว่ากองจะทำยังไง...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...โอ แน่นนอน ไม่งั้นจะเกียรตินิยมอันดับ 1 หรือ จ๊ะ วิชาพวกเนี่ยวิชาพวกนี้ 4 หมวด...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

5) มองโลกในแง่ดี ท่านเป็นคนที่มีมองทุกอย่างรอบตัวเชิงบวก ทั้งนี้เกิดจากการที่ท่านได้ทำงานที่ท่านรักและมีศรัทธาในวิชาชีพครู ท่านจึงมีความสุขกับการทำงาน ทำให้ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็ง แม้มีอุปสรรคในการทำงาน ท่านก็ยังทุ่มเททำงานต่อไปด้วยความมุ่งมั่น ด้วยท่านมีความเชื่อว่า คนทำดีย่อมได้ดี

“ความรักทำให้คนตาบอด (หัวเราะ) ทำได้ทุกอย่างถ้ารัก ใช่มะ

... การไม่ทุ่มเทกับงาน ไม่มีความอดทน ไม่มีความรักในงานเนี่ยจะเป็นอุปสรรค...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...มีความเสียสละ ทุ่มเท แล้วก็มีความรักในงานของเรา มีความรู้ มีความรอบรู้ในงานที่เราทำเป็นอย่างดี ตำแหน่งคือรางวัลที่เราได้เป็นผลพลอยได้ เป็นรางวัลที่เราได้รับจากการทำงาน...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...จะเป็นผู้ให้มากกว่าการเป็นผู้รับ เพราะว่าการให้เนี่ยะ มันทำให้ผู้ให้มีความสุข และผู้รับก็มีความสุขด้วย พี่มีความเชื่อและความศรัทธา มีความเชื่อว่า ถ้าเราทำดีแล้วเนี่ย เราก็จะได้รับผลดีตอบ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

6) มีระเบียบวินัย ท่านเป็นบุคคลที่มีระเบียบแบบแผนในการทำงาน และปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ผลงานทางวิชาการของท่านถูกต้อง สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

“...คือเวลาทำงาน พี่เป็นคนทำงาน งานของเราต้องสุดฝีมือ อย่างเวลาทำเลขอย่างเนี่ยนะ ทำเลขนะ ไม่รู้ว่าสมัยพวกหนูเนี่ยะเป็นปะ เครื่องหมายเท่ากับในแต่ละหน้าเนี่ยะ จะตรงกันเด๊ะ เด๊ะ เด๊ะ ๆ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...เพราะฉะนั้นเนี่ยเวลาทำงาน เอกสารของเรา เราต้องเก็บไว้ แล้วพี่ก็จะมีเป็นแฟ้มของพี่เก็บไว้เป็นระเบียบนะ ...”

(พรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2562)

“...อาจารย์ทำงานเป็นระบบระเบียบ ดังนั้นการทำ คศ. อะไรเนี่ยมันก็จะตามมาเอง
 เอง คือว่าความตั้งใจของอาจารย์คืออยากให้เด็กได้รับประโยชน์
 จากการสอนของตัวเองให้มากที่สุดนะค่ะ...”
 (อาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2562)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ครูพรพิมล ชาญชัยเชาววิวัฒน์ มีคุณลักษณะ
 สำคัญ 6 ประการ คือ 1) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ 2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท
 ในการทำงาน 3) ใฝ่เรียนรู้ 4) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง 5) มองโลกในแง่ดี และ 6) มีระเบียบวินัย

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูรัตนา สถิตานนท์

ครูรัตนา สถิตานนท์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาภาษาไทย โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 นับได้ว่าเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชา
 ภาษาไทยคนแรกของประเทศไทย การศึกษาชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการ
 สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะ
 สำคัญของ ครูรัตนา สถิตานนท์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1
 ชีวประวัติของ ครูรัตนา สถิตานนท์ ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการและกระบวนการสร้างสรรค์
 ผลงานทางวิชาการของ ครูรัตนา สถิตานนท์ และส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครู
 เชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครูรัตนา สถิตานนท์

ส่วนที่ 1 ชีวประวัติของครูรัตนา สถิตานนท์

การศึกษาชีวประวัติของ ครูรัตนา สถิตานนท์ ผู้วิจัยได้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอ
 เป็น 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ประวัติส่วนตัว ด้านที่ 2 ประวัติการศึกษา ด้านที่ 3 เส้นทางสู่
 วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ และด้านที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ประวัติส่วนตัว

ครูรัตนา สถิตานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2494 ปัจจุบันอายุ 68 ปี
 (ในปี 2562) มีภูมิลำเนาอยู่ที่แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ท่านมีพี่น้อง
 ทั้งหมด 6 คน โดยครูรัตนา สถิตานนท์ เป็นคนที่ 6 ช่วงชีวิตวัยเด็กท่านใช้ชีวิตสุขสบาย เพราะ
 คุณพ่อคุณแม่มีฐานะร่ำรวย จึงได้รับโอกาสทางการศึกษาเป็นอย่างดีเนื่อง ด้วยความมานะ
 อุตสาหะท่านจึงมีความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน

“...มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน ครูเป็นคนที 6 ค่ะ คนสุดท้ายน่าจะค่ะ...”

“...อยู่กับพี่สาว คุณพ่อคุณแม่เสียชีวิตแล้วทั้งคู่ค่ะ เมื่อก่อนเป็นเศรษฐี ญาติพี่น้องส่วนมากก็เป็นเศรษฐี ก็มีพี่สาวเป็น ผอ.การท่องเที่ยว จำไม่ได้แระ ก่อนที่เค้าจะเกษียณ แล้วก็พี่สาวอีกคนนึงก็ทำธุรกิจ พี่ชายสองคนก็ทำงานธนาคารยันเกษียณทั้งคู่...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ด้านที่ 2 ประวัติการศึกษา

ครูรัตนา สถิตานนท์ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนประถมศึกษาบางลำพู หลังจากนั้นจึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนสตรีวรนาถ เทเวศร์ จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (มศ.3) ต่อมาท่านได้เข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ป.กศ. ต้น) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.กศ.สูง) ที่วิทยาลัยสวนดุสิต และได้ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี การศึกษาด้านจิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อจบการศึกษาก็สมัครเข้าศึกษาปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทยและวรรณคดีที่มหาวิทยาลัยเดียวกัน

“...ครูเรียนประถมแถว ๆ นี้แหละ แถวบางลำพู พอจบก็ไปต่อที่สตรีวรนาถจนจบ มศ.3 หลังจากนั้นก็ไปเรียนที่สวนดุสิตจนจบ ป.กศ.ต้น และ ป.กศ.สูง ก็เรียนเอกไทยนี้แหละ หลังจากนั้นครูไปต่อปริญญาตรีที่ประสานมิตร สาขาภาษาไทย การศึกษาด้านจิต พอจบ ป.ตรี ปีที่ 14 ตุลาคม 16 อะ กำลังไล่ตีกันอยู่ มีความทรงจำอยู่ว่าเข้าไปอยู่ในกลุ่ม หลังจากนั้นก็ต่อ ป.โท ที่ประสานมิตรเลย...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ด้านที่ 3 เส้นทางสู่วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษของ ครูรัตนา สถิตานนท์

ครูรัตนา สถิตานนท์ เริ่มต้นชีวิตการทำงานโดยการเป็นครูสอนที่โรงเรียนกนกอาชีพะศึกษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ท่านกำลังทำปริญญาโท จากนั้นท่านจึงได้เริ่มต้นชีวิตราชการที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ในตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 และเลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 1 ระดับ 4 เวลาต่อมา

“...ตอนเรียนโท แล้วยังทำวิทยานิพนธ์ไม่เสร็จ ก็ไปสอนช่างกล กนกอาชีวะ
ตอนที่สอนที่กนกอาชีวะนี่สอนภาษาอังกฤษนะ เรียนจบก็ไปบรรจุที่สตรีศรีสุริโยทัยเลย
ตอนนั้นมันเริ่มสตาร์ท ซี 3 มั่ง พอได้ปริญญา ก็ปรับเป็นซี 4...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ท่านได้พัฒนาการเรียนการสอน จนได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6
หลังจากนั้นท่านได้ส่งผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนตำแหน่ง และได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3
ระดับ 8 ในเวลาต่อมา

“...แล้วก็ไปทำอาจารย์ 3 ตอนนั้นรู้สึกจะได้ ซี 6 มั่ง คือยังไม่ถึงนะ คือได้อาจารย์ 3
ตัวเองนี้จะได้ก่อน ครูตั้งแต่ 6 แล้วก็ไป 8 เลย รู้สึกจะเป็นคนแรกเหมือนกัน
แล้วมันก็ไม่มีใครได้ในช่วงนั้น คือมันมีการเปลี่ยนรูปแบบเดิม คือส่งผลงานทางวิชาการด้วย
เป็นปีแรกแล้วก็ลองส่งดู ที่นี้ก็...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

คุณรัตนา สถิตานนท์ มุ่งมั่นพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพัฒนานวัตกรรม
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และส่งผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งอีกครั้งหนึ่ง ในที่สุดท่านก็
ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3 ระดับ 9 ในเวลาต่อมา

“...ครูก็สอนของครูไปเรื่อย ๆ หลายปีเหมือนกันนะ เกือบ 10 ปี ครูถึงได้ซี 9...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ท่านจึงได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญ ในช่วงเวลาที่มี
การปฏิรูปการศึกษา ท่านได้รับคัดเลือกเป็นครูต้นแบบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ ท่านจึงมีโอกาสได้ศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้
ตลอดจนการสร้างเครือข่ายทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้บูรณาการ จนสามารถพัฒนามาเป็น
รูปแบบการสอนของตนเอง ท่านได้รวบรวมผลงานทางวิชาการที่ท่านสร้างขึ้น แล้วเขียนรายงาน
ขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ในที่สุดก็พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

แต่งตั้งครูรัตนา สถิตานนท์ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ให้ดำรงตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ประกาศ ณ วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งนับได้ว่าเป็นครูภาษาไทยท่านแรกที่ได้วิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ปัจจุบัน ครูรัตนา สถิตานนท์ เป็นข้าราชการบำนาญ อาศัยอยู่กับพี่สาว ที่บ้านใกล้ธนาคารแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ท่านยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนางานการศึกษา โดยการเป็นวิทยากร เป็นคณะกรรมการประเมินวิทยฐานะ และเป็นคณะทำงานสถาบันครูพัฒนา สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

ด้านที่ 4 รางวัลเชิดชูเกียรติและเกียรติยศ

ครูรัตนา สถิตานนท์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ จากการศึกษาเอกสารการอบรมโครงการร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ 2542 เรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ ทำให้ทราบว่า ครูรัตนา สถิตานนท์ ได้รับรางวัลและเกียรติยศมากมายดังนี้

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ท่านได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่สำคัญดังนี้

- 1) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้น ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)
- 2) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
- 3) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้น มหาวชิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)

รางวัลเชิดชูเกียรติ ท่านได้รับรางวัลต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา จากกรมสามัญศึกษา ปี พ.ศ. 2530
- 2) ครูแม่แบบภาษาไทย สาขาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย จากกรมสามัญศึกษา ปี พ.ศ. 2535
- 3) ครูแม่แบบภาษาไทยดีเด่น จากกรมสามัญศึกษา ปี พ.ศ. 2540

- 4) ครูภาษาไทยดีเด่น จากคุรุสภา ปี พ.ศ. 2541
- 5) ครูต้นแบบ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542
- 6) เข็มเชิดชูเกียรติคุรุสจดี จากคุรุสภา ปี พ.ศ. 2542
- 7) ครูแห่งชาติ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2543
- 8) รางวัลเชิดชูเกียรติบุษบกทอง จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูรัตนา สถิตานนท์

จากการศึกษาเอกสาร ผลงานทางวิชาการ ด้วยแบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะนำเสนอเกี่ยวกับผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูรัตนา สถิตานนท์ ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความเป็นมาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ด้านที่ 2 องค์ประกอบและความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการ และด้านที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ความเป็นมาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ ของครูรัตนา สถิตานนท์

ครูรัตนา สถิตานนท์ ท่านเป็นครูภาษาไทยที่ชอบทำการทดลอง คิดค้น เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนานักเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับความสนุกสนาน มีความกระตือรือร้นในการเรียน เริ่มต้นจากสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพบปัญหาจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทันที และพัฒนาจนได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแบบฉบับของท่าน ส่งผลให้นักเรียนมีความรักในการเรียนวิชาภาษาไทย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการคือความต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

“...ถ้าพูดถึงแรงจูงใจจริง ๆ ก็คือเด็ก เป็นคนที่สอนแล้ว ก็จะทำทุกอย่างถ้าเด็กนั่งเฉย ๆ เงียบ ๆ เพราะฉะนั้นก็ต้องหาอะไรต่อมิอะไร มาทำให้เด็กตื่นเต้นในแต่ละชั่วโมง แต่ละชั่วโมง จะต้องเห็นผลตอบสนอง เริ่มตั้งแต่งานชิ้นแรก ๆ จะเป็น พวกกิจกรรมภาษาพาสนุก

สอนภาษาไทยให้สนุก เป็นเกมกระจุกกระจิก ของเล่นของเหลืออะไรก็เอามาทำเกม เสร็จแล้วก็จะเก็บผลงาน คือให้เด็กหัดเขียนหัดอ่าน แล้วก็เก็บรวบรวมผลงาน แล้วก็เอาผลงานของเด็กมารวมเล่มสารพันเป็นผลงานเขียนของเด็ก เรื่องแรก ๆ เลย ตั้งแต่ทำอาจารย์ 3 ระดับ 8 แล้วต่อมาก็มาทำของระดับ 9 เนี่ย งานเด่นก็จะเป็น ชุดที่ตอนนั้นเค้ามีการสอนแบบสัมพันธ์ทักษะ แล้วก็ก็มีเพื่อนที่เป็นศึกษานิเทศก์มาชวนเขียนให้วัฒนาพานิช ตั้งแต่ ม.1 ถึง ม.6 มีการใช้การสอนแบบเน้นกระบวนการ กระบวนการนั้นมี 12 ชนิด ซึ่งเค้าใช้อยู่ในวิทยาศาสตร์ แต่ว่าเราจะเอามาทดลองว่า ถ้าเอามาใช้กับภาษาไทยแล้วมันจะเวิร์คมั๊ย...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ปี พ.ศ. 2542 ครูรัตนา สติตานนท์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ จากกองทุนรางวัลเกียรติยศแห่งวิชาชีพครู (กรค.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ท่านจึงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับครูต้นแบบ โดยการจัดอบรมครูที่มีความสนใจด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ท่านเป็นผู้นิเทศติดตามครูในเครือข่ายเพื่อศึกษาผลของการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะได้มีการจัดอบรมเพื่อแสดงความคิดเห็น ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นำไปสู่การปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ทั้งนี้ท่านได้นำรูปแบบดังกล่าวมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนของท่าน ส่งผลให้นักเรียนที่ท่านมีคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาในขณะนั้น

“...ต่อมาก็สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเนี่ย เค้าก็ทำพระราชบัญญัติ มีการปฏิรูปการศึกษาปี 42 ก็มีหนังสือส่งไปตามโรงเรียนว่ารับสมัครครูต้นแบบ เค้าก็มีลักษณะของครูต้นแบบว่ามีลักษณะอะไรเด่น ๆ แบบนี้เนี่ยคะ รู้สึก เอ๊ะ เราก็ใช่เนาะ เป็นคนหัวใหม่ เป็นคนมีรูปแบบการสอนเป็นของตัวเอง ตอนแรกคิดว่าเป็นการอบรม แต่ปรากฏว่าเค้าก็เป็นการคัดเลือก เอาไปเป็นครูต้นแบบ ครูต้นแบบเนี่ย เค้าก็จะแอบมาดูเราโดยไม่รู้ตัว แล้วก็ขอตามเข้าไปดูการสอนในห้อง เสร็จแล้วก็ไปดูผลงาน ไปสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ตัวเอง สัมภาษณ์เพื่อนครู ก็โอเค ได้ เค้าก็เอาครูที่มีรูปแบบการสอนเด่น ๆ ของตัวเองของใครของมัน ที่เป็นสไตล้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เอาพวกนี้ไปเป็นตัวโมเดลสำหรับที่จะไปเผยแพร่

ปรากฏว่าได้เครือข่ายมาประมาณสัก 50 คน ได้ มันก็เลยกลายเป็นจัดใหญ่
แล้วก็มี การแลกเปลี่ยนกันอะไรเนี่ยะ แล้วปรากฏว่าโอเค ประสบความสำเร็จดี
อยู่ในระดับดี...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2543 ครูรัตนา สถิตานนท์ ท่านได้รับคัดเลือกให้เป็น
ครูแห่งชาติ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ซึ่งการเป็นครูแห่งชาตินี้ต้อง
เป็นครูที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นและประสบความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู มีความรู้
ความรัก ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ใช้ความรู้ความสามารถเพื่อช่วย
นักเรียน เพื่อนครู รวมทั้งชุมชน ซึ่งผลงานต่าง ๆ เป็นที่ประจักษ์อย่างต่อเนือง นอกจากนี้ยัง
เป็นการส่งเสริมให้ครูที่ได้รับรางวัลครูแห่งชาติได้ปฏิบัติงาน โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของ
ตนเองขยายผลเพื่อพัฒนาครูเครือข่าย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพ และยกระดับมาตรฐาน
วิชาชีพ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพของการศึกษาโดยภาพรวม กล่าวคือ การเป็นครูแห่งชาติ ส่งผล
ให้ท่านเป็นครูนักวิจัย และได้นำรูปแบบที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาซึ่งเป็นรูปแบบการสอน
แบบใหม่ของตนเอง ไปขยายผลให้กับครูเครือข่ายนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“...พอพ้นจากครูต้นแบบ สมัครครูแห่งชาติ เป็นครูและเป็นนักวิจัย
แต่ว่าครูแห่งชาติเนี่ยะจะเป็นครูนักวิจัย คือสร้างแบบใหม่ที่ยังไม่ได้ทำ
แต่คิดว่าอยากลองทำ เราก็อยู่ในวงการแล้วนะ ตอนนั้นนะ เราก็ไป ๆ มา ๆ
กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตอนนั้นก็โดนตามติด แอบดูมาดูจริง ๆ
มาพลิกฝ่าเท้าดู มาดูว่ามีอะไรอยู่ที่ไหน ยังไง ๆ ดูทุกกระเปาะนี่ว่ ถามนักเรียน
ถามครู ถามเพื่อน ถามเครือข่าย สำนวจตรวจสอบประวัติ ก็โอเค ผ่านเรียบร้อย
แล้วก็ให้เสนอโครงการว่าถ้าเค้าจะให้เงินเรา ตอนนั้นก็เรื่องการสอน
แบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
คณะกรรมการก็ไม่ได้ว่าอะไร รูปแบบของเราชัดเจนอยู่ ใช้บูรณาการที่ให้นักเรียน
เป็นศูนย์กลาง แล้วก็เริ่ม เค้าก็ให้เงินอุดหนุนมาปีกับต้องขยายเครือข่ายอีก 50 คน
ต่อ 3 ปี ร่วมทดลองอีกประมาณ 100 คน ที่นี้ก็เลยกลายเป็นห้องเรียนใหญ่มาก
ที่ต้องสอนครูให้ทำวิจัยโดยที่เราเป็นแกนนำในการวิจัย เราก็ทดลองในห้องเรียน
มาเข้าอบรมตั้งแต่รูปแบบของกาวิจัย เราก็ทำของเรา เราก็สร้างรูปแบบของเรา

ให้เค้าเอาไปทดลองใช้ ถ้าเป็นภาษาไทยเค้าก็ต้องปรับไปในรายวิชาที่เค้าสอน
 ซึ่งของครูเนี่ยะ ม.6 แต่ว่าต้องปรับให้มันเป็นของ ม. อื่นด้วย ถ้ามันเป็นของรายวิชาอื่น
 มันก็จะบูรณาการเข้าไปกับวิชาอะไรได้บ้างแล้วเราก็ต้องตรวจสอบทุกอัน ส่งเค้าไป
 แล้วก็ทดลองไปพร้อมกัน แล้วก็เก็บมา และที่ทำงานเราทำวิจัยทั้ง 3 ปีเนี่ยะ 12 เล่ม
 ที่จะต้องทำให้คล้ายรายงานการวิจัยส่งคณะกรรมการ แล้วเราก็อบรมครูไปอีก 100 คน
 ในวันเสาร์ พบกันวันเสาร์ แล้วเราก็ตรวจผลงานให้ครู แล้วเราก็สอนเด็กของเรา
 แล้วเราก็ทดลองวิจัยกับเด็กของเรา แล้วก็เอาผลการวิจัยของเรากับผลงาน
 ของครูอีก 100 คนเนี่ยะ เอามาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อจะสร้างแบบออกมาก็จะ
 เป็นสไตล์บูรณาการของอาจารย์รัตนานี้แหละ ก็จะเป็นการสอนแบบบูรณาการ
 ของอาจารย์รัตนานี้...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ตลอดระยะเวลา 30 กว่าปี ในการมุ่งมั่นพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อแก้ไข
 ปัญหาและพัฒนานักเรียนในชั้นเรียน ผนวกกับการที่ ครูรัตนา สถิตานนท์ ได้รับโอกาสใน
 การพัฒนารูปแบบการสอนแบบบูรณาการและขยายเครือข่ายครูเพื่อให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้อาจารย์มีความพร้อมในการส่งผลงานทางวิชาการ ขอรับ
 การประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดยผลงานทางวิชาการที่ท่านส่งขอรับ
 การประเมินมีด้วย 2 รายการดังนี้

- 1) การวิจัยและพัฒนา เรื่อง การทดลองจัดการเรียนรู้บูรณาการในระดับ
 ชั้นมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข
- 2) การวิจัยและพัฒนา เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้น
 บทบาทผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลงานทางวิชาการทั้ง 2 รายการที่กล่าวมา มีกระบวนการพัฒนาผลงานทาง
 วิชาการคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เกิดจากการทดลอง ศึกษาและพัฒนาจนเกิดองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบ
 การสอนแบบบูรณาการ แล้วถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้สู่ครู
 เครือข่ายเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียน

ด้านที่ 2 องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการของครูรัตนา สถิตานนท์

องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการของครูรัตนา สถิตานนท์ ท่านได้พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน แบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) เอกสารทางวิชาการสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เอกสารวิชาการสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่ 1) เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่ ภาษากับวัฒนธรรม, รอยไทยในวรรณกรรม, ภาษาลือสาร, ภาษาร้างสรรค์, และภาษาพัฒนา 2) แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านและพิจารณาวรรณกรรม ชุด สอนภาษาสร้างค่านิยม ใช้สำหรับเสริมทักษะการอ่านและทักษะการคิด ตรวจสอบความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ 3) หนังสืออ่านเสริมความรู้ เรื่อง สำนวนชวนคิด-ภาพิตสอนใจ, เรื่องเก่าเล่าขาน, แต่...ครูณี, ถิ่นน้ำ-คำคม, รัตนโกสินทร์ และที่นี้... สาร ใช้สำหรับให้นักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านนอกเวลา 4) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูรัตนา สถิตานนท์ ได้พัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้นและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงมีกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่ท่านสอนหลากหลาย เช่น การให้นักเรียนแสดงละคร เขียนและอ่านบทร้อยกรอง แสดงบทบาทสมมติ เล่านิทาน วิจัยตัวละครในวรรณคดี และสอดแทรกด้วยกิจกรรมที่กระตุ้นการคิด นักเรียนจึงเกิดความเพลิดเพลินระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียนรู้บูรณาการนั้นจะต้องบูรณาการให้ครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นประกอบด้วย

- 1) การกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้บูรณาการ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้บูรณาการ
- 2) การกำหนดแนวทางในการเรียนรู้บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยการเขียนผังมโนทัศน์ เพื่อแสดงความสอดคล้องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) การสร้างชิ้นงาน ผลงาน หรือภาระงาน ที่สามารถไปบูรณาการได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
- 4) การประเมินชิ้นงาน ผลงาน หรือภาระงาน ของครูทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

จากข้อมูลจากต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ช่วยลดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และทำให้นักเรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้ นักเรียนสามารถนำชิ้นงาน ผลงาน หรือภาระงาน ไปขอรับการประเมินเพื่อให้คะแนนจากครูทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

ความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการของครูรัตนา สถิตานนท์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ รายงานผลการพัฒนาเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 2 รายการ ที่ ครูรัตนา สถิตานนท์ สร้างสรรค์ขึ้น พบว่า ครูรัตนา สถิตานนท์ เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้เน้นนักเรียนเป็นสำคัญแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการ เนื่องจากท่านเป็นบุคคลแรกที่นำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง จนเกิดเป็นรูปแบบการสอนแบบบูรณาการในรูปแบบของท่านเอง มีการเผยแพร่ให้กับครูเครือข่ายและมีการนำไปใช้ในการสอนอย่างแพร่หลาย ความโดดเด่นของผลงานทางวิชาการของ ครูรัตนา สถิตานนท์ คือ เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการหลอมรวมประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูเครือข่าย และพัฒนาเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรูปแบบของ ครูรัตนา สถิตานนท์ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดชิ้นงานหรือภาระงานเพื่อนำไปขอรับการประเมินจากครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ นอกจากนี้ผลงานทางวิชาการของท่านยังมีการกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน โดยใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นสิ่งไว้ อาทิ การแสดงละคร การโต้วาที การเล่นเกม เป็นต้น อีกทั้งยังมีการประยุกต์ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการจัดการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามลำดับ

ด้านที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูรัตนา สถิตานนท์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสารผลงานทางวิชาการ ที่ ครูรัตนา สถิตานนท์ ใช้ประกอบการขอรับการประเมินวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของท่าน โดยแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสั่งสมประสบการณ์ 2) ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และ 3) ระยะรายงานผล มีรายละเอียดดังนี้

1. **ระยะสังสมประสบการณ์** ครูรัตนา สถิตานนท์ รับราชการครูจนถึงวันที่ส่งผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นระยะเวลา 32 ปี ซึ่งส่งผลให้ท่านได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ มากมาย แล้วนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้ท่านประสบความสำเร็จสูงสุดในวิชาชีพครู เส้นทางชีวิตแห่งการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ของท่านแบ่งออกเป็น 3 ข้อ คือ

1.1 **การเรียนรู้ด้วยตนเอง** ท่านเป็นบุคคลชอบอ่านหนังสือ ชอบเขียนตำรา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ท่านจึงชอบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเอกสารประกอบการสอนหรือเขียนหนังสือ ตำราต่าง ๆ สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

“...ว่าง ๆ ก็อ่านหนังสือ อ่านหนังสือนี้ครูอ่านได้ทั้งวันเลยนะ...

เราก็เอาความรู้ที่ได้จากการอ่านมาประยุกต์ใช้ในการสอนของเรา...

เคยอ่านเจอ 13 ทักษะของวิทย์อะ ก็เลยเอามาทดลองสอนในวิชาภาษาไทย

ตอนหลังเอาไปเขียนเป็นหนังสือด้วยนะ...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เอกสารการสอนทุกอย่างจะเขียนเอง มันจะได้เหมาะกับนักเรียนเราไป...

มีนักเรียนบอกว่า ตอนนี่เค้าเป็นครูยังเก็บเอกสารของเราไว้เป็นคู่มือในการสอนของเค้า...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

1.2 **การเรียนรู้จากบุคคล** เมื่อ ครูรัตนา สถิตานนท์ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3 ระดับ 8 ท่านจึงมีโอกาสเป็นผู้ประเมินผลงานทางวิชาการ ส่งผลให้ได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของข้อมูล ท่านจึงบอกตัวเองว่า “ข้อผิดพลาดเหล่านี้จะต้องไม่เกิดกับผลงานทางวิชาการของเรา” การทำงานร่วมกับคณะกรรมการประเมิน ทำให้ท่านทราบถึงลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดี และแนวทางในการสร้างและพัฒนาผลงานทางวิชาการ นอกจากนี้ท่านยังได้เรียนรู้จากครูเครือข่ายที่นำแผนการสอนต้นแบบไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ซึ่งนำไปสู่รูปแบบการสอนแบบบูรณาการที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

“...เวลาครูอ่านผลงานคนอื่น ก็เห็นข้อผิดพลาด เราก็จะบอกตัวเองว่า ข้อผิดพลาดนี้จะต้องไม่เกิดขึ้นกับผลงานของเรา...ครูเป็นคนทำงานของ สกศ.

เวลาออกไปประเมิน ท่านก็จะพูดคุยกันเกี่ยวกับผลงานทางวิชาการ หรือให้ข้อเสนอแนะ ครูก็ใช้วิธีครูพักลักจำมา เอามาใช้กับงานของเรา...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ครูที่เค้าเอาแผนการสอนต้นแบบที่เราเขียนให้ เค้าก็เอาไปสอน เอาไปประยุกต์ใช้ที่โรงเรียน...แล้วก็ต้องมีแผนการสอนที่สร้างขึ้นเอง โดยเอาแผนที่ให้ไป เป็นแนวทาง... พอครบเทอมก็กลับมาคุยกัน ว่าที่สอนไปได้ผลยังไง ประสบปัญหาอะไรบ้าง แล้วก็เขียนสรุปเป็นข้อ ๆ ...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

1.3 การเรียนรู้จากการทำงาน เป็นการเรียนรู้จากการเป็นครูต้นแบบ ที่ต้องเตรียมตัวเพื่อรับการประเมินและติดตาม นอกจากนี้ท่านยังได้เรียนรู้จากการสร้างครูเครือข่ายซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากการเป็นครูต้นแบบ

“...มีคนออกมาประเมิน ดูในคู่มือ ถามคนโน้นคนนี้ สัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนร่วมงาน ดูอะไรต่อมิอะไร...และเราต้องจัดอบรมสร้างเครือข่ายครู แล้วเอาแผนการสอนต้นแบบให้เค้าเอาไปทดลองใช้...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2. ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ครูรัตนา สถิตานนท์ ท่านต้องการให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ท่านจึงสร้างเอกสารประกอบการสอน และค้นหาเทคนิค วิธีการ มากระตุ้นความสนใจของนักเรียน และเรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ด้วยความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูรัตนา สถิตานนท์ จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการพัฒนาผลงานทางวิชาการสำหรับการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเป็นครูต้นแบบ ท่านได้รับคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ท่านจึงเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต้นแบบ โดย

ผสมผสานกับการนำเอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัด มาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“...ตอนนั้น คำคัดเลือกครูต้นแบบ เราก็พอมีงานอยู่บ้างก็เลยส่งไป
...คำก็ออกมาดู เราสอน สัมภาษณ์ครู สัมภาษณ์นักเรียน มาดูอะไรต่อมิอะไร
มาพลิกฝ่าเท้าดู (หัวเราะ)...ปรากฏว่าผ่าน ได้...”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2.2 การสร้างเครือข่าย ท่านจัดอบรมครูเพื่อให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แล้วให้ครูเครือข่ายนำแผนการจัดการเรียนรู้ต้นแบบไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากก็ให้ครูเครือข่ายสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยตนเองแล้วนำไปทดลองสอนนักเรียน โดยท่านเป็นผู้ประเมินและติดตามผล

“...พอเราเป็นครูต้นแบบ คำก็ให้เราจัดอบรม ครูต้นแบบหนึ่งคนต่อครู 50 คน
...ก็เอามาให้ความรู้ แล้วให้แผนการจัดการเรียนรู้ต้นแบบคำไป...แล้วครูแต่ละคน
ก็ไปคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการของตัวเอง ให้เข้ากับเนื้อหาและระดับชั้นที่สอน...”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2.3 การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ ท่านจัดอบรมครูเครือข่ายอีกครั้ง เพื่ออภิปรายผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูเครือข่าย แล้วรวบรวมข้อมูลเก็บไว้

“...หลังจากนั้นก็จัดอบรมอีก พบกันวันเสาร์ เพื่อมาพูดคุยกันว่ากิจกรรม
เรียนรู้ที่ครูนำไปใช้ได้ผลยังไง พบปัญหาอะไร เราก็จดข้อมูลไว้...”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2.4 การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ ท่านรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประชุมครูเครือข่าย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบวิธีการสอนของ ครูรัตนา สถิตานนท์

“...ครูก็เอาข้อมูลมาดู แล้วก็ปรับการสอนแบบบูรณาการ เป็นการให้นักเรียนคิดเองว่าจะใช้ชิ้นงานหรือภาระงานที่สร้างขึ้นมาจากกลุ่มสาระฯ ไหนบ้าง...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2.5 การทดลองสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ สังเกตและบันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างละเอียด

“...ครูก็เขียนแผนของตัวเอง มาใช้สอนนักเรียนของตัวเอง...ผลก็ออกมาดี โรงเรียนก็ได้รางวัล Best Practice...ก็ได้การสอนในรูปแบบของตนเอง เป็นรูปแบบของครูรัตนาี่แหละ (หัวเราะ)...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2.6 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศนั้น ต้องทำควบคู่ไปกับทุกขั้นตอนของกระบวนการ เพราะต้องใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาผลงานทางวิชาการ นอกจากนี้การได้รับการประเมินบ่อยครั้ง ทำให้ท่านต้องเตรียมความพร้อมในการประเมิน ท่านจึงเป็นคนเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

“...จะบอกน้อง ๆ เสมอ ให้เก็บข้อมูล วันหนึ่งอาจจะได้ใช้ประโยชน์ ปีหนึ่งให้มีอย่างน้อยหนึ่งเล่ม...ครูโดนประเมินบ่อยไป จึงมีข้อมูล มีแฟ้มอะไรต่อมิอะไร เวลาใครมาดูก็เอาออกมาดูได้เลย ได้ต้องเตรียมอะไรมา...เวลาสอนนี่เราต้องสังเกตนักเรียน แล้วก็จดจำไว้ว่าใครเป็นยังไง จะมีสมุดจด เอาไว้ให้นักเรียนมาเซ็นรับทราบพฤติกรรม...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

2.7 การปรับปรุงและพัฒนา เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลสารสนเทศที่เกิดจากสังเกต รวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้ดีขึ้นในปีต่อไป

“...เราก็เอาผลจากปีนี้...ผลจากที่ครูเครือข่ายเค้ามาประชุม มาปรับปรุงแก้ไข แล้วก็นำมาใช้ไปปีต่อไป...ก็ทำไปเรื่อย (หัวเราะ)...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

3. **ระยะรายงานผลการพัฒนา** หลังจากที่ท่านได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้จนได้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเลิศแล้ว ท่านจึงจัดทำรายงานผลการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 **การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมิน** เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประเมินวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษและการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน ท่านศึกษาเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะ แล้วพิจารณาความสามารถของตนเองและปริมาณผลงานที่สะสมไว้ แล้วทบทวนการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนด้วยตัวเอง

“...อ่านเกณฑ์ เกณฑ์ก็บอกชัดเจนอยู่แล้ว แล้วเราก็มองดูตัวเราว่ามีงานเพียงพอหรือเปล่า
...แล้วก็รวบรวมส่งไป...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

3.2 **การจัดเตรียมข้อมูล** ท่านนำเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศที่ท่านเก็บรวบรวมไว้ มาวิเคราะห์ แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการเขียนรายงานผลงานทางวิชาการ

“...มีงานเยอะ ก็เพราะเราเก็บไว้ตลอด พวกแฟ้มพวกอะไร
แล้วเลือก ๆ เอา เอามาเขียน เขียนในสิ่งที่เราทำนั่นแหละ...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

3.3 **การเขียนรายงานในรูปแบบของรายงานการวิจัย** ท่านใช้ผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบบูรณาการมาเป็นกรอบแนวคิดในการเขียนรายงานการวิจัย แล้วเขียนรายงานผลงานทางวิชาการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

“...เขียนรายงาน 5 บท ก็เหมือนกับที่เค้าทำจบบริญญาทั่ว ๆ ไปนั่นแหละ
บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง...แต่ของครูก็จะแปลกกว่าคนอื่น
เขียนอภิปรายเยอะกว่าของคนอื่น...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูรัตนา สถิตานนท์ มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะสังสมประสบการณ์ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากบุคคล การเรียนรู้จากการทำงาน และการศึกษาต่อระดับปริญญาโท 2) ระยะพัฒนา และสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ มี 7 ขั้น คือ (1) การเป็นครูต้นแบบ (2) การสร้างเครือข่าย (3) การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ (4) การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ (5) การทดลองสอนตาม รูปแบบการเรียนรู้ (6) การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล และ (7) การปรับปรุงและพัฒนา และ 3 ระยะ รายงานผลการพัฒนา มี 3 ขั้น คือ (1) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน (2) การจัดเตรียม ข้อมูล (3) การเขียนรายงานในรูปแบบรายงานการวิจัย ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูรัตนา สติตานนท์

ส่วนที่ 3 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของ ครุรัตนา สถิตานนท์

การศึกษา ความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครุรัตนา สถิตานนท์ ผู้วิจัยนำเสนอออกเป็น 2 ข้อ คือ 1) ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และ 2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครุรัตนา สถิตานนท์

ข้อ 1 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ครุรัตนา สถิตานนท์ ให้ความหมายของครูเชี่ยวชาญพิเศษไว้ว่า ครูเชี่ยวชาญพิเศษ คือ บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนอย่างถ่องแท้ และแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียน และทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

“...ก็ต้องเก่งนะ เก่งทั้งด้านเนื้อหาที่สอน ด้านการคิดกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้ลงมือทำ แล้วนักเรียนจะอยากเรียนกับเรา คือนิสัยส่วนตัวชอบหาอะไรใหม่ ๆ มาให้นักเรียนทำ...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ครุรัตนา สถิตานนท์ มีความภาคภูมิใจที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาภาษาไทย คนแรกของประเทศไทย และนับว่าเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตความเป็นครู เพราะเป็นตำแหน่งที่มีพระบรมราชการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้ท่านมีชื่อเสียงในกระทรวงศึกษาธิการและเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย แต่เป้าหมายสำคัญของการเป็นครู คือ การได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้พัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในชีวิตตามที่พวกเขาต้องการ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาครูผู้ร่วมวิชาชีพให้ประสบความสำเร็จในการเป็นครูมืออาชีพ

“...ก็ใหญ่นะ ตอนนั้นมีรัฐมนตรีส่งจดหมายมาแสดงความยินดีด้วยนะ และมันก็มีคนยกย่องมากขึ้น มีบทบาทมากขึ้น พังเสียงมากขึ้น พูดอะไร คิดอะไรก็มีคนรับฟัง แนะนำอะไร

คนเค้าก็รู้สึกว่ามีประโยชน์ ก็ดูสำคัญขึ้นมาหน่อย...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เราก็อยู่กับเด็ก แล้วเราก็รู้สึกว่าเราประสบความสำเร็จเวลาสอนแล้ว เราก็รู้สึกว่า เอ้อ ชั่วโมงนี้สนุก เด็กหัวเราะ อาจารย์ต่อไปจะเรียนอะไรอีกคะ มันก็คือความสำเร็จ

ได้มาเป็นระยะ ๆ คือเด็กรักวิชานี้ เด็กเล่าว่าโตขึ้นถ้าหนูจะสอน หนูจะเป็นครูแบบอาจารย์

หนูจะต้องเรียนวิชาอะไร ก็เลยเป็น เหมือนกับสอนระยะแรก ๆ สอนวรรณคดี จะสอนที่ไม่ตรงตำรา ก็บอกกับเด็กว่าครูไม่สอนตามตำราระ ตำราเธอไปอ่านเองได้ แล้วเราก็จะเล่านอกเรื่องนอกราว แล้วเด็กก็จะสนุกมาก... อึ้งหมดหัวโหมง เดี่ยวหัวโหมงหน้ามาฟังต่อ...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...หนูยังเก็บตำราตอนที่อาจารย์สอนไว้เลยนะ หนูเอามาใช้เป็นคู่มือ หาที่ไหนก็ไม่ได้แล้ว ก็เลยรู้สึกว่านี้แหละคือความสำเร็จที่ได้มาเป็นระยะ สิ่งที่มีเกิดขึ้นกับลูกศิษย์...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

ข้อ 2 คุณลักษณะสำคัญของ ครูรัตนา สถิตานนท์

จากการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก ครูรัตนา สถิตานนท์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 7 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของ ครูรัตนา สถิตานนท์ ได้ดังนี้

1) **ใส่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด** ท่านเป็นคนชอบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศทางกายภาพของชั้นเรียน ต้องการให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“...ถ้าพูดถึงแรงจูงใจจริง ๆ ก็คือเด็ก เป็นคนที่สอนแล้ว ก็จะรำคาญถ้าเด็กนั่งเฉย ๆ เงียบ ๆ เพราะฉะนั้นก็ต้องหาอะไรต่อมิอะไร มาทำให้เด็กตื่นเต้นแต่ละชั่วโมง แต่ละชั่วโมงจะต้องเห็นผลตอบสนอง...เราจะรู้จักเด็กทุกคนอะ เพราะว่าไอตัวนี้โดนหักบ่อยๆ แล้วนะ เราก็จะรู้...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ความเอาใจใส่นักเรียนในฐานะครู และการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนให้มีความเข้าใจในบทเรียนนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ตอนที่เรียนเรื่องกาพย์กลอน ครูก็จะชี้แนะให้นักเรียนมีความเข้าใจโครงสร้างเป็นรายบุคคล ไปจนถึงการนำไปประยุกต์ใช้จากสิ่งใกล้ตัว ทำให้เกิดความสุขในระหว่างเรียน เป็นเสมือนพ่อแม่คนที่สอง ที่คอยดูแลเอาใจใส่และไม่เคยลืมนักเรียนของท่าน ...”

(ลูกศิษย์ 1 ครูรัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2562)

“...ท่านเป็นคนที่ใส่ใจนักเรียนมาก ใครทำอะไรที่ผิดนิดผิดหน่อยรู้หมด

ถ้าหนักมาก ๆ ก็จะเรียกไปปรับทราบข้อกล่าวหา แล้วก็หักคะแนน

คือหมายความว่าบอกเหตุผลแล้วค่อยหักคะแนน...”

(ลูกศิษย์ 2 ครูรัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2562)

2) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ ท่านเป็นที่ให้ความสำคัญกับเอกสาร ตระหนักในคุณค่าของข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และรวบรวมเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน เอกสารงานสอน ผลงานทางวิชาการ และจัดเก็บไว้ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังแนะนำให้ครูท่านอื่นปฏิบัติตาม

“...เมื่อก่อนที่ 9 นี่มันสูงสุดแล้ว แล้วก็มาถึงที่ 10 ก็เอาของเก่าเนี่ย เก็บเล็กประสมน้อย สะสมมาเรื่อย ๆ ไว้ตั้งแต่งงานขึ้นแรกขึ้นที่สองมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงงานขึ้นนี้ อะไรประเภทนั้น

นี่ก็เตือนทุกคนแหละว่าปีเนี่ยเก็บงาน ให้เป็นเรื่องเป็นราว เป็นเรื่อง ๆ ถึงเวลาหยิบมาใช้ได้

เป็นเล่มเลย ง่ายตลอดเวลาที่สอนเนี่ย จะมีผลงานทุกปี เป็นหนังสืออ่านเสริมความรู้

เป็นแบบฝึก เป็นกิจกรรม ซึ่งจะรวมเล่มเป็นคู่มือ ขึ้นตอนที่ขึ้นครูดั้งแบบก็เขียนหนังสือ

คู่มือ ตอนที่ไปเป็นวิทยากรให้ศูนย์ภาษาไทย กระทรวงก็ทำคู่มือ ไอ้แผนการสอนต้นแบบที่

เป็นลักษณะบูรณาการ แต่ครูทำไม่เป็น ก็ทำต้นแบบให้ดูเลย ม.4 จะต้อง

ทำแบบนี้ ม.5 จะต้องทำรายละเอียด ให้ดูหมด ก็เผยแพร่อบรมครูไปช่วงนั้น ตอนที่

ปรับกระบวนการเนี่ยะมันก็ลงตัวแล้วละ ถึงเวลาส่งก็ส่ง ก็รวบรวมแล้วก็นั่งเขียนรายงานส่ง...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...บอกคุณไม่ต้องคิดเลยว่าจะทำอะไร คุณทำเหมือนจิ๊กซอว์เก็บชิ้นงานของคุณมาเรียง

แล้วก็ดูว่าอะไรมันขาด แล้วก็เติมผลงานของคุณให้เต็ม ก็จะจบสมบูรณ์เป็นชิ้นงาน

คนเราทำงานอยู่ทุกวัน...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนนั้น กรรมการประเมิน คศ.5 มาประเมิน อาจารย์เค้าไม่รู้มาก่อนเลยนะ แต่ก็มีแฟ้ม

มีเอกสารอะไรให้กรรมการดูเยอะแยะไปหมด วันนั้นพี่ยังไปช่วยอาจารย์เค้าเสิร์ฟน้ำอยู่เลย...”

(ครู F โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2562)

3) **มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน** ท่านเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทุ่มเทและเสียสละเวลาพัฒนานักเรียนตามความสามารถ และยังคงคิดค้นวิธีการสอนใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ตลอดจนพัฒนาคุณด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

“...เราก็อบรมครูไปอีก 100 คน ในวันเสาร์ พบกันวันเสาร์ แล้วเราก็ตรวจผลงานให้ครู แล้วเราก็สอนเด็กของเขา แล้วเราก็ทดลองวิจัยกับเด็กของเขา แล้วก็เอามาวิเคราะห์วิจัยของเรากับผลงานของครูอีก 100 คนเนี่ยะ เอามาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อจะสร้างแบบออกมา ก็จะเป็นสไตล์บูรณาการของอาจารย์รัตนานี้แหละ ก็จะเป็นการสอนแบบบูรณาการของอาจารย์รัตนา เพราะฉะนั้นช่วง 3 ปีนั้น เป็นช่วงอะไรไม่รู้ ชีวิตสับสนวุ่นวาย หาเวลาทานข้าวยังไม่ได้ ก็วุ่นวายไปตามบทบาท...”
(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...มันก็ไม่ได้เล็กเร็วเท่าไหร่นัก พอเสร็จเสร็จก็จะมีกิจกรรมต่ออะไรต่อ กว่าจะเสร็จจริงๆ ก็จะประมาณ 5 โมง เพราะเราต้องฝึกเด็กไง ก็ที่บอกฝึกอ่านทำนองเสนาะ ได้ว่าที่ แสดงละคร...”
(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน และการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์...”
(ลูกศิษย์ 1 ครูรัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2562)

“...ที่จะเห็นท่านฝึกซ้อมนักเรียนแสดงละคร อ่านกลอนจนจนเย็น ท่านเป็นคนขยันค่ะ ทำอะไรทำจริงจัง บางทีกลับบ้านไปแล้วก็ยังกลับมาทำงานต่อที่โรงเรียนอีก...”
(ครู E โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2562)

“...ช่วงนั้นพวกพี่ซ้อมละคร อาจารย์ท่านก็อยู่ด้วยตลอด บางทีก็กลับบ้านหกโมงทุ่มหนึ่ง อาจารย์ท่านก็อยู่ บางทีก็ซื้อของมาให้กินนี่ เรียนกับอาจารย์แล้วสนุกดี...”
(ลูกศิษย์ 2 ครูรัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2562)

4) **มีความคิดสร้างสรรค์** ท่านเป็นคนที่มีความสามารถในการ คิดค้น เทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

“...เป็นคนเขียน เป็นคนที่ทำ สอนหนังสือเนี่ยจะเขียนตำราให้เด็กเรียนเอง ส่วนมากก็มีเอกสารสอนเสริมความรู้ตำราแบบแผน รูปแบบ แบบฝึกหัด อะไรต่อมิอะไรทำนองนี้...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ต่อมาก็มาทำของระดับ 9 เนี่ย งานเด่นก็จะเป็น ชุดที่ตอนนั้นเค้ามีการสอนแบบสัมพันธ์ ทักษะ...มีการใช้การสอนแบบเน้นกระบวนการ กระบวนการนั้นมี 12 ชนิด ซึ่งเค้าใช้อยู่ในวิทยาศาสตร์ แต่ว่าเราจะเอามาทดลองว่า ถ้าเอามาใช้กับภาษาไทยแล้วมันจะเวิร์กมั๊ย...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เป็นอะไรที่วกกันไปเป็นเรื่อยๆ ไป แล้วก็ไปเรื่อยๆ ไม่หยุดอยู่หนึ่ง เบื่อ อะไรที่ซ้ำซาก ถ้าสอน แม้แต่สอนแผนเดียวกัน เด็กแต่ละห้องแต่ละโปรแกรมก็สอนไม่เหมือนกัน เราก็เบื่อ แล้วเราก็เห็นว่าเด็กก็ไม่ตั้งใจเรียน...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...มันก็เป็นเทคนิคอะไรเล่นๆ ของเรา แต่ว่ามันก็ได้ผล บอกครูแต่ละคน มันก็จะมีเทคนิคของตัวเอง...”

(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ครูรัตนาท่านเป็นครูภาษาไทยที่ชอบนำทักษะทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนนะ พี่เห็นท่านจะมีเทคนิคใหม่ ๆ มาสอนเด็ก ๆ เสมอ บางทีก็มาเล่าให้พวกพี่ฟังว่า ทำแบบนี้แบบนี้แล้วเป็นยังไง พี่ว่าท่านเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มาก งานท่านจะออกมาดูดีน่าสนใจ และเป็นคนที่เขียนหนังสือเยอะ เยอะมาก...”

(ครู E โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2562)

“...เค้าเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ เค้าเขียนหนังสือเยอะนะ นี่น้องยังเอามาเป็นตัวช่วย่าง ในการทำเอกสารประกอบการสอนอยู่เลย...”

(ครูโรงเรียนศรีอยุธยา, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

“...เวลาอาจารย์สอนนี่จะมีกิจกรรมแปลก ๆ ให้ทำ คือเราต้องรอดูกันว่าวันนี้อาจารย์จะให้ทำอะไร เล่นเกมอะไร แล้วเวลาเล่าเรื่อง เล่าได้นำฟัง เรียนด้วยแล้วไม่เบื่อ ขวนติดตาม...”

(ลูกศิษย์ 3 ครูรัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2562)

5) **ใฝ่เรียนรู้** ท่านเป็นคนที่ค้นคว้าหาความรู้ เพื่อให้ได้เทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ ดังนั้นท่านจึงเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ทั้งด้านเนื้อหาสาระที่สอน วิธีการสอน เทคนิคการสอน การทำผลงานทางวิชาการ และวิจัยในชั้นเรียน นอกจากนี้ท่านยังเผยแพร่ข้อมูลความรู้ให้กับครูเครือข่ายด้วยอีกทางหนึ่ง

“...มันก็เป็นโครงการที่ค่อนข้างใหม่ แล้วมันก็มีหลักฐาน มีที่ปรึกษาซึ่งก็เป็นกรรมการที่มาสอบ ดูแลตลอด มันก็ได้เปรียบคนอื่นเค้าตรงนี้ ตรงที่งานเราไม่หลงทาง แล้วพอออกมาเราก็โอเคอะ มันก็ไม่มีปัญหาอะไร...”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...มันไม่ใช่เรื่องอยากเย็นอะไรที่คุณจะทำอะไรให้มันเป็นเหตุเป็นผลใช้มัย มันก็มีอยู่ไม่กี่สเตป ต้องศึกษาเกณฑ์ อ่านให้ละเอียด จะทำให้ง่ายก็ได้ให้ยากก็ได้ แผ่นเดียวยังได้โดยเนี่ยเขียนก็เขียนรายงานวิจัย เหมือนกับพวกผู้บริหารก็ทำรายงานโครงการ ก็เป็นรูปแบบของมัน”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

6) **มีสมาธิ** ท่านเป็นคนที่มีความสมาธิในการทำงาน ตระหนักในความสำคัญในงานที่กำลังปฏิบัติ มีจิตใจแน่วแน่ และตั้งใจปฏิบัติงานนั้น ๆ จนกว่าจะสำเร็จ

“...ถ้าหากเขียนอะไรเนี่ย ลืมเลยว่า อู๋แปบเดียวชั่วโมงนึงแล้วหรือเนี่ย... ใจมันจะลงไปเลย อ่านหนังสือก็จะลงไป ก็มีความสุขกับการทำงาน และเวลาคิดทำอะไรแปลกๆ เนี่ยก็สนุกกับตัวเอง ก็จินตนาการไปด้วยว่าเวลาออกไปใช้อันนี้ มันจะเป็นยังไง แล้วมันก็จะ มีทุกอย่างมันก็จะเกิดขึ้นจากงาน...”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เวลาประชุมนะ พี่ไม่ค่อยพูดหรอก แต่จะฟังเป็นส่วนมาก ฟังอย่างตั้งใจ แต่ถ้าจะให้พูด คำพูดนั้นต้องมีประโยชน์ไม่มากนักน้อย...”
(รัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เค้าชอบนั่งทำอะไรของเค้าไม่รู้ เสียบ ๆ เป็นชั่วโมง บางทีสองสามชั่วโมง ไม่สนใจใครเลย...”
(พี่สาว ครูรัตนา สถิตานนท์, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2562)

7) **มีความภาคภูมิใจในตัวเอง** ท่านเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจในตัวเอง เชิงบวก มีความเคารพและเห็นคุณค่าของตนเอง ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการทำงาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียน

ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย มีความรู้สึกชื่นชมตนเองที่มีส่วนทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

“...ใช้ตัวนี้เข้าไปบูรณาการแล้วก็ใช้ตัวนี้สร้างชิ้นงาน ฉะนั้นผลงานก็จะออกมาเป็นผลงานระดับโรงเรียนที่มีการประกวดกันทั้งโรงเรียน 6 ระดับ มีการหาแชมป์ แล้วก็ต่อมันก็เผยแพร่ไปเป็นอะไรอะ ตอนนั้น Best Practice เป็นผลงานดีเด่น จนกระทั่งได้รางวัลระดับอีกครั้งหนึ่ง เป็นผลงานระดับประเทศ รูปแบบโมเดลที่ไม่มีใครทำในตอนนั้น โมเดลฉันนี่แหละ แล้วก็หลังจากนั้นก็จบอะ...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เพราะว่าตัวเองจะมีความรู้สึกภูมิใจที่ว่า เวลา ถึงเวลานี้ในเฟซบุ๊กเนี่ย ก็เป็นครูที่เป็นเครือข่าย ครูต้นแบบครูแห่งชาติ ที่เป็นเพื่อน แล้วเค้าก็ยังติดตามอยู่ แล้วก็ยังมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรู้สึกที่ว่า เราให้เค้า เค้าได้อะไรมา แล้วก็ก้าวหน้าขึ้นมาเป็นพัฒนาผลงานของเค้า มันมีความรู้สึกผูกพัน แล้วเราก็เป็นครู ถือว่าเป็นครูรุ่นพี่รุ่นน้อง เค้าก็เรียกครูหาอะไรต่ออะไร เล่น ๆ กันมา ทีนี้เราก็สร้างคนสร้างทั้งครูสร้างทั้งนักเรียน...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...เชี่ยวชาญพิเศษเนี่ยะ มันก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เรามีความรู้สึกว่าได้มาโดยชอบธรรม ด้วยฝีมือ ไม่เคยก๊อป ไม่เคยลอก ไม่เคยจ้างใคร ไม่เคยอาศัยอะไรทั้งนั้น หน้าที่งานของตัวเอง มีความภาคภูมิใจอยู่ตรงนี้ตรงที่ว่าทำเอง แล้วก็ไม่มีใครเหมือนใคร ฉะนั้นก็ภาคภูมิใจได้ สอนคนอื่นได้ ก็ยังเสียดายรุ่นน้องรุ่นหลังจะเอาตัวผลงานนี้เป็นตัวตั้ง...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...ต้องเป็นคนเก่ง เก่งจริง ๆ เก่งทั้งวิชาการ เก่งในงานที่ตัวเองทำ รู้แจ้งแทงตลอด ถ้าหากยังไม่รู้สึกตัวเองเก่งพอ ก็ต้องพยายามพัฒนาให้ได้ คนเราไม่เก่งแต่พัฒนาได้... ไม่ใช่ว่าใครก็ทำได้ ก็ต้องมีฝีมือในระดับหนึ่ง ยิ่งสูงขึ้นไปมันก็ต้องยิ่งมีฝีมือ มันก็ต้องพัฒนาขึ้น ถ้ามถึงตัวเองทำผลงานถึงซี 10 เก่งม๊าย เก่งนะ ไม่เก่งไม่ได้หรอก...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

“...บุคกเนี่ย รู้สึกจะ มันจะเป็นพิเศษกว่ารางวัลอื่นนิดหนึ่ง รางวัลอื่นมันจะเป็นของกระทรวงศึกษา แต่อันนี้เป็นของกระทรวงวัฒนธรรม...”

(รัตนา สติตานนท์, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ครูรัตนา สถิตานนท์ มีคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ 1) ใส่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด 2) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ 3) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน 4) มีความคิดสร้างสรรค์ 5) ใฝ่เรียนรู้ 6) มีสมาธิ และ 7) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

การศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญทั้ง 3 คน พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้นมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสั่งสมประสบการณ์ 2) ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และ 3) ระยะรายงานผล สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน นั้นเป็นกระบวนการย่อยของการสั่งสมประสบการณ์ การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และแนวคิดวิธีการที่ใช้พัฒนานักเรียน ดังตาราง 15

ตาราง 15 การเปรียบเทียบกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

กระบวนการ สร้างสรรค์ ผลงาน ทางวิชาการ	ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ	ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	ครูรัตนา สถิตานนท์
ระยะสั่งสม ประสบการณ์	1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง - อ่านเอกสาร หนังสือ - สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว 2. การเรียนรู้จากบุคคล - ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี - นักเรียน 3. การเรียนรู้จากการทำงาน	1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง - อ่านเอกสาร หนังสือ 2. การเรียนรู้จากบุคคล - ครูต้นแบบ - นักเรียน 3. การอบรมโครงการ RECSAM	1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง - อ่านเอกสาร หนังสือ - การเป็นผู้ประเมิน 2. การเรียนรู้จากบุคคล - คณะกรรมการการ ประเมิน - ครูเครือข่าย

ตาราง 15 (ต่อ)

กระบวนการ สร้างสรรค์ ผลงาน ทางวิชาการ	ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ	ครูพรพิมล ชาญชัยเซาวีวิวัฒน์	ครูรัตนา สถิตานนท์
ระยะสังสม ประสบการณ์	4. การอบรมโครงการ RECSAM 5. การเรียนปริญญาโท	4. การเรียนปริญญาโท	3. การเรียนรู้จากการทำงาน - การเป็นครูเครือข่าย 4. การเรียนปริญญาโท
ระยะพัฒนา และ สร้างสรรค์ ผลงานทาง วิชาการ	1. การวิเคราะห์ข้อมูล - นักเรียน - หลักสูตร - บริบทของโรงเรียน - ปัญหาที่พบในชั้นเรียน 2. การสืบเสาะวิธีการ แก้ปัญหาในชั้นเรียน 3. การสร้างสรรค์สื่อการเรียน - สื่อนวัตกรรมแบบหน่วย สมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้ แบบกระตือรือร้น 4. การทดลองใช้สื่อการเรียน 5. การจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศ 6. การปรับปรุงและพัฒนา	1. การตระหนักและเห็น ความสำคัญของการทำ โครงการ 2. การสร้างสรรค์สื่อการเรียน - เอกสารประกอบการสอนที่ สอดแทรกกระบวนการทำ โครงการวิทยาศาสตร์ - บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย สอนที่สอดแทรกกระบวนการ ทำโครงการวิทยาศาสตร์ 3. การทดลองใช้สื่อการเรียน 4. การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ 5. การปรับปรุงและพัฒนา	1. การเป็นครูต้นแบบ 2. การสร้างเครือข่าย 3. การสะท้อนข้อมูล ย้อนกลับ 4. การสร้างสรรค์และ ปรับปรุงแบบการเรียนรู้ - นวัตกรรม: รูปแบบ การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ 5. การทดลองสอนตาม รูปแบบการเรียนรู้ 6. การจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศ 7. การปรับปรุงและ พัฒนา

ตาราง 15 (ต่อ)

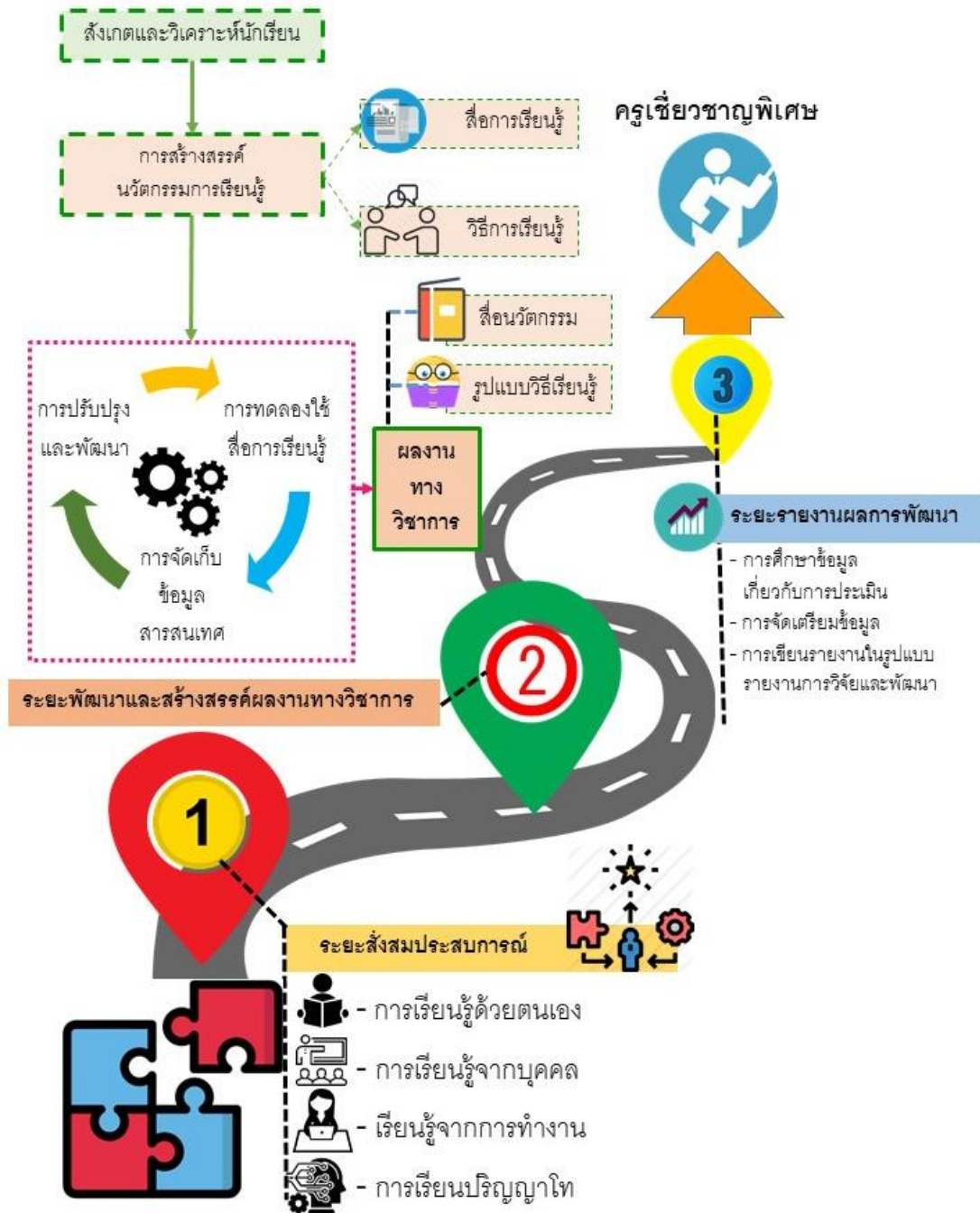
กระบวนการ สร้างสรรค์ ผลงาน ทางวิชาการ	ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ	ครูพรพิมล ชาญชัยเชาววิวัฒน์	ครูรัตนา สถิตานนท์
ระยะรายงาน ผลการ พัฒนา	1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ การประเมิน 2. การจัดเตรียมข้อมูล 3. การเขียนรายงานใน รูปแบบรายงานการวิจัย	1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการ ประเมิน 2. การจัดเตรียมข้อมูล 3. การเขียนรายงานในรูปแบบ รายงานการวิจัย	1. การศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับการประเมิน 2. การจัดเตรียมข้อมูล 3. การเขียนรายงานใน รูปแบบรายงานการวิจัย

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ สัมผัสประสบการณ์ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากบุคคล การเรียนรู้จากการทำงาน การอบรมโครงการ RECSAM และการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ท่านมีการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 6 ชั้น คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูล 2) การสืบเสาะวิธีการแก้ปัญหาในชั้นเรียน 3) การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ 4) การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ 5) การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ และ 6) การปรับปรุงและพัฒนา ครูพรพิมล ชาญชัยเชาววิวัฒน์ สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากบุคคล การอบรมโครงการ RECSAM และการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ท่านมีกระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 5 ชั้น คือ 1) การตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำโครงการ 2) การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ 3) การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ 4) การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ และ 5) การปรับปรุงและพัฒนา ครูรัตนา สถิตานนท์ ท่านสัมผัสประสบการณ์ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากบุคคล การเรียนรู้จากการทำงาน และการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ท่านมีกระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 7 ชั้น คือ 1) การเป็นครูต้นแบบ 2) การสร้างเครือข่าย 3) การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ 4) การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ 5) การทดลองสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ 6) การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล และ 7) การปรับปรุงและพัฒนา สำหรับการรายงานผลการพัฒนาของครูเชี่ยวชาญทั้ง 3 คนนั้น มี 3 ชั้น คือ 1) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน 2) การจัดเตรียมข้อมูล 3) การเขียนรายงานในรูปแบบรายงานการวิจัย ถึงแม้ว่ากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทาง

วิชาการจะมีความแตกต่างกันในหลายด้าน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน กล่าวคือ ผลงานทางวิชาการที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างสรรค์ขึ้น ล้วนต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นการได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษจึงเป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดจากการมุ่งมั่น พยายาม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการทำงานด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษมีทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ระยะเวลาส่งมอบผลงาน ครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่านเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากบุคคล เรียนรู้จากการศึกษาระดับปริญญาโท สำหรับการเรียนรู้จากการทำงานมีความแตกต่างกันตามที่ได้รับมอบหมาย ระยะเวลาพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ครูเชี่ยวชาญพิเศษพัฒนาผลงานทางวิชาการที่ต่างกัน โดยครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ สร้างสื่อการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ และครูรัตน สติตานนท์ สร้างสื่อการสอนผลงานกับวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่านล้วนมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ สำหรับระยะเวลาผลงานการพัฒนา ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีขั้นตอนการรายงานผลงานที่คล้ายคลึงกันโดยการเขียนเป็นรายงานผลงานพัฒนาผลงานทางวิชาการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

กล่าวโดยสรุปคือ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ เริ่มต้นจากความต้องการให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีความกระตือรือร้นในการเรียน และเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ครูจึงต้องสังเกตและวิเคราะห์ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วเสาะแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผลการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นการสร้างสื่อนวัตกรรมหรือการคิดค้นรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อ นวัตกรรมหรือรูปแบบการสอนจนเกิดวิธีการจัดการเรียนรู้มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ แล้วรายงานผลงานพัฒนาโดยใช้รูปแบบรายงานวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ทั้ง 3 ราย คือ 1) ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) มีคุณลักษณะพิเศษ 9 ประการ 2) ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) มีคุณลักษณะพิเศษ 6 ประการ และ 3) ครูรัตนา สถิตานนท์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาภาษาไทย มีคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ สามารถสรุปได้ดังตาราง 14

ตาราง 16 ตารางการเปรียบเทียบคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ		
ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์	ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์	ครูรัตนา สถิตานนท์
1) ใฝ่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด	1) เห็นคุณค่าของข้อมูล	1) ใฝ่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด
2) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ	สารสนเทศ	ละเอียด
3) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน	2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน	2) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ
4) มีความคิดสร้างสรรค์	3) ใฝ่เรียนรู้	3) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน
5) ใฝ่เรียนรู้	4) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง	4) มีความคิดสร้างสรรค์
6) ชอบวางแผน	5) มองโลกในแง่ดี	5) ใฝ่เรียนรู้
7) มีสมาธิ	6) มีระเบียบวินัย	6) มีสมาธิ
8) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง		7) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง
9) มองโลกในแง่ดี		

จากตารางเปรียบเทียบคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ พบว่า ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีคุณลักษณะสำคัญร่วมกัน 4 ประการ คือ 1) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ 2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน 3) ใฝ่เรียนรู้ และ 4) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง คุณลักษณะสำคัญร่วมของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ และ ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ คือ การมองโลกในแง่ดี และคุณลักษณะสำคัญร่วมของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ และ ครูรัตนา สถิตานนท์ มี 3 ประการ

คือ 1) ใฝ่ใจสิ่งรอบตัวอย่างละเอียด 2) มีความคิดสร้างสรรค์ และ 3) มีสมาธิ ดังนั้นคุณลักษณะสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะมี 4 ประการ ดังรายละเอียดดังนี้

1) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ กล่าวคือ ครูเชี่ยวชาญทุกท่านเห็นคุณค่าและความสำคัญของเอกสาร ทั้งนี้เพราะครูเชี่ยวชาญพิเศษตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลที่อยู่ในเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล และข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารผลงานทางวิชาการที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพด้วยการนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนได้ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่านยังมีความสามารถในการจัดเก็บเอกสารต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน ครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่าน มุ่งมั่น ทุ่มเทในการเตรียมการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ เวลา และทุนทรัพย์ กับการเรียนการสอน และการทำงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถ จึงทำให้งานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

3) ใฝ่เรียนรู้ ครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่านพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งที่เป็นการศึกษาด้วยตนเองหรือศึกษาจากแบบอย่างหรือต้นแบบที่ดี ส่งผลให้ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีความรอบรู้ในทุก ๆ ด้าน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัย

4) มีความภาคภูมิใจในตัวเอง ครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่านตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง และระลึกเสมอว่าความรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน เพื่อนครู และประเทศชาติ

คุณลักษณะสำคัญทั้ง 4 ประการ เป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาเรื่องราวชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และ 2) ค้นหาความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบการศึกษา (Case study research) ตามแนวทางการศึกษาชีวประวัติ (Biographical study) ตามแนวทางการศึกษาชีวประวัติ (Biographical study) เพราะการวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาและถ่ายทอดเรื่องราวชีวประวัติ (Biography) ผลงานทางวิชาการและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดยศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 3 คน จึงเรียก การวิจัยในครั้งนี้ว่า การศึกษาพหุชีวประวัติ (Multi-biographical Study)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561 จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นักเรียนที่เคยเรียนกับครูเชี่ยวชาญพิเศษ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้เทคนิคการเลือกกรณีเป็นไปตามสภาพปกติ (typical-case sampling) ผสมผสานกับการเลือกกรณีสืบเนื่องแบบลูกโซ่ (Snowball sampling)

เครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ตัวผู้วิจัย แบบบันทึกประวัติ แบบวิเคราะห์ผลงานทางวิชาการ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 คน คือ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองทั้งหมด จำนวน 22 คน ได้แก่ 1) ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน 2) ครูพรพิพล ชาญชัยเขาววิวัฒน์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองที่เกี่ยวข้อง 9 คน และ 3) ครูรัตนา สถิตานนท์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และได้เตรียมอุปกรณ์ภาคสนาม เช่น เครื่อง

บันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สมุดบันทึกภาคสนาม และแฟ้มสำหรับเก็บรวบรวมเอกสาร เพื่อให้ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย ใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เอกสาร ทำการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูลและการเปรียบเทียบข้อมูล นำเสนอข้อมูลในลักษณะของการอุปนัยแบบพรรณนา และพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

1.1 ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิทยาศาสตร์ (เคมี) คนแรกของประเทศไทย ผลงานทางวิชาการที่ท่านส่งขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ มี 2 รายการ ได้แก่ 1) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น รายวิชาเคมี ว40224 เรื่อง ไฟฟ้าเคมี และธาตุและสารประกอบในอุตสาหกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น รายวิชาเคมี ว40225 เรื่อง เคมีอินทรีย์ สารชีวโมเลกุล และเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งท่านได้รับแรงบันดาลใจในการทำผลงานทางวิชาการจากครูที่แบบอย่างที่ดี และความต้องการพัฒนานักเรียนให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น

องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการ มี 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 เอกสารบทเรียนหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น 1 หน่วย ประกอบด้วย 1) ลำดับแนวคิดสำคัญในหน่วยการเรียนรู้ (Idea Flow) 2) ผังมโนทัศน์ประจำหน่วยการเรียนรู้ 3) บทเรียนประจำหน่วยการเรียนรู้ 4) กิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจประจำหน่วย 5) กิจกรรมฝึกทักษะปฏิบัติประจำหน่วย 6) แบบทดสอบข้ามมหาวิทยาลัย และองค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ประกอบด้วย 1) การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การประเมินผลการเรียนรู้สภาพจริง 4) การสร้างแรงจูงใจ ในยุคเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบ

กระตือรือร้นตามแนวคิดของ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ะ จึงเป็นแบบอย่างของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ เกิดจากสิ่งสมประสพการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากบุคคล การเรียนรู้จากการทำงาน และการอบรมโครงการ RECSAM การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนหลักสูตร บริบทของโรงเรียน และปัญหาที่พบในชั้นเรียน แล้วนำมาสร้างสื่อนวัตกรรมแบบหน่วยสมบูรณัแบบที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ วางแผนและทดลองใช้สื่อจัดการเรียนรู้ สังเกตและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลหรือปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงและพัฒนา ปฏิบัติเป็นวัฏจักรจนได้รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นซึ่งเป็นรูปแบบของตนเอง หลังจากนั้นจึงรายงานผลการพัฒนาผลงานทางวิชาการในรูปแบบของรายงานการวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.2 ครูพรพิมล ชาญชัยเขาวีวัฒน์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิทยาศาสตร์ (เคมี) คนที่ 2 ของประเทศไทย ผลงานทางวิชาการที่ท่านส่งขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ มี 2 รายการ ได้แก่ 1) ผลของการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ว41101 วิทยาศาสตร์พื้นฐาน สารและสมบัติของสารชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ และ 2) ผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสมบัติของสาร โดยท่านได้รับแรงบันดาลใจในการทำผลงานทางวิชาการจากการตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำโครงการ ที่สามารถพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ เพราะการทำโครงการวิทยาศาสตร์จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และมีความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถนำกระบวนการทำโครงการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนานักเรียนให้ได้แสดงออกอย่างเต็มศักยภาพและช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการ รายการที่ 1 เอกสารประกอบการสอนที่สอดแทรกกระบวนการทำโครงการ ประกอบด้วย 1) ผังมโนทัศน์ในประจำหน่วย 2) เนื้อหาสาระ 3) กิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน 4) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และ 5) แบบฝึกหัดเกี่ยวกับกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ รายการที่ 2 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สอดแทรกกระบวนการทำโครงการ ประกอบด้วย 1) หน้าเมนูหลัก

ซึ่งประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ กระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ผลการเรียนรู้ ผังมโนทัศน์ ประจำหน่วย 2) หน่วยการเรียนรู้ มีส่วนประกอบย่อย ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ แบบฝึกหัด และแบบทดสอบ 3) กระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ มีส่วนประกอบย่อย ได้แก่ ที่มาและความสำคัญของโครงการวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบโครงการเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ คิดเป็นทำ เป็น และแก้ปัญหาได้

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของ ครูพรพิมล ชาญชัยเชาววิวัฒน์ ท่านส่งสมประสงค์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากครูต้นแบบ และการอบรมโครงการ RESAM กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการเริ่มจากการสร้างเอกสารประกอบการสอนที่สอดคล้องกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ท่านเริ่มต้นจากการวิเคราะห์นักเรียนและปัญหาที่พบในชั้นเรียน แล้วสร้างเอกสารประกอบการสอนโดยสอดคล้องกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ 2) กระบวนการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยสอดคล้องกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้จากครูต้นแบบ แล้วสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยได้รับการนิเทศติดตามจากครูต้นแบบ หลังจากนั้นจึงได้ ออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ตามแผนโดยสอดคล้องกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ สังเกตพฤติกรรมนักเรียนและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์หรือปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาจนได้รูปแบบการสอนที่สอดคล้องกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด หลังจากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลและเขียนรายงานการพัฒนานวัตกรรมและผลงานทางวิชาการโดยใช้รูปแบบรายงานการวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.3 ครูรัตนา สติตานนท์ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สาขาวิชาภาษาไทยคนแรก ผลงานทางวิชาการที่ท่านส่งขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษ มี 2 รายการ ได้แก่ 1) วิจัยและพัฒนา เรื่อง การทดลองจัดการเรียนรู้บูรณาการในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข และ 2) วิจัยและพัฒนา เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นบทบาทผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยท่านได้รับแรงจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของท่านเกิดจากตัวท่านชอบทำการทดลองสิ่งใหม่ ๆ และต้องการให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และต้องการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรียนรู้และได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง และให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะในทุกสาระการเรียนรู้

องค์ประกอบของผลงานทางวิชาการ 1) เอกสารวิชาการสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วย (1.1) เอกสารประกอบการการเรียนรู้แบบบูรณาการ (1.2) แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านและพิจารณาวรรณกรรม (1.3) หนังสืออ่านเสริมความรู้ (1.4) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วย (2.1) การกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้บูรณาการ (2.2) การกำหนดแนวทางในการเรียนรู้บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยการเขียนผังมโนทัศน์ (2.3) การการสร้างชิ้นงาน ผลงาน หรือภาระงาน ที่สามารถไปบูรณาการได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (2.4) การประเมินชิ้นงาน ผลงาน หรือภาระงาน ของครูทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของ ครูรัตนา สถิตานนท์ เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนในทุกยุคทุกสมัย

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ท่านสังสมประสบการณจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากครูเครือข่าย และการเรียนรู้จากงานที่ทำ ท่านพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการโดยเริ่มจากการเป็นครูต้นแบบ แล้วเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ต้นแบบและคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดอบรมครูเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลังจากนั้นครูเครือข่ายที่ผ่านการอบรมนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ไปใช้ในในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผน ติดตามประเมินผล ประชุมครูเครือข่ายเพื่อสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ วิเคราะห์ปัญหา และสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนา สร้างรูปแบบการสอนแบบบูรณาการโดยการนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง แล้วสร้างรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ จัดอบรมครูเครือข่ายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ ครูต้นแบบและครูเครือข่ายจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ โดยให้นักเรียนนำผลงาน ชิ้นงาน หรือภาระงานที่นักเรียนสร้างขึ้น ไปขอรับการประเมินจากครูผู้สอนสาระอื่น ติดตามประเมินผล โดยการไปนิเทศการสอนที่โรงเรียนของครูเครือข่าย สรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เผยแพร่ข้อมูลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวบรวมข้อมูล เขียนรายงานการพัฒนานวัตกรรมและผลงานทางวิชาการโดยใช้รูปแบบรายงานการวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากผลการศึกษาประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ สามารถสรุปโดยภาพรวมได้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษทั้ง 3 คน แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสังสมประสบการณ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากนักเรียนหรือบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี และเรียนรู้จากงานที่ทำ

2) ระยะเวลาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ เป็นระยะที่พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จนได้รูปแบบการตัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่สุด และ 2) ระยะเวลาผลงานการพัฒนา เป็นการเขียนรายงานผลงานพัฒนาโดยใช้รูปแบบรายงานการวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. ความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

2.1 ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นครูที่ต้องรู้หน้าที่ของตนเองอย่างถ่องแท้ และมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระที่สอน มีเทคนิค และการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของตนเอง ครูเชี่ยวชาญพิเศษทุกท่านมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างสูงที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ และถือว่าเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตความเป็นครู เพราะนอกจากจะเป็นตำแหน่งที่สูงสุดในวิชาชีพครูแล้ว ยังเป็นตำแหน่งที่มีพระบรมราชการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่อย่างไรก็ตามวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดจากความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน เพราะเป้าหมายสำคัญของชีวิตความเป็นครูคือความต้องการให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ และประสบความสำเร็จในชีวิต

2.2 คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษที่ส่งผลให้ครูเชี่ยวชาญประสบความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ มี 4 ประการ คือ 1) เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ 2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน 3) ใฝ่เรียนรู้ 4) มีความภาคภูมิใจในตนเอง

อภิปรายผล

การศึกษาชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ สามารถอภิปรายผลการวิจัยโดยนำเสนอดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญทั้ง 3 คน พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้นมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสังสมประสบการณ์ 2) ระยะพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และ 3) ระยะเวลาผลงานพัฒนา สำหรับส่วนที่แตกต่างกันนั้นเป็นกระบวนการย่อยของการสังสมประสบการณ์ การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และแนวคิดวิธีการที่ใช้พัฒนานักเรียน ผู้วิจัยพบว่า ระยะเวลาพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ พัฒนานักเรียนด้วยการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการ

เรียนรู้แบบกระตือรือร้น ครูพรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ พัฒนานักเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการสอนและบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการทำโครงการ สำหรับครูรัตนา สถิตานนท์ พัฒนานักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ถึงแม้ว่ากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการจะมีความแตกต่างกันในหลายด้าน แต่มีเป้าหมายเดียว กล่าวคือ ผลงานทางวิชาการที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างสรรค์ขึ้น ล้วนต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นการได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษจึงเป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดจากการมุ่งมั่น พยายาม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการทำงานด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู

เมื่อพิจารณากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษทั้ง 3 คน แล้วพบว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยในยุคของการปฏิรูปการศึกษาของไทย เริ่มต้นจากการวิเคราะห์นักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างเรียน และวิเคราะห์ปัญหาที่พบในชั้นเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้อีก หลังจากนั้นจึงสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานักเรียน วางแผนและออกแบบการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนโดยใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้น สังเกตพฤติกรรมนักเรียนระหว่างเรียน รวบรวมข้อมูล บันทึกผลการเรียนรู้อย่างละเอียด วิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้หรือวิเคราะห์ปัญหาที่พบในชั้นเรียน ปรับปรุงและพัฒนาวัตกรรมปฏิบัติเช่นนี้เป็นวัฏจักรจนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีคุณลักษณะตรงตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลแล้วเรียบเรียงเป็นผลงานทางวิชาการโดยเขียนรายงานในรูปแบบของรายงานการวิจัยและพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพิจารณาผลงานทางวิชาการแล้วพบว่า ผลงานทางวิชาการที่ใช้ในการพัฒนานักเรียนจะต้องมีความทันสมัย สามารถพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย และต้องอาศัยประสบการณ์ในการสอน ความรอบรู้ทั้งด้านเนื้อหาในรายวิชาที่สอน รูปแบบ เทคนิคและวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและการประเมินผล การศึกษา จิตวิทยาสำหรับครู และเทคโนโลยีการศึกษา เมื่อพิจารณาผลการวิจัยพบว่า ลักษณะผลงานทางวิชาการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ มีความสอดคล้องกับข้อมูลของ สุวิทย์ มูลคำ. 2553 ซึ่งกล่าวไว้ว่า ผลงานทางวิชาการจะต้อง 1) เป็นผลงานที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ 2) เป็นผลงานที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 3) มีรูปแบบ เทคนิค วิธีการสอน ร่วมสมัย ในรูปแบบของตนเอง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการสั่งสมประสบการณ์ทั้ง

ด้านการสอนและการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ การประเมินด้านที่ 3 ผลการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 ผลงานทางวิชาการ ซึ่งระบุว่า ผลงานทางวิชาการเป็นรายงานการค้นคว้าหรือผลการวิจัยในชั้นเรียน หรือผลงานทางวิชาการที่มีลักษณะอื่น ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของผู้เรียน และสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีแนวการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและองค์ความรู้ ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา และนำความรู้ไปสู่การสรุปองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 2 รายการ โดยต้องเป็นงานวิจัยและพัฒนาอย่างน้อย 1 รายการ นอกจากนี้ผลงานทางวิชาการที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างขึ้นยังมีความสอดคล้องกับลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดีของ ทวีพล จุฑะพล (2555) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ลักษณะของผลงานทางวิชาการที่ดีจะต้องมี 1) ความถูกต้อง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการจัดทำผลงานทางวิชาการ 2) ความทันสมัยหรือมีความรู้ใหม่ ผู้จัดทำผลงานทางวิชาการต้องมีความคิดสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้ ทักษะใหม่ ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ดัดแปลง พัฒนาข้อมูลและความรู้ เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ 3) การนำผลงานทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ กล่าวคือ นวัตกรรมที่สร้างขึ้นนอกจากจะมีความรู้ ทักษะ กระบวนการแล้ว ยังต้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง สามารถใช้ได้อย่างกว้างขวาง

2. ความหมายและคุณค่าของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นครูที่ต้องรู้หน้าที่ของตนเองอย่างถ่องแท้ และมีความเชี่ยวชาญด้านด้านเนื้อหาที่สอน มีเทคนิค การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของตนเอง สามารถพัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จตามศักยภาพ การได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษจึงเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ และถือว่าเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตความเป็นครู เพราะนอกจากจะเป็นตำแหน่งที่สูงสุดในวิชาชีพครูแล้ว ยังเป็นตำแหน่งที่มีพระบรมราชการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ได้รับการยกย่อง มีบทบาทในหน่วยงานทางการศึกษามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษเป็นเพียงผลพลอยได้ เป้าหมายสำคัญของชีวิตความเป็นครูคือความต้องการให้นักเรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพและประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) 8 ขั้น แล้ว ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีความต้องการอยู่ในขั้นลำดับขั้นที่ 7 กล่าวคือ มีความต้องการการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เพราะครูเชี่ยวชาญพิเศษมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการในระดับนี้ คือ 1) สร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับศักยภาพของตนเอง 2) ยอมรับ ไม่หลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธ

ความเป็นจริงตามธรรมชาติ 3) เป็นคนพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ 4) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนาศักยภาพและความเจริญก้าวหน้า ยิ่ง ๆ ขึ้น 5) ความเป็นอิสระจากสิ่งล่อใจในสังคม และ 6) มีมโนธรรมและจริยธรรมประจำใจ (Abraham Maslow. 1908-1970 อ้างถึงใน จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. 2556) ซึ่งการกำหนดให้นักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ จะส่งผลให้ครูที่มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียน ประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Theory) ของ Edwin Locke and Gary Latham (1968) กล่าวไว้ว่า การตั้งเป้าหมายและการรับรู้ผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการรับรู้ การคิด ที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นเร้าให้บุคคลเกิดความพยายามในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. 2556)

ความสำเร็จในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้น เกิดจากคุณลักษณะสำคัญที่แฝงอยู่ในตัวครูเชี่ยวชาญพิเศษ ได้แก่ 1) มีความรักและเห็นคุณค่าของเอกสาร 2) มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน 3) ใฝ่เรียนรู้ 4) มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งมีส่วนผลักดันให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพครู ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ Robert J. Walker.(2008) ซึ่งกล่าวไว้ว่า คุณลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพตามทัศนะของนักเรียน 4 ประเด็น คือ 1) มีทัศนคติเชิงบวก 2) มีความขยัน มุ่งมั่น 3) มีความคิดสร้างสรรค์ 4) เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล (Display และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Susan Thompson, John G. Greer, and Bonnie B. Greer. (2006) ซึ่งกล่าวเอาไว้ในทำนองเดียวกันว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพครูนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญ 12 ประการ คือ 1) มีความยุติธรรม 2) มีทัศนคติเชิงบวก 3) มีการเตรียมความพร้อม 4) เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล 5) มีอารมณ์ขัน 6) มีความคิดสร้างสรรค์ 7) ยอมรับความผิดพลาดด้วยความจริงใจ 8) รู้จักการให้อภัย 9) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 10) มีความมุ่งมั่นสูง 11) มีความเมตตา และ 12) ศรัทธาในอาชีพ อย่างไรก็ตามคุณลักษณะสำคัญด้านนี้เห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบว่ามีส่วนสำคัญต่อกระบวนการการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการระยะรายงานผลการพัฒนามากที่สุด กล่าวคือ ข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษเก็บรวบรวมไว้เป็นอย่างดี และเป็นระบบ เป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการเขียนรายงานการวิจัยและพัฒนาผลงานทางวิชาการ นอกจากนี้ยังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าผลงานทางวิชาการที่ครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างขึ้นเป็นผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า

การเรียนรู้จากครูต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลต่อกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูที่เชี่ยวชาญพิเศษให้ประสบความสำเร็จในการขอเลื่อนวิทยฐานะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลงานทางวิชาการที่จะใช้ขอรับการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะอาจเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งนี้แก้ปัญหาในชั้นเรียน สำหรับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการวิเคราะห์นักเรียน ดังนั้นครูผู้สอนต้องวิเคราะห์นักเรียนก่อนที่จะสร้างผลงานทางวิชาการเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียน

2. การเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญหรือเชี่ยวชาญพิเศษนั้น ต้องมีผลงานทางวิชาการที่เป็นการวิจัยและพัฒนาอย่างน้อย 1 รายการ การเห็นคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องส่งเสริม เพราะถ้าครูตระหนักถึงความสำคัญของการเก็บข้อมูลหลักฐาน ร่องรอยต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการรายงานผลการพัฒนานักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ

3. สถาบันการศึกษา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะของครูให้เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาตนเองสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู อีกทั้งยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการหล่อหลอมคุณลักษณะแห่งความสำเร็จให้กับนิสิตสายวิชาชีพครูได้นอกจากนี้การฉายภาพประสบการณ์สำคัญของชีวิตที่แสดงถึงบทบาทของครูเชี่ยวชาญพิเศษที่มีต่อการพัฒนานักเรียนนั้นยังเป็นแบบอย่างอันดีงามให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูทุกคน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยค้นพบว่า ความสำเร็จในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้นนอกจากจะเกิดจากคุณลักษณะสำคัญแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะดังกล่าว ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์มากขึ้นควรศึกษาปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อนำผลงานวิจัยมาหลอมรวมกันแล้วนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประสบความสำเร็จในการขอเลื่อนวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ

บรรณานุกรม

- Beverley Hancock, Elizabeth Ockleford, & Kate Winderidge. (2013). *An Introduction to Qualitative Research*. (Online). Retrieved from <https://www.rds-yh.nihr.ac.uk/wp-content/uploads/2013/05/5>.
- Certo C. Samuel. (2006). *Modern management* (10th ed., international ed.): Upper Saddle River, N.J.: Pearson Education International.
- Dan Goldhaber, Betheny Gross, & Daniel Player. (2009). *Teacher Career Paths, Teacher Quality, and Persistence in the Classroom: Are Schools Keeping their Best?*. In: CALDER Working Paper No. 29.
- Gargani John, & Strong Michael. (2014). *Can we identify a successful teacher better, faster, and cheaper? Evidence for innovating teacher observation systems*. *Journal of Teacher Education* (5), 389. doi:10.1177/0022487114542519.
- Jene O. Zinn. (2004). *Introduction Biological Research. Social contexts and Responses to Risk Network (SCARR) Cornwallis Building NE*. University of Kent at Canterbury, UK.
- Jo Moriarty. (2011). *Qualitative Method Overview*. School for Social Care Research. London school of Economics and Political Science, London.
- Kirchhoff Allison. (2009). *The career paths of mathematics and science teachers in high need schools*. In G. H. Roehrig, F. Finley, F. Lawrenz, & B. Upadhyay (Eds.), *ProQuest Dissertations and Theses: ProQuest Dissertations Publishing*.
- Mario I. Castillo. (2014). *A Teacher Career Path Model for Public and Private. Secondary Schools in the Division of San Pablo City*. College of Arts and Sciences, San Pablo Colleges, SPC Research Journal.
- McKinsey. (2007). *McKinsey Report on Education*. (Online). Retrieved from <http://www.mckinsey.com>.
- Michael Strong, John Garani, & Ozge Hacifazlioglu. (2011). *Do We Know a Successful Teacher When We see One? Experiments in the Identification of Effective Teacher*. *Journal of Teacher Education*.

- Robert J. Walker. (2008). *Twelve Characteristics of an Effective Teacher. A Longitudinal, Qualitative, Quasi-Research Study of In-service and Pre-service Teacher' Teacher*. College of Education, Department of Curriculum and Instruction, at Alabama State University.
- Simmering M. (2010). *Motivation and motivation theory*. (Online). Retrieved from <http://www.referenceforbusiness.com/management/mar-No/Motiation-and-Motivation-theory.html>.
- Susan Thompson, John G. Greer, & Bonnie B. Greer. (2006). *Highly Qualified for Successful Teaching: Characteristics Every Teacher Should Possess.*, Education Research Association, New Orleans.
- กนิษฐีย์ ศรีเคลือบ. (2553). *หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกลยุทธ์การขับเคลื่อนที่พึงประสงค์: การวิจัยแบบพหุวิธี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ. (2553). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553* (Online). Retrieved from http://www.esbuy.net/files/school/00000784/document/00000784_0_20150721-092952.pdf.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ระเบียบแห่งการศึกษา: พระบรมราชโองการและพระราชดำรัสด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป-General psychology*. พิมพ์ครั้งที่ 20. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2554). *วิจัยเชิงคุณภาพไม่ยากอย่างที่คิด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: นครปฐม : สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คุรุสภา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2559). *สารเนื่องในโอกาสวันครู ครั้งที่ 60 ปี พุทธศักราช 2559*. (Online). Retrieved from www.ksp.or.th.

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2558). *มานุษยวิทยากายภาพ: วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชาวลิต เหล่าชัย. (2554). *การกำหนดวิทยฐานะข้าราชการครูตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐนันท์ พงษ์ธนาวิสิฐ. (2554). *ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของครูในโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดิเรก พรสีมา. (2554). *แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: (เอกสารอัดสำเนา).
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2553). *จิตวิทยาทั่วไป-General psychology*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทวีพล จุฑะพล. (2555). *การทำผลงานทางวิชาการ: เกณฑ์ใหม่* ๖ 17. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ พว.
- เทพเทวีญ ศิลาโชติ. (2549). *ปัจจัยทางการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.,
- ธวัชรัตน์ ทองนิล. (2555). *ปัจจัยอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครู วิทยฐานะเชี่ยวชาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เบญจวรรณ อินตะวงค์. (2554). *การวิเคราะห์สมรรถนะที่สามารถจำแนกการเลื่อนวิทยฐานะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนล่าง*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน. (2551). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่*

- เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนากการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. พูลทรัพย์ นาคณา. (2552). การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู. วารสารวิจัย มสส. ปีที่ 4, ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2551), หน้า 19-33.
- ภัทรพงศ์ สุขมาลี. (2557). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของข้าราชการครู. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ปีที่ 15, ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2557), หน้า 10-23.
- มนตร์วี เทียบทอง. (2556). แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดตราด. ปริญญาานิพนธ์ของการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). ความเป็นครู = Self actualization for teachers. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- เรณู ตรีโลเกศ. (2549). การศึกษาปัญหาและปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2557). จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรรณิ เพลินทรัพย์. (2554). ศึกษาวิธีการรับรองของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล. ปริญญาานิพนธ์ (ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา)) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วราภรณ์ สามโกเศศ. (2553). ข้อเสนอระบบการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2557). ความเป็นครู = Self actualization for teachers. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศูนย์พัฒนาทุนมนุษย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2557). เอกสารประกอบการพัฒนา โครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้มีและเลื่อนเป็นวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สมาน จันทะดี. (2556). คู่มือปฏิบัติการพัฒนาวิชาชีพครู เกิดเป็นครูทั้งที่เอา คศ.4 ให้ได้. กรุงเทพฯ:

- ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้จัดทำจำหน่าย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2554). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2554-2559*. (Online). Retrieved from https://www.ocsc.go.th/ocsc/th/uploads/File/manual_hr04_001.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2559). *ผลงานทางวิชาการ*. (Online). Retrieved from <http://www.otepc.go.th/>.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สิทธิพันธ์ พ่วงจีน. (2553). *แรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สุทธิ ประจงศักดิ์. (2553). *การศึกษากระบวนการพัฒนาวิทยฐานะครูชำนาญการไปสู่ตำแหน่งครูวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ. วสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, ปีที่ 7 (ฉบับที่ 1 ปีการศึกษา 2554), หน้า 57-67*.
- สุพรรณณี ไชยอำพร. (2556). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)*. (Online). Retrieved from http://rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=677
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ์ พิณิจ. (2552). *ปัจจัยจำแนกความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*.
- สุวิทย์ มุลคำ. (2553). *การพัฒนาตนเองและพัฒนางานสู่การเลื่อนวิทยฐานะครู*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- โสภา ขำเจริญ. (2557). *การให้ความหมาย คุณค่า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2549). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และ*

- สังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุรักษ์ กานจันท์. (2552). *พูนพิศ อมาตยกุล: ชีวิตประวัติและผลงาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรณพ วรวานิช. (2547). *ศึกษาชีวประวัติและวิธีการขับร้องของ ศรีสุดา รัชตะวรรณ*. ปริญญา นิพนธ์ (ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา)) - มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี แซ่ตระกูล. (2549). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสำเร็จในวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต; และ ภาสกร อุดลพัฒน์กิจ. (2554). *จิตวิทยาบริการ = Service psychology*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อุดลพัฒน์กิจ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. นายกิตติศักดิ์ ชาญอักษร	ผู้อำนวยการเขตเชี่ยวชาญ
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ
2. ดร.กิตติกร คัมภีร์ปรีชา	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญพิเศษ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตูลย์เมธาการ	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ ัสัจจพิบูล	ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย ชุดที่ 1

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (ครูเชี่ยวชาญพิเศษ)

เรื่อง การศึกษาชีวประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

.....

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของปฏิญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัย และพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องราวชีวประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษ
2. เพื่อค้นหาความหมาย คุณค่า และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ ในช่วงปี 2547-2561 จำนวน 3 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบบันทึกชีวประวัติ และส่วนที่ 2 คือ ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยสร้างคำถามประกอบคำถามการวิจัย และความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อให้มีแนวคำถามครอบคลุมคำถามการวิจัยมากที่สุด
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถปรับเปลี่ยน แก้ไข ยืดหยุ่นหรือเพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทขณะสัมภาษณ์

แนวคำถามเชิงลึกสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (ครูเชี่ยวชาญพิเศษ)

1. เรื่องราวชีวิตประวัติ ผลงานทางวิชาการ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร มีคำถามประกอบดังนี้

- 1) เรื่องราวชีวิตประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร
- 2) ประสบการณ์ใดบ้างที่สะท้อนออกมาจากรีวิวชีวิตประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษ
- 3) ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษสร้างสรรค์ชิ้นมีลักษณะอย่างไร
- 4) เทคนิคและขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร
- 5) ผลงานทางวิชาการที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษมีลักษณะพิเศษอย่างไร

- 6) อะไรคืออุปสรรคในการขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ
- 7) ครูเชี่ยวชาญพิเศษมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปจากวิทยฐานะอื่นอย่างไร

2. ครูเชี่ยวชาญพิเศษให้ความหมายและคุณค่าของการเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษอย่างไร และคุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร มีคำถามประกอบดังนี้

- 1) ความหมายและคุณค่าของการเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษในทัศนะของท่านเป็นอย่างไร
- 2) เรื่องราวชีวิตประวัติของครูเชี่ยวชาญพิเศษตอนใดบ้างที่สามารถใช้เป็น “ภาพตัวอย่าง” ในการแสดงให้เห็นความหมายของความสำเร็จในวิชาชีพครูได้อย่างชัดเจน
- 3) คุณลักษณะสำคัญของครูเชี่ยวชาญพิเศษที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในวิชาชีพครูในทัศนะของครูเชี่ยวชาญพิเศษคืออะไร
- 4) แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษคืออะไร

แนวคำถามเชิงลึกสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง มีคำถามประกอบดังนี้

- 1) ท่านมีทัศนคติต่อครูเชี่ยวชาญพิเศษที่ท่านรู้จักอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้ครูเชี่ยวชาญพิเศษประสบความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะคืออะไร และภาพเหตุการณ์ใดที่สะท้อนถึงคุณลักษณะดังกล่าว
- 3) ความประทับใจของท่านที่มีต่อครูเชี่ยวชาญพิเศษ และประสบการณ์ร่วมกันระหว่างท่านกับครูเชี่ยวชาญพิเศษตอนใดที่สะท้อนถึงความประทับใจดังกล่าว
- 4) อะไรคือสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้จากครูเชี่ยวชาญพิเศษ

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา.....

สถานที่

ผู้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์

ประเด็นคำถาม	ถ้อยคำให้สัมภาษณ์	เหตุการณ์
		

แบบวิเคราะห์ระหว่างการเก็บข้อมูล

ประเด็นคำถาม ประกอบ	เหตุการณ์			
	การกระทำ (acts)	พฤติกรรมที่ สะท้อน ความหมาย (meaning)	ความ สัมพันธ์ (relationships)	ฉากและ บริบทที่ เกี่ยวข้อง (setting)
1. ประสบการณ์ ใดบ้างที่สะท้อน ออกมาจากรื่องราว ชีวประวัติของครู เชี่ยวชาญพิเศษ				
2.....				

ชนิดข้อมูล เหตุการณ์	พฤติกรรม (อะไร)	กิจกรรม (อะไร และ อย่างไร)	ความหมาย (ทำไม)	การมี ส่วนร่วม (ใคร)	ความ สัมพันธ์ (อย่างไร)	สภาพ แวดล้อม (ที่ไหน)
1.....						
2.....						
3.....						

แบบบันทึกชีวประวัติ

เอกสารลำดับที่

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 1 รายการที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว	แหล่งอ้างอิง
ชื่อ.....นามสกุล.....	
เกิดวันที่เดือน..... พ.ศ.	
ชื่อคู่สมรส อาชีพ	
ชื่อบิดา อาชีพ.....	
ชื่อมารดา อาชีพ.....	
ชื่อบุตร-ธิดา	
1..... อาชีพ.....	
2..... อาชีพ.....	
3..... อาชีพ.....	
ประวัติการศึกษา	
ระดับประถมศึกษา	
โรงเรียน.....	
ที่อยู่.....	
.....	
ระดับมัธยมศึกษา	
โรงเรียน.....	
ที่อยู่.....	
.....	
แผนการเรียน.....	

ตอนที่ 1 รายการที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว	แหล่งอ้างอิง
<p>ระดับปริญญาตรี</p> <p>สถาบัน.....</p> <p>ที่อยู่.....</p> <p>.....</p> <p>วิชาเอก.....</p> <p>ระดับสูงกว่าปริญญาตรี</p> <p>สถาบัน.....</p> <p>ที่อยู่.....</p> <p>.....</p> <p>สาขาวิชา.....</p>	
<p>ประวัติการฝึกอบรมและศึกษาดูงานที่สำคัญ</p> <p>1. ชื่อเรื่อง.....</p> <p>.....</p> <p>หน่วยงานที่จัด.....</p> <p>สถานที่จัด.....</p> <p>2. ชื่อเรื่อง.....</p> <p>.....</p> <p>หน่วยงานที่จัด.....</p> <p>สถานที่จัด.....</p> <p>3. ชื่อเรื่อง.....</p> <p>.....</p> <p>หน่วยงานที่จัด.....</p> <p>สถานที่จัด.....</p> <p>4. ชื่อเรื่อง.....</p> <p>.....</p> <p>หน่วยงานที่จัด.....</p> <p>สถานที่จัด.....</p>	

ตอนที่ 2 รายการที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับทางราชการ	แหล่งอ้างอิง
วันสั่งบรรจุแต่งตั้ง วันที่.....เดือน..... พ.ศ.	
วันครบเกษียณอายุ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.	
สาขาวิชาที่สอน	
ตำแหน่งและอัตราเงินเดือน และการเลื่อนวิทยฐานะ	
1. ตำแหน่ง.....วิทยฐานะ	
ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....	
โรงเรียน.....	
อัตราเงินเดือนบาท	
2. ตำแหน่ง.....วิทยฐานะ	
ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....	
โรงเรียน.....	
อัตราเงินเดือนบาท	
3. ตำแหน่ง.....วิทยฐานะ	
ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....	
โรงเรียน.....	
อัตราเงินเดือนบาท	
4. ตำแหน่ง.....วิทยฐานะ	
ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....	
โรงเรียน.....	
อัตราเงินเดือนบาท	
5. ตำแหน่ง.....วิทยฐานะ	
ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....	
โรงเรียน.....	
อัตราเงินเดือนบาท	

ตัวอย่างการบันทึกการสัมภาษณ์

วันที่ 7 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น.-15.40 น.

ผู้สัมภาษณ์ นายเชมรัฐ อิมอูรัง

ผู้ให้สัมภาษณ์ ครูศรีลักษณ์ ผลวัฒน์นะ

ประเด็นคำถาม	ถ้อยคำสัมภาษณ์	เหตุการณ์
1. เรื่องราวชีวิตประวัติของครู เชี่ยวชาญพิเศษเป็นอย่างไร	พี่สาวเนี่ยพาไปสอบ พี่สาว เรียนราชินี ก็พาไปสอบที่วัด ไผ่ล้อมเสร็จแล้ว ก็ได้เรียนที่นั่น ระหว่างอยู่นั้นนะ คุณครูเขาก็ ดูแลเราเหมือนลูก (น้ำตาไหล) แล้วก็สอนเก่งมากทุกคนเลย คิดดูซิไม่เคยกวาดวิชา ไม่เคย อะไรเลยแต่มาสอบเข้าสตรี วิทยาได้ แล้วเราก็ไม่รู้จักสตรี วิทยาด้วย แต่คุณครูเป็นคน แนะนำให้ มาสอบสตรีวิทยา แล้วก็สอบสตรีวิทยาก็ได้ที่ 8 จากเด็กตั้งเป็นพันเราก็ได้ที่ 8 ก็ได้ไปอยู่ห้องคิง แล้วไปอยู่ที่ สตรีวิทยาก็ได้ไปเจอครูดี ๆ เยอะ	น้ำตาไหล

ตัวอย่างถอดรหัสข้อมูล

วันที่ 7 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น.-15.40 น.

ผู้สัมภาษณ์ นายเชมรัฐ อิมอูรัง

ผู้ให้สัมภาษณ์ ครูพรพิมล ชาญชัยเซาวีวัฒน์

ประเด็น คำถาม	ถ้อยคำให้สัมภาษณ์	รหัสข้อมูล
คุณลักษณะ สำคัญของ ครู เชี่ยวชาญ พิเศษมี อะไรบ้าง	<p>จะเป็นคนที่รักหนังสือมาก อย่างสมัยเรียน มศ.1 ถึง มศ.3 นี้ นะ ไม่ว่าจะ เป็นเลชเซอร์ ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือนี้ นะ สมัยที่ ทำงาน ยังเก็บไว้ อยู่เลย เพราะเป็นคนรักเอกสารรักหนังสือ มาก เพราะมีความรู้สึก ว่าไอหนังสือพวกนี้ นะ เมื่อเวลา มัน ผ่านไป เราจะไปหา มันไม่ได้แล้ว เพราะเวลา มันเปลี่ยนไป มันมีค่ามาก มีค่ามากกว่าเงินอีก เพราะฉะนั้น จะเก็บมันไว้ ตลอดเลยนะ จนมันเก่า จนมันเปื่อย จับแล้ว เป็นยุ่ยเลย เพราะมันเป็นกระดาษ ไขมัน เย็น จะเก็บไว้ตลอดเลย เพราะ ฉะนั้น เวลาทำงาน เอกสารของ เรา เราต้องเก็บไว้ แล้วพี ก็จะมี เป็นแฟ้มของพีเก็บไว้ เป็นระเบียบนะ เหมือนเขียน เครื่องหมายเท่ากับนะ หน้าหนึ่ง ก็ต้องตรงกันตลอดๆ เจ๊ยะ ก็ จะเป็นอุปนิสัยที่ว่าเออ เป็นคนรักหนังสือ รักเอกสาร เราก็จะ เก็บเอาไว้ อย่าสมมุติว่าเรามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้นะ เรา สามารถไปเปิดดูได้ เพราะคนเราสมองมันจำได้ไม่หมด หรอก ถูกมั้ย เราสามารถไปเปิดได้ไปค้นได้ ถ้าสมมุติเราทิ้ง มันไปแล้วนะ</p>	เห็นคุณค่าของ ข้อมูลสารสนเทศ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายเชมรัฐ อิมอูรัง
วัน เดือน ปี เกิด	1 กุมภาพันธ์ 2524
สถานที่เกิด	อำเภอภูฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2546 ระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขารัฐศาสตร์ (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2547 ระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขามัธยมศึกษาวิทยาศาสตร์ (เคมี) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2562 ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่อยู่ปัจจุบัน
	498 ถนนสุขุมวิท ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ 10280